

Kapitalinvesteringar.

Kommunikationsdepartementet.

*Utdrag av protokollet över kommunikationsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Drottningholms
slott den 3 januari 1949.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE, KOCK, ANDERSSON.

Chefen för kommunikationsdepartementet, statsrådet Nilsson, anmäler de under kommunikationsdepartementets handläggning hörande ärendena angående anslag å kapitalbudgeten för budgetåret 1949/50 och anför därvid följande.

Vid behandlingen av investeringsfrågorna inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde kommer jag i år liksom förra året att först lämna en allmän översikt över investeringsplanen för kommunikationsverken. För de särskilda verken kommer därefter framställningen att sammanfattas under ett fåtal punkter i syfte att giva möjlighet till överblick över anslagsfrågor, vilka äga ett sakligt samband med varandra, samt att underlätta bedömandet av investeringsspörsmålen mot bakgrunden av det allmänna ekonomiska läget. Motiveringarna för verkens förslag torde här få inskränkas till vad som är av mera allmänt intresse. Den utförligare motiveringen för de olika förslagen i verkens petita torde få bringas till riksdagens kännedom i samband med att handlingarna överlämnas till vederbörande utskott.

[1.] **Investeringsplan för kommunikationsverken m. m.** I 1948 års statsverksproposition framlade jag huvuddragen till en investeringsplan för vissa under kommunikationsdepartementet hörande kapitalfonder, nämligen postverkets, telegrafverkets, statens järnvägars och statens vattenfallsverks fonder, luftfartsfonden samt väg- och vattenbyggnadsverkets förrådsfond. Med ledning av från vederbörande verksstyrelser infordrade upp-

gifter rörande medelsförbrukningen under budgetåren 1947/48 och 1948/49 uppskattades verkens investeringar till i runda tal 445 miljoner kronor under budgetåret 1947/48 och 478 miljoner kronor under budgetåret 1948/49. Denna plan byggde på de antaganden som då kunde göras rörande industrins leveransförmåga, import- och exportmöjligheterna samt tillgången på arbetskraft och materiel. Samtidigt framhölls, att i ett skärpt läge ytterligare leveransförseningar kunde uppkomma och utförandet av byggnader och anläggningar än mera fördröjas, varjämte valutaläget förutsågs kunna nödvändiggöra en minskning av kommunikationsverkens andel i industrins produktion till förmån för exporten. Under sådana förhållanden ansåg jag mig böra räkna med möjligheten av en ytterligare minskning av investeringsutgifterna, vilken för budgetåret 1948/49 beräknades till högst 50 miljoner kronor. Den resterande medelsförbrukningen under budgetåret skulle i så fall bli 428 miljoner kronor.

Sedan räkenskaperna för *budgetåret 1947/48* numera avslutats har det visat sig att investeringsutgifterna under nämnda fonder för budgetåret 1947/48 stannat vid ca 385 miljoner kronor. Beloppet är drygt 60 miljoner kronor lägre än det som förutsågs för ett år sedan. Skillnaden mellan beräknad och verklig medelsförbrukning är av storleksordningen 10 miljoner kronor för en var av telegrafverkets och vattenfallsverkets fonder samt väg- och vattenbyggnadsverkets förrädsfond. För statens järnvägars fond ligger medelsförbrukningen ca 20 miljoner kronor lägre än beräknat. Orsakerna härtill torde främst vara att söka i att framför allt telefonindustrins och starkströmsindustrins leveransförmåga överskattats och att i allmänhet bristen på arbetskraft och materiel hindrat investeringsverksamheten kraftigare än man kunnat förutse.

För *budgetåret 1948/49* har, såsom förut nämnts, investeringsvolymen för ifrågavarande kapitalfonder uppskattats till högst 478 miljoner kronor. Det är emellertid redan nu tydligt, att de ökningar av investeringarna som i 1948 års statsverksproposition förutsetts beträffande postverket, statens järnvägar och luftfartsverket endast delvis kunna tänkas bli realiserade. Detta sammanhänger med den skärpta regleringen av byggnads- och anläggningsverksamheten, fortsatta leveranssvårigheter hos industrien samt ökade importsvårigheter. För de nämnda verken torde förbrukningen av investeringsmedel därför sannolikt bli sammanlagt ca 25 miljoner kronor lägre än tidigare antagits. Telegrafstyrelsen har för sin del ansett en ökning av investeringarna utöver den av Kungl. Maj:t fastställda ramen av 155 miljoner kronor vara möjlig och ur verkets synpunkt önskvärd samt har hos Kungl. Maj:t hemställt om medgivande att överskrida ramen med 10 miljoner kronor. Framställningen har av Kungl. Maj:t avslagits. För vattenfallsverkets del har vattenfallsstyrelsen räknat med att under budgetåret 1948/49 kunna investera ca 45 miljoner kronor mera än vad i 1948 års statsverksproposition förutsatts. Med hänsyn till den grundläggande betydelse kraftverksprogrammets genomförande har för produktionen och

vår försörjning är jag beredd att tillstyrka en ökning av den finansiella ramen för vattenfallsverkets investeringar. Jag kommer senare i dag att tillstyrka, att erforderliga anslag anvisas å tilläggsstat för innevarande budgetår med av vattenfallsstyrelsen äskade belopp. Resultatet av dessa förskjutningar mellan olika investeringsområden synes bliva, att den sammanlagda medelsförbrukningen under budgetåret 1948/49 kommer att stanna vid högst 500 miljoner kronor. Alltjämt torde dock gälla, att förhållandena under återstående del av året kunna förändras i sådan riktning att slutsumman för budgetåret blir lägre än här antagits.

Under de förut angivna kapitalfonderna ha för *budgetåret 1949/50* äskats anslag å tillhopa 492,1 miljoner kronor. Medelsförbrukningen har samtidigt av verken beräknats till 565,8 miljoner kronor. En sammanställning av dessa siffror med den faktiska medelsanvisningen och medelsförbrukningen budgetåret 1947/48 samt anvisade och å tilläggsstat äskade anslag även som beräknad medelsförbrukning för budgetåret 1948/49 visar följande utveckling.

	1947/48	1948/49	1949/50
Anslag	408,0	355,4	492,1
Medelsförbrukning	385,4	497,0	565,8

Över de beräkningar rörande investeringarnas omfattning budgetåret 1949/50, som uppgjorts av verken, ha *remissyttranden* avgivits av arbetsmarknadsstyrelsen och industrikommissionen. *Arbetsmarknadsstyrelsen* har med ledning av uppgifter från verken uppskattat investeringsutgifterna för byggnader och anläggningar inom ramen för särskilda byggnadstillstånd. En sammanställning av dessa siffror visar, att totalkostnaderna för arbeten, för vilka verken påräkna byggnadstillstånd under 1949 uppgå till ca 100 miljoner kronor mot ca 75 miljoner kronor 1948. Med ledning av verkens uppgifter ha vidare de i dylika arbeten nedlagda kostnaderna beräknats till ca 137 miljoner kronor 1949 mot ca 95 miljoner kronor 1948.

Beträffande den av de nämnda verken beräknade byggnads- och anläggningsverksamheten under 1949 har arbetsmarknadsstyrelsen såsom allmänt omdöme uttalat, att styrelsen finner sannolikt, att hög sysselsättning blir utmärkande för arbetsmarknaden även detta år och att ett otillfredsställt arbetskraftbehov kan väntas bestå inom vissa näringsgrenar. Med hänsyn härtill och då vidare inom alla områden föreligga önskemål om ökade investeringar, finner arbetsmarknadsstyrelsen en utökning av verkens investeringsprogram icke kunna genomföras i den omfattning, som verkens anslagsberäkningar förutsätta, enär härför skulle krävas en motsvarande minskning inom andra investeringsområden.

Vad angår anskaffningar av materiel och utrustningar från industrien har styrelsen ur sin synpunkt allmänt framhållit, att det framstår såsom mycket tveksamt, huruvida en sådan ökning under 1949 av industribeställ-

ningarna, som verkens förslag skulle innebära, kan bli möjlig utan ofördelaktiga verkningar inom andra produktionsområden med hänsyn till dels materialförsörjningen och dels rådande arbetskraftbrist i vissa industrier.

Industrikommissionen framhåller beträffande möjligheterna att erhålla importerat material, att kommissionen medräknat styrelsernas behov av en del varuslag, särskilt råvaror, i de importkvantiteter, som kommissionen hösten 1948 lagt till grund för sina preliminära beräkningar av den för år 1949 erforderliga importen. Det har emellertid visat sig, att beloppet för den av kommissionen föreslagna importen, vilken för varor inom kommissionens verksamhetsområde uppskattats till 2,5 miljarder kronor, måste nedskäras med sannolikt minst omkring 20 % beträffande dessa varor. Detta 2,5 miljardersförslag är uppgjort med sikte på att tillförseln av råvaror och förnödenheter för industrin skall vara tillräcklig för att tillåta en produktion av i stort sett samma omfattning som under 1947 och 1948. Avsikten är att 1949 års importplan skall ligga till grund för kommande handelsavtalsförhandlingar. Ramen för import enligt de nya avtalen synes komma att bli väsentligt snävare än i de nu gällande.

Kommissionen framhåller slutligen, att icke blott för en del råvaror utan även för övrigt material, särskilt verkstadsprodukter, gälla de direktiv, kommissionen erhållit om önskvärdheten att genom export anskaffa utlandsvalutor, även om detta delvis skulle ske på bekostnad av den inhemska försörjningen. Stor sparsamhet bör därför iakttagas icke blott beträffande material, som måste importeras, utan även med förbrukningen av sådant material, som kan bli föremål för export. För att möjliggöra ökad exportproduktion bör, enligt kommissionen, den inhemska konsumtionen av material och arbetstimmar minskas så långt detta är praktiskt möjligt och lämpligt. Med hänsyn till önskvärdheten av att exempelvis de elektriska krafttillgångarna ökas för att bereda större möjligheter för såväl export som annan industri synes dock ur dessa synpunkter ett visst företräde böra givas sådana inhemska projekt, vars utförande direkt inverkar på dessa industriers produktionsresultat.

Den sedermera fastställda *importplanen* för 1949 innefattar en minskning av importen med 20 % jämfört med *industrikommissionens* förslag. I *investeringsbudgeten* för 1949 har budgeten för nya byggnadstillstånd under gruppen samfärdsel, vilken även omfattar kommunala och enskilda anläggningar och arbeten, fastställts till 63 miljoner kronor mot 60 miljoner kronor för 1948. Den nominella ökningen synes dock vara en följd av en teknisk omläggning av kvotberäkningarna. För den faktiska investeringen inom gruppen samfärdsel förutses däremot en minskning från 105 miljoner kronor 1948 till 80 miljoner kronor 1949.

Fullmäktige i riksgäldskontoret ha i anledning av remiss å framställningar från telegrafstyrelsen och vattenfallsstyrelsen om ökning av verkens rörliga krediter uttalat, att riksgäldskontoret, i den mån överskott från driftbudgeten icke finnas disponibla, är så gott som helt hänvisat till att anlita upplåning i riksbanken för bestridande av sina utgifter.

Av remissyttrandena torde framgå att en *investeringsplan* för kommunikationsverken för budgetåret 1949/50 måste bygga på antaganden om ökade svårigheter att erhålla vissa industrileveranser samt arbetskraft och material till verkens byggnads- och anläggningsverksamhet. Även om på vissa områden sådana svårigheter i och för sig ej skulle föreligga, kan det bli nödvändigt att prioritera exportproduktion eller annan för vår försörjning vital produktion. En minskning av verkens investeringar under budgetåret 1949/50 framstår med hänsyn till dessa förhållanden såsom sannolikt. En sådan minskning synes även erforderlig på grund av det statsfinansiella läget. Vid övervägande av dessa faktorer har jag, efter prövning av verkens investeringsbehov och dessas angelägenhet, ansett att investeringsverksamheten under budgetåret 1949/50 bör inriktas på en nivå motsvarande en medelförbrukning av ca 460 miljoner kronor, vilket innebär en minskning med 35 å 40 miljoner kronor jämfört med vad nu kan förutses för budgetåret 1948/49.

Jag har härvid utgått från att vattenfallsstyrelsens anslagsäskanden skola komma att i sin helhet bifallas. Det oaktat komma investeringarna i statens vattenfallsverks fond att minska med ca 10 miljoner kronor under budgetåret 1949/50 jämfört med budgetåret 1948/49, beroende på att investeringarna under budgetåret 1948/49 komma att bli exceptionellt höga. För statens järnvägars fond förutser jag en oförändrad medelförbrukning, vilket med hänsyn till inträdda och förutsedda prisstegringar torde innebära någon minskning av investeringsvolymen. Den största minskningen av investeringsutgifterna, ca 15 miljoner kronor, förutsättes skola ske för telegrafverkets del. Slutligen har jag beträffande luftfartsverket samt väg- och vattenbyggnadsverkets förrådsfond räknat med en minskning av investeringsutgifterna med åminstone 10 miljoner kronor.

Beträffande den närmare motiveringen för denna avvägning av investeringarna får jag hänvisa till följande översikt.

Postverket. Generalpoststyrelsen har för nästa budgetår äskat anslag för postverket med 4,8 miljoner kronor.

Postverkets investeringsutgifter under budgetåret 1947/48 och de av generalpoststyrelsen planerade investeringarna under budgetåren 1948/49 och 1949/50 framgå av följande sammanställning över den faktiska och beräknade medelförbrukningen i miljoner kronor.

	1947/48	1948/49	1949/50
Posthus m. m.....	2,0	4,6	6,4
Anskaffning av automobiler.....	0,7	0,5	0,4
Postverkets diligenstrafik, inklusive förvärv av billinjer	1,0	2,6	2,3
Övrigt	0,7	2,4	2,7
Summa utgifter	4,4	10,1	11,8

Genom särskilda beslut av Kungl. Maj:t ha postverkets investeringsutgifter begränsats till 8 miljoner kronor under budgetåret 1947/48 och 10 miljoner kronor under budgetåret 1948/49. Av sammanställningen framgår, att utgifterna under förstnämnda budgetår blivit avsevärt lägre än beräknat, vilket sammanhänger med en förskjutning av byggnadstillståndsgivningen samt med leveransförseningar. Även under budgetåret 1948/49 kommer medelsförbrukningen att hålla sig under den fastställda ramen, sannolikt vid omkring 8 miljoner kronor.

För budgetåret 1949/50 räknar generalpoststyrelsen med en ökning av investeringsvolymen till närmare 12 miljoner kronor. Styrelsen har därvid utgått från att byggnadsverksamheten skulle kunna ökas utöver vad som kan förutses för innevarande budgetår. Ehuru postverkets nybyggnadsbehov under de närmaste fem budgetåren beräknats till i genomsnitt omkring 9 miljoner kronor per år torde det ej bli möjligt att genomföra ett byggnadsprogram för högre kostnad än ca 3 miljoner kronor under nästa budgetår. Även i övrigt kunna vissa minskningar av investeringsprogrammet förutses.

Jag kommer i det följande att tillstyrka anslag å tillhoppa 2,7 miljoner kronor under postverkets fond, vilket innebär en minskning med 2,1 miljoner kronor jämfört med generalpoststyrelsens förslag. Såvitt nu kan bedömas torde de totala investeringsutgifterna för postverket för budgetåret 1949/50 böra begränsas till högst 8 miljoner kronor.

Telegrafverket. Telegrafstyrelsen har för nästa budgetår äskat anslag med tillhoppa 179,0 miljoner kronor. Därjämte har luftfartsstyrelsen äskat ett anslag av 0,5 miljon kronor under telegrafverkets fond.

Telegrafverkets investeringsutgifter under budgetåret 1947/48 och de av styrelsen planerade investeringarna under budgetåren 1948/49 och 1949/50 framgå av följande sammanställning över den faktiska och beräknade medelsförbrukningen i miljoner kronor.

	1947/48	1948/49	1949/50
Telefonstations- och förrådsbyggnader ..	6,9	10,1	13,2
Riks- och landskablar	29,3	37,0	41,0
Telefon- och telegrafstationer	29,6	39,4	45,8
Nya abonnentanläggningar, nätarbeten m. m.	60,4	64,5	67,0
Radioanläggningar	5,3	8,2	7,8
Övrigt	3,6	4,4	7,7
Summa utgifter	135,1	163,6	182,5

Kungl. Maj:t har genom beslut den 30 december 1947 föreskrivit, att telegrafstyrelsen icke finge utan Kungl. Maj:ts medgivande under budgetåret 1947/48 belasta investeringsanslagen under telegrafverkets fond till högre sammanlagt belopp än 150 miljoner kronor. Beslutet grundades på en av styrelsen hösten 1947 gjord uppskattning av medelsförbrukningen under bud-

getåret, vilken slutade på en sammanlagd utgiftssumma av 157,9 miljoner kronor. Det har emellertid numera visat sig, att investeringsverksamheten under budgetåret hämmats av brist på materiel och arbetskraft i mycket högre grad än telegrafstyrelsen förutsett, varför medelsförbrukningen stannat vid ca 135 miljoner kronor. Enligt uppgift ha dock de vid budgetårsskiftet den 1 juli 1948 eftersläpande betalningarna för levererad materiel och utrustning samt utförda arbeten varit större än vid motsvarande tid 1947.

Genom beslut den 19 mars 1948 har Kungl. Maj:t meddelat föreskrift om begränsning av investeringsutgifterna under budgetåret 1948/49 till 155 miljoner kronor. Telegrafstyrelsen har sedermera i skrivelse den 25 september 1948 anhållit, att Kungl. Maj:t med ändring av nämnda beslut måtte höja ifrågavarande maximibelopp till 165 miljoner kronor. Kungl. Maj:t har den 29 oktober 1948 funnit framställningen icke föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd. I enlighet härmed böra de förut angivna siffrorna för medelsförbrukningen under budgetåret 1948/49 minskas med minst ca 9 miljoner kronor. Det oaktat torde, såsom framgår av siffrorna, investeringarna i riks- och landskablar samt i telefon- och telegrafstationer under innevarande budgetår komma att stiga över den nivå, som uppnåddes under budgetåret 1947/48 och som är den högsta som hittills uppnåtts i verkets historia.

I 1948 års statsverksproposition ha angivits de förhållanden som försvårat eller omöjliggjort en starkare begränsning av investeringarna under innevarande budgetår. Jag förutsatte emellertid då, att telegrafstyrelsen vid den fortsatta planläggningen av verksamheten skulle iakttaga sådan återhållsamhet att en ökning av investeringsvolymen utöver vad som kunde förutses för budgetåret 1948/49 icke bleve ofrånkomlig under tiden därefter.

Jag kommer senare i dag att föreslå, att de åtgärder, som sålunda företagits, i år fullföljas i syfte att nedbringa investeringarna i telefonväsendet. Investeringarna på detta område torde under innevarande budgetår komma att stiga till över 150 miljoner kronor. Med hänsyn till de krav utbyggnaden av telefonväsendet ställer på råvarutillgångarna och arbetsmarknaden samt på industrien synes en begränsning böra ske under budgetåret 1949/50 till förmån för andra områden. En sådan begränsning är även, såsom redan antytts, av statsfinansiella skäl nödvändig. Jag kommer sålunda att föreslå, att anslaget till Nya abonnentanläggningar, nätarbeten och blanka mellanortsledningar beräknas så att ytterligare högst 60 å 65 000 abonnenter kunna mottagas under nästa budgetår. Någon ökning av medelsförbrukningen för anskaffande av utrustningar till telefon- och telegrafstationer bör ej ske och i fråga om riks- och landskablar bör en minskning av medelsförbrukningen äga rum.

Sammanlagt skulle under telegrafverkets fond anvisas 112,3 miljoner kronor för nästa budgetår. Med dessa utgångspunkter har jag kommit fram till att telegrafverkets investeringsutgifter under budgetåret 1949/50 böra begränsas till högst 140 miljoner kronor, d. v. s. 15 miljoner kronor lägre belopp än för innevarande budgetår. Då en viss prisstegring inträtt på så-

väl råvaror som på verkstadsprodukter och jämväl arbetslönerna stigit under det förflutna året innebär minskningen av investeringsutgifterna en volymmässigt betydligt större inskränkning av investeringsverksamheten.

Statens järnvägar. Järnvägsstyrelsen har för nästa budgetår äskat anslag under statens järnvägars fond med 132,2 miljoner kronor.

Statens järnvägars investeringsutgifter under budgetåret 1947/48 och de av styrelsen planerade investeringarna under budgetåren 1948/49 och 1949/50 framgå av följande sammanställning över den faktiska och beräknade medelsförbrukningen i miljoner kronor.

	1947/48	1948/49	1949/50
Byggnader och anläggningar	55,4	62,5	72,7
Försvarsberedskap	4,6	1,9	4,7
Rullande materiel	29,7	57,5	73,9
Sjöfartsmateriel	0,9	—	0,6
Biltrafik	11,1	10,0	13,6
Övrigt	8,3	9,9	10,0
Summa utgifter	110,0	141,8	175,5

Genom särskilda beslut av Kungl. Maj:t ha investeringsutgifterna under statens järnvägars fond, exklusive utgifter för förvärv av enskilda järnvägar, begränsats till 130 miljoner kronor för budgetåret 1947/48 och 155 miljoner kronor för budgetåret 1948/49. Av de förut lämnade uppgifterna å verklig och beräknad medelsförbrukning framgår, att de faktiskt föreliggande svårigheterna att genomföra investeringsplanerna varit större än tidigare antagits. Den begränsning av investeringarna, som ligger i anslagsanvisningen och maximeringen av de totala utgifterna, har sålunda i stort sett visat sig vara av underordnad betydelse för verkets investeringsmöjligheter. Med den kännedom man har om tillgången på arbetskraft och materiel samt industriens leveransförmåga till den svenska marknaden torde förutsättningarna för en ökning nästa budgetår av investeringarna under statens järnvägars fond vara små.

Med hänsyn härtill och då det ur allmänt ekonomiska synpunkter är önskvärt att såvitt möjligt minska den inhemska efterfrågan på kapitalvaror av här ifrågakommande art, har jag ansett mig böra räkna ned de av järnvägsstyrelsen beräknade siffrorna för medelsförbrukningen till ungefär samma nivå, som nu kan förutses för innevarande budgetår, d. v. s. ca 140 miljoner kronor.

Inom denna ram har jag sökt anpassa de särskilda anslagsbeloppen till föreliggande möjligheter att erhålla erforderlig materiel samt till industrins leveransmöjligheter. Inom gruppen byggnader och anläggningar har rälsituationen nödvändiggjort en minskning av arbetena med dubbelspårsarbeten och rälsutbyten, medan en viss ökning eftersträfvats i fråga om andra byggnads- och anläggningsarbeten. För elektrotekniska byråns arbeten och anskaffningar har jag ansett en viss åtstramning erforderlig.

För gruppen rullande materiel ha begränsningarna främst avsett nyanskaffning och ombyggnad av godsvagnar. Beträffande anskaffningen av rälsbussar samt person- och resgodsvagnar kommer jag däremot att, trots föreliggande svårigheter, förorda viss ökning av beställningarna, ehuru ej i hela den omfattning järnvägsstyrelsen planerat. Vid bedömningen av styrelsens program för nyanskaffning av dragkraft har jag ansett en begränsning böra i första hand gå ut över nyanskaffningen av ånglok.

I fråga om biltrafiken har jag ansett en viss minskning kunna ske i fråga om nyanskaffningen av bilmateriel.

Investeringarna för försvarsberedskapsändamål torde under budgetåret 1949/50 liksom under innevarande budgetår få inskränkas till i huvudsak avslutande av pågående arbeten och likvidering av beställd materiel. Investeringsutgifterna för sådana ändamål torde därför komma att ytterligare nedgå under nästa budgetår.

Jag kommer i det följande att förorda, att anslagen under statens järnvägars fond för nästa budgetår anvisas med tillhoppa 98,8 miljoner kronor, vilket innebär en minskning med 33,4 miljoner kronor jämfört med styrelsens förslag. Såsom förut påpekats torde investeringsutgifterna för statens järnvägars fond för budgetåret 1949/50 böra begränsas till högst 140 miljoner kronor.

Statens vattenfallsverk. Vattenfallsstyrelsen har för nästa budgetår äskat anslag med tillhoppa 142,1 miljoner kronor.

Statens vattenfallsverks investeringsutgifter under budgetåret 1947/48 och de av vattenfallsstyrelsen planerade investeringarna under budgetåren 1948/49 och 1949/50 framgå av följande sammanställning över den faktiska och beräknade medelsförbrukningen i miljoner kronor.

	1947/48	1948/49	1949/50
Kraftstationer	45,7	63,0	70,9
Regleringsföretag	10,8	11,6	13,3
Distributionsanläggningar	50,9	78,3	60,0
Övrigt	3,3	4,7	4,5
Summa utgifter	110,7	157,6	148,7

Genom beslut av Kungl. Maj:t har statens vattenfallsverks investeringsutgifter begränsats till 120 miljoner kronor för budgetåret 1947/48 och 115 miljoner kronor för budgetåret 1948/49. Utgifterna ha under det gångna budgetåret kunnat hållas inom den angivna ramen. Under innevarande budgetår komma utgifterna däremot att stiga avsevärt utöver vad som tidigare förutsetts. Detta sammanhänger med bl. a. prisstegringar och en viss koncentring av materiel- och apparatleveranserna för distributionsanläggningarna.

Under budgetåret 1949/50 kan medelsförbrukningen väntas nedgå ca 10 miljoner kronor jämfört med innevarande budgetår. Verkets investeringsutgifter under nästa budgetår äro praktiskt taget helt föranledda av redan fat-

tade beslut om utbyggnad och distribution av vattenkraft. För Bergforsens kraftstation tillkommer dock en post om ca 6 miljoner kronor. Ett genomförande av vattenfallsstyrelsens investeringsprogram förutsätter vidare en ökning av den rörliga krediten hos riksgäldskontoret med ca 20 miljoner kronor.

Jag avser att tillstyrka vattenfallsstyrelsens anslagsäskande samt förslaget om ökning av den rörliga krediten.

Jag anser mig böra i huvudsak godtaga vattenfallsstyrelsens beräkningar av medelsförbrukningen, vilken bör kunna begränsas till 155 miljoner kronor för budgetåret 1948/49 och 145 miljoner kronor för budgetåret 1949/50.

Luftfartsverket. Luftfartsverket har för nästa budgetår äskat anslag med tillhoppa 11,6 miljoner kronor.

Luftfartsverkets investeringsutgifter under budgetåret 1947/48 och de av luftfartsstyrelsen planerade investeringarna under budgetåren 1948/49 och 1949/50 framgå av följande sammanställning över den faktiska och beräknade medelsförbrukningen i miljoner kronor.

	1947/48	1948/49	1949/50
Flygfältsbyggen och byggnader	6,5	13,8	18,2
Radio, belysning, fordon m. m.	2,2	3,4	3,1
Övrigt	3,4	3,3	3,0
Summa utgifter	12,1	20,5	24,3

Kungl. Maj:t har begränsat luftfartsverkets investeringsutgifter för budgetåret 1947/48 till 15 miljoner kronor. De faktiska utgifterna ha kunnat hållas inom denna ram.

I luftfartsstyrelsens beräkningar av medelsförbrukningen för innevarande och nästa budgetår ingå arbetena på storflygplatsen med betydande belopp. Fortsatta byggnadstillstånd för dessa arbeten torde endast i ringa omfattning kunna påräknas år 1949 och de av luftfartsstyrelsen angivna beloppen kunna därför minskas avsevärt. Med hänsyn till importsvårigheterna och önskvärdheten av att begränsa beställningarna hos de svenska industrier, som här ifrågakomma, kommer jag senare att förorda inskränkningar jämväl i fråga om anskaffningar av radiofyrar, belysningsanläggningar och fordon för luftfartsverkets behov.

Jag kommer senare att tillstyrka, att nya anslagsmedel å sammanlagt 5 miljoner kronor anvisas under luftfartsverkets fond för nästa budgetår, vilket innebär en minskning med 6,6 miljoner kronor jämfört med styrelsens förslag.

Medelsförbrukningen för investeringsändamål torde komma att stanna vid ca 15 miljoner kronor innevarande budgetår. För nästa budgetår bör medelsförbrukningen, såvitt nu kan bedömas, kunna begränsas till 7 miljoner kronor.

Väg- och vattenbyggnadsverket (förrådsfonden). Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har för nästa budgetår äskat anslag för investeringar i förrådsfonden med sammanlagt i runt tal 21,9 miljoner kronor, varav 3,6 miljoner kronor belöpa på förlagsmedel, avsedda för anskaffningar under tillgångsgruppen Effektförråd.

Väg- och vattenbyggnadsverkets investeringsutgifter under förrådsfonden exklusive Effektförråd och Grustag under budgetåret 1947/48 och de av styrelsen planerade investeringarna under budgetåren 1948/49 och 1949/50 framgå av följande sammanställning över den faktiska och beräknade medelsförbrukningen i miljoner kronor.

	1947/48	1948/49	1949/50
Garage- och förrådsbyggnader m. m.	3,4	3,4	3,4
Maskincentralförråd	9,1	20,5	18,1
Övrigt	0,6	0,7	1,5
Summa utgifter	13,1	24,6	23,0

Jämlikt särskilda av Kungl. Maj:t meddelade beslut har medelsförbrukningen för här angivna ändamål begränsats till 22 miljoner kronor under budgetåret 1947/48 och 18 miljoner kronor under budgetåret 1948/49. Av sammanställningen framgår att en avsevärd förskjutning av investeringsutgifterna från budgetåret 1947/48 till följande budgetår ägt rum, vilket sammanhänger med inträdda leveransförseningar. De sammanlagda utgifterna under båda budgetåren kunna dock förutses bli lägre än totalramen (22 + 18) 40 miljoner kronor.

För budgetåret 1949/50 har styrelsen räknat med en investeringsvolym av omkring 23 miljoner kronor. Detta innebär en ökning med omkring 5 miljoner kronor jämfört med vad som i 1948 års statsverksproposition förutsågs för budgetåret 1948/49. Vid prövning av styrelsens investeringsprogram för nästa budgetår har jag funnit mig böra, i anslutning till de allmänna riktlinjerna för investerings- och valutapolitiken, förorda vissa begränsningar i detta program. I enlighet härmed kunna investeringsutgifterna för nästa budgetår beräknas till omkring 20 miljoner kronor mot 24 miljoner kronor innevarande budgetår.

För genomförande av detta program kommer jag i det följande att tillstyrka medelsanvisning med — förutom 2,6 miljoner kronor till Effektförråd — sammanlagt 14,5 miljoner kronor för förrådsfondens övriga anslag. Detta innebär en minskning med ca 4,8 miljoner kronor i jämförelse med styrelsens förslag.

Vid bifall till vad jag här förordat avser jag att framdeles föreslå Kungl. Maj:t att för budgetåren 1948/49 och 1949/50 fastställa en gemensam högsta gräns för investeringsutgifterna under förrådsfonden av 44 miljoner kronor, vilket innebär en ökning med 10 % jämfört med den sammanlagda ramen för budgetåren 1947/48 och 1948/49.

*Statsverkspropositionen: Bil. 27: Kapitalbudgeten:
Kommunikationsdepartementet.*

Sammanfattning. I enlighet med vad jag i det föregående anført torde investeringsutgifterna för kommunikationsverken under innevarande budgetår stanna vid i runt tal 500 miljoner kronor. För nästa budgetår bör medelsförbrukningen kunna begränsas till 460 miljoner kronor enligt följande fördelning.

	1947/48	1948/49	1949/50
Postverket	4,4	8,0	8,0
Telegrafverket	135,1	155,0	140,0
Statens järnvägar	110,0	140,0	140,0
Statens vattenfallsverk	110,7	155,0	145,0
Luftfartsverket	12,1	15,0	7,0
Väg- och vattenbyggnadsverkets för- rådsfond	13,1	24,0	20,0
Summa utgifter	385,4	497,0	460,0

I enlighet härmed skulle investeringsutgifterna inom kommunikationsverken under nästa budgetår komma att begränsas till en nivå, som ligger ca 7 % under den som nu kan förutses för innevarande budgetår samt ca 20 % över nivån för budgetåret 1947/48. Vid bedömandet av sistnämnda siffra bör hänsyn tagas till den prisstegring som inträtt.

Den här redovisade investeringsplanen för kommunikationsverken bygger på de antaganden som nu kunna göras rörande industrins leveransförmåga, import- och exportmöjligheterna samt tillgången på arbetskraft och materiel.

Det är möjligt att under nästa budgetår den svenska industrins produktionsförmåga kan komma att tagas i anspråk för exportändamål i högre grad än jag antagit. Svårigheterna att erhålla arbetskraft och materiel kunna tänkas bli än mer skärpta än här förutsetts och slutligen kunna hinder och förseningar i produktionen uppkomma av andra anledningar. Under sådana förhållanden kan en ytterligare minskning av investeringsverksamheten inom nu ifrågavarande område inträda. Det är mycket vanskligt att bedöma huru stor en sådan minskning kan bli. Jag håller dock för sannolikt att den, såvida icke läget undergår en mera avsevärd förändring, skall kunna begränsas till högst storleksordningen 10 % av det i investeringsplanen angivna totalbeloppet för medelsförbrukningen under nästa budgetår, d. v. s. till högst ca 50 miljoner kronor.

För genomförande av kommunikationsverkens investeringar under budgetåren 1948/49 och 1949/50 komma, vid bifall till de anslagsäskanden jag senare i dag kommer att framlägga, följande belopp i miljoner kronor att stå till förfogande.

	Reservationer 30/6 1948	Anslag 1948/49	Anslag 1949/50
Postverket	10,6	6,5	2,7
Telegrafverket	88,8	112,9	112,3
Statens järnvägar	117,5	84,6	98,8
Statens vattenfallsverk	41,5	128,6	142,1
Luftfartsverket	31,4	7,7	5,0
Väg- och vattenbyggnadsverkets för- rådsfond	23,0	10,7	14,5
Summa	312,8	351,0	375,4

En jämförelse mellan tabläerna över beräknad medelsförbrukning samt tillgängliga medel visar, att av de reservationer å tillhoppa ca 310 miljoner kronor som förelågo vid ingången av budgetåret 1948/49 ca 145 miljoner kronor komma att tagas i anspråk under budgetåret och ca 80 miljoner kronor under budgetåret 1949/50. Vid utgången av sistnämnda budgetår skulle reservationerna i enlighet härmed ha nedgått till ca 85 miljoner kronor.

I. Statens affärsverksfonder.

Postverket.

Av balansräkningen per den 30 juni 1948 för postverkets fond framgår, att postverkets tillgångar uppgå till sammanlagt 283,6 miljoner kronor, varav 73,9 miljoner kronor belöpa på fast egendom, huvudsakligen posthus, 0,3 miljon kronor på fartyg, 11,4 miljoner kronor på inventarier och förråd samt återstoden på poster av finansiell natur.

Kapitalbehållningen inklusive balanserade överskottsmedel uppgick till 72,8 miljoner kronor. Under budgetåret 1947/48 har kapitalbehållningen minskat med 0,7 miljon kronor. Exklusive balanserade överskottsmedel uppgick kapitalbehållningen till 68,1 miljoner kronor, innefattande en ökning av behållningen under budgetåret 1947/48 med 3,1 miljoner kronor.

Överskottet i procent av det i medeltal disponerade kapitalet var 13,2 under budgetåret 1947/48 mot 60,2 under budgetåret 1946/47.

[2.] 1. Posthus m. m. Till posthusbyggnader m. m. ha för budgetåren 1947/48 och 1948/49 anvisats samt för budgetåret 1949/50 äskats följande belopp:

Budgetår	Kronor
1947/48	3 315 000
1948/49	1 145 000
1949/50 (verkets förslag)	1 500 000

Vid utgången av budgetåret 1947/48 förelåg å anslagen till posthusbyggnader m. m. en sammanlagd reservation av ca 8,5 miljoner kronor. Den 1 juli 1948 stodo sålunda drygt 9,6 miljoner kronor till förfogande. Medelsförbrukningen under budgetåret 1947/48 uppgick till något över 2 miljoner kronor.

Generalpoststyrelsen.

I skrivelse den 10 september 1948 har generalpoststyrelsen framlagt sina anslagsäskanden för budgetåret 1949/50. Styrelsens beräkning av anslagsbehovet till posthusbyggnader m. m. framgår av följande sammanställning.

F ö r e t a g	Beräknad byggnadskostnad	Tidigare anvisat belopp	Beräknat belopp för 1949/50
Posthus i Västerås	2 650 000	1 000 000	500 000
» » Arvika	1 350 000	—	500 000
» » Landskrona	1 610 000	—	800 000
» » Skellefteå	1 060 000	—	300 000
» » Vetlanda	875 000	—	100 000
» » Eskilstuna	2 500 000	—	600 000
» » Ängelholm	560 000	—	200 000
Summa kronor			3 000 000

Styrelsen framhåller, att en betydligt ökad posthusbyggnadsverksamhet icke längre kan uppskjutas utan stora olägenheter för allmänheten och allvarligt men för själva postarbetet. Nu rådande förhållanden torde motivera framläggandet av ett rätt omfattande byggnadsprogram, men med hänsyn till förhandenvarande situation på byggnadsmarknaden har styrelsen ansett sig böra begränsa sitt förslag till att avse anvisande av medel till de nybyggnadsföretag, som för närvarande äro mest angelägna.

Generalpoststyrelsen erinrar, att medelstillgången vid innevarande budgetårs ingång utgjorde omkring 9,6 miljoner kronor. Medelsförbrukningen under budgetåret beräknar styrelsen till ca 4,6 miljoner kronor, varför vid budgetårets utgång, sedan hänsyn tagits till beräknade besparingar av ca 0,1 miljon kronor, skulle återstå en reservation av ca 4,9 miljoner kronor. Medelsåtgången under budgetåret 1949/50 för redan beslutade byggnadsföretag uppskattar styrelsen till sammanlagt ca 3,4 miljoner kronor, varigenom vid sistnämnda budgetårs utgång av hittills anvisade medel skulle kvarstå ett outnyttjat belopp av ca 1,5 miljon kronor.

I överensstämmelse med den anslagsteknik, som tillämpas beträffande statens järnvägars anslag, föreslår generalpoststyrelsen, att medelsanvisningarna till posthusbyggnader i fortsättningen ske i form av ett kollektivanslag. Såsom av förestående sammanställning framgår beräknas medelsbehovet för nya posthusbyggnader under budgetåret 1949/50 till sammanlagt 3 miljoner kronor, varav 0,5 miljon kronor för det redan beslutade posthuset i Västerås. Vid bifall till förslaget om övergång till ett kollektivanslag för posthusbyggnader och under förutsättning att förefintlig reservation å redan anvisade posthusbyggnadsanslag, uppskattad till 1,5 miljon kronor, överflyttas till det föreslagna nya anslaget, skulle det erforderliga anslagsbeloppet för budgetåret 1949/50 utgöra 1,5 miljon kronor.

Av generalpoststyrelsens motivering för förslagen till nya posthusbyggnader inhämtas följande.

Byggnadskostnaderna för posthuset i Västerås beräknas numera vid rådande prisläge till 2 650 000 kronor. Styrelsen anser det nödvändigt att byggnadsarbetet påbörjas under förra delen av år 1949. Utöver redan anvisade 1 000 000 kronor beräknas ett belopp av 500 000 kronor bli va erforderligt för arbetenas bedrivande fram till den 1 juli 1950. År 1945 inköptes för postverkets räkning en tomt i Arvika. Den fastighet, vari postlokalerna sedan länge äro inrymda har av styrelsen försålts till Arvika stad med tillträde den 1 oktober 1947, fr. o. m. vilken dag postverket av staden förhyr postlokalerna i avvaktan på att verket skall kunna beredas nya lokaler i eget hus. Enär svåra förhållanden i lokalhänseende råder för postkontoret och då från stadens sida starkt framhävts önskemålet att få taga den förvärvade fastigheten i besittning för kommunala ändamål, finner styrelsen det angeläget, att det planerade posthuset snarast möjligt uppföres. Vid postkontoret i Landskrona ha sedan länge rådande lokalsvårigheter under det sistförflutna året i så hög grad förvärrats, att särskilda åtgärder

för trafikens avveckling vid postkontoret måst vidtagas. Trots de stora olägenheter, som en splittring av ett postkontors olika avdelningar på skilda fastigheter innebär, har styrelsen nödgats skilja brevbärarexpeditionen från postkontoret i övrigt och tills vidare inrymma densamma i en lokal, belägen ca 300 meter från postkontoret. Det torde vara uppenbart, att denna lösning måste betraktas som en ren nödfallsåtgärd på kort sikt. Då även i övrigt behovet av förbättrade lokaler skärpts anser generalpoststyrelsen det vara i högsta grad angeläget att nytt posthus i Landskrona snarast kommer till stånd. Även vid postkontoret i Skellefteå äro lokalförhållandena i så hög grad otillfredsställande, att frågan om uppförande av nytt posthus i staden enligt styrelsens bestämda mening icke längre bör undanskjutas. Såväl från domänverket som lantmäteriväsendet ha önskemål framförts om förhyrande av kontorslokaler i den planerade nybyggnaden. I Vetlanda är postkontoret inrymt i postverkets egen fastighet. På grund av de synnerligen otillfredsställande lokalförhållandena vid postkontoret har frågan om anordnande av större och mera ändamålsenliga utrymmen tidigare varit föremål för styrelsens uppmärksamhet men ansetts böra uppskjutas med hänsyn till tidsförhållandena. Under de senaste åren ha lokalsvårigheterna ytterligare skärpts och i början av år 1948 begärde stadsfullmäktige i Vetlanda hos generalpoststyrelsen snara åtgärder för uppförande av nytt posthus. Då postkontorets möjligheter att fullgöra sina funktioner allvarligt skulle äventyras, därest detsamma någon längre tid nödgades kvarbliva i sina nuvarande lokaler, anser styrelsen, att ingångsättandet av det planerade posthusbygget icke längre bör uppskjutas. Redan år 1944 framställde generalpoststyrelsen förslag om posthusbygge i Eskilstuna. Därvarande postkontors nuvarande stora lokalsvårigheter och den starka folkökningen i staden gör det nödvändigt för postverket att snarast möjligt uppföra ett eget posthus i staden då möjligheter saknas att åstadkomma erforderlig lokalutvidgning för postkontoret inom eller i anslutning till telegrafhuset, där postkontoret nu är inrymt. För postkontoret i Ängelholm förhyres sedan år 1916 en lokal, från vilken postverket numera uppsagts till avflyttnings. Genom hyresrådets beslut har hyreskontraktet emellertid förlängts till den 1 oktober 1949. Enär lokalen sedan länge varit otillräcklig och i övrigt olämplig för sitt ändamål har generalpoststyrelsen redan år 1946 övervägt frågan om uppförande av posthus i staden. På grund av rådande förhållanden på byggnadsmarknaden har företaget tills vidare fått anstå. Styrelsen anser det emellertid nu vara angeläget att byggnadsföretaget påbörjas under nästa budgetår.

Generalpoststyrelsen har beräknat avkastningen å de föreslagna byggnaderna till lägst 5,4 och högst 6,4 %.

Departementschefen.

De av generalpoststyrelsen anförda skälen för ett ökat posthusbyggande synas mig vara vägande. Behovet av nya eller utvidgade postlokaler är på

många platser i landet trängande. Jag anser mig därför ej böra framställa någon erinran mot det av styrelsen nu framlagda byggnadsprogrammet.

Av det förut anförda framgår emellertid, att jämförelsevis stora belopp redan nu stå till styrelsens förfogande för byggnadsändamål. Om hänsyn tagas till den begränsning av byggnadsverksamheten som förekommit förra året och som torde bestå även under innevarande år, torde investeringsutgifterna sannolikt komma att stanna vid omkring 3 miljoner kronor per år. Å anslagen skulle följaktligen uppkomma betydande reservationer, vilka dock äro bundna för vissa bestämda ändamål. I styrelsens nu framlagda program ingå emellertid byggnadsföretag, vilka av olika skäl kunna behöva utföras tidigare än företag, vartill medel nu finnas anvisade. Med hänsyn härtill finner jag önskvärt, att för visst ändamål redan anvisade medel överföras till ett nytt kollektivanslag, vilket efter beslut av Kungl. Maj:t bör få tagas i anspråk jämväl för uppförande av posthus, som ingå i planen, om detta ur byggnadstekniska eller postala synpunkter skulle visa sig lämpligt. Det nya anslaget, vilket bör benämnas Posthus m. m., bör anvisas med allenast ett formellt belopp av 1 000 kronor.

Under hänvisning till det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Posthus m. m.* för budgetåret 1949/50 anvisa ett investeringsanslag av 1 000 kronor.

[3.] 2. **Fastighetsförvärv.** Till inköp av fastigheter för postverkets räkning ha för budgetåren 1947/48 och 1948/49 anvisats samt för budgetåret 1949/50 äskats följande belopp:

Budgetår	Kronor
1947/48	845 000
1948/49	1 703 000
1949/50 (verkets förslag)	100 000

Vid utgången av budgetåret 1947/48 förelåg å anslagen till fastighetsförvärv en behållning av ca 0,4 miljon kronor. Den 1 juli 1948 stodo sålunda 2,1 miljoner kronor till förfogande. Medelsförbrukningen under budgetåret 1947/48 uppgick till 0,5 miljon kronor.

Generalpoststyrelsen.

Generalpoststyrelsen äskar för nästa budgetår anslag till inköp av fastigheter med 100 000 kronor.

Styrelsen anmäler, att under budgetåret 1947/48 av ifrågavarande anslag tagits i anspråk 59 649 kronor 90 öre för förvärv av tomter i Värnamo. Behållningen å anslaget vid budgetårets utgång uppgick till ca 340 000 kronor. Hittills beslutade fastighetsförvärv, för vilka kostnaderna komma att belasta

anslaget under innevarande budgetår belöpa sig till sammanlagt ca 28 000 kronor.

Styrelsen anser det angeläget, att det anslagsbelopp, som står till förfogande för inköp av fastigheter, icke är för snävt tilltaget. Enligt styrelsens mening bör ett belopp av omkring 400 000 kronor finnas tillgängligt under ett budgetår. En förstärkning av anslaget för budgetåret 1949/50 med åtminstone 100 000 kronor synes därför erforderlig.

Härom gör generalpoststyrelsen hemställan.

Departementschefen.

Jag biträder generalpoststyrelsens förslag och hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Inköp av fastigheter* för budgetåret 1949/50 anvisa ett investeringsanslag av 100 000 kronor.

[4.] **3. Anskaffning av automobiler m. m.** Till anskaffning av automobiler m. m. (bilar och elektriska plattformsvagnar) för postverkets räkning ha för budgetåren 1947/48 och 1948/49 anvisats samt för budgetåret 1949/50 äskats följande belopp:

Budgetår	Kronor
1947/48	350 000
1948/49	600 000
1949/50 (verkets förslag)	300 000

Generalpoststyrelsen.

Generalpoststyrelsen äskar för nästa budgetår anslag till anskaffning av automobiler m. m. med 300 000 kronor.

Styrelsen meddelar, att under budgetåret 1947/48 förskjutningar i leveranserna av bilar och plattformsvagnar inträtt, varigenom behållningen å anslaget vid budgetårets utgång nedgått till endast ca 7 000 kronor mot tidigare beräknade ca 100 000 kronor. Av sålunda för innevarande budgetår disponibla medel, ca 607 000 kronor, beräknar styrelsen att taga i anspråk ca 500 000 kronor för fordonsanskaffning under budgetåret, vid vars utgång således skulle kvarstå en behållning av ca 100 000 kronor å nu ifrågavarande anslag.

För budgetåret 1949/50 beräknar styrelsen medelsbehovet för anskaffning av automobiler m. m. till ca 405 000 kronor, varav för automobiler ca 180 000 kronor och för plattformsvagnar ca 225 000 kronor. Anskaffningen avser huvudsakligen ersättningsändamål och beträffande plattformsvagnarna har beställning redan måst utläggas för att möjliggöra leverans under budgetåret. Med hänsyn till en beräknad reservation vid budgetårets ingång av i runt tal 100 000 kronor hemställer styrelsen om anvisande för ändamålet av ett anslag av 300 000 kronor för budgetåret 1949/50.

Departementschefen.

Jag har intet att erinra mot generalpoststyrelsens förslag och hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Anskaffning av automobiler m. m.* för budgetåret 1949/50 anvisa ett investeringsanslag av 300 000 kronor.

[5.] 4. **Postverkets diligenstrafik.** Under förevarande rubrik för budgetåren 1947/48 och 1948/49 anvisade och för budgetåret 1949/50 äskade anslag framgå av följande sammanställning.

	1947/48	1948/49	1949/50
Garagebyggnader m. m.....	—	500 000	300 000
Garage i Vilhelmina	190 000	—	—
Anskaffning av bilmateriel för diligensrörelsen	600 000	1 600 000	1 300 000
Förvärv av billinjer	300 000	300 000	300 000
Summa kronor	1 090 000	2 400 000	1 900 000

Vid ingången av budgetåret 1948/49 förelågo å anslagen till Garagebyggnader m. m. och Förvärv av billinjer reservationer av ca 185 000 kronor respektive drygt 500 000 kronor, medan å anslaget till Anskaffning av bilmateriel för diligensrörelsen endast en obetydlig behållning förefanns.

Generalpoststyrelsen.

Generalpoststyrelsen beräknar medelsbehovet för garagebyggnader under budgetåret 1949/50 till ca 500 000 kronor. Byggnadsprogrammet avser bl. a. planerade ny- eller tillbyggnader av garage i Bastuträsk, Lycksele, Malåträsk och Pajala. Då, såvitt nu kan bedömas, vid utgången av innevarande budgetår en reservation å anslaget av i runt tal 200 000 kronor kommer att föreligga, utgör det anslag, som behöver anvisas för nästa budgetår, 300 000 kronor.

För inköp av fordon till postdiligenstrafiken under budgetåret 1949/50 räknar styrelsen med ett medelsbehov av sammanlagt omkring 1 300 000 kronor, av vilket belopp ca 1 150 000 kronor avse postdiligenser och ca 150 000 kronor släpvnagar. Beloppet beräknas fördela sig med omkring 950 000 kronor på anskaffning för ersättningsändamål och 350 000 kronor på anskaffning för utökningsändamål. Vissa av diligenserna ingå i tidigare gjord beställning. Då ingen reservation å anslaget beräknas vara för handen vid budgetårets ingång, behöver hela det för budgetåret erforderliga beloppet anvisas såsom anslag.

I detta sammanhang har styrelsen anmält, att det — därest under senare år gällande långa leveranstider icke komma att förkortas — kan bli nödvändigt att redan under innevarande budgetår utlägga beställningar på motorfordon för leverans efter den 1 juli 1950.

Beträffande medelsbehovet för förvärv av billinjer anför styrelsen, att erbjudanden om överlåtelse av linjetrafik på postverket inkommit från ett

flertal linjeföretag. I de fall, där ersättningsanspråken redan preciserats, uppgå anbudsbeloppen till sammanlagt ca 675 000 kronor. Förberedande undersökningar och underhandlingar pågå om ytterligare förvärv av billinjer för tillhoppa omkring 375 000 kronor. Någon tillförlitlig beräkning av kommande behov av medel för ändamålet kan icke göras, enär styrelsen såsom regel i dessa fall icke kan följa någon fastställd plan. Anslagsbehovet för budgetåret 1949/50 torde dock, såvitt för närvarande kan förutses, kunna begränsas till 300 000 kronor.

Departementschefen.

Vid ingången av löpande budgetår stod ett belopp av nära 0,7 miljon kronor till generalpoststyrelsens förfogande för garagebyggnadsändamål. Medelsförbrukningen under innevarande och nästa budgetår torde sannolikt ej komma att överstiga i genomsnitt 0,3 miljon kronor för budgetår. På grund härav synes någon ytterligare medelsanvisning ej bli erforderlig för nästa budgetår.

Generalpoststyrelsens övriga förslag under nu förevarande rubrik ha icke givit mig anledning till erinran.

I anledning av styrelsens anmälan, att styrelsen redan under innevarande budgetår kan bli nödsakad utlägga beställningar på motorfordon för att erhålla leverans under budgetåret 1950/51, har jag under hand inhämtat, att vederbörande leverantörer räkna med avsevärt kortare leveranstider än tidigare, varför förhandsbeställningar, därest sådana över huvud taget behöva komma i fråga, endast skulle avse ett relativt obetydligt belopp. Med hänsyn härtill synes någon erinran ej böra riktas mot att eventuella beställningar göras i angiven omfattning.

Under hänvisning till det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för budgetåret 1949/50 anvisa följande investeringsanslag, nämligen

- | | |
|--|-------------------|
| a) <i>Anskaffning av bilmateriel för diligenströrelsen</i> | 1 300 000 kronor, |
| b) <i>Förvärv av billinjer</i> | 300 000 kronor. |

[6.] 5. **Postverkets dispositionsanslag.** Såsom postverkets dispositionsanslag har för innevarande budgetår anvisats ett belopp av 700 000 kronor. Vid utgången av budgetåret 1947/48 fanns å anslaget en behållning av ca 1 211 000 kronor. Den 1 juli 1948 stod sålunda ett belopp av ca 1 911 000 kronor till förfogande.

Generalpoststyrelsen.

Generalpoststyrelsen räknar under innevarande budgetår med en så betydande belastning av dispositionsanslaget, att vid budgetårets utgång någon nämnvärd behållning å anslaget icke är att påräkna.

För budgetåret 1949/50 erfordras, enligt vad byggnadsstyrelsen meddelat, anslagsförstärkningar å sammanlagt 455 000 kronor, huvudsakligen på grund av stegrade byggnadskostnader för posthusbyggnaderna i Huskvarna och Vilhelmina samt inom Årstaområdet i Stockholm. Då i nuvarande läge ytterligare kostnadsökningar för postverkets byggnadsföretag kunna förväntas under nästa budgetår, anser generalpoststyrelsen kostnadsposten för anslagsförstärkningar böra upptagas med ett belopp av 600 000 kronor. Det ytterligare behov av medel, vilket är avsett att tillgodoses genom dispositionsanslaget, beräknar generalpoststyrelsen till 400 000 kronor. Sammanlagt skulle alltså för nästa budgetår erfordras 1 000 000 kronor såsom dispositionsanslag.

Generalpoststyrelsen har lämnat sedvanlig redogörelse för användningen av anslaget under budgetåret 1947/48. Redogörelsen torde få bringas till riksdagens kännedom i samband med att handlingarna i ärendet ställas till vederbörande utskotts förfogande.

Departementschefen.

Anslaget för nästa budgetår torde böra anvisas med samma belopp som för innevarande budgetår eller 700 000 kronor.

Jag hemställer sålunda, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att såsom *Postverkets dispositionsanslag* för budgetåret 1949/50 anvisa ett investeringsanslag av 700 000 kronor.

Telegrafverket.

Av balansräkningen per den 30 juni 1948 för telegrafverkets fond framgår, att telegrafverkets tillgångar uppgå till sammanlagt 1 352,7 miljoner kronor, varav 1 231,1 miljoner kronor belöpa på fast egendom, 66,6 miljoner kronor på inventarier och förråd samt återstoden på poster av finansiell natur.

Kapitalbehållningen inklusive balanserade överskottsmedel uppgick till 719,1 miljoner kronor. Under budgetåret 1947/48 har kapitalbehållningen ökat med 78,3 miljoner kronor.

Överskottet i procent av det i medeltal disponerade kapitalet var 2,2 under budgetåret 1947/48 mot 9,0 under budgetåret 1946/47.

[7.] 1. Utvecklingen av telegrafverkets rörelse. Telegrafstyrelsen har i skrivelse den 8 oktober 1948 lämnat följande uppgifter rörande utvecklingen av telegrafverkets rörelse, mätt i antalet telefonapparater och radiolicenser samt taxerade rikssamtal och telegram under tiden fr. o. m. år 1941. Uppgifterna för år 1948 äro därvid beräknade med ledning av utvecklingen under tiden januari—september.

Å r	Telefonapparater			Radiolicenser		
	antal vid årets slut	ökning		antal vid årets slut	ö k n i n g	
		absolut	i %		absolut	i %
1941	960 300	70 500	7·9	1 550 700	80 300	5·5
1942	1 015 300	55 000	5·7	1 628 100	77 400	5·0
1943	1 071 400	56 100	5·5	1 709 000	80 900	5·0
1944	1 146 000	74 600	7·0	1 784 200	75 200	4·4
1945	1 221 100	75 100	6·6	1 839 900	55 700	3·1
1946	1 314 100	93 000	7·6	1 895 300	55 400	3·0
1947	1 425 500	111 400	8·5	1 959 300	64 000	3·4
1948	1 510 500	85 000 ¹	5·9	2 020 000	61 000	3·1

¹ Enligt en i slutet av november 1948 inom telegrafstyrelsen företagen ny beräkning kan ökningen av antalet telefonapparater under 1948 uppskattas till 79 000.

År	Taxerade rikssamtal		Taxerade telegram	
	antal	ökning i %	antal	ökning i %
1941	69 011 000	7·3	5 151 000	— 4·5
1942	74 917 000	8·6	5 438 000	5·6
1943	79 255 000	5·8	5 910 000	8·7
1944	84 845 000	7·1	6 379 000	7·9
1945	88 106 000	3·8	7 279 000	14·1
1946	95 341 000	8·2	8 287 000	13·8
1947	99 335 000	4·1	8 263 000	— 0·3
1948	104 000 000	4·7	8 350 000	1·1

I detta sammanhang må erinras, att Kungl. Maj:t — sedan telegrafstyrelsen förklarat sig icke kunna genomföra en allmän behovsprövning för att på detta sätt åstadkomma en ransonering av anmälda nya telefonabonnemang — genom beslut den 5 december 1947 företagit en höjning av inträdesavgifterna för nya abonnemang för att begränsa tillströmningen av nya abonnenter och telegrafverkets motsvarande investeringsbehov. Den vidtagna åtgärden avsågs skola resultera i en minskning i ökningen av antalet telefonapparater från av telegrafstyrelsen beräknade 120 000 å 130 000 till högst 90 000 per år.

Såsom framgår av siffrorna i tabellen har, påpekar telegrafstyrelsen, den företagna höjningen av inträdesavgiften medfört åsyftad minskning i apparatökningen. Mot en ökning med 111 400 apparater under år 1947 svarar sålunda en beräknad ökning med 85 000 apparater under år 1948.

Styrelsen har vid flera föregående tillfällen haft anledning framhålla de svårigheter, som uppkommit därigenom att den stora abonnent- och trafikökningen efter kriget medfört en så gott som fullständig uttömning av befintliga reserver i nät och stationer. Detta har lett till en påtaglig försämring av landets telefonservice. Någon liten ljusning har emellertid kunnat spåras härutinnan under år 1948, vartill bidragit icke blott den minskade abonnentökningen utan även den ökade omfattningen av verkets anläggningsarbeten, som möjliggjorts genom höjning efter krigets slut av de till styrelsens förfogande ställda investeringsanslagen och ökade leveranser av telefonmateriel från såväl telegrafverkets egna verkstäder som den privata telefonindustrien. Antalet abonnenter, som måst vänta på inkoppling av sina apparater, har sålunda till synes — efter en tidigare oavbruten stegring — icke under år 1948 visat någon ytterligare ökning. Det faktiska telefonbehovet framgår dock ej härav, eftersom den höjda inträdesavgiften tydligen undertryckt ett stort antal nyteckningar. Även väntetiderna för beställda rikssamtal ha genom inkoppling av ett stort antal nya riksförbindelser och nya expeditiionsplatser undergått en viss, om också alltjämt långt ifrån tillräcklig minskning.

Telegrafstyrelsen redogör härefter för läget i fråga om automatiseringen av landets telefonnät och anför därvid till en början följande.

I första hand har denna avsett den lokala telefontrafiken samt, i den mån flera stationer blivit automatiserade inom samma område, även trafiken dem emellan. Hittills har fullständig automatisering genomförts eller kommer inom den närmaste tiden att vara genomförd av följande hela taxeoråden nämligen Borås och Kinna, Karlskoga, Krylbo, Sölvesborg och Västerås. Därutöver har automatisering genomförts av ett större eller mindre område omkring automatiserade centralstationer eller större växelstationer, såsom fallet är med områdena omkring centralstationerna i Boden, Bollnäs, Enköping, Eskilstuna, Göteborg, Hälsingborg, Härnösand, Karlstad, Kristianstad, Kristinehamn, Lidköping, Linköping, Ljusdal, Luleå, Lund, Malmö, Norrköping, Piteå, Skara, Skellefteå, Stockholm, Sundsvall, Söderhamn, Södertälje, Tranås, Trollhättan, Uddevalla, Uppsala, Värnamo, Växjö, Örebro och Örnsköldsvik samt växelstationerna i Borlänge, Fagersta, Hallstahammar, Sandviken, Skinnskatteberg och Svärdsjö. Sådan automatisering av de områden, som närmast ansluta sig till automatiserade centralstationer eller större växelstationer, har emellertid under senare år icke kunnat bedrivas i önskvärd utsträckning, därför att tillgängliga produktionsresurser i första hand ha måst användas för utökning av redan befintliga automatiska stationer eller för automatisering av sådana manuella stationer, som blivit fullbelagda, och när automatisering utgör enda utvägen att undvika fullständigt stopp i möjligheten att taga emot nya abonnenter.

Vid utgången av år 1947 voro, fortsätter styrelsen, cirka 60 % av alla telefonapparater i landet anslutna till automatiska stationer, medan antalet automatiserade stationer uppgick till endast 18 % av hela antalet. Skillnaden beror därpå, att automatiseringen från början inriktades på de största manuella stationerna.

Trots att automatiseringen bedrivits i den takt, som varit möjlig med hänsyn till befintliga produktionsresurser, har abonnentökningen totalt sett varit så stor, att antalet apparater, anslutna till manuella stationer, sedan mitten på 1930-talet absolut taget visat en visserligen långsam men dock oavbruten stegring. Om denna utveckling skulle fortsätta skulle det tydligen innebära, att en fullständig automatisering av vårt lands telefonnät aldrig skulle komma till stånd.

Automatiseringen medför stora fördelar både för abonnenterna och telegrafverket. För abonnenterna äro dessa fördelar, att även mindre stationer komma att hållas öppna dygnet runt, att framkomstmöjligheterna på grund av den rikligare ledningstillgång, som är en förutsättning för automatisk drift, bli större, att samtalen över huvud taget bli snabbare expedierade samt att samtalssekretessen blir mera tillförlitlig.

För telegrafverket ligger fördelen av automatiseringen på det ekonomiska planet. Under senare år har det visat sig vara nödvändigt att högst avsevärt höja de ersättningar, som utbetalas till föreståndarna för manuella växelstationer, med resultat att dessa utgifter tillsammans med utgifterna för underhåll, ränta och amortering blivit så höga, att de vida överstiga de

abonnemangavgifter, som betalas av de till stationen anslutna abonnenterna. Förlusten uppgår för flertalet stationer till 100 å 200 kronor per abonnent och år. Enda möjligheten att åstadkomma någon förbättring i detta otillfredsställande förhållande är automatisering. De stora ekonomiska fördelarna med automatiseringen framträda dock först, när även mellanortstrafiken kan avvecklas automatiskt, vilket förutsätter att man automatiserar hela områden och icke, såsom man särskilt under de senare åren av skäl som förut omnämnts och varöver telegrafstyrelsen icke rått varit nödsakad göra, bara enstaka stationer.

Enligt beräkningar utförda i början av år 1948 skulle den procentuella avkastningen å merkostnaden för automatiska växelstationer jämfört med manuella för närvarande uppgå till 27 %. Härvid har hänsyn icke tagits till kostnader för landskablar och landsledningar, enär utgifterna härför i alla fall skulle få göras, om man vill ernå samma driftkvalitet. Medräknas emellertid även dessa poster sjunker avkastningen till 11 %. I verkligheten kommer avkastningen emellertid att bli större. Det är sålunda att märka, att årskostnaderna för ränta och amortering av den ökade anläggningskostnad, som automatiserad trafik kräver jämfört med manuell, utgör en fast framtida utgift, under det att all erfarenhet visar, att expeditions-kostnaderna vid manuell drift befinna sig i ständigt stigande. Dessutom öppnas genom automatiseringen möjlighet att införa helautomatisk rikstrafik, varigenom man för ett jämförelsevis måttligt ytterligare kapitalutlägg kan göra betydande driftkostnadsbesparingar.

Telegrafstyrelsen övergår härefter till att lämna en redogörelse för utvecklingen av telegrafväsendet.

Styrelsen erinrar, att antalet telegram under senare år hållit sig tämligen konstant. Emellertid har man med säkerhet att emotse en stark utveckling på ett annat område av telegrafrörelsen, nämligen beträffande s. k. abonnenttelegrafi. Det är härvidlag fråga om en jämförelsevis ny form av telekommunikationer, bestående däri, att möjlighet öppnas att abonnera på en skrivande telegrafapparat (teleprinter), med vilken vederbörande abonnent kan direkt korrespondera med andra motsvarande abonnenter såväl inom Sverige som i andra länder. Sammankopplingen av två abonnenter sker antingen vid manuella förmedlingsstationer eller genom automatiska stationer, i vilket senare fall teleprinterapparaten är utrustad med fingerskiva. Dylika abonnenttelegrafenät hade redan före kriget börjat inrättas i flera europeiska länder och hålla nu på att upprättas eller utbyggas i ett flertal länder. I Sverige finnes sedan år 1946 i drift en liten automatisk försöksanläggning av tysk tillverkning med för närvarande 37 abonnenter, vilka utom med varandra även kunna erhålla förbindelse med abonnenter i Danmark, Finland, Nederländerna, Norge och Storbritannien. Förbindelse kommer dessutom sannolikt inom en nära framtid att öppnas även med bl. a. Schweiz och Tjeckoslovakien. Intresset för anslutning till abonnenttelegrafenätet har både i Sverige och andra länder visat sig vara mycket stort. För

närvarande föreligga hos telegrafverket ett stort antal anmälningar om abonnemang, vilka dock icke kunnat effektueras av brist på materiel. Någon större utökning av nätet kan ej heller komma till stånd, förrän man ersatt nuvarande försöksanläggning med större automatiska förmedlingsstationer. Telegrafstyrelsen har därför låtit utarbeta specifikationer till sådana stationer med användning av det koordinatväljarsystem, som här i landet användes för mindre och medelstora automatiska telefonstationer. Det har visat sig, att man härigenom kan komma fram till avsevärt lägre anläggningskostnader än som skulle behöva betalas för importerade automatiska abonnenttelegrafstationer. En mindre provväxel har varit i drift under ett år och har visat sig fungera tillfredsställande, varför det nu är styrelsens avsikt att till att börja med låta tillverka tre stationer, avsedda för Stockholm, Göteborg och Malmö.

Undersökningar pågå också inom telegrafstyrelsen om möjligheten att samordna ett blivande större automatiskt abonnenttelegrafnät med det inländska kommersiella telegrafnätet, varigenom möjlighet skulle öppnas för varje svensk telegrafstation att sända sina telegram direkt till adressstationen utan att telegrammet såsom nu i stor utsträckning är fallet måste repeteras på mellanstationer. Uppgjorda planer taga i första hand sikte på att på försök införa denna anordning i ett område i södra Sverige.

Under senare år har telegrafverket i stigande omfattning anordnat abonnerade inhemska eller internationella fasta telegrafförbindelser, d. v. s. förbindelser som stå fast uppkopplade för att möjliggöra skrivning medelst teleprinter direkt mellan två bestämda korrespondenter, t. ex. mellan ett affärsföretags huvudkontor och dess fabriker på olika håll, mellan flygplatser i olika länder, mellan nyhetsbyråer etc.

Den utveckling av telegrafväsendet till helt eller delvis nya användningsområden, som här blivit nämnda, har möjliggjorts därigenom, att man för jämförelsevis låg kostnad kan erhålla ett stort antal telegrafförbindelser i kablarna för riksledningar. En enda fyrtrådig telefonledning i en rikskabel kan sålunda medelst s. k. tontelegrafi användas för upp till 18 samtidiga telegrafförbindelser.

I de av telegrafstyrelsen för budgetåret 1949/50 begärda investeringsanslagen till riks- och landskablar m. m. samt till telefon- och telegrafstationer ingå även vissa mindre belopp för påbörjande av den här nämnda utbyggnaden av abonnenttelegrafnätet i Sverige samt för anskaffande av tontelegrafutrustningar.

Beträffande ifrågasatt nedsättning av de genom Kungl. Maj:ts beslut den 5 december 1947 höjda inträdesavgifterna för telefonabonnemang framhåller telegrafstyrelsen, att såvitt nu kan bedömas måste en dylik nedsättning medföra en stegring av abonnentökningen till över 90 000 apparater per år. Detta måste leda till antingen att kön av väntande abonnenter kommer att växa eller att telegrafverkets anläggningsarbeten måste ges större omfattning än eljest skulle vara erforderligt. Det sist-

nämnda alternativet förutsätter därför en ökning av telegrafverkets investeringsanslag, i första hand av anslaget till nya abonnentanläggningar, nätarbeten och blanka mellanortsledningar men efterhand även av anslagen till nya telefonstationsbyggnader, stationsutrustningar och lands- och rikskablar. Vidare måste telegrafverket ta i anspråk en större byggnadskvot och andel av materialtillgången i landet. Emellertid torde möjligheterna att anskaffa materiel för en avsevärt större abonnentökning än den nuvarande icke vara särskilt stora. Redan nu föreligger en besvärande brist på järntråd, stora svårigheter möta att komma över tillräckliga kvantiteter bly o. s. v. Den omständigheten, att statsmakterna på olika områden nu försöka stimulera exporten, vilket åtminstone till en början väl måste antagas komma att gå ut över hemmamarknadens försörjning med varor, gör det givetvis icke lättare att ytterligare öka telegrafverkets anläggningsarbeten.

Med hänsyn till det anförda kommer enligt styrelsens mening en större abonnenttillströmning än den nuvarande att leda till ökade väntetider för beställda nya telefonabonnemang. Situationen i detta avseende belyses av följande uppgifter rörande det antal anmälda nya telefonabonnemang, som vid olika tidpunkter ha beräknats icke kunna inkopplas inom tre månader på grund av brist på stationskapacitet, lokalkablar, apparater o. s. v. Detta antal utgjorde

1946	¹ / ₁₀	5 400
1947	¹ / ₄	9 000
	¹ / ₁₀	16 700
1948	¹ / ₁	23 900
	¹ / ₄	22 600

För ett riktigt bedömande av siffrorna framhåller styrelsen, att sådana abonnenter å landsbygden, för vilka fordras anläggandet av långa ledningar, även under normala förhållanden ha kunnat få vänta i flera månader på att få sin telefon.

På grundval av det nu anförda har telegrafstyrelsen framlagt sina anslagsäskanden å tilläggsstat för innevarande budgetår och å riksstaten för nästa budgetår. En sammanställning av de för budgetåren 1946/47—1948/49 anvisade samt å tilläggsstat för sistnämnda budgetår och å riksstaten för budgetåret 1949/50 äskade anslagen under telegrafverkets fond visar följande siffror.

	1946/47	1947/48	1948/49	1949/50
	t u s e n t a l k r o n o r			
Telefonstations- och förrådsbyggnader m. m...	12 835	13 040	11 810	5 280
Telefon- och telegrafanläggningar	102 200	130 660	97 790	162 235
			+ 12 100 ¹	
Radioanläggningar	7 615	4 685	1 640	4 300
Diverse anslag	4 370	3 875	3 700	7 380
Summa	127 020	152 260	117 040	179 195

¹ Äskat å tilläggsstat.

De för budgetåret 1949/50 äskade anslagen till telefonstations- och för-rådsbyggnader m. m. avse 7 särskilda byggnadsföretag. Anslagen till tele-fon- och telegrafanläggningar fördela sig på Riks- och landskablar med 45,⁶⁵ miljoner kronor, på Telefon- och telegrafstationer med 49,⁵⁸⁵ miljoner kro-nor och på Nya abonnentanläggningar, nätarbeten och blanka mellanorts-ledningar med 67 miljoner kronor. Av de för samma budgetår till radio-anläggningar äskade beloppen falla på Fartygsradiostationer m. m. 0,5 miljon kronor, på Ny rundradiostation i Stockholm 0,5 miljon kronor, på Rundradiosändare för kortvåg i Hörby 1,3 miljon kronor, på Vissa rundradio-anläggningar 0,5 miljon kronor, på Trådradioanläggningar 1 miljon kronor samt på Markradiostationer för luftfarten 0,5 miljon kronor. Under posten Diverse anslag upptar telegrafstyrelsen för nästa budgetår till Inköp av fas-tigheter 0,7 miljon kronor, till Försvarsberedskap vid telegrafverket 3,⁶⁸ mil-joner kronor och såsom Telegrafverkets dispositionsanslag 3 miljoner kronor.

Telegrafstyrelsen har vidare hemställt om en ökning av telegrafverkets rörliga kredit i riksgäldskontoret från 35 till 50 miljoner kronor.

Yttranden.

Arbetsmarknadsstyrelsen har — efter att inledningsvis ha redogjort för medelsförbrukningen enligt telegrafstyrelsens beräkningar dels å anslag till kapitalinvesteringar för telegrafverket under år 1949 och dels för bygg-nads- och anläggningsverksamheten inom ramen för byggnadstillståndsreg-leringen under åren 1948 och 1949 — framhållit, att investeringar i riks- och landskablar, telefon- och telegrafstationer, nya abonnentanläggningar, nät-arbeten etc. samt radioanläggningar till största delen avse beställningar i industrier. I den mån dessa beställningar medföra ökade anspråk på verk-stadsindustrier inom landet kunna de medföra svårigheter ur arbetsmark-nadssynpunkt, enär brist på arbetskraft alltjämt föreligger inom dessa in-dustrier. Möjligheterna att genomföra investeringar, som till större delen utgöra industriprodukter, torde för närvarande väsentligen bero av handels-politiska förhållanden.

Av en medelsförbrukning för telegrafverket om ca 147 milj. kronor under år 1948 falla ca 17,² milj. kronor på arbeten inom ramen för byggnadstill-ståndsregleringen. För år 1949 beräknas utgifterna för sådana arbeten till 24,² milj. kronor. Anslagsberäkningarna förutsätta en betydande ökning av tillståndskvoten för ifrågavarande arbeten. Den av styrelsen förutsatta byggnadsverksamheten innebär i förhållande till år 1948 en väsentlig utök-ning. I nuvarande arbetsmarknadsläge kan denna icke genomföras utan att investeringarna inom andra områden minskas i motsvarande grad, vilket tor-de möta stora svårigheter med hänsyn till att inom alla områden önskemål föreligga om mycket stora investeringar utöver dem, som kunnat inrymmas i 1948 års investeringsbudget.

Statens industrikommission framhåller, att behovet av valsat järn och stål under 1948 uppgivits till ca 16 000 ton. Styrelsens materialbehov utgöres

företrädesvis, förutom av valstråd, av profil- och stångjärn i klenare dimensioner. Beställningar av nämnda material äro för närvarande särskilt svåra att placera, och järnverken äro redan belagda med order på dessa dimensionsklasser till in på åren 1950 och 1951. Vidare torde i materialbehovet ingå kallvalsad plåt och annan specialplåt, för vilka försörjningsläget är mycket ansträngt. Med hänsyn härtill ifrågasätter kommissionen, huruvida icke betydande inskränkningar måste göras i styrelsens anläggningsprogram.

Licens- och valutabehovet för metaller under 1949 omfattar bl. a. 7 200 ton bly och 4 200 ton koppar. De angivna behovskvantiteterna ingå i kabelverkens produktionsprogram och hänsyn till styrelsens behov har tagits vid uppgörandet av det första förslaget till importplan. Möjligheterna att erhålla koppar- och blykvantiteterna äro sålunda beroende på, i vilken omfattning detta förslag kommer att motsvaras av den slutliga importplanen. Såvitt kommissionen kan bedöma blir det sannolikt nödvändigt att företaga nedskärningar beträffande dessa varuslag, vilket alltså direkt skulle påverka styrelsens anläggningsprogram.

I fråga om telefonkabel har styrelsen angivit ett återstående importlicensbehov av ca 6,2 milj. kronor. Kommissionen har emellertid icke ansett möjligheter föreligga, att ens i det första förslaget till importplan bereda utrymme härför till ett större belopp än 4 milj. kronor. Detta belopp kan ytterligare komma att nedskäras, innan importplanen fastställs.

Fullmäktige i riksgäldskontoret uttala, med anledning av telegrafstyrelsens hemställan om ökning av den rörliga krediten från 35 till 50 miljoner kronor, att vad fullmäktige framhållit i yttrande över vattenfallsstyrelsens framställning om ökning av dess rörelsekredit hos riksgäldskontoret (se s. 107 och 108) äger tillämpning jämväl å telegrafstyrelsens framställning.

Riksräkenskapsverket har meddelat, att telegrafverkets ytterligare behov av rörelsemedel huvudsakligen hänför sig dels till ett på grund av telefon- och telegrafrörelsens tillväxt ökat behov av krediter för samtals- och telegramavgifter och dels till en ökad lagerhållning för telegrafverkets anläggningsverksamhet.

Det är enligt ämbetsverkets mening uteslutet, att telegrafstyrelsen skall kunna reglera sitt behov av rörelsemedel genom anlitande av investeringsmyndigandet för telegrafverket. Däremot har telegrafstyrelsen möjlighet att genom uppskjutande av inleveranser av överskottsmedel reglera behovet av medel för ökade krediter för samtals- och telegramavgifter. Ett sådant förfarande är emellertid otillfredsställande ur budgetteknisk synpunkt. Behovet av ytterligare rörelsemedel för detta ändamål bör därför tillgodoses genom en höjning av den rörliga krediten hos riksgäldskontoret.

Vad angår behovet av medel för lagerhållningen för telegrafverkets anläggningsverksamhet anser riksräkenskapsverket, att telegrafstyrelsen icke äger befogenhet att för en ökning av denna lagerhållning ta i anspråk rörelseinkomster. Ytterligare medel för detta ändamål måste följaktligen beredas

antingen genom ett investeringsanslag eller genom en höjning av den rörliga krediten. Avgörande för bedömandet av behovet av en sådan höjning av den rörliga krediten blir emellertid vad som beslutas rörande omfattningen av telegrafverkets investeringsverksamhet under budgetåret 1949/50.

Departementschefen.

Telegrafverkets rörelse var redan före kriget väl utvecklad. Vid slutet av 1938 uppgick sålunda antalet telefonapparater till ca $\frac{3}{4}$ miljon och antalet radiolicenser till 1,2 miljon. Under 1938 utväxlades ca 60 miljoner rikssamtal. Antalet taxerade telegram var 5,3 miljoner. Telegrafverket hade vid denna tid betydande reserver i stationer och nät, och nya abonnenter kunde i övervägande antalet fall inkopplas utan längre dröjsmål. Den årliga ökningen av antalet telefonapparater motsvarade vid denna tid rätt väl de behov som vid dåvarande inträdes- och abonnemangsavgifter framkommo. Den största ökningen av antalet telefonapparater något år före kriget var 62 000 år 1938.

Under kriget och åren därefter ha de tidigare latent behoven av telefoner och andra tjänster successivt blivit i betydande utsträckning tillfredsställda. Trots höjningar av inträdesavgifterna 1942 och 1947 har antalet telefonapparater stadigt ökat, och den årliga ökningen har alltsedan 1944 överstigit 1938 års siffra. Vid slutet av 1948 beräknas antalet telefonapparater ha stigit till 1,5 miljon och Sverige har för närvarande, om Amerikas förenta stater undantagas, det högsta antalet telefoner per 1 000 invånare i hela världen. Antalet radiolicenser har likaledes ökat, ehuru ökningstempot avtagit. Antalet radiolicenser passerade i augusti 1948 2 miljoner. Antalet taxerade rikssamtal har likaledes stigit kraftigt och uppgick 1948 till något över 100 miljoner. Antalet taxerade telegram uppgick till 8,4 miljoner.

Den utveckling, för vars huvuddrag jag här redogjort, innefattar uppenbarligen en mycket betydande standardhöjning. Vid ett första betraktande skulle man därför vara benägen antaga att behovet av en ytterligare ökning av telegrafverkets tjänster icke skulle vara lika stort nu som för 10 år sedan. Under mellantiden ha emellertid ett flertal omständigheter tillkommit, som förklara, att behovet av en ytterligare kraftig utvidgning av telegrafverkets rörelse allttjämt med styrka gör sig gällande. Under tiden sedan före kriget har situationen på arbetsmarknaden förändrats i riktning mot ökad knapphet på arbetskraft. Inom näringslivet torde i anledning härav en viss omläggning av arbetssättet ha skett, så att telefonen numera kommer till ökad användning. En sådan omläggning torde även i viss utsträckning varit motiverad enbart med hänsyn till de ofta lägre kostnaderna för telefonsamtal än för skriftlig korrespondens. Härtill kommer den rationalisering av arbetet som användningen av telefonen möjliggör. Telefonens successiva spridning till allt bredare folklager och den allmänna standardhöjningen torde ha givit upphov till en ökad frekvens av lokala och interurbana telefonsamtal. Vad angår radioväsendet, i vad detsamma handhaves av tele-

grafverket, har den ökade konkurrensen i etern nödvändiggjort åtgärder från svensk sida för att åt vårt land säkra ett skäligt utrymme på de olika våglängdsbanden. Allmänt sett har slutligen den tekniska utvecklingen och expansionen inom vårt ekonomiska liv framkallat behov av en motsvarande utveckling inom de grenar av kommunikationsväsendet, för vilka telegrafverket svarar.

En mera konkret uppfattning om de krav, som nu riktas mot telegrafverket, erhåller man vid en närmare granskning av utvecklingen under 1948. Ökningen av antalet telefonapparater har för detta år beräknats till ca 79 000. Denna siffra ligger avsevärt över maximisiffran före kriget, trots att inträdesavgifterna för nya abonnemang under året varit 200 kronor. Antalet abonnenter, som måst vänta på inkoppling av sina apparater synes, efter en tidigare oavbruten stegring, icke under 1948 ha visat någon ytterligare ökning. Även om inträdesavgiften varit lägre, är det icke säkert att antalet telefonapparater blivit mera avsevärt högre, enär möjligheterna att inkoppla nya abonnenter varit begränsade genom brist på stationsutrustningar, telefonapparater och arbetskraft. Däremot är det sannolikt att kön av väntande skulle ha ökat.

Antalet taxerade rikssamtal har under 1948 ökat med 4,7 % eller något mera än under 1947. Väntetiderna på interurbansamtal ha på vissa linjer och vissa tider av dygnet varit långa, vilket föranlett klagomål från abonnenternas sida. I och med tillkomsten av nya rikskablar och införande av bärfrekvensdrift på äldre kablar ha emellertid väntetiderna på vissa sträckor nedgått.

Antalet radiolicenser har under det gångna året ökat mindre kraftigt än 1947. Anspråken på telegrafverket avse framför allt byggande av nya rundradiosändare och utförande av trådradioanläggningar, varom riksdagen tidigare fattat principbeslut.

En bedömning av telegrafverkets utveckling under kommande år kan ej ske utan beaktande av det samband som råder mellan rörelsens olika grenar samt den bundenhet i tiden som är en följd av de tekniska förhållandena. Jag har med anledning härav gjort mig underrättad om, vilka planer telegrafverkets ledning har i fråga om verkets utveckling på längre sikt. Dessa planer, vilka i april förra året underhand delgivits kommunikationsdepartementet, sammanfattas här såsom långtidsplanen. Huvuddragen i denna plan äro följande. Antalet telefonapparater, som vid slutet av 1947 var 1 425 000, förutsättes bli nära fördubblat till år 1965. Under samma tid skulle en fullständig automatisering av landets telefontät genomföras och interurban snabbtrafik införas genom utläggande av nya rikskablar av koaxialtyp. I samband härmed beräknas antalet rikssamtal komma att ungefär fördubblas. Vidare förutsättes, att landsbygdens telefonförhållanden skola förbättras enligt 1946 års riksdags beslut och att abonnenttelegrafen kommer att starkt öka. Antalet radiolicenser antages öka till 2,4 miljoner. Av riksdagen redan fattade principbeslut om byggande av radiohus i Stockholm, rundradiosän-

dare för kortvåg i Hörby, nya rundradiostationer i Stockholm och Sundsvall samt införande av trådradio för radiolyssnare i trakter med dåliga trådlösa mottagningsförhållanden — de återstående kostnaderna härför, omräknade till nuvarande prisläge, beräknas till ca 145 miljoner kronor — förutsätter styrelsen även bliva effektuerade. Medelsbehovet för telegrafstyrelsens långtidsplan har angivits endast för de närmaste fem budgetåren. Vid det prisläge som rådde våren 1948 skulle de sammanlagda engångskostnaderna för denna femårsplan uppgå till nära 1 miljard kronor.

En närmare granskning av denna plan visar, att telegrafstyrelsen — i kundtjänstens intresse — eftersträvat, att under de närmaste åren söka anpassa sin anläggningsverksamhet efter behoven, sådana dessa kunna väntas utveckla sig med ledning av erfarenheterna från de närmast förflutna åren. Beträffande ökningen av abonnentantalet förutsättes sålunda, att denna under budgetåret 1948/49 skulle uppgå till 90 000 och därefter undan för undan stiga till 132 000 under budgetåret 1953/54. Under den första tredjedelen av tiden fram till 1965 skulle ungefär halva ökningen inträffa. Den beräknade genomsnittliga ökningen under perioden utgör ca 75 000 apparater. Automatiseringsarbetena förutsätts likaledes skola ökas i omfattning under den närmaste 5-årsperioden.

Ett genomförande av de planer, vilka här skisserats, skulle otvivelaktigt även för telegrafverket såsom affärsföretag medföra stora ekonomiska fördelar. Detta gäller, såsom framgår av styrelsens petita, framför allt automatiseringen. Styrelsen räknar här med en avkastning på investerat kapital av mer än 11 %. Automatiseringen i förening med en utbyggnad av rikskabelnätet för snabbtrafik kan medföra mycket stora driftkostnadsbesparingar. Av särskild betydelse är att telegrafverkets behov av arbetskraft kan minskas om kapitalinvesteringarna ökas. Antalet sysselsatta inom gruppen telefon, telegraf och radio har på grundval av 1940 års folkräkning uppskattats till ca 25 000 år 1940, medan antalet 1948 kan beräknas till ca 39 000. En rationalisering av telefonväsendet enligt telegrafstyrelsens program kan på längre sikt beräknas minska behovet av kvinnlig arbetskraft med ca 10 000 personer. Även om den nuvarande siffran för antalet sysselsatta icke kan antagas minska med detta antal, komma i varje fall öknings-tendenserna att dämpas avsevärt.

Mot bakgrunden av denna långtidsplan för telegrafverkets utveckling framstår det helt naturligt, att telegrafstyrelsens petita för nästa budgetår innefatta förslag om en avsevärd utvidgning av investeringsverksamheten. Såsom jag redan under punkten 1 anmält, uppgick medelsförbrukningen å investeringsanslagen under telegrafverkets fond budgetåret 1947/48 till ca 135 miljoner kronor. För innevarande budgetår har telegrafstyrelsen beräknat medelsförbrukningen till ca 164 miljoner kronor, men denna har genom beslut av Kungl. Maj:t maximerats till 155 miljoner kronor. Beräkningarna för nästa budgetår sluta på sammanlagt drygt 182 miljoner kronor. Jag skall senare återkomma till en mera detaljerad granskning av de nu aktuella förslagen. Dessförinnan anser jag mig emellertid böra upptaga

telegrafstyrelsens investeringsprogram såväl under nästa budgetår som på längre sikt till granskning ur något vidare synpunkter.

Av det förut sagda framgår, att företagsekonomiska förutsättningar föreligga att inom telegrafverket göra betydande räntabla investeringar. Telegrafverket befinner sig här i ett liknande läge som andra affärsdrivande verk och många enskilda företag. Alla aktuella investeringar kunna emellertid för närvarande icke utföras inom ramen för de resurser som stå till förfogande för realkapitalbildning. Telegrafstyrelsens investeringsönskemål äro visserligen av hög angelägenhetsgrad, men det finnes även andra anspråk på investeringar, som konkurrera med telegrafverkets om de tillgängliga resurserna. Några typexempel torde här få nämnas.

Genomförandet av kraftverksprogrammet beräknas för statens vattenfallsverks del draga en kostnad av ca 530 miljoner kronor under de närmaste fyra budgetåren. Betydelsen av detta program framgår bl. a. därav, att industrins kostnader för elkraft beräknas vara av storleksordningen 3 % av hela produktionskostnaden. Ett av elransonering orsakat produktionsbortfall kan därför förutses få mycket svåra verkningar för vår samhälls ekonomi. Statens järnvägars investeringar beräknas under innevarande budgetår stanna vid högst 140 miljoner kronor. Om denna nivå bibehålles oförändrad under fyra år — vilket skulle innebära en avsevärd begränsning i järnvägsstyrelsens måttfullt beräknade investeringsplaner för de närmaste åren — kommer man till en sammanlagd investeringssumma för statens järnvägar av ca 560 miljoner kronor. Dessa investeringar torde vara av vital betydelse för att vårt landtransportväsen skall fungera någorlunda tillfredsställande. Slutligen må framhållas, att kostnaderna för järnbruksprogrammet beräknats till ca 500 miljoner kronor under fyra år och att vår handelsbalans genom dessa investeringar kan beräknas bli förbättrad med ca 300 miljoner kronor under samma tid. Telegrafstyrelsen har i sin långtidsplan räknat med att under fyraårsperioden investera sammanlagt 740 miljoner kronor. Om i stället investeringarna bibehållas på samma nivå som kan förutses för budgetåret 1948/49 och som i och för sig är rekordartat hög, skulle investeringarna stanna vid ca 620 miljoner kronor, allt räknat efter prisläget i början av 1948. Långtidsplanen innebär alltså en höjning av investeringarna i telegrafverkets fond under fyraårsperioden med i runt tal 120 miljoner kronor eller 20 % över sistnämnda nivå.

Långtidsplanen är, som jag redan framhållit, uppbyggd på att en ökning av investeringarna skall komma till stånd under de närmaste åren. I första hand skulle installationerna av telefonapparater kraftigt öka. En sådan ökning driver framför sig en motsvarande utvidgning av stationsutrustningar och — i den mån trafiken ökar — även av kabelanläggningarna. En sådan utveckling av investeringarna, att dessa ökas under de närmaste åren för att därefter bedrivas i minskad takt, bör emellertid i nuvarande läge undvikas.

Telegrafstyrelsens långtidsplanering har till förutsättning den utbyggnad som under senare år skett inom den svenska telefonindustrin. Styrelsen räknar nu med att kunna öka sina uttag av telefonstationsutrustningar från egna verkstäder och den privata industrin med ca 50 % under 1949 jämfört med 1948 och en ytterligare stegring förutses för de närmast följande åren. Det genomsnittliga grundbehovet av stationsutrustningar under den i långtidsplanen avsedda tiden ligger avsevärt under de enligt telegrafstyrelsens beräkningar möjliga leveranserna under de närmaste åren.

I och för sig är det givetvis av värde för telefonindustrin att goda avsättningsmöjligheter finnas inom landet. I nuvarande läge, då det gäller att så vitt möjligt främja exportintresset, framstår dock en stegring av telegrafverkets uttag ur telefonindustrin såsom mindre önskvärd. På längre sikt kan det även vara av vikt, att industrin nu får möjlighet att inrikta sina krafter på att på bästa sätt sköta sina gamla marknader och att i den hårdnande konkurrensen söka erövra en plats på nya marknader.

En särskild omständighet måste i nuvarande läge beaktas. Svårigheter kunna uppkomma att förse telefonindustrin med erforderliga kvantiteter råmaterial, framförallt fin- och mediumjärn samt bly och koppar. Redan nu har telefonindustrin brist på arbetskraft. Dessa omständigheter i förening medföra, att en ökning av telegrafverkets investeringar kan komma att inkräkta på annan produktion, som antingen skulle kunna exporteras eller tjäna som ersättning för materiel och utrustning, vilken tidigare kunnat anskaffas endast genom import.

Mot bakgrunden av det anförda synes det enligt min mening som om övervägande skäl talade för att telegrafverkets investeringar böra något förskjutas i tiden. Den i långtidsplanen för telegrafverkets utveckling beräknade takten i investeringsverksamheten måste dämpas under de närmaste åren. Såvitt nu kan bedömas, kan någon ytterligare ökning av investeringarna knappast ifrågakomma. Under nästa budgetår måste i stället en minskning äga rum, och telegrafstyrelsen bör även vid den fortsatta planläggningen av verksamheten vara så återhållsam, att en ökning av investeringsvolymen utöver nivån för budgetåret 1949/50 ej blir ofrånkomlig under tiden därefter. Möjligt är, att investeringarna efter några år ånyo skola kunna ökas utan men för andra berättigade intressen.

Frågan om utformningen av ett enligt här antydda riktlinjer modifierat långtidsprogram för telegrafverkets utveckling torde framdeles få upptagas till förnyat övervägande.

Jag övergår nu till den närmare behandlingen av telegrafstyrelsens anslagsäskanden för nästa budgetår.

Efter höjningen av inträdes- och abonnemangsavgifterna 1947 har efterfrågan på nya abonnemang minskat. Denna omständighet i förening med svårigheterna att få erforderlig materiel har bringat ned nettoökningen av

antalet telefoner från 111 000 under 1947 till 79 000 under 1948. För budgetåret 1948/49 kommer ökningen sannolikt att stanna vid ca 75 000 apparater. En ökning av apparatantalet i denna omfattning synes dock innebära en kännbar påfrestning på materielsidan. Med hänsyn härtill och då en ökning av apparatantalet med nödvändighet drar med sig ökade investeringar jämväl i stationsutrustningar och kablar förordar jag, att anslaget för budgetåret 1949/50 till Nya abonnentanläggningar, nätarbeten och blanka mellanortsledningar bestämmes på sådant sätt att apparatökningen begränsas till högst 60 å 65 000 apparater under budgetåret. Även med denna utgångspunkt skulle ökningen ungefär motsvara den som uppnåddes under rekordåret 1938. I enlighet härmed kan medelsförbrukningen för budgetåret 1949/50 beräknas till ca 50 miljoner kronor. Anslaget bör bestämmas till samma belopp.

För innevarande budgetår kan medelsbehovet beräknas bli 60 miljoner kronor. Då anslaget för innevarande budgetår anvisats med 54,7 miljoner kronor och av detta belopp ca 2,4 miljoner kronor redan använts för täckande av brist å anslaget för budgetåret 1947/48 skulle å tilläggsstat för innevarande budgetår behöva anvisas skillnaden mellan den beräknade medelsförbrukningen, ca 60 miljoner kronor, och tillgängliga medel (54,7 — 2,4) 52,3 miljoner kronor eller i runt tal ca 8 miljoner kronor. Jag kommer senare i dag att tillstyrka anslagets anvisande.

Telegrafstyrelsen har i detta sammanhang i sina petita berört frågan om inträdesavgifterna för telefonabonnemang. Styrelsen räknar med att en sänkning av dessa avgifter skulle stegra abonnentökningen till över 90 000 apparater per år. Jag kan under sådana förhållanden samt för övrigt även av statsfinansiella skäl icke för närvarande förorda någon sänkning av avgifterna.

Medelsförbrukningen å anslaget till Telefon- och telegrafstationer uppgick budgetåret 1947/48 till 29,6 miljoner kronor. I sina beräkningar av medelsförbrukningen under budgetåret 1948/49 angav telegrafstyrelsen hösten 1947 motsvarande belopp för innevarande budgetår till ca 41,4 miljoner kronor. I 1948 års statsverksproposition förordade jag dock en minskning av medelsförbrukningen med åtminstone 4 miljoner kronor. Jag anser mig i enlighet härmed böra utgå från att medelsförbrukningen under innevarande budgetår kommer att stanna vid i runt tal 37 miljoner kronor. Telegrafverkets behov av stationsutrustningar för automatiserings- och utökningsändamål är som jag redan påpekat mycket stort. Trots detta synes en minskning även av dessa investeringar nu bli nödvändig. Jag vill dock förorda, att medelsförbrukningen må bibehållas vid samma belopp, 37 miljoner kronor, som förutses för innevarande budgetår. På grund av redan inträdda kostnadsstegringar innebär förslaget en volymmässig minskning av investeringarna. Under dessa förutsättningar bör anslaget för nästa budgetår bestämmas till 28 miljoner kronor. Då telegrafstyrelsen i sina petita äskat 49,6

miljoner kronor, innebär detta en minskning med 21,6 miljoner kronor jämfört med telegrafstyrelsens förslag. Härvid är dock att märka, att styrelsen vid sin anslagsberäkning utgått från att, vid bifall till styrelsens förslag, reservationer på icke mindre än 10,4 miljoner kronor skulle kvarstå vid utgången av budgetåret 1949/50. Den reella minskningen jämfört med styrelsens beräkningar uppgår sålunda till 11,2 miljoner kronor, varav 2,4 miljoner beräknas falla på budgetåret 1948/49 och 8,8 miljoner kronor på budgetåret 1949/50.

Anslaget till Riks- och landskablar belastades budgetåret 1947/48 med ett belopp av 29,3 miljoner kronor. För innevarande budgetår förutsågs i 1948 års statsverksproposition en medelsförbrukning å anslaget av i runt tal 37 miljoner kronor. Förhållandena ha numera ändrats så att en strängare prövning av telegrafstyrelsens medelsanspråk blivit nödvändig. Hänsyn måste sålunda tagas till den begränsade tillgången på koppar och bly samt behovet av att använda tillgängligt material jämväl för annan produktion bl. a. inom starkströmsindustrin. Jag har därför utgått från, att medelsförbrukningen under innevarande budgetår skall kunna begränsas till 34 miljoner kronor och under nästa budgetår till 32 miljoner kronor. Under dessa förutsättningar kan anslaget för budgetåret 1949/50 bestämmas till 24 miljoner kronor, vilket innebär en minskning med 21,7 miljoner kronor jämfört med telegrafstyrelsens förslag. Den reella minskningen begränsas dock till 12 miljoner kronor, då hänsyn toges till beräknad kvarstående reservation vid budgetårets utgång. Av detta belopp falla 3 miljoner kronor på budgetåret 1948/49 och 9 miljoner kronor på budgetåret 1949/50.

De nedskärningar jag förordat i fråga om de båda sistnämnda anslagen komma att nödvändiggöra minskade beställningar hos industrin. Jag anser mig icke här böra taga ståndpunkt till frågan, huru en dylik minskning lämpligen bör genomföras. Såsom allmän riktlinje vid utläggandet av beställningar bör dock gälla, att telegrafstyrelsen icke härigenom binder sig för en ökning av investeringarna under tiden efter budgetåret 1949/50.

Telegrafstyrelsen har i sina petita äskat anslag med tillhopa 5,3 miljoner kronor till 7 telefonstationsbyggnader. Med de begränsningar jag förordat beträffande anskaffningen av stationsutrustningar o. d. bör telegrafstyrelsen icke under nästa budgetår påbörja samtliga dessa byggnadsföretag. Byggnaderna komma dock att bli erforderliga under de närmaste åren. Med hänsyn härtill är jag beredd att godtaga styrelsens byggnadsprogram men anser mig ej böra tillstyrka högre medelsanvisning än 3,2 miljoner kronor. Beloppet bör anvisas i form av ett kollektivanslag benämnt Telefonstationsbyggnader m. m. Anslaget bör efter beslut av Kungl. Maj:t få tagas i anspråk allteftersom de olika byggnadsföretagen aktualiseras. Under nästa punkt gör jag hemställan att beloppet äskas av riksdagen. Med hänsyn till föreliggande reservation å anslaget till Inköp av fastigheter anser jag någon ytterligare medelsanvisning ej erforderlig för nästa budgetår.

Vad angår gruppen radioanläggningar tillstyrker jag fortsatt medelsanvisning till Fartygsradiostationer m. m. med 0,5 miljon kronor och till Rundradiosändare för kortvåg i Hörby med 1,3 miljon kronor. Utrustningen till den nya rundradiostationen i Stockholm är avsedd att beställas i utlandet. Med hänsyn till valutaläget förordar jag uppskov med denna beställning. Någon ytterligare medelsanvisning erfordras i så fall ej.

Med hänsyn till föreliggande reservationer å anslagen till Vissa rundradioanläggningar, Trådradioanläggningar och Markradiostationer för luftfarten finner jag mig ej böra tillstyrka anslagsäskandena i dessa delar. Skulle under budgetåret något nytt medelsbehov framkomma, vilket ej kan bestriktas av föreliggande anslagsreservationer, torde dispositionsanslaget efter beslut av Kungl. Maj:t få tagas i anspråk för ändamålet. Jag tillstyrker att sistnämnda anslag anvisas med av styrelsen föreslaget belopp.

Under punkten 11 i det följande kommer jag att tillstyrka, att 2,3 miljoner kronor anvisas till försvarsberedskap vid telegrafverket.

Den investeringsbegränsning, som jag i det föregående förordat, bör avse icke blott anläggningsarbeten, vilka omedelbart belasta investeringsanslagen, utan även telegrafverkets förrådshållning. Förråden böra sålunda anpassas efter den minskade investeringsvolymen. Under en övergångstid kunna visserligen svårigheter uppkomma, men jag har icke ansett mig böra förorda någon ytterligare höjning av telegrafverkets rörelsekredit, vilken så sent som förra året ökats från 25 till 35 miljoner kronor.

Vid bifall till vad jag här föreslagit skulle anslagen under telegrafverkets fond för nästa budgetår behöva anvisas med 112,3 miljoner kronor, vilket innebär en ökning jämfört med budgetåret 1948/49 med 6,4 miljoner kronor och en minskning jämfört med styrelsens förslag med nära 67 miljoner kronor. Såsom jag inledningsvis under punkten 1 framhållit, skulle medelsförbrukningen under budgetåret 1949/50 kunna begränsas till 140 miljoner kronor. Detta belopp överensstämmer även med vad som vid finansberedningarna befunnits kunna inrymmas inom ramen för vad det statsfinansiella läget medgiver.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte bereda riksdagen tillfälle att avgiva yttrande i anledning av vad jag anfört.

[8.] 2. Telefonstationsbyggnader m. m. Till telefonstationsbyggnader m. m. ha för budgetåren 1947/48 och 1948/49 anvisats samt för budgetåret 1949/50 äskats följande belopp:

Budgetår	Kronor
1947/48	9 310 000
1948/49	1 410 000
1949/50 (verkets förslag)	5 280 000

Vid utgången av budgetåret 1947/48 förelåg å anslagen till telefonstationsbyggnader m. m. en sammanlagd reservation av ca 18,3 miljoner kro-

nor. Den 1 juli 1948 fanns sålunda ca 19,7 miljoner kronor till förfogande. Medelsförbrukningen under budgetåret 1947/48 uppgick till drygt 4,5 miljoner kronor.

Telegrafstyrelsen.

I skrivelse den 15 oktober 1948 har telegrafstyrelsen framlagt sina anslagsäskanden för fastigheter för budgetåret 1949/50. Styrelsens medelsäskanden till telefonstationsbyggnader m. m. fördela sig på följande företag. De äskade beloppen avse hela den beräknade byggnadskostnaden för respektive företag.

F ö r e t a g	Kronor
Post- och telefonstationsbyggnad i Klippan	875 000
Telefonstationsbyggnad i kvarteret Södermanland i Malmö	1 050 000
Tillbyggnad av telegrafverkets stationsbyggnad i kvarteret Skvalperup i Malmö	525 000
Tillbyggnad av telegrafverkets stationsbyggnad i kvarteret Sparven i Malmö	990 000
Post- och telefonstationsbyggnad i Nynäshamn	790 000
Grundförstärkning av fastigheten Slottsbacken 8 i Stockholm ..	200 000
Telefonstationsbyggnad i Vänersborg	850 000
Summa kronor	5 280 000.

Av telegrafstyrelsens motivering för förslagen inhämtas följande.

Post- och telefonstationsbyggnad i Klippan.

För uppförande av telefonstationsbyggnad i Klippan, avsedd att inrymma jämväl lokaler för postkontor, anvisades medel av 1939 års riksdag. Samma års urtima riksdag beslöt emellertid, för att begränsa statsutgifterna med hänsyn till då rådande förhållanden, att ifrågavarande byggnadsföretag tills vidare skulle anstå. Sedermera har företaget gång på gång måst uppskjutas för andra mera brådskande arbeten.

Genom vidtagande av vissa förhållandevis dyrbara provisoriska utökningar av stationsutrustningen, som möjliggjorts genom att för personalen avsedda utrymmen tagits i anspråk, beräknas stationens kapacitet numera bliva tillräcklig fram till medio av år 1951. Någon ytterligare utökning inom nuvarande lokaler är icke möjlig. Vid nämnda tidpunkt måste således den nya automatiska telefonstationen vara färdig att tagas i bruk. Med hänsyn till den tid, som åtgår för montering av stationsutrustningen, måste arbetet med uppförande av nybyggnaden påbörjas under år 1949, så att de nya lokalerna hinna färdigställas till medio av år 1950, då monteringsarbetet måste påbörjas.

Även postverkets lokaler äro sedan länge alltför trånga och otidsenliga och behovet av ökat utrymme har under de senaste åren alltmer ökat på

grund av poströrelsens tillväxt. Enligt vad generalpoststyrelsen meddelat är det därför numera nödvändigt, att postkontorets lokalfråga inom den närmaste tiden bringas till en godtagbar lösning. Någon möjlighet att genom om- eller tillbyggnad av den nuvarande postlokalen tillföra postkontoret erforderligt utrymme föreligger icke.

Byggnadsstyrelsen, som förklarat sig icke hava något att erinra mot föreliggande ritningar till den planerade nybyggnaden, har beräknat kostnaderna för företaget till 875 000 kronor. Generalpoststyrelsen har godkänt ritningarna i vad de avse postverkets blivande lokaler.

Telefonstationsbyggnad i kvarteret Södermanland i Malmö.

Telefonabbonnenterna i Malmö äro för närvarande anslutna till två stationer, en för själva stadsområdet, belägen inom kvarteret Sparven vid Drottninggatan, samt en i Limhamn. Sistnämnda station är planerad endast för Limhamnsområdet, vilket är helt avskilt från den övriga staden. Kraftig abonnenttillväxt beräknas uppstå i stadens ytterområden, där för närvarande en mycket livlig byggnadsverksamhet pågår. Med hänsyn till såväl kapaciteten hos den nuvarande stationen i kvarteret Sparven som kostnaderna för kabelnätets utbyggnad kunna icke abonnenterna i ytterområdena i fortsättningen anslutas till denna station. Av denna anledning måste Malmö, i likhet med Stockholm och Göteborg, indelas i olika stationsområden och abonnenterna inom dessa anslutas till understationer inom respektive områden. Företagen utredning har visat, att tre dylika stationer böra anordnas i Malmö, en i östra, en i södra och en i västra stadsdelarna. Anordnandet av dessa stationer bör ske successivt vid tidpunkter, som bestämmas av abonnentökningen. För närvarande pågår uppförandet av en dylik station inom västra stadsdelen eller Slottsstadsområdet, vilken station beräknas vara färdig omkring årsskiftet 1949/50.

Med nuvarande abonnentökning inom staden beräknas kapaciteten vid telefonstationen i kvarteret Sparven bliva helt tagen i anspråk under första halvåret 1951. Vid denna tidpunkt måste därför den för södra delen av staden planerade stationen vara färdig att mottaga nya abonnenter. Med hänsyn till monteringstiden för stationsmaterielén måste byggnadsarbetet igångsättas under år 1949.

Den nya byggnaden är avsedd att uppföras i kvarteret Södermanland vid Dalaplan å en tomt, som telegrafstyrelsen inköpt av staden. Byggnadskostnaderna ha av byggnadsstyrelsen beräknats till 1 050 000 kronor.

Tillbyggnad av telegrafverkets stationsbyggnad i kvarteret Skvalperup i Malmö.

En del av telegrafverkets anläggningar i Malmö ha sedan länge varit förlagda inom kvarteret Skvalperup. För att säkerställa framdeles behövliga utvidgningar inköptes, med tillträde den 1 juli 1938, en intill nuvarande

stationsbyggnader belägen fastighet, innehållande bostäder och diverse lokaler av mycket låg standard. Samtliga lokaler inom nuvarande stationsbyggnader äro helt disponerade och några utvidgningsmöjligheter inom befintliga byggnader finnas icke.

För att avveckla den alltmer stegrade rikstrafiken erfordras nya lokaler för riksstationen, varjämte avsevärt utökade personalutrymmen måste anskaffas. Även kraftcentralen kommer att kräva ökat lokalutrymme och för förstärkarutrustning för den planerade koaxialkabelanläggningen Stockholm—Malmö måste lokaler anordnas. Dessa erforderliga lokalutrymmen kunna endast erhållas genom att de lokaler, som nu disponeras av rikstelefonbyrån och telegrafdirektörsexpeditionen, tagas i anspråk för stationsutvidgningar samt genom att uppföra en nybyggnad å den år 1938 inköpta fastigheten.

Då ifrågavarande byggnadsföretag ingår i telegrafverkets generalplan för absolut erforderliga nyanläggningar och utvidgningar av de olika stationsutrustningarna i Malmö och ett uppskjutande av byggnadsföretaget skulle medföra betänkliga svårigheter för avveckling av den allt mer stegrade telefontrafiken, är det av största vikt att nybyggnaden får komma till utförande utan tidsutdräkt.

Kostnaderna för byggnadens uppförande ha av byggnadsstyrelsen beräknats till 525 000 kronor.

Tillbyggnad av telegrafverkets stationsbyggnad i kvarteret Sparven i Malmö.

Telegrafverket äger hela kvarteret Sparven i Malmö. Inom den där befintliga byggnaden är en del av verkets större anläggningar i staden förlagda och samtliga utrymmen äro för närvarande disponerade. För planerade utvidgningar har telegrafverket numera förvärvat jämväl samtliga tomter i angränsande kvarteret Krokodilen.

För att bereda plats för absolut nödvändiga stationsutökningar inom kvarteren Skvalperup och Sparven måste en hel del av de utrymmen inom nämnda stationsbyggnader, som för närvarande disponeras för olika tjänstelokaler, rikstelefonbyrån m. m., tagas i anspråk, och det blir därför nödvändigt att snarast möjligt anskaffa ersättningslokaler för nämnda avdelningar. Avsikten är nu att såsom en första byggnadsetapp inom kvarteren Sparven och Krokodilen uppföra en flygelbyggnad mot Västra Kanalgatan för de avdelningar, vilkas nuvarande lokaler måste tagas i anspråk för de olika stationsutökningarna. För att den allt mer stegrade lokal-, lands- och rikstrafiken under de närmaste åren skall kunna nöjaktigt avvecklas är det emellertid nödvändigt, att nu ifrågavarande byggnadsföretag får komma till utförande utan tidsutdräkt.

Byggnadsföretaget har förelagts byggnadsstyrelsen, som förklarat sig intet hava att erinra emot föreliggande ritningar. Kostnaderna för flygelbyggnaden ha beräknats till 990 000 kronor.

Post- och telefonstationsbyggnad i Nynäshamn.

För telegrafverkets telefonstation i Nynäshamn förhyras lokaler. Lokaler-na äro emellertid ytterst trånga och otidsenliga. Med hänsyn till samtrafi-ken med det automatiserade Stockholms-området hör telefonstationen i Ny-näshamn av såväl praktiska som ekonomiska skäl snarast ombyggas för au-tomatisk drift. För automatstationsutrustningen måste nya och för ända-målet avsedda lokaler anordnas inom en telegrafverkets egen byggnad, vil-ken är avsedd att uppföras å telegrafverket tillhörig tomt i Nynäshamn, där även bostadshus för personal vid telegrafverkstaden skall uppföras. För sistnämnda byggnadsföretag har anslag anvisats för budgetåret 1948/49 och uppförandet av detsamma beräknas kunna påbörjas under fjärde kvartalet 1948. De båda byggnaderna äro avsedda att uppföras med gemen-sam värmecentral förlagd till bostadshuset.

Även för postkontoret i Nynäshamn förhyras lokaler, och generalpost-styrelsen har meddelat, att dessa lokaler numera äro synnerligen otillräck-liga och även i övriga avseenden mindre lämpliga för sitt ändamål. Med an-ledning härav har generalpoststyrelsen hemställt, att lokaler även för post-kontoret i staden måtte anordnas inom av telegrafverket planerad stations-byggnad.

Enär erforderlig utökning av stationen ej kan ske inom nuvarande loka-ler och då det är synnerligen oekonomiskt och osmidigt ur trafiksynpunkt att bibehålla telefonstationen i Nynäshamn vid manuell drift kan nybygg-nadsfrågan ur telegrafverkets synpunkt icke längre ställas på framtiden. Med hänsyn till den alltmer stegrade posttrafiken är det även för postver-ket synnerligen angeläget att nya och ändamålsenliga lokaler erhållas. Ur båda verkens synpunkt är det således av största vikt att ny post- och tele-fonstationsbyggnad i Nynäshamn får komma till utförande utan tidsut-dräkt.

Kostnaden för byggnadens uppförande har av byggnadsstyrelsen beräk-nats till 790 000 kronor.

Grundförstärkning av fastigheten Slottsbacken 8 i Stockholm.

Huvudtelegrafstationen i Stockholm är belägen i kvarteret Aeolus, som omfattar de av telegrafverket ägda fastigheterna Skeppsbron 2, Slottsbac-ken 8 och Österlånggatan 1. Telegrafstationen befinner sig sedan lång tid tillbaka i mycket dåligt skick. Det är därför nödvändigt att snarast förbätt-ra förhållandena, vilket emellertid icke kan ske utan en genomgripande om-byggnad av stationen. Telegrafstyrelsen har ingående undersökt frågan om förflyttning av telegrafstationen och prövat olika tänkbara alternativ till annan förläggning. Det har emellertid visat sig, att telegrafstationen lämpli-gen och till minsta kostnad kan ligga kvar i kvarteret Aeolus.

Förslag till ombyggnad och reparation av byggnaderna, varigenom fullt tillräckliga, goda och rymliga lokaler skulle erhållas, har uppgjorts. Enligt

detta skall huset Slottsbacken 8 bibehållas i stort sett oförändrat, men då grunden till denna fastighet är synnerligen bristfällig, måste den omedelbart förstärkas. Huset Österlånggatan 1, som är fallfärdigt, bör rivas och ersättas med en nybyggnad. Fastigheten Skeppsbron 2, som huvudsakligen innehåller apparatsalar, bibehålles i stort sett oförändrad. För att den uppgjorda planen skall kunna fullföljas och då erforderliga förstärkningar av grunden under huset Slottsbacken 8 måste utföras innan omändringsarbetena kunna påbörjas, är det av största vikt att dessa arbeten få utföras utan tidsutdräkt. Kostnaderna för grundförstärkningsarbetena ha av byggnadsstyrelsen beräknats till 200 000 kronor.

Telefonstationsbyggnad i Vänersborg.

Frågan om ny stationsutrustning i Vänersborg har sedan länge varit i hög grad aktuell. Stationen är numera fullbelagd och några nya abonnenter kunna icke mottagas. Det blir även allt svårare att inom nuvarande riksstation avveckla den allt mer stegrade trafiken. Det är således av största vikt att lokaler för den nya stationen snarast anordnas. Tillverkningen av erforderlig stationsutrustning är även med anledning härav upptagen i av telegrafverket uppgjord tillverkningsplan.

Vid utredningar beträffande erforderliga ombyggnadsarbeten av det år 1944 inköpta riksbankshuset har emellertid numera framkommit, att en ombyggnad av huset ställer sig lika dyr, som om tomt inköpes och nybyggnad för telegrafverket uppföres. Om sistnämnda lösning väljes, skulle riksbankshuset härefter icke bliva behöfligt för telegrafverkets ändamål. Efter vad under hand framkommit finnes emellertid anledning antaga, att huset antingen kan användas för annat statligt ändamål eller försäljas till Vänersborgs stad eller enskild spekulant, varvid samma pris som telegrafverket erlagt eller högre torde kunna påräknas för detsamma.

Då telegrafverket genom uppförandet av en för den automatiska telefonstationen speciellt avsedd nybyggnad givetvis erhåller mer ändamålsenliga lokaler än vad som kan erhållas inom nuvarande riksbankshus och då som nyss nämnts de båda alternativen komma att kräva i stort sett samma kostnader, har telegrafstyrelsen ansett att nybyggnadsförslaget bör väljas. Styrelsen har därför med Vänersborgs stad träffat avtal om förvärv av en staden tillhörig och för ändamålet lämplig tomt. Den planerade nya telefonstationsbyggnaden, som är avsedd att uppföras å nämnda tomt, har av byggnadsstyrelsen kostnadsberäknats till 850 000 kronor.

Departementschefen.

Under hänvisning till vad jag under föregående punkt anfört får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Telefonstationsbyggnader m. m.* för budgetåret 1949/50 anvisa ett investeringsanslag av 3 200 000 kronor.

[9.] 3. Telefon- och telegrafanläggningar. Till telefon- och telegrafanläggningar för budgetåren 1946/47—1948/49 anvisade samt å tilläggsstat för budgetåret 1948/49 och å riksstaten för budgetåret 1949/50 äskade anslag framgå av följande sammanställning.

Anslagsbeteckning	1946/47	1947/48	1948/49	1949/50
Riks- och landskablar m. m.	26 500 000	31 660 000	27 140 000	45 650 000
Telefon- och telegrafstationer	31 700 000	44 000 000	15 900 000	49 585 000
Nya abonnentanläggningar, nätarbeten och blanka mellanortsledningar	44 000 000	55 000 000	54 750 000	67 000 000
			+ 12 100 000 ¹	
Summa kronor	102 200 000	130 660 000	109 890 000	162 235 000

Telegrafstyrelsen.

Riks- och landskablar m. m.

För budgetåret 1949/50 har telegrafstyrelsen beräknat det för riks- och landskablar m. m. behövliga anslagsbeloppet till 45 650 000 kronor. Beloppet är avsett att användas på följande sätt:

	Totalkostnad kr.	Därav behövt för budgetåret 1949/50 kr.
Koaxialkabelanläggning Stockholm—Västerås —Örebro	14 375 000	13 375 000
Ny rikskabel Sundsvall—Sollefteå	6 900 000	6 900 000
Slutförande av arbeten å rikskabeln Norrkö- ping—Kalmar	650 000	650 000
Slutförande av arbeten å rikskabeln Gudhem —Grebbestad	200 000	200 000
Utökning av pupiniseringsen i befintliga riks- kablar	425 000	425 000
Utökning av telefon- och telegrafutrustningen å överdragsstationer	1 900 000	1 900 000
Bärvägsutrustningar för utökning av antalet förbindelser i befintliga kablar	11 450 000	9 450 000
Bärvägsutrustningar för blanka ledningar	600 000	600 000
Landskablar	12 150 000	12 150 000
Summa	48 650 000	45 650 000

Telefon- och telegrafstationer.

För budgetåret 1949/50 har telegrafstyrelsen beräknat det för telefon- och telegrafstationer behövliga anslagsbeloppet till 49 585 000 kronor. Beloppet är avsett att användas på följande sätt:

¹ Äskat å tilläggsstat.

*Statsverkspropositionen: Bil. 27: Kapitalbudgeten:
Kommunikationsdepartementet.*

	Totalkostnad	Därav behövt för budgetåret 1949/50
	kr.	kr.
Fullföljande av automatiseringen av större telefonstationer	13 460 000	4 580 000
Påbörjande av automatiseringen av större telefonstationer	3 910 000	1 910 000
Utökning av större automatiska och manuella telefonstationer	22 770 000	14 725 000
Ny riksstation i Stockholm	13 650 000	6 320 000
Automatisering av växelstationer samt utökning av automatiska växelstationer	14 500 000	14 500 000
Telegrafutrustningar	1 550 000	1 550 000
Diverse smärre stationsarbeten	6 000 000	6 000 000
Summa	75 840 000	49 585 000

I anslutning härtill meddelar styrelsen, att för redan pågående arbeten avser totalkostnaden den beräknade återstående kostnaden per den 1 juli 1949. Skillnaden mellan totalkostnaden och det för budgetåret 1949/50 behövlige beloppet anger vad som måste anvisas för tiden efter sistnämnda budgetår.

Det för fullföljande av automatiseringen av större telefonstationer upptagna beloppet avser stationerna i Falköping, Gävle, Hagfors, Kiruna, Köping, Ludvika och Västervik samt gruppstation och landsstation i Göteborg, under det att beloppet för påbörjande av automatisering avser stationen Hökarängen i Stockholm, Hallsberg och fyra förortsstationer till Stockholm och Göteborg.

Nya abonnentanläggningar, nätarbeten och blanka mellanortsledningar.

Under denna rubrik ingå i huvudsak de abonnentinstallationer och nätarbeten, som erfordras för mottagande av nya abonnenter samt för anordnande av nya blanka lands- och riksledningar.

För budgetåret 1949/50 har telegrafstyrelsen beräknat det till nya abonnentanläggningar, nätarbeten och blanka mellanortsledningar behövlige anslagsbeloppet till 67 000 000 kronor med följande fördelning.

	Kronor
Nya abonnentanläggningar	34 000 000
Nätarbeten	24 500 000
Blanka riksledningar	1 300 000
Blanka landsledningar	5 100 000
Övriga arbeten, däri inräknat nya manuella växelstationer.	2 100 000
Summa kronor	67 000 000.

Styrelsen erinrar till en början, att det av Kungl. Maj:t gjorda antagandet om minskad apparatökning under år 1948 visat sig vara riktigt, i det att ökningen av antalet uppsatta apparater för nämnda år kan beräknas bli omkring 85 000.¹ Till följd av flera samverkande omständigheter kommer emellertid det för budgetåret 1948/49 anvisade anslagsbeloppet att visa sig otillräckligt, och styrelsen har därför i skrivelse den 4 september 1948 hemställt att ett anslag av 12 100 000 kronor anvisas å tilläggsstat för budgetåret 1948/49. Härav är dock ett belopp av cirka 2 370 000 kronor avsett att täcka ett redan under budgetåret 1947/48 inträffat anslagsöverskridande, varför den på budgetåret 1948/49 belöpande anslagsökningen i verkligheten stannar vid 9 730 000 kronor. Ökningen av anslagsbehovet har föranletts dels av inträdda starka kostnadsstegringar i fråga om såväl arbets- som materielkostnader, dels av den omständigheten, att genomsnittskostnaden för de nya abonnenter, som nu inkopplas, är avsevärt mycket större efter den 1 januari 1948 till följd därav, att de lättnader, som vid denna tidpunkt genomfördes för landsbygdens befolkning genom befrielse från skyldigheten att erlägga inträdesavgifter för huvudledning utanför frikrets, ha medfört en ökning av sådana abonnentanläggningar, som kräva anläggandet av särskilt långa ledningar.

Enär någon ändring i de förhållanden, som förorsakat det ökade anslagsbehovet för budgetåret 1948/49, såvitt nu kan bedömas icke kan väntas inträda under budgetåret 1949/50 utan man tvärtom måste räkna med ytterligare materielprishöjningar fr. o. m. årsskiftet 1948/49 till följd av de mycket kraftigt stegrade världsmarknadspriserna på bly och koppar, beräknar styrelsen det för budgetåret 1949/50 behövliga anslagsbeloppet till 67 000 000 kronor. Styrelsen förutsätter därvid en abonnentökning av ungefär samma storlek som under år 1948 eller cirka 90 000 apparater. Det begärda anslagsbeloppet av 67 000 000 kronor avser totala kostnaden för angivna arbeten och beräknas i sin helhet komma att åtgå under budgetåret 1949/50.

Om nettotillströmningen av nya abonnenter, exempelvis till följd av en nedsättning av inträdesavgifterna, skulle komma att ökas utöver beräknade 90 000 apparater, bör anslagsbeloppet rätteligen ökas med 6 å 7 miljoner kronor för varje 10 000-tal apparater. Det är emellertid tveksamt, huruvida materiel skall kunna anskaffas för en avsevärt större apparatökning än den nuvarande.

Departementschefen.

Under hänvisning till vad jag anfört under punkten 7 får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för budgetåret 1949/50 anvisa följande investeringsanslag, nämligen

a) *Riks- och landskablar m. m.* 24 000 000 kronor,

¹ Se noten s. 22.

- b) *Telefon- och telegrafstationer* 28 000 000 kronor,
 c) *Nya abonnentanläggningar, nätarbeten och blanka mellanortsledningar* 50 000 000 kronor.

[10.] 4. **Radioanläggningar för telegrafverket.** Till radioanläggningar (med undantag av markradiostationer för luftfarten) ha för budgetåren 1947/48 och 1948/49 anvisats samt för budgetåret 1949/50 äskats följande belopp.

Budgetår	Kronor
1947/48	4 200 000
1948/49	1 300 000
1949/50 (verkets förslag)	3 800 000

Vid utgången av budgetåret 1947/48 fanns å ifrågavarande anslag en sammanlagd behållning av 10 miljoner kronor. Den 1 juli 1948 stod sålunda ett belopp av 11,3 miljoner kronor till förfogande för pågående och nya anläggningar.

Telegrafstyrelsen.

Telegrafstyrelsen äskar anslag för budgetåret 1949/50 med sammanlagt 3 800 000 kronor, fördelade på följande anläggningar.

	Kronor.
Rundradiosändare för kortvåg i Hörby	1 300 000
Ny rundradiostation i Stockholm	500 000
Vissa rundradioanläggningar	500 000
Trådradioanläggningar	1 000 000
Fartygsradiostationer m. m.	500 000

Summa kronor 3 800 000.

Såsom motivering för de förslag, som i år föranleda framställning till riksdagen, har styrelsen anfört i huvudsak följande.

Rundradiosändare för kortvåg i Hörby. Av 1946 års riksdag anvisades för budgetåret 1946/47 till anordnande av två rundradiosändare för kortvåg i Hörby ett anslag av 1 200 000 kronor. Hela anläggningen beräknades kosta 5 270 000 kronor.

Förberedelserna för stationsanläggningen ha fortskridit så långt, att markområde inköpts. Radioutrustningen är under tillverkning i England för leverans sommaren 1949. För betalning av kontraktens enligt förfallande likvid samt tull för radioutrustningen, för uppförande av stationsbyggnad samt för övriga erforderliga arbeten beräknas till och med budgetåret 1949/50 bli behövliga utöver tidigare anvisade medel ytterligare 1 300 000 kronor.

Fartygsradiostationer m. m. Under denna anslagsrubrik ingå sådana anläggningar och installationer, som erfordras för den kommersiella radio-
trafiken. Det för ändamålet för budgetåret 1949/50 behövliga anslaget har
beräknats till 500 000 kronor, varav 400 000 kronor äro avsedda för fartygs-
radiostationer och 100 000 kronor för erforderlig komplettering å kuststa-
tionerna.

Departementschefen.

Under återopande av vad jag anfört under punkten 7 hemställer jag, att
Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för budgetåret 1949/50 anvisa följande investerings-
anslag, nämligen

- a) Rundradiosändare för kortvåg i Hörby 1 300 000 kronor,
- b) *Fartygsradiostationer m. m.* 500 000 kronor.

[11.] 5. **Försvarsberedskap.** I skrivelse den 22 oktober 1948 har telegrafsty-
relsen hemställt att för vissa åtgärder för försvarsberedskap vid telegrafver-
ket måtte för budgetåret 1949/50 anvisas 3 680 000 kronor (alternativt
2 930 000 kronor). Beloppet fördelar sig på följande ändamål.

	Kronor.
Anordnande av vissa nya rikskabelförbindelser	1 000 000
Anordnande av reservtelegrafstation	2 000 000
	(alternativt 1 250 000)
Fortsatt anskaffande av speciell stationsutrustning för telegraf- verkets automatiserade nät	300 000
Komplettering av fjärrlarmnätet	80 000
Mindre kompletteringar av permanenta nätet	100 000
Förrådshållning av viss kabelmateriel	200 000.

Styrelsen har tillika hemställt, att samtliga belopp utom det första måtte
omedelbart avskrivas.

Med hänsyn till innehållet i telegrafstyrelsens skrivelse torde någon när-
mare redogörelse för innehållet i densamma icke lämpligen böra lämnas till
statsrådsprotokollet. Riksdagens vederbörande utskott torde böra erhålla
erforderliga uppgifter i ämnet genom skrivelsen, som kommer att tillhanda-
hållas utskottet.

Jag tillstyrker förslaget om anvisande av 2 miljoner kronor till anord-
nande av reservtelegrafstation. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att
inom ramen för anslaget bestämma omfattningen av de arbeten och de
beställningar som böra göras. Jag tillstyrker vidare, att det till fortsatt an-
skaffande av speciell stationsutrustning för telegrafverkets automatiserade
nät äskade anslaget anvisas. Anslaget bör benämnas Reservutrustningar för

automatiska telefonstationer. Övriga av styrelsen framlagda förslag finner jag mig däremot ej böra biträda.

Frågan om avskrivning av de nya kapitalinvesteringarna torde i annat sammanhang få anmälas av chefen för finansdepartementet.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för budgetåret 1949/50 anvisa följande investerings-
anslag, nämligen

- a) *Anordnande av reservtelegrafstation* 2 000 000 kronor,
- b) *Reservutrustningar för automatiska
telefonstationer* 300 000 kronor.

[12.] 6. **Telegrafverkets dispositionsanslag.** Såsom telegrafverkets dispositionsanslag ha för budgetåren 1947/48 och 1948/49 anvisats samt för budgetåret 1949/50 äskats 3 miljoner kronor.

Vid ingången av budgetåret 1948/49 fanns å anslaget en behållning av cirka 6,3 miljoner kronor, utgörande tidigare anvisade medel. Den 1 juli 1948 stod sålunda ett belopp av cirka 9,3 miljoner kronor till förfogande.

Telegrafstyrelsen.

I sin skrivelse den 8 oktober 1948 har telegrafstyrelsen erinrat att dispositionsanslaget i huvudsak är avsett att användas dels för sådana ändringsarbeten i telegrafverkets fastigheter, som icke kunna betecknas såsom hörande till fastighetens normala underhåll, dels till oförutsedda arbeten, dels slutligen till täckande av brister, som kunna komma att uppstå å övriga under telegrafverkets fond anvisade investeringsanslag.

Dispositionsanslaget har per den 30 juni 1948 förskottsvis belastats med i runt tal 2 370 000 kronor, vilket utgjorde anslagsöverskridande å anslaget till Nya abonnentanläggningar, nätarbeten och blanka mellanortsledningar. Beloppet har avförts från dispositionsanslaget den 1 juli 1948.

Å dispositionsanslaget fanns den 1 juli 1948 ett odisponerat belopp av cirka 5,7 miljoner kronor, varav i runt tal 2,3 miljoner kronor disponerats vid tiden för avgivande av styrelsens petita.

Telegrafstyrelsen emotser en ganska betydande belastning å dispositionsanslaget av den anledningen, att byggnadskostnaderna ha stegrats så, att ett stort antal av de under senare år anvisade investeringsanslagen till nya stationsbyggnader m. m. komma att visa sig otillräckliga. Enär behov dessutom föreligger för ombyggnadsarbeten i befintliga fastigheter och belopp även måste finnas tillgängliga för andra, nu oförutsedda arbeten, bör för budgetåret 1949/50 upptagas ett anslag av samma storlek som under tidigare budgetår eller 3 000 000 kronor.

Telegrafstyrelsen har slutligen lämnat sedvanlig redogörelse för användningen av anslaget under budgetåret 1947/48. Redogörelsen torde få bringas

till riksdagens kännedom i samband med att handlingarna i ärendet ställas till vederbörande utskotts förfogande.

Departementschefen.

Under återopande av vad jag anfört under punkten 7 får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att såsom *Telegrafverkets dispositionsanslag* för budgetåret 1949/50 anvisa ett investeringsanslag av 3 000 000 kronor.

Statens järnvägar.

Av balansräkningen per den 30 juni 1948 för statens järnvägars fond framgår, att statens järnvägars tillgångar uppgå till sammanlagt 2 914,0 miljoner kronor, varav 1 871,0 miljoner kronor belöpa på fast egendom, 784,8 miljoner kronor på rullande järnvägsmateriel och fartyg m. m., 68,4 miljoner kronor på inventarier och förråd samt återstoden på poster av finansiell natur.

Kapitalbehållningen inklusive balanserade överskottsmedel uppgick till 1 043,2 miljoner kronor. Under budgetåret 1947/48 har statens järnvägars fond tillförts kapital till ett sammanlagt belopp av 163,5 miljoner kronor. Samtidigt har kapital återbetalats från fonden genom överlämnande till riksgäldskontoret av värdehandlingar med ett sammanlagt värde av 188,8 miljoner kronor. Såsom följd härav har kapitalbehållningen under budgetåret nedgått med 25,3 miljoner kronor.

Överskottet var, räknat å det i medeltal disponerade kapitalet, 2,0 % under budgetåret 1947/48 mot 5,7 % under budgetåret 1946/47 och 7,4 % under budgetåret 1945/46.

[13.] 1. **Byggnader och anläggningar.** Till byggnader och anläggningar vid statens järnvägar ha för de två sistförflutna budgetåren anvisats och för budgetåret 1949/50 äskats följande belopp:

Budgetår	Kronor
1947/48	49 835 000
1948/49	26 170 000
1949/50 (verkets förslag)	55 155 000

Under budgetåret 1947/48 uppgick medelsförbrukningen under denna huvudgrupp till i runt tal 55,4 miljoner kronor och vid budgetårets utgång förelåg en sammanlagd reservation av 61,5 miljoner kronor.

Järnvägsstyrelsen.

Järnvägsstyrelsens i skrivelse den 28 september 1948 framlagda äskanden för nästa budgetår avse följande anslagsändamål:

	Kronor
Bangårdar	4 000 000
Dubbelspårsbyggnader och linjeomläggningar	7 000 000
Fortlöpande förstärkning av spåröverbbyggnaden	5 000 000
Broar m. m.	3 000 000
Husbyggnader	7 000 000
Växel- och signalsäkerhetsanläggningar	4 500 000
Telefonanläggningar m. m.	4 860 000
Elektriska belysningsanläggningar	400 000
Anläggningar för elektrisk tågdrift	9 250 000
Elektrifiering av linjen Uddevalla—Strömstad med Smedberg— Lysekil	4 710 000
Lokstations- och driftverkstadsanläggningar	725 000
Anläggningar vid huvudverkstäderna	710 000
Verkstadsmaskiner m. m.	4 000 000
Summa kronor	55 155 000

Av styrelsens petita och i samband därmed lämnade uppgifter framgår följande beträffande de särskilda anslagsändamålen.

B a n g å r d a r.

Till bangårdsarbeten har för budgetåret 1948/49 anvisats anslag med 500 000 kronor, vilket belopp erfordras för att fullfölja arbetena med utvidgning av spårsystemet vid Hagalunds övre.

Vid ingången av budgetåret funnos reservationer å tidigare till bangårdsarbeten anvisade anslag om tillhopa 3,4 miljoner kronor.

I sina petita för nästa budgetår äskar styrelsen medel till följande ändamål.

	Kronor
Utvidgning av spårsystemet m. m. vid Svedala	150 000
Ombyggnad av bangården i Värnamo	375 000
Utvidgning av rangerbangården vid Malmö (totalkostnad 3 000 000 kronor)	1 000 000
Utvidgning av rangerbangården vid Halmstad (totalkostnad 700 000 kronor)	350 000
Anordnande av frilastspår vid Linköping	150 000
Utvidgning av spårsystemet vid Tomelilla	125 000
Utvidgning av personbangården vid Gävle C	500 000
Förlängning av mötesspår och anordnande av tredje tågväg å vissa stationer	1 800 000
Diverse bangårdsanordningar	1 000 000
	5 450 000

Beträffande motiveringen för de särskilda förslagen hänvisas till handlingarna.

Den sammanlagda på nästa budgetår belöpande kostnaden för nämnda arbeten uppgår till 5 450 000 kronor. Med hänsyn till att en del arbeten, för vilka medel tidigare anvisats under denna huvudgrupp, ännu icke kommit till utförande och att viss anslagsbehållning därför kan väntas finnas

disponibel för investeringskostnadernas bestridande vid innevarande budgetårs utgång samt då en viss förskjutning kan tänkas inträda även i vad gäller det nu framlagda arbetsprogrammet, anser styrelsen dock, att endast 4 000 000 kronor behöva anvisas för nästa budgetår.

Dubbelspårsbyggnader och linjeomläggningar.

Till fortsatt anläggning av dubbelspår har för budgetåren 1937/38 till och med 1948/49 beviljats ett sammanlagt belopp av 80 050 000 kronor, varav för innevarande budgetår 8 000 000 kronor.

Därest, som styrelsen förutsätter, arbetena i fråga komma att bedrivas i ungefär samma omfattning som för närvarande, beräknas medelförbrukningen under budgetåret 1949/50 komma att uppgå till i runt tal 8 miljoner kronor. Med hänsyn till att vid nästa budgetårsskifte torde komma att kvarstå cirka 1 miljon kronor av hittills anvisade medel skulle under denna förutsättning ett belopp av 7 000 000 kronor behöva anvisas för det kommande budgetåret.

Styrelsen framhåller, att om en ändring till det bättre i fråga om tillgången på räler icke inträder, måste arbetena under nästa budgetår, liksom under innevarande, huvudsakligen komma att omfatta terrasseringar, uppförande av elektriska ledningar och dylikt, medan rälsläggningen torde få uppskjutas till en senare tidpunkt. Denna förskjutning i tiden av dubbelspårsarbetenas färdigställande föranleder stora olägenheter. Det oaktat anser sig järnvägsstyrelsen icke kunna förorda, att nu pågående dubbelspårsarbeten tillfälligt avbrytas, dels när ett sådant avbrott och upplösandet av en för ändamålet inrättad arbetsorganisation måste vålla icke oväsentliga avvecklingskostnader, dels på grund av att tidpunkten för arbetenas avslutande på detta sätt skulle bli ytterligare förskjuten. Av angivna skäl anser styrelsen, att dubbelspårsarbetena böra fortgå i ungefär samma takt som för närvarande.

Fortlöpande förstärkning av spåröverbyggnaden.

För rälsutbyten i längre följd, inläggning av underläggsplattor m. m. ha för budgetåret 1947/48 anvisats 12 000 000 kronor och för budgetåret 1948/49 3 000 000 kronor. Vid innevarande budgetårs början kvarstodo reservationer å tidigare anvisade anslag om 12,2 miljoner kronor.

Järnvägsstyrelsen framhåller, att 12 000 000 kronor tidigare ansetts motsvara normalt årsbehov för hithörande arbeten. Med hänsyn bland annat till den betydande utökning av statsbanenätets omfattning, som under senare tid inträtt, måste emellertid årskostnaden för normalt behövliga rälsutbyten och andra spårförstärkningsåtgärder numera beräknas till ett ej oväsentligt högre belopp än tidigare. När å andra sidan de alltjämt förefintliga svårigheterna med avseende på materialanskaffning m. m. även för det nu löpande budgetåret torde medföra en relativt stor behållning å tidigare anvisade anslag och då dessa svårigheter även för den närmaste framtiden torde nödvändiggöra en viss begränsning av arbetsprogrammet, har styrelsen dock begränsat sitt anslagsäskande till 5 000 000 kronor.

Broar m. m.

Till brobyggnadsarbeten ha för budgetåret 1948/49 anvisats 500 000 kronor. Den ingående reservationen var ca 1 000 000 kronor.

Styrelsen framhåller, att med det ökade antal broar som tillförts statsbanenätet med de successivt övertagna järnvägarna äro innevarande budgetår att förutse arbeten, som kräva ianspråktagande av såväl föreliggande reservation som det för budgetåret anvisade anslaget.

Enligt verkställd undersökning kommer med hänsyn till trafiksäkerheten under den närmaste 10-årsperioden att erfordras om- och nybyggnad av broar för omkring 40 miljoner kronor, d. v. s. i genomsnitt 4 miljoner kronor per år.

Bland broombyggnader, avsedda att igångsättas under budgetåret 1949/50, märkes ombyggnad av bron över Vindelälven på linjen Vännäs—Boden, vilken ombyggnad beräknas draga en kostnad av, inberäknat linjeomläggning, 3 000 000 kronor, varjämte ett antal mindre och medelstora broar komma att förnyas. Av den sammanlagda kostnaden för samtliga dessa arbeten, 4 000 000 kronor, beräknas 3 000 000 kronor komma att förbrukas under budgetåret 1949/50.

Husbyggnader.

Med hänsyn till storleken av föreliggande reservationer ha för innevarande budgetår till husbyggnadsarbeten anvisats endast 100 000 kronor.

Vid budgetårets början kvarstodo reservationer till ett belopp av i runt tal 8,3 miljoner kronor. Styrelsen beräknar, att under budgetåret 1948/49 skall härav förbrukas ca 4 525 000 kronor.

För nästa budgetår har järnvägsstyrelsen uppgjort ett byggnadsprogram, som omfattar följande byggnadsarbeten.

	Kronor
Utökning av gods- och omlastningsmagasinet vid Falköping C ..	400 000
Nytt expeditions- och personalhus m. m. i Mjölby	250 000
Nytt överliggningshus i Hallsberg	375 000
Nytt överliggningshus i Långsele	350 000
Nytt ilgodsmagasin vid Stockholm C (totalkostnad 9 000 000 kronor, varav 5 300 000 kronor tidigare anvisats)	2 000 000
Nytt stationshus jämte godsmagasin i Skutskär	225 000
Ombyggnad av stationshuset i Linköping (totalkostnad 600 000 kronor, varav 250 000 kronor tidigare anvisats)	350 000
Nytt stationshus i Vimmerby	200 000
Nytt personalhus i Laxå	275 000
Nytt personalhus i Hässleholm	150 000
Ombyggnad av stationshuset i Svedala	150 000
Om- och tillbyggnad av stationshuset i Undersåker	150 000
Personallokaler i Kiruna	125 000
Nytt stationshus i Nol	150 000
Nytt stationshus i Insjön	150 000
Nytt godsmagasin i Sandviken	150 000
Nya bostadshus	2 000 000
Förbättring av statens järnvägars bostadsbestånd	4 000 000

Summa kronor 11 450 000

Medelsbehovet för förbättringar av statens järnvägars bostadsbestånd har beräknats på grundval av en utredning verkställd av 1946 års bostadsutredning. Denna har beräknat totalkostnaden för behövliga förbättringsarbeten — inberäknat utvidgning av enrumslägenheter till 2 rum och kök — till 116 300 000 kronor. Denna totalkostnad har föreslagits fördelad på 10 budgetår, varvid den på budgetåret 1949/50 fallande delen beräknats till 4 000 000 kronor. Oavsett huruvida förbättringen av bostadsbeståndet bör utföras i hela den utsträckning, som de sakkunniga föreslagit, eller om någon begränsning härutinnan kan vara möjlig, anser styrelsen det vara angeläget, att den fortgående moderniseringen av personalbostäderna såvitt möjligt bedrivs i väsentligt större omfattning än hittills och ansluter sig därför till de sakkunnigas förslag, i vad detta gäller erforderliga anslagsmedel för nästkommande budgetår.

Beträffande motiveringarna för övriga förslag hänvisas till handlingarna.

För budgetåret 1949/50 planerade husbyggnadsarbeten skulle enligt järnvägsstyrelsens beräkningar, draga en sammanlagd kostnad av 11 450 000 kronor. Då reservationerna vid budgetårets början antagas komma att uppgå till 3 775 000 kronor och även någon förskjutning av det uppställda arbetsprogrammet kan väntas uppkomma, finner styrelsen den för nästa budgetår behövliga anslagssumman böra anges till 7 000 000 kronor.

Växel- och signalsäkerhetsanläggningar.

Vid innevarande budgetårs ingång kvarstod å tidigare till detta ändamål anvisade anslag en behållning av i runt tal 3,6 miljoner kronor. Då för budgetåret anvisats ett belopp av 100 000 kronor, uppgår den totala medelstillgången vid budgetårets början till 3 700 000 kronor. Denna summa beräknas bli i sin helhet förbrukad under budgetåret.

För budgetåret 1949/50 beräknas en medelsförbrukning av 2 900 000 kronor för arbeten, som redan pågå eller äro avsedda att igångsättas under innevarande budgetår.

Sedan en av järnvägsstyrelsen tillsatt kommitté för utredning av frågor angående trafiksäkerhet och signalanordningar vid statens järnvägar numera kommit så långt i sitt arbete, att principerna för anläggande av hel-elektriska säkerhetsanordningar på smärre och medelstora bangårdar klarat, har styrelsen vidtagit förberedelser för att utföra 15 medelstora anläggningar. De stationer för vilka dylika anläggningar föreslagits äro belägna vid linjerna Stockholm—Göteborg och Malmö—Hässleholm. Kostnaden för dessa arbeten beräknas till omkring 3 000 000 kronor, varav omkring 1 000 000 kronor belöpa å budgetåret 1949/50.

Behov föreligger även, att under nästa budgetår igångsätta vissa arbeten med fällbommar och automatiska signalanläggningar vid vägkorsningar ävensom kompletteringsarbeten till äldre säkerhetsanordningar på grund av ändringar i trafikförhållandena. Kostnaderna härför beräknas till 1 500 000 kronor, varav 600 000 kronor väntas komma att belasta budgetåret 1949/50.

Det sammanlagda medelsbehovet till växel- och signalsäkerhetsanläggningar för nästa budgetår beräknas således till 4 500 000 kronor.

Telefonanläggningar m. m.

Till telefonanläggningar m. m. ha för budgetåret 1947/48 anvisats 3 600 000 kronor. För budgetåret 1948/49 ha, med hänsyn till förefintliga reservationer, endast 400 000 kronor anvisats under denna rubrik, varjämte i samband med beslutet om Bergslagernas m. fl. järnvägars införlivande i statsbanenätet anvisats ytterligare 500 000 kronor.

För innevarande budgetår stå, inklusive reservationer, till styrelsens förfogande 5 060 000 kronor, vilket belopp styrelsen beräknar bli taget i anspråk så när som på 40 000 kronor.

Under budgetåret 1949/50 beräknas medelsförbrukningen komma att uppgå till 4 900 000 kronor, varav 3 490 000 kronor avse igångsatta eller beslutade arbeten och 1 410 000 kronor följande planerade nya arbeten.

	Total kostnad	Beräknad medelsförbrukning 1949/50
	Kronor	Kronor
Göteborg—Fjällbo, lokalkabel	110 000	110 000
Öland, upprustning av telefonförbindelserna	100 000	100 000
Samtliga distrikt, smärre kabelarbeten	370 000	345 000
» » , smärre blankledningsarbeten ..	375 000	360 000
» » , automatisering av etappförbindelser	250 000	85 000
» » , smärre automatväxlar	125 000	55 000
» » , diverse stationsutrustningar....	465 000	285 000
Malmö, ny automatväxel	400 000	50 000
Alarmanläggningar, tågankomstsignalerings m. m...	170 000	20 000
Samtliga distrikt, högtalaranläggningar	215 000	—
» » , impulsuranläggningar	85 000	—
» » , radioanläggningar	100 000	—
Summa kronor	2 765 000	1 410 000

Styrelsen framhåller, att — ehuru vissa av de i sammanställningen angivna arbetena äro av sådan art, att för dem endast krävas utläggande av beställningar under budgetåret, utan att någon förskottsbetalning är erforderlig — de likväl ha befunnits böra redovisas, enär de komma att kräva medelsanvisning under ett följande budgetår.

För budgetåret 1949/50 erfordras ett anslag om 4 860 000 kronor.

Elektriska belysningsanläggningar.

Med hänsyn till storleken av kvarstående reservationer å tidigare anslag till elektriska belysningsanläggningar ha några medel till detta ändamål ej behövt anvisas vare sig för innevarande eller föregående budgetår. Vid ingången av budgetåret 1948/49 uppgick anslagsbehållningen till omkring 640 000 kronor. Medelsförbrukningen under budgetåret beräknas till 540 000

kronor. Vid ingången av nästa budgetår beräknas sålunda kvarstå en behållning å 100 000 kronor.

För budgetåret 1949/50 räknar styrelsen med en medelsförbrukning av 500 000 kronor, främst för upprustning av äldre otidsenliga installationer vid införlivade järnvägar men även för normal förnyelse av andra anläggningar, och följaktligen med ett ytterligare anslagsbehov av 400 000 kronor.

Anläggningar för elektrisk tågdrift.

Tillgängliga anslagsmedel för detta ändamål utgöra under innevarande budgetår i runt tal 9 090 000 kronor, varav 100 000 kronor anvisats för budgetåret och återstoden utgöres av reservationer å tidigare anslag. Dessa medel beräknar styrelsen bliva i sin helhet taget i anspråk till nästa budgetårsskifte.

Under budgetåret 1949/50 förväntas medelsförbrukningen komma att uppgå till 9 250 000 kronor. Härav hänföra sig 7 280 000 kronor till redan igångsatta eller beslutade arbeten och 1 970 000 kronor till i följande tablå upptagna nya arbeten.

	Total kostnad	Beräknad medelsförbrukning 1949/50
	Kronor	Kronor
Göteborg, dressingarage, förråds- och personallokaler samt personalbostäder vid omformarstationen	700 000	200 000
Två nya omformaraggregat	1 200 000	120 000
Omformarstationer av typ III, ändring till brandsäkert utförande	2 200 000	850 000
Kortslutningsreaktorer vid omformarstationer	400 000	50 000
Sex ställverksvagnar	1 200 000	120 000
Hagalund Ö, omläggning av periodtalet	380 000	180 000
Fagersta C—Fagersta bruk, spårelektrifiering	200 000	200 000
Stockholm S—Skansbangården, spårelektrifiering	100 000	100 000
Göteborgs hamnbangårdar, spårelektrifiering	1 350 000	150 000
Summa kronor	7 730 000	1 970 000

Beträffande motiveringen för de i sammanställningen angivna arbetena hänvisas till handlingarna.

Elektrifiering av linjen Uddevalla—Strömstad med Smedberg—Lysekil.

Till elektrifiering av linjen Uddevalla—Strömstad med Smedberg—Lysekil ha hittills anvisats sammanlagt 9 500 000 kronor. Arbetet beräknas bliva slutfört under nästa budgetår. Till gäldande av återstående kostnader för arbetet beräknas därför under budgetåret 1949/50 erfordras 4 710 000 kronor.

Lokstations- och driftverkstadsanläggningar.

Till anläggningar för lokstationer och driftverkstäder ha för budgetåret 1948/49 anvisats 500 000 kronor.

Vid ingången av innevarande budgetår förelåg en behållning å tidigare anvisade anslag om ca 1,9 miljon kronor. Vid nästa budgetårsskifte förutses reservationernas belopp ha nedgått till omkring 1 miljon kronor. Järnvägsstyrelsen förväntar emellertid, att under budgetåret 1949/50 såväl detta reservationsbelopp som ett för budgetåret äskat anslag om 725 000 kronor skall komma att tagas i anspråk.

Av sistnämnda belopp avses 275 000 kronor för ombyggnad av värmeanläggningen vid lokstallet i Kiruna och 450 000 kronor för uppförande i Karlskrona av ett garage till de rälsbussar, vilka trafikera linjerna Karlskrona—Torsås, Karlskrona—Kristianstad och Karlskrona—Alvesta. I sistnämnda byggnad avses jämväl skola ingå erforderliga förråds- och personallokaler.

Anläggningar vid huvudverkstäder.

Till anläggningar vid huvudverkstäder ha för budgetåret 1948/49 anvisats 470 000 kronor, avsedda för utförande av tillbyggnad till vagnverkstaden i Malmö.

Behållningen å tidigare anvisade anslag uppgick vid senaste budgetårsskiftet till omkring 1,2 miljon kronor och beräknas vid utgången av innevarande budgetår komma att utgöra 825 000 kronor.

För nästa budgetår har järnvägsstyrelsen äskat anslag med 710 000 kronor. Härav skola 110 000 kronor användas till utvidgning av plåtslageriverkstaden vid huvudverkstaden i Göteborg. Vidare beräknas 375 000 kronor åtgå för utflyttning av personal- och kontorslokalerna vid huvudverkstaden i Notviken, som nu äro inrymda i ett av lokskeppen, till särskild byggnad. För uppförande av marketenteri vid huvudverkstaden i Östersund erfordras 225 000 kronor.

Verkstadsmaskiner m. m.

Under denna rubrik ha anvisats medel för anskaffning av verkstadsmaskiner, biljetmaskiner, truckar, motordressiner, grustransportvagnar och annan liknande materiel som skall avskrivas under en längre följd av år. Under budgetåret 1946/47 anvisades för sådan anskaffning 2 000 000 kronor. Med hänsyn till kvarstående reservationer å tidigare anslag har någon medelsanvisning icke ägt rum för de två senaste budgetåren. Vid senaste budgetårsskiftet utgjorde behållningen 2 400 000 kronor. Järnvägsstyrelsen framhåller, att detta belopp är avsevärt mindre än de kostnader, som erfarenhetsmässigt brukar föranledas av den årliga materielanskaffningen. Knapphet på medel väntas därför uppstå mot slutet av innevarande budgetår.

Med hänsyn till att viss förskjutning av betalningar härigenom kan bli nödvändig, äskar järnvägsstyrelsen för nästa budgetår ett anslag om 4 000 000

kronor. Styrelsen anför i samband därmed, att den fortgående, av ekonomiska och drifttekniska skäl betingade upprustningen och moderniseringen av statens järnvägars inventariestock kan förutses under de närmaste åren komma att kräva betydande belopp bl. a. på grund av bannätets kraftiga utvidgning.

Yttranden.

Arbetsmarknadsstyrelsen har den 15 oktober 1948 utlåtit sig över järnvägsstyrelsens petita och därvid i huvudsak anfört följande i vad avser anslagsberäkningen för byggnader och anläggningar.

Under år 1948 intill den 1 oktober ha beviljats byggnadstillstånd för statens järnvägar om sammanlagt ca 15 miljoner kronor. Inom ramen för byggnadstillståndsregleringen beräknas likväl vid årets slut komma att ha utförts arbeten av art att kräva särskilda byggnadstillstånd till ett sammanlagt belopp av 22 miljoner kronor. Skillnaden förklaras av att tidigare beviljade tillstånd icke kunnat i sin helhet utnyttjas före årets början samt av att vissa nya byggnadstillstånd påräknas även under återstoden av året.

Järnvägsstyrelsens medelsäskanden för budgetåret 1949/50 förutsätter att under 1949 skulle beviljas särskilda byggnadstillstånd för statens järnvägars arbeten till ett sammanlagt belopp av 24,6 miljoner kronor. Härigenom skulle medelsförbrukningen för arbeten med särskilda tillstånd komma att uppgå till ca 41,5 miljoner kronor under år 1949, varvid på tillstånd beviljade 1948 eller tidigare skulle komma ett belopp av 16,9 miljoner kronor.

Ehuru det icke är möjligt att med någon säkerhet bedöma sysselsättningsutvecklingen under år 1949, finner arbetsmarknadsstyrelsen dock sannolikt, att hög sysselsättning kommer att känneteckna arbetsmarknaden och att ett otillfredsställt behov av arbetskraft alltjämt kommer att föreligga inom vissa områden. Med hänsyn härtill och till att inom alla områden föreligga önskemål om mycket stora investeringar, anser arbetsmarknadsstyrelsen en utökning av statens järnvägars investeringar av den omfattning järnvägsstyrelsen förutsatt vid sina anslagsberäkningar icke kunna genomföras utan en motsvarande minskning inom andra investeringsområden.

Beträffande järnvägsstyrelsens anslagsäskande för dubbelspårsarbeten anför arbetsmarknadsstyrelsen särskilt, att styrelsen i yttrande över järnvägsstyrelsens petita för budgetåret 1948/49 tillstyrkt utförandet av dylika arbeten med hänsyn till att de kunde användas för säsongutjämning av statens järnvägars arbetskraftsbehov. I den mån järnvägsstyrelsen förutsätter en utökning av dessa arbeten under 1949 framhåller dock arbetsmarknadsstyrelsen att styrelsen icke bedömer en sådan utökning såsom erforderlig ur de synpunkter styrelsen har att företräda.

Statens industrikommission har i sitt utlåtande över järnvägsstyrelsens petita framhållit bl. a., att de kvantiteter järn och stål, som styrelsen önskar för sina anläggningar, skulle komma att taga i anspråk en icke oväsentlig

del av landets tillgångar på material. Kommissionen ifrågasätter huruvida icke betydande inskränkningar måste göras i styrelsens anläggningsprogram.

Beträffande tillgången på räls framhålles särskilt, att högst 21 800 ton av den kvantitet järnvägsstyrelsen anser behövlig för sina arbeten torde kunna produceras inom landet.

Departementschefen.

Det sammanlagda beloppet av statens järnvägars investeringsutgifter för byggnader och anläggningar uppgick budgetåret 1947/48 till ca 55 miljoner kronor. För innevarande budgetår beräknas beloppet stiga till ca 62 miljoner kronor. I sina petita för nästa budgetår utgår järnvägsstyrelsen från att medelsförbrukningen å investeringsanslagen till byggnader och anläggningar under budgetåret 1949/50 skall ytterligare ökas till nära 73 miljoner kronor. Ökningen faller huvudsakligen på bangårdar, broar, husbyggnader, verkstäder och verkstadsmaskiner. Samtidigt förutses emellertid även en minskning av investeringarna på vissa områden, bl. a. i fråga om banelektrifieringar.

Järnvägsstyrelsen har vid utarbetandet av sina petita — i saknad av närmare direktiv för investeringsstatens upprättande — utgått från att då rådande svårigheter att erhålla byggnadstillstånd och materialier skulle komma att lätta något under innevarande år. Sedan järnvägsstyrelsen avgav sina petita har ökad klarhet vunnits beträffande möjligheterna att genomföra det föreslagna investeringsprogrammet. Stora svårigheter torde, såvitt nu kan bedömas, möta att tillhandahålla järn och stål i den omfattning järnvägsstyrelsen förutsatt. Industrikommissionen har också under hänvisning bl. a. härtill ifrågasatt, om icke betydande inskränkningar måste göras i styrelsens anläggningsprogram. Den starka belastningen av den elektriska industrin kommer vidare att medföra svårigheter för genomförande av vissa delar av styrelsens anskaffningsprogram, i synnerhet om denna industris kapacitet i ökad omfattning inriktas på export. Statens järnvägars andel av investeringarna inom ramen för särskilda byggnadstillstånd har slutligen måst bestämmas med hänsyn till den allmänna begränsning av investeringsverksamheten som kommit till uttryck i den nu fastställda investeringsbudgeten för 1949.

Som en följd av dessa förhållanden har jag funnit mig böra förorda, att vissa begränsningar göras i styrelsens förslag. Dessa resultera i en minskning av investeringsutgifterna under gruppen byggnader och anläggningar till ungefär samma nivå som förra budgetåret. Jag har därvid sökt att i möjligaste mån beakta järnvägsstyrelsens önskemål om en ökning av investeringarna på vissa områden, ehuru detta dock kunnat ske endast i begränsad omfattning. Jag tillstyrker sålunda, att anslagen till Broar m. m., Lokstations- och driftverkstadsanläggningar och Verkstadsmaskiner m. m. anvisas med av styrelsen föreslagna belopp, 3 miljoner, 725 000 respektive 4 miljoner kronor. Jag förordar vidare, att följande anslag anvisas i syfte att

möjliggöra en ökning av investeringsutgifterna nästa budgetår jämfört med detta, nämligen till Bangårdar 2,5 miljoner kronor, till Husbyggnader 5 miljoner kronor och till Anläggningar vid huvudverkstäder 200 000 kronor.

Arbetena med dubbelspårsbyggnader och linjeomläggningar samt forts löpande förstärkning av spåröverbyggnaden äro beroende av tillgången på räls. Industrikommissionen har upplyst, att högst 21 800 ton av järnvägsstyrelsens årsbehov kan erhållas inom landet. Av denna kvantitet beräknas ca 20 000 ton åtgå för normala rälsutbyten, och följaktligen skulle endast ca 1 800 ton kunna disponeras för dubbelspårsarbetena. I 1948 års statsverksproposition meddelade jag, att 7 mil bana färdigterrasserats för dubbelspår fram till den 1 december 1947 utan att räls kunnat erhållas till spåröverbyggnaden. Den 1 december 1948 hade den icke rälslagda, färdigterrasserade banvallen ökat i längd till 11 mil. Dubbelspårsarbetena synas nu böra inriktas på att såvitt möjligt rälslägga i övrigt färdigställda sträckor och att nedbringa terrasserings- och andra arbeten så att de olika arbetena komma i takt med varandra. Enligt vad jag inhämtat från järnvägsstyrelsen bör det bliva möjligt, att under nästa budgetår friställa ytterligare ca 3 000 ton räls för dubbelspårsarbeten, varvid dock rälsutbytena skulle minskas i motsvarande mån. Man skulle sålunda kunna rälslägga ca 5 mil dubbelspår av de förutnämnda sträckorna å sammanlagt 11 mil. Om denna arbetstakt kan hållas ytterligare ett eller två år, skulle man därefter ha kommit i bättre balans i dubbelspårsarbetena, förutsatt att terrasserings- och andra arbeten under mellantiden nedbringas. Av sysselsättningspolitiska skäl böra emellertid sistnämnda arbeten ej helt inställas. Med hänsyn till nu nämnda förhållanden förordar jag, att medel för utförande av dubbelspårsbyggnader och linjeomläggningar anvisas jämväl för nästa budgetår och att anslagsbeloppet bestämmes till 5 miljoner kronor, vilket innebär en minskning med 2 miljoner kronor i jämförelse med järnvägsstyrelsens förslag. Överflyttningen av räls från arbeten med rälsutbyten till dubbelspårsarbeten medför en minskning av medelsförbrukningen och anslagsbehovet för rälsutbyten med ca 3 miljoner kronor. Anslaget till rälsutbyten kan följaktligen minskas från av järnvägsstyrelsen föreslagna 5 till 2 miljoner kronor. Hänsyn har därvid tagits till föreliggande reservationer.

Anslaget till Växel- och signalsäkerhetsanläggningar bör anvisas med 4 miljoner kronor, vilket innebär en ökning med ca 10 % jämfört med den medelsförbrukning som förutsetts för innevarande budgetår. Till Telefonanläggningar m. m. äskar styrelsen 4 860 000 kronor. I december 1948 förutsåg styrelsen, att medelsbehovet skulle minska med 160 000 kronor på grund av leveransförseningar. Då även beställningarna av ny materiel böra begränsas i förhållande till vad styrelsen föreslagit, förordar jag, att anslaget för nästa budgetår bestämmes till 4 miljoner kronor. Mot styrelsens förslag om anvisande av 400 000 kronor till Elektriska belysningsanläggningar har jag ej funnit anledning till erinran. Anslaget till Anläggningar för elektrisk tågdrift bör däremot, med hänsyn till det ansträngda läge, vari

den elektriska industrin befinner sig, samt den begränsade ramen för byggnads- och anläggningsverksamheten vid statens järnvägar, bestämmas till 8 miljoner kronor. Vad slutligen angår anslaget till elektrifiering av linjen Uddevalla—Strömstad med Smedberg—Lysekil har jag från järnvägsstyrelsen inhämtat att, på grund av ändrade dispositioner, ett belopp av 2 miljoner kronor kommer att skjutas över till budgetåret 1950/51. Det för budgetåret 1949/50 erforderliga anslaget kan följaktligen bestämmas till (4 710 000 — 2 000 000) 2 710 000 kronor.

Vid bifall till vad jag här föreslagit kommer det sammanlagda anslagsbeloppet för nästa budgetår under gruppen byggnader och anläggningar att uppgå till 41 535 000 kronor, vilket innebär en anslagsmässig ökning med 15 365 000 kronor jämfört med budgetåret 1948/49. Som jag förut påpekat kunna emellertid de reella investeringarna beräknas något minska under budgetåret 1949/50.

Under hänvisning till det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för budgetåret 1949/50 anvisa följande investeringsanslag, nämligen

- | | |
|---|-------------------|
| a) Bangårdar | 2 500 000 kronor, |
| b) Dubbelspårsbyggnader och linje-
omläggningar | 5 000 000 kronor, |
| c) Fortlöpande förstärkning av spår-
överbyggnaden | 2 000 000 kronor, |
| d) Broar m. m. | 3 000 000 kronor, |
| e) Husbyggnader | 5 000 000 kronor, |
| f) Växel- och signalsäkerhetsanlägg-
ningar | 4 000 000 kronor, |
| g) Telefonanläggningar m. m. | 4 000 000 kronor, |
| h) Elektriska belysningsanläggningar | 400 000 kronor, |
| i) Anläggningar för elektrisk tågdrift | 8 000 000 kronor, |
| j) Elektrifiering av linjen Varberg—
Borås—Herrljunga—Uddevalla—
Strömstad med Smedberg—Lysekil | 2 710 000 kronor, |
| k) Lokstations- och driftverkstadsan-
läggningar | 725 000 kronor, |
| l) Anläggningar vid huvudverkstäder | 200 000 kronor, |
| m) Verkstadsmaskiner m. m. | 4 000 000 kronor. |

[14.] 2. Försvarsberedskap. Till försvarsberedskap vid statens järnvägar ha för budgetåren 1947/48 och 1948/49 anvisats samt för budgetåret 1949/50 äskats följande belopp:

Budgetår	Kronor
1947/48	3 110 000
1948/49	280 000
1949/50 (verkets förslag)	3 395 000

Budgetåret 1947/48 uppgick medelförbrukningen under denna huvudgrupp till i runt tal 4,6 miljoner kronor och vid budgetårets utgång förelågo reservationer till ett sammanlagt belopp av 3,1 miljoner kronor.

Järnvägsstyrelsen.

Det av järnvägsstyrelsen för budgetåret 1949/50 äskade beloppet 3 395 000 kronor fördelar sig på följande ändamål.

1. Skydd för inmatningsstationer	Kronor
a) Kompletteringsarbeten vid färdigställda reservstationer	350 000
b) Nya reservstationer i berg eller betong	1 620 000
2. Kontaktledningsmateriel	105 000
3. Radioorganisation	100 000
4. Mobiliseringsförråd	60 000
5. Omändring av slutna godsvagnar för manskapstransport	160 000
6. Truppvagnsinredning av ny typ	600 000
7. Spårväxelmateriel	300 000
8. Civilförsvarsåtgärder	100 000
Summa kronor 3 395 000.	

Järnvägsstyrelsen hemställer vidare, att ett belopp av 2 655 000 kronor måtte anvisas å driftbudgeten för avskrivning av en del av ifrågavarande kapitalinvesteringar.

Beträffande de under punkterna 1 t. o. m. 4 samt 7 och 8 angivna anslagsposterna hänvisas till den närmare motivering, som lämnas i särskild skrivelse från järnvägsstyrelsen den 28 september 1948. Med hänsyn till skrivelsens innehåll torde någon närmare redogörelse för densamma icke lämpligen böra lämnas till statsrådsprotokollet. Riksdagens vederbörande utskott torde böra erhålla erforderliga uppgifter genom att skrivelsen tillhandahållas utskottet.

Till omändring av slutna godsvagnar för manskapstransport ha för vartdera av budgetåren 1947/48 och 1948/49 anvisats 160 000 kronor. För nästa budgetår, då ändringsarbetena avses slutföras, erfordras ett lika stort belopp.

Anskaffningen av truppvagnsinredningar av ny konstruktion till de nyssnämnda godsvagnarna har järnvägsstyrelsen planerat skola äga rum under en tidrymd av fem år med en totalkostnad av 3 000 000 kronor. För påbörjande av denna anskaffning äskas för nästa budgetår 600 000 kronor.

Departementschefen.

Jag tillstyrker, att 160 000 kronor anvisas för nästa budgetår för slutförande av arbetena med omändring av slutna godsvagnar för manskapstransport. Den ifrågasatta anskaffningen av truppvagnsinredningar bör uppskjutas till ett kommande år.

Vad angår styrelsens övriga anslagsäskanden under denna punkt torde jag få erinra, att betydande reservationer föreligga å tidigare anvisade anslag. Med hänsyn härtill och då utrymmet för en ökning av investeringarna utöver vad anvisade medel medgiver begränsas av den i investeringsbudgeten uppdragna ramen för den tillståndsreglerade byggnads- och anläggningsverksamheten samt svårigheter föreligga att anskaffa materiel och utrustning av olika slag, anser jag mig icke böra förorda ytterligare medelsanvisningar för nästa budgetår för här avsedda ändamål.

Jag får alltså hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Omändring av slutna godsvagnar för manskaps-transport* för budgetåret 1949/50 anvisa ett investeringsanslag av 160 000 kronor.

[15.] 3. Rullande materiel. Till rullande materiel ha för budgetåren 1947/48 och 1948/49 anvisats samt för budgetåret 1949/50 äskats följande belopp:

Budgetår	Kronor
1947/48	36 800 000
1948/49	34 200 000
1949/50 (verkets förslag)	53 440 000

Budgetåret 1947/48 uppgick medelförbrukningen under denna huvudgrupp till i runt tal 29,7 miljoner kronor. Vid budgetårets utgång förelågo reservationer till ett sammanlagt belopp av omkring 41,8 miljoner kronor.

Järnvägsstyrelsen.

Järnvägsstyrelsens äskanden för nästa budgetår avse följande ändamål.

	Kronor
Nyanskaffning av ånglok	2 100 000
Ombyggnad av ånglok	290 000
Nyanskaffning av elektrolok	10 900 000
Ombyggnad av elektrolok	1 000 000
Nyanskaffning av elektromotorvagnar	2 300 000
Ombyggnad av motorvagnar	125 000
Nyanskaffning av rälsbussar	3 000 000
Nyanskaffning av lokomotorer	1 000 000
Nyanskaffning av person- och resgodsvagnar	13 125 000
Ombyggnad av person- och resgodsvagnar	400 000
Nyanskaffning av postvagnar	500 000
Nyanskaffning av godsvagnar	8 840 000
Ombyggnad av godsvagnar	3 360 000
Nyanskaffning av malmvagnar	6 500 000

Summa kronor 53 440 000

Av styrelsens petita och i samband därmed lämnade uppgifter framgår följande beträffande de särskilda anslagsändamålen.

N y a n s k a f f n i n g a v å n g l o k .

För budgetåret 1947/48 anvisades 1 100 000 kronor till nyanskaffning av fem ånglok för trafik å järnvägsnätet med 1 067 mm spårvidd. Dessa lok beräknas bli levererade under nästkommande budgetår. För slutlikvid erfordras, enär i kontraktet införts klausul om prisreglering vid höjda fabriktionskostnader, 200 000 kronor utöver den ursprungliga anslagssumman.

Till slutlikvid å fyra ånglok, för vilka järnvägsstyrelsen övertagit betalningsskyldigheten vid statsförvärvet av Västergötland—Göteborgs järnvägsaktiebolag, erfordras 700 000 kronor.

Styrelsen har därjämte anmält behov av att nyanskaffa jämväl normal-spåriga ånglok. Enligt verkställd undersökning skulle en brist på 19 ånglok föreligga.

Styrelsen anser dock, att viss återhållsamhet alltjämt bör iakttagas, när det gäller nyanskaffning av ånglok, dels enär de fortgående och motsebara banelektrifieringarna kunna komma att minska behovet, dels med hänsyn till att modernare och mera driftsekonomiska loktyper — exempelvis för dieseldrift — kunna tänkas framkomma inom de närmaste åren.

På grund härav föreslår styrelsen anskaffning av endast 10 ånglok. Dessa beräknas betinga en kostnad av cirka 3 600 000 kronor, varav på nästkommande budgetår skulle belöpa 1 200 000 kronor till förskottslikvid.

I allt beräknas sålunda medelsförbrukningen för nyanskaffning av ånglok under budgetåret 1949/50 till 2 100 000 kronor.

O m b y g g n a d a v å n g l o k .

Till ombyggnad av ånglok ha för innevarande budgetår anvisats 150 000 kronor, varav 100 000 kronor avse den under en följd av år pågående ombyggnaden av lok litt. E till litt E₂. Beloppet beräknas i sin helhet bliva förbrukat under budgetåret.

Till fortsatt ombyggnad av E-lok beräknas under nästa budgetår åtgå 120 000 kronor och till modernisering av från enskilda järnvägar övertagna lok 100 000 kronor. Därutöver erfordras utbyte av gasbelysning å vissa ånglok mot turbo-elektrisk belysning för en beräknad kostnad av 70 000 kronor.

Sammanlagda medelsbehovet för budgetåret 1949/50 beräknas således till 290 000 kronor.

N y a n s k a f f n i n g a v e l e k t r o l o k .

Vid senaste budgetårsskifte kvarstod å tidigare anslag för detta ändamål en behållning av 6 485 000 kronor. För innevarande budgetår ha till samma ändamål anvisats dels i enlighet med statsverkspropositionen 4 425 000 kronor, dels ytterligare 300 000 kronor till förskottslikvid å åtta elektrolok, litt. Hg, för vilka järnvägsstyrelsen övertagit betalningsansvaret vid införlivningen av Bergslagsnätet.

Sammanlagt står således till styrelsens förfogande ett belopp av 11 210 000 kronor. Då de kontraktsevenliga utbetalningarna under budgetåret beräknas till 10 660 000 kronor skulle vid nästa budgetårs ingång komma att kvarstå en anslagsbehållning av 550 000 kronor.

Under budgetåret 1949/50 beräknas del- eller slutlikvider om sammanlagt 5 730 000 kronor för tidigare gjorda beställningar förfalla till betalning. Därjämte anser styrelsen, att ytterligare beställningar om sammanlagt 14 200 000 kronor böra utläggas, varav på budgetåret 1949/50 skulle belöpa 5 720 000 kronor, huvudsakligen i form av förskottslikvider. Beträffande de ifrågasatta nybeställningarna anför styrelsen följande.

Även efter fullgjord leverans av de 28 elektrolok, litt. Hg, vilkas beställning möjliggjorts genom de för innevarande budgetår anvisade delanslagen, kommer såvitt nu kan bedömas, stor knapphet på elektrolok att vara rådande. Enligt inom styrelsen verkställda utredningar beräknas kvarstå ett minimibehov av ytterligare 20 elektrolok.

Detta behov kan delvis tillgodoses genom att styrelsen övertager av två andra järnvägsförvaltningar redan gjorda beställningar av dels tre lok av Ub-typ och dels två lok av Hg-typ. Ifrågavarande fem lok betinga ett pris av tillsammans 1 495 000 kronor och beräknas kunna levereras redan under budgetåret 1949/50. Härtill kommer, att loken äro kontrakterade till priser, lägre än de nu aktuella.

Härigenom skulle behöva nybeställas endast 15 elektrolok. Kostnaderna för dessa beräknas till 11 400 000 kronor, varav 3 800 000 kronor i form av förskottslikvider under budgetåret 1949/50.

Slutligen erfordras ersättningslok för tre stycken slopmässiga elektrolok av äldre typ till en beräknad totalkostnad av 1 275 000 kronor, varav under budgetåret 1949/50 skulle utbetalas 425 000 kronor.

Enligt denna plan skulle medelförbrukningen under budgetåret 1949/50 komma att uppgå till (5 730 000 + 5 720 000) 11 450 000 kronor, varav 550 000 kronor kunna bestridas med den anslagsbehållning, som beräknas kvarstå vid budgetårets ingång.

O m b y g g n a d a v e l e k t r o l o k .

Till ombyggnad av elektrolok ha för innevarande budgetår anvisats 565 000 kronor. Tillsammans med vid budgetårets ingång kvarstående behållning står till styrelsens förfogande ett belopp av 1 925 000 kronor. Av detta belopp beräknas vid nästa budgetårsskifte kvarstå en behållning av i runt tal 850 000 kronor.

För budgetåret 1949/50 väntas medelförbrukningen komma att uppgå till ca 1 850 000 kronor, varav 470 000 kronor avse redan pågående arbeten, 180 000 kronor påbörjande av arbete med att utbyta drivelement å samtliga elektrolok litt. F och M samt 1 200 000 kronor vissa moderniseringsarbeten å elektrolok litt. Ha.

N y a n s k a f f n i n g a v e l e k t r o m o t o r v a g n a r .

För innevarande budgetår ha till nyanskaffning av elektromotorvagnar anvisats 1 500 000 kronor. Inberäknat vid budgetårets ingång kvarstående

behållning, uppgår för ändamålet tillgängliga medel till 4,8 miljoner kronor. Av detta belopp beräknas vid nästa budgetårsskifte kvarstå en reservation om ca 1,1 miljon kronor.

För budgetåret 1949/50 beräknar styrelsen en medelsförbrukning av 3 400 000 kronor, varav 3 100 000 kronor avse slut- eller dellikvider för redan gjorda beställningar och 300 000 kronor förskottslikvid för tre nya för närtrafik avsedda elektromotorvagnar, vilka skulle betinga en totalkostnad av 960 000 kronor.

Järnvägsstyrelsen anför beträffande sistnämnda nyanskaffning, att för närtrafik hittills anskaffade elektromotorvagnar i stort sett befunnits tillfredsställande. Det oaktat anser sig styrelsen böra till jämförelse med inhemska konstruktioner prova ett flertal nya elektriska detaljer och anordningar, vilka utformats och med framgång tagits i bruk utomlands under de senaste åren. I angivet syfte avser styrelsen att beställa tre elektromotorvagnar av i viss mån speciell typ.

För budgetåret 1949/50 skulle sålunda erfordras anvisning av 2 300 000 kronor till nyanskaffning av elektromotorvagnar.

O m b y g g n a d a v m o t o r v a g n a r.

På grund av brist på rälsbussmateriel måste vissa av statens järnvägars äldre motorvagnar nyttjas i drift ännu ett avsevärt antal år framåt. Vagnarna behöva emellertid moderniseras i syfte att nedbringa underhållskostnaderna och förbättra driftsäkerheten. Kostnaderna för dessa arbeten beräknas till 125 000 kronor.

N y a n s k a f f n i n g a v r ä l s b u s s a r.

För innevarande budgetår ha till detta ändamål anvisats 4 000 000 kronor, vartill komma 250 000 kronor avsedda för slutlikvid av vissa rälsbussar, beställda av Västergötland—Göteborgs järnvägsaktiebolag. På grund av inträffade leveransförseningar beräknas vid innevarande budgetårs utgång behållningen å tidigare anvisade medel komma att uppgå till ca 6,7 miljoner kronor.

Budgetåret 1949/50 förväntar dock styrelsen, att leveranserna skola kunna äga rum i ökad takt, varvid icke blott nyssnämnda behållning beräknas bli förbrukad utan även ett ytterligare anslag om 3 000 000 kronor antages komma att bli erforderligt till förskottslikvider å planerade nybeställningar.

N y a n s k a f f n i n g a v l o k o m o t o r e r.

För budgetåren 1946/47 och 1947/48 ha till inköp av 24 lokomotorer anvisats sammanlagt 1 510 000 kronor samt för innevarande budgetår 100 000 kronor till förskottslikvider vid beställning av ytterligare 10 lokomotorer.

Vid början av budgetåret 1948/49 uppgingo kvarstående reservationer till 1 085 000 kronor men beräknas vid nästa budgetårsskifte ha nedgått till 675 000 kronor.

Järnvägsstyrelsen förutser för det kommande budgetåret en medelsförbrukning om 1 675 000 kronor, varav 1 525 000 kronor till slutlikvidering av beställda lokomotorer och 150 000 kronor till förskottslikvid vid beställning av tre nya lokomotorer, vilkas totalkostnad beräknas till 450 000 kronor. För budgetåret 1949/50 skulle således med hänsyn till den beräknade behållningen vid budgetårets början erfordras anslag med 1 000 000 kronor.

De tre nya lokomotorer, som järnvägsstyrelsen avser att anskaffa, skola drivas med elektrisk ström från kontaktledning. Styrelsen anför härom, att lokomotorer drivna på detta sätt kunna antas ha åtskilliga fördelar i form av lägre underhållskostnader, större driftsäkerhet och enklare skötsel framför de termiska lokomotorer som nu användas. Styrelsen anser därför möjligt, att man framdeles bör övergå till elektriska lokomotorer vid stationer, där all växling utföres under kontaktledning. I avsikt att pröva metoden böra nu tre dylika maskiner anskaffas.

Nyanskaffning av person- och resgodsvagnar.

Till nyanskaffning av person- och resgodsvagnar ha för innevarande budgetår anvisats 13 640 000 kronor, varav 8 350 000 kronor avse en på budgetåret belöpande dellikvid för det av 1947 års riksdag prövade och godkända beställningsprogrammet och 5 290 000 kronor förskottslikvid för ytterligare beställning under år 1948 av 17 sovvagnar, 59 fjärrtrafiksittvagnar, 3 närtrafiksittvagnar och 23 resgodsvagnar. Tillsammans med å tidigare anslag kvarstående behållning om 8 260 000 kronor uppgingo de disponibla medlen vid ingången av budgetåret 1948/49 till 21 900 000 kronor. Härav beräknas 16 000 000 kronor bliva förbrukade under budgetåret, varför vid dettas slut väntas återstå en medelsreservation av 5 900 000 kronor.

För budgetåret 1949/50 förutses utgifter för likvider å tidigare beställningar med 11 580 000 kronor. Härjämte föreslår järnvägsstyrelsen, att beställningar utläggas för ytterligare nyanskaffningar till en sammanlagd kostnad av 22 350 000 kronor, varav 7 445 000 kronor i förskottslikvider beräknas belöpa på nästa budgetår. Medelsförbrukningen under budgetåret 1949/50 skulle under dessa förutsättningar uppgå till 19 025 000 kronor, därav 13 125 000 kronor i form av nytt anslag.

De ifrågasatta nyanskaffningarna omfatta 15 sovvagnar, 89 fjärrtrafiksittvagnar, 4 sjukvagnar, 27 resgodsvagnar och 4 kombinerade person- och resgodsvagnar.

Beträffande behovet av sovvagnar hänvisas till en i 1948 års statsverksproposition (bil. 27, punkt 17) åberopad tablå, varav framgår, att antalet sovvagnsresande under tiden 1940—1946 ökat från ca 379 000 till ca 769 000. Under 1947 har antalet ytterligare stigit till ca 854 000. Styrelsen framhåller, att ökningen skulle ha varit större, om vagnar kunnat tillhandahållas i önskad utsträckning.

Under tiden juni 1947—september 1948 ha sålunda enbart i de från Stockholm utgående tågen ca 75 000 personer icke kunnat erhålla önskad sovplats.

Behovet av sjukvagnar belyses av följande tablå över antalet sjuktransporter med statens järnvägars sjukvagnar 1935—1947:

1935	1 460	1942	2 030
1936	1 502	1943	2 440
1937	1 569	1944	2 687
1938	1 708	1945	3 016
1939	1 405	1946	2 717
1940	1 803	1947	2 508
1941	1 879		

Antalet transporter har något nedgått under 1946 och 1947 men trots detta är det på grund av vagnbrist ofta icke möjligt att tillgodose de sjukas önskemål angående resdag och reselägenhet. De 18 normalspåriga sjukvagnar som anskaffats intill 1935 ha sedermera icke ökats genom nyanskaffningar. Vagnarna, som ha en medelålder av 38,5 år, äro av träkonstruktion och få därför endast framföras i vissa tåg. Vid införlivningen av Bergslagsnätet ha fyra användbara sjukvagnar övertagits, men dessa äro helt utnyttjade på ifrågavarande nät. Den således behövliga utökningen avser järnvägsstyrelsen skola ske genom nybyggnad av fyra stycken lätta sjukboggivagnar i stålkonstruktion lämpliga för längre transporter av svårare sjuka.

Angående de planerade nybeställningarna av person- och resgodsvagnar hänvisar järnvägsstyrelsen i första hand till de utförliga motiveringar för en fortgående förnyelse och ökning av vagnparken, som framlagts i styrelsens skrivelser med medelsäskanden för budgetåren 1947/48 och 1948/49. Vidare framhålles följande.

Att det för nästkommande budgetår preliminärt upprättade anskaffningsprogrammet är något mera omfattande och kostnadskrävande än de vagnbeställningar, till vilka styrelsen begärt och erhållit medel de båda senaste budgetåren, är en helt naturlig följd av den ökade omslutning som statens järnvägar fått i och med att det stora Bergslagsnätet — vars personvagnspark tarvar förnyelse i minst samma utsträckning som statens järnvägars tidigare vagnpark — införlivats med statsbanenätet den 1 juli 1948. Dessutom bör beaktas, att personvagnsutrymmet, trots de senare årens tillskott och trots att en ur flera synpunkter önskvärd slopning av mycket gamla och omoderna 2-axliga vagnar inhiherats, fortfarande är och kan väntas förbli knäppt.

Bland de 89 fjärrtrafiksittvagnar, för vilkas anskaffande järnvägsstyrelsen hemställer om anslag ingå även sex 3 klass vagnar av amerikansk »coach»-typ. Styrelsens hemställan i föregående års petita om anslag till anskaffning av 10 sådana vagnar blev icke bifallen. Med anledning därav anför järnvägsstyrelsen bl. a. följande.

Det har icke varit styrelsens avsikt att allmänt införa »coach-vagnar» som standardvagn för 3-klasstrafiken å statens järnvägar utan endast att åstadkomma en för turisttrafiken mera lämplig typ. Av detta skäl har endast en begränsad anskaffning ifrågasatts. Införandet av »coach-vagnar»

kan visserligen synas leda till en i övrigt icke motiverad ytterligare differentiering av vagnklasserna, men detta förhållande torde icke i och för sig böra förhindra anskaffning av en särskilt för turisttrafiken lämplig vagn-typ och icke heller vålla några olägenheter i övrigt. Några dylika ha icke visat sig förbundna med den ytterligare differentiering av tågslagen, som blivit en följd av att nya s. k. snabbmotortåg insatts på vissa sträckor.

Vad beträffar en ifrågasatt närmare utredning över de ekonomiska verkningarna av införandet av en dylik vagn-typ är det praktiskt taget ogörligt att verkställa en dylik utredning utan några på erfarenheter grundade siffror. Innan utredning i berörda hänseende kan åstadkommas, måste därför några provvagnar anskaffas och insättas i trafik en viss tid.

Med stöd av det anförda har styrelsen ansett sig böra ånyo hemställa om medel till anskaffande av ett antal dylika vagnar. Då det tills vidare endast gäller ett prov i några av de viktigaste snälltågen torde antalet emellertid kunna begränsas till sex vagnar.

O m b y g g n a d a v p e r s o n - o c h r e s g o d s v a g n a r .

På grund av leveransfördröjningar ha betydande reservationer uppstått å till detta ändamål tidigare anvisade anslag. Inklusive för innevarande budgetår anvisat belopp uppgå sålunda de disponibla medlen till 4 890 000 kronor. Härav beräknas dock ca 3 440 000 kronor bli förbrukade under budgetåret, varför anslagsbehållningen vid nästa budgetårsskifte antages komma att utgöra 1 450 000 kronor.

Förbrukningen under budgetåret 1949/50 förväntas komma att uppgå till 1 850 000 kronor och sålunda skulle för nästa budgetår nya anslagsmedel om 400 000 kronor bli erforderliga. Bland de omändringsarbeten, som här avses, anger järnvägsstyrelsen ändring av äldre boggier till förbättring av gångegenskaperna, ändring av belysningssystemet i vissa äldre vagnar, montering av stålrörssoffor i 3-klassvagnar m. m.

N y a n s k a f f n i n g a v p o s t v a g n a r .

I sin skrivelse angående anslagsäskanden för innevarande budgetår hemställde järnvägsstyrelsen bl. a. om anslag för att kunna beställa 12 nya postvagnar. Totalkostnaden härför var beräknad till 1 680 000 kronor och den på budgetåret 1948/49 belöpande förskottslikviden till 560 000 kronor.

I 1948 års statsverksproposition förutsattes, att sex nya postvagnar skulle beställas och att förskottslikviderna skulle bestridas av tillgänglig behållning å tidigare anvisade anslag. Något nytt anslag anvisades ej för budgetåret 1948/49.

Under budgetåret 1949/50 erfordras medel dels till förskottslikvid för ytterligare sex vagnar, dels till dellikvid för redan beställda vagnar. De sålunda motsebara utbetalningarna, som beräknas uppgå till sammanlagt 1 040 000 kronor, kunna i första hand bestridas med en vid nästa budgetårsskifte kvarstående, till 540 000 kronor beräknad behållning å tidigare anvisade medel. För budgetåret 1949/50 erfordras sålunda en ytterligare medelsanvisning å 500 000 kronor.

Nyanshaffning av godsvagnar.

Till nyanshaffning av godsvagnar ha för budgetåret 1948/49 anvisats 7 600 000 kronor.

Sedan beställda vagnar levererats, kommer statens järnvägars normalspåriga godsvagnpark, fränsett specialvagnar, att omfatta cirka 10 100 slutna och 19 500 öppna eller tillsammans cirka 29 600 vagnar, vartill kommer cirka 4 950 vagnar, som från den 1 juli 1948 tillförts statens järnvägar med då övertagna järnvägar.

Järnvägsstyrelsen framhåller, att årlig ersättningsanshaffning till godsvagnparken är synnerligen behöfelig, bl. a. enär en stor del av de med enskilda järnvägar övertagna godsvagnarna ha relativt hög ålder. Vidare råder alltjämt en viss vagnbrist, ehuru denna nu är mindre än tidigare. Första halvåret 1948 uppgick vagnbristen till 1 000 öppna och 400 slutna godsvagnar i medeltal per dag.

Med hänsyn till anförda omständigheter finner järnvägsstyrelsen att 550 normalspåriga, tvåaxliga godsvagnar — varav 200 slutna och 350 öppna — böra anskaffas under nästkommande år. Kostnaderna för dessa vagnar beräknas till 8 500 000 kronor, varav 7 100 000 kronor skulle komma att belöpa på budgetåret 1949/50.

Beträffande storleksordningen av den sålunda ifrågasatta anshaffningen framhålls, att en normal, av ålder och förslitning betingad förnyelse av den nuvarande vagnparken, inberäknat f. d. GDG-vagnar, skulle motivera en årlig nyanshaffning av cirka 270 slutna och 430 öppna vagnar.

Nyanshaffning av godsvagnar har befunnits erforderlig även för smalspårsnätet.

På Gotlands järnvägsnät råder vissa tider av året svår brist på vagnar med stor rymd och lastförmåga, meddelar järnvägsstyrelsen. Styrelsen anser därför, att 10 slutna vagnar för 891 mm spårvidd böra anskaffas. Kostnaden beräknas till 170 000 kronor, varav 120 000 kronor skulle belasta budgetåret 1949/50.

Brist råder vidare på överföringsvagnar för linjerna med 1 067 mm spårvidd. Järnvägsstyrelsen anför härom:

Nu befintliga överföringsvagnar användas i första hand vid omlastningsstationerna i Kristianstad och Växjö för befordring av normalspåriga cisternvagnar ävensom av normalspåriga vagnar med särskilt svårömlastat eller ömtåligt gods. Det har länge varit svårt att tillhandahålla överföringsvagnar för vagnslastgods av annat slag. Många industrier basera emellertid sin lastning bortom smalspåret på användning av överföringsvagnar, varigenom en ofta riskabel omlastning under transporten undviks. Krav ha sålunda nyligen framställts på att statens järnvägar måtte ordna överföringsramper även i Vislanda och Ljungby.

Kostnaden för 10 nya överföringsvagnar till 1 067 mm spårvidd, som styrelsen finner behöfliga, uppgår till 170 000 kronor, varav 120 000 kronor skulle belöpa på nästkommande budgetår.

Det för nybeställning av godsvagnar under nästa budgetår erforderliga beloppet skulle sålunda utgöra sammanlagt (7 100 000 + 120 000 + 120 000) 7 340 000 kronor. Redan gjorda beställningar förväntas kräva utbetalningar om sammanlagt 2 980 000 kronor. Hela medelsförbrukningen skulle då komma att uppgå till 10 320 000 kronor. Med hänsyn till att vid nästa budgetårsskifte beräknas kvarstå 1 480 000 kronor i behållning å för ändamålet förut anvisade medel, skulle således för budgetåret 1949/50 erfordras en medelsanvisning å 8 840 000 kronor.

O m b y g g n a d a v g o d s v a g n a r.

Till ombyggnad av godsvagnar ha för budgetåret 1947/48 anvisats 1 200 000 kronor. Med anlitan­de av genom leveransförseningar uppkommen behållning å tidigare anslag kunna arbetena fortsättas utan medelsanvisning för innevarande budgetår. Vid utgången av budgetåret beräknas dock de hittills givna anslagen helt ha tagits i anspråk.

Huvuddelen av ifrågavarande arbeten gälla utbyte av godsvagnarnas glidlager mot rullager. Då denna förändring utgör det verksammaste medlet att nedbringa varmgångsfrekvensen, anser styrelsen önskvärt, att arbetet fortsättes även under nästa budgetår, varvid förslagsvis ytterligare ett 1 000-tal vagnar skulle förse­as med dylika lager. Kostnaderna härför beräknas till 3 000 000 kronor.

Härtill kommer kostnaden för att förse 18 äldre kylvagnar med nya förstärkta vagnskorgar, enär de befintliga vagnskorgarna äro förslitna på grund av röta och för svag konstruktion. Kostnaden beräknas till 360 000 kronor.

Det sammanlagda medelsbehovet till ombyggnad av godsvagnar under budgetåret 1949/50 skulle sålunda uppgå till 3 360 000 kronor.

N y a n s k a f f n i n g a v m a l m v a g n a r. Sedan Kungl. Maj:t med riksdagens bemyndigande (riksdagens skrivelse 1948: 164) tillerkänt Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag samt Trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösund rätt till viss malmbrytning utöver i gällande malmavtal medgivna kvantiteter, har järnvägsstyrelsen den 26 juni 1948 bemyndigats beställa 500 nya malmvagnar för en beräknad kostnad om 9 500 000 kronor samt att ur statens järnvägars dispositionsanslag taga i anspråk 1 000 000 kronor till gäldande av förskottslikvider å beställningen av dessa vagnar intill utgången av år 1948. Kungl. Maj:t har även förklarat Sig vilja främdeles meddela beslut rörande bestridandet av återstående på budgetåret 1948/49 belöpande kostnader för ifrågavarande anskaffning.

Järnvägsstyrelsen meddelar, att de av beställningen föranledda kostnaderna under innevarande budgetår förväntas uppgå till sammanlagt 3 000 000 kronor samt att leveranserna av vagnarna beräknas successivt äga rum under tiden november 1949—maj 1950. Den återstående kostnaden, 6 500 000 kronor, väntas sålunda komma att belasta budgetåret 1949/50.

Yttranden.

Arbetsmarknadsstyrelsen anför i sitt förut nämnda utlåtande över järnvägsstyrelsens anslagsäskanden för budgetåret 1949/50 huvudsakligen följande rörande de äskanden, som avse rullande materiel.

Beträffande de anslag, som huvudsakligen avse beställningar inom verkstadsindustrien eller import av varor, uppvisar järnvägsstyrelsens sammanställning av medelsförbrukningen den största ökningen för anslagen till rullande materiel. Medelsförbrukningen på dessa anslag beräknas för år 1948 bli ca 41 miljoner kronor mot ca 32,6 miljoner kronor för år 1947, medan för år 1949 ca 66,6 miljoner kronor beräknas bli förbrukade. *Arbetsmarknadsstyrelsen* framhåller, att brist på arbetskraft alltjämt föreligger inom de industrier, som tagas i anspråk för tillverkningen av rullande materiel. Den planerade ökningen av järnvägsstyrelsens anspråk på verkstadsindustrien kan sålunda — utöver de icke mindre väsentliga verkningarna ifråga om materialförsörjningen — medföra svårigheter ur arbetsmarknadssynpunkt. Det måste sålunda framstå som mycket tveksamt, huruvida en så stor ökning av industribeställningarna som järnvägsstyrelsen förutsatt, kan bli möjlig utan ofördelaktiga verkningar inom andra områden.

Statens industrikommission har i sitt yttrande över järnvägsstyrelsens anslagsäskanden för det kommande budgetåret framhållit, att det får antagas, att de verkstäder som blivit tillfrågade om priser och leveranstider, ha reserverat sig för tillgången på såväl material som arbetskraft. Erfarenheten från verkstädernas arbetsförhållanden f. n. giver vid handen, att man måste räkna med att produktionsplanerna plötsligt rubbas genom den ojämna tillförseln av material och halvfabrikat och att därigenom leveranstiderna lätt kunna bli förskjutna.

Departementschefen.

Medelsförbrukningen å statens järnvägars investeringsanslag under gruppen rullande materiel uppgick budgetåret 1947/48 till ca 30 miljoner kronor. För innevarande budgetår beräknas medelsförbrukningen stiga till 57 å 58 miljoner kronor. Järnvägsstyrelsen har i sina *petita* för budgetåret 1949/50 utgått från att investeringsutgifterna under detta budgetår skulle ytterligare stegras till ca 74 miljoner kronor. Denna ökning är delvis en följd av att del- och slutlikvider å tidigare beställd materiel kommit att i ökad omfattning belasta budgetåret 1949/50 samt delvis orsakad av att järnvägsstyrelsen under nämnda budgetår avser att göra nybeställningar av vissa slag av rullande materiel i större omfattning än tidigare.

Arbetsmarknadsstyrelsen har i sitt yttrande över järnvägsstyrelsens *petita* i denna del framhållit, att den planerade ökningen av järnvägsstyrelsens anspråk på verkstadsindustrin kan — utöver de icke mindre väsentliga verkningarna i fråga om materialförsörjningen — medföra svårigheter ur arbetsmarknadssynpunkt. Enligt arbetsmarknadsstyrelsen framstår det såsom mycket tveksamt, huruvida den förutsatta ökningen av industribeställningarna kan bli möjlig utan ofördelaktiga verkningar inom

andra områden. Industrikommissionen har i sammanhanget framhållit, att erfarenheterna från verkstädernas arbetsförhållanden ge vid handen, att man måste räkna med att produktionsplanerna plötsligt rubbas genom den ojämna tillförseln av material och halvfabrikat och att därigenom leveranstiderna lätt kunna bli förskjutna.

Statens järnvägars behov av ytterligare rullande materiel är alltså stort och de av styrelsen föreslagna anskaffningarna äro därför i och för sig motiverade. Under senare tid ha dock vissa tendenser framträtt i fråga om statens järnvägars trafikrörelse, vilka tyda på att det omedelbara behovet av fortsatta anskaffningar nu kan bedömas vara av något mindre angelägenhetsgrad än man för ett eller två år sedan kunde förutse. I fråga om gods- trafiken har man sålunda kunnat iakttaga en tydligt vikande tendens, även om för vissa varugrupper trafiken ökat. För persontrafikens del synes den tidigare kraftiga ökningen ha mattats under åren 1946 och 1947, om man ser till det totala antalet resor. Samtidigt har dock trafiken med vissa tåg visat en ökning. Det synes icke osannolikt att taxehöjningarna förra året ytterligare dämpat ökningstendenserna och under andra halvåret 1948 har man för vissa månader kunnat iakttaga en viss tillbakagång av antalet sålda biljetter. Även om resandetrafiken under de närmaste åren skulle stiga kraftigare än under de senast förflutna tre åren, har man dock erhållit en viss framskjutning i tiden av de mest trängande behoven av ytterligare rullande materiel. Avgörande vid bedömningen av dessa investeringsfrågor måste emellertid i nuvarande läge bliva möjligheterna att anskaffa erforderlig arbetskraft och materiel till vederbörande vagn- och lokverkstäder samt till verkstädernas underleverantörer. Av remissmyndigheternas förut återgivna yttranden framgår, att dessa möjligheter äro begränsade.

Vid en av järnvägsstyrelsen i december förra året företagen granskning av leveransplanerna för redan beställd rullande materiel har framkommit, att ytterligare förseningar kunna förutses utöver dem som voro kända vid avgivande av styrelsens petita. På grund härav kommer medelsförbrukningen under nästa budgetår att minskas med i runt tal 5 miljoner kronor i jämförelse med beräkningarna i petita. Med hänsyn till vad jag förut anfört synes även en minskning av nybeställningarna böra ske i syfte att ytterligare nedbringa medelsförbrukningen under nästa budgetår samt något minska den framtida belastningen av vederbörande industrier.

Vad först angår det av järnvägsstyrelsen anmälda behovet av ytterligare dragkraft förordar jag, att den föreslagna anskaffningen av nya ånglok tills vidare uppskjutes. Anslaget kan då bestämmas till 0,9 miljon kronor. De av styrelsen föreslagna ombyggnadsarbetena å ånglok torde likaledes böra anstå. Mot förslaget om anskaffning av nya elektrolok har jag icke något att erinra. Enligt vad styrelsen under hand meddelat kommer emellertid medelsbehovet under anslaget till Nyanskaffning av elektrolok att minskas med 2,2 miljoner kronor på grund av leveransförseningar, varför anslaget för nästa budgetår kan bestämmas till (10,9 — 2,2) 8,7 miljoner kronor. Anslagen till Ombyggnad av elektrolok och Nyanskaffning av lokomotorer böra

anvisas med av järnvägsstyrelsen föreslagna belopp, 1 miljon kronor för vartdera anslaget.

Beträffande anskaffningen av elektromotorvagnar och rälsbussar har järnvägsstyrelsen under hand meddelat, att sådana leveransförseningar kunna förutses, att medelsbehovet under nästa budgetår kommer att minskas med 650 000 kronor för elektromotorvagnarna och 1 miljon kronor för rälsbussarna. Anslaget till Nyanskaffning av elektromotorvagnar bör i enlighet härmed bestämmas till 1 650 000 kronor. Anslaget till Ombyggnad av motorvagnar bör anvisas med av styrelsen föreslaget belopp, 125 000 kronor. Vid sin beräkning av anslaget till Nyanskaffning av rälsbussar har styrelsen utgått från att beställningarna nästa budgetår skulle ökas till ett 70-tal rälsbussar mot 30 å 40 för innevarande budgetår. Även enligt min mening är en ökning av rälsbussanskaffningen önskvärd, icke minst med hänsyn till att möjligheter härigenom öppnas att i viss utsträckning ersätta loktåg med driftbilligare förbindelser. En ökning av beställningarna bör komma till stånd, men dessa kunna begränsas till ett 50-tal rälsbussar. Vid denna beställningsvolym kommer rälsbussbeståndets utökning att iördelas över en längre tidrymd, varigenom en jämnare belastning av verkstäderna uppnås. Härigenom kommer anslagsbehovet att minskas med ytterligare ca 0,8 miljon kronor. Anslaget bör sålunda anvisas med (3,0 — 1,0 — 0,8) 1,2 miljon kronor.

Järnvägsstyrelsen föreslår vidare, att beställningarna av person- och resgodsvagnar nästa budgetår ökas till 139 stycken mot 102 stycken under innevarande budgetår. En så kraftig ökning av beställningarna synes icke nu böra ske. Jag vill därför förorda, att det föreslagna programmet reduceras med ett 10-tal vagnar. Förskottslikviderna komma i så fall att minskas med ca 0,6 miljon kronor. Enligt uppgifter från järnvägsstyrelsen kan man vidare förutse leveransförseningar, varigenom del- och slutlikvider på tillhoppa ca 1,5 miljon kronor komma att förskjutas till budgetåret 1950/51. Anslaget för nästa budgetår kan i enlighet härmed bestämmas till avrundat 11 miljoner kronor. Anslagen till Ombyggnad av person- och resgodsvagnar samt till Nyanskaffning av postvagnar böra anvisas med av styrelsen föreslagna belopp, 0,4 miljon kronor respektive 0,5 miljon kronor.

Järnvägsstyrelsen har i sina petita återkommit till frågan om anskaffning av s. k. coachvagnar. Styrelsen föreslår att 6 sådana vagnar anskaffas för en kostnad av ca 250 000 kronor per vagn eller sammanlagt ca 1,5 miljon kronor. Styrelsen har i sammanhanget framhållit att det är praktiskt ogörligt att verkställa en utredning över de ekonomiska verkningarna av införandet av en dylik vagntyp utan några på erfarenheter grundade siffror. I anledning härav har jag under hand införskaffat vissa uppgifter, vilka äro av betydelse för bedömandet av denna fråga. Sålunda har inhämtats, att järnvägsstyrelsen beträffande tillträdet till vagnarna tänkt sig föreskriva obligatorisk sittplatsreservation. Några särskilda åtgärder för att förbehålla vagnarna för turisttrafik äro däremot ej påtänkta. Styrelsen har vidare ut-

gått från att en tilläggs- eller platsavgift skulle erläggas samt har i sina kalkyler räknat med att avgiften skulle uppgå till förslagsvis 5 kronor. Det torde närmast ankomma på priskontrollnämnden att avgöra till vilket belopp en platsavgift skäligen bör bestämmas. Skulle avgiften däremot få karaktär av tilläggsavgift, lär frågan få prövas av Kungl. Maj:t. Styrelsen har vidare verkställt beräkningar, vilken ekonomisk verkan som skulle uppkomma, därest förslagsvis $\frac{1}{3}$ av passagerarna i en coachvagn på sträckorna Stockholm—Göteborg, Stockholm—Malmö eller Stockholm—Storlien skulle utgöras av personer som eljest skulle ha åkt andra klass. Det har därvid visat sig, att även om den särskilda tilläggs- eller platsavgiften upptages, inkomsterna komma att minska vid i övrigt oförändrad trafik. Kostnaderna för underhåll och drift samt avskrivning beräknas vara 8 000 kronor/år högre för en coachvagn än för en vanlig tredjeklass vagn. Det ekonomiska utfallet kan tänkas bli ett annat, om järnvägstrafiken skulle öka på de sträckor, där coachvagnar insättas, just genom en sådan åtgärd. Huruvida så verkligen kan bli fallet är svårt att avgöra. Ytterst föreligger här en fråga, vilken bör bedömas av järnvägsstyrelsen. När ståndpunkt tages till förslaget om anskaffningen av coachvagnarna böra de ekonomiska förhållanden som jag förut berört beaktas. Då man för ungefär samma belopp kan erhålla 10 vanliga sittvagnar eller 6 coachvagnar bör även en avvägning göras mellan behovet av standardhöjning och kapacitetsökning. Det bör ankomma på järnvägsstyrelsen att, efter den ytterligare utredning, som styrelsen må finna erforderlig, disponera anslagsmedlen för det ena eller det andra ändamålet.

Järnvägsstyrelsen har slutligen äskat medel till Nyanskaffning av godsvagnar med 8 840 000 kronor, till Ombyggnad av godsvagnar med 3 360 000 kronor samt Nyanskaffning av malmvagnar med 6 500 000 kronor. Sistnämnda anskaffning är delvis en följd av att statsmakterna förra året medgivit ökad malmbrytning vid de lappländska malmfälten. Jag tillstyrker, att det för nästa budgetår äskade anslaget anvisas. Till frågan om anvisande av ytterligare anslag för ändamålet å tilläggsstat återkommer jag senare i dag. Nyanskaffningen av godsvagnar synes däremot kunna minskas med ca 200 slutna godsvagnar. Anslagsbehovet minskas i så fall till ca 4,9 miljoner kronor. Å anslaget till Ombyggnad av godsvagnar, vilket huvudsakligen är avsett för inmontering av rullager, förelåg vid ingången av löpande budgetår en reservation av nära 2,9 miljoner kronor. Ytterligare medel torde icke böra anvisas för nästa budgetår.

Vid bifall till vad jag här förordat komma anslagen under gruppen rullande materiel att för nästa budgetår anvisas med sammanlagt 37 875 000 kronor, vilket innebär en ökning med 675 000 kronor jämfört med innevarande budgetår, om därvid även medräknas ett anslag å tilläggsstat till Nyanskaffning av malmvagnar. Medelsförbrukningen torde komma att stanna vid omkring 57 miljoner kronor eller ungefär samma belopp som förutses för innevarande budgetår.

*Statsverkspropositionen: Bil. 27: Kapitalbudgeten:
Kommunikationsdepartementet.*

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för budgetåret 1949/50 anvisa följande investerings-
anslag, nämligen

a) Nyanskaffning av ånglok	900 000 kronor,
b) Nyanskaffning av elektrolok	8 700 000 kronor,
c) Ombyggnad av elektrolok	1 000 000 kronor,
d) Nyanskaffning av elektromotor- vagnar	1 650 000 kronor,
e) Ombyggnad av motorvagnar	125 000 kronor,
f) Nyanskaffning av rälsbussar	1 200 000 kronor,
g) Nyanskaffning av lokomotorer	1 000 000 kronor,
h) Nyanskaffning av person- och res- godsvagnar	11 000 000 kronor,
i) Ombyggnad av person- och resgods- vagnar	400 000 kronor,
j) Nyanskaffning av postvagnar	500 000 kronor,
k) Nyanskaffning av godsvagnar	4 900 000 kronor,
l) Nyanskaffning av malmvagnar . .	6 500 000 kronor.

[16.] 4. Sjöfartsmateriel. Investeringsanslag till arbeten med ny- eller ombyggnad av sjöfartsmateriel för statens järnvägar ha under senare tid anvisats budgetåren 1941/42, 1942/43 och 1947/48 med sammanlagt 6,4 miljoner kronor. Samtliga anslag ha gällt byggandet av ny tågfärja för linjen Malmö—Köpenhamn.

Järnvägsstyrelsen meddelar nu, att personallokalerna å tågfärjorna »Drottning Victoria» och »Konung Gustav V» icke uppfylla bestämmelserna i 1943 års byggnadsförordning. De ha av denna anledning under senare år fått användas endast efter årlig dispens från kommerskollegium. Ombyggnad av lokalerna är sålunda nödvändig. Denna beräknas draga en kostnad av 200 000 kronor för vardera färjan.

Å tågfärjan Malmöhus finnas f. n. tre hjälpmaskiner för drift av lika många elektriska generatorer. Tillgången på elektrisk ström har emellertid visat sig alltmera knapp, särskilt som en del motorer för diverse ändamål tillkommit. Det är därför, enligt styrelsen, önskvärt, att ytterligare ett diesel-drivet generatoraggregat installeras å denna färja.

Kostnaden härför beräknar järnvägsstyrelsen till 160 000 kronor.

Styrelsen hemställer, att till arbeten å statens järnvägars sjöfartsmateriel anvisas 560 000 kronor.

Jag biträder styrelsens förslag och hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ombyggnad av sjöfartsmateriel* för budgetåret 1949/50 anvisa ett investeringsanslag av 560 000 kronor.

[17.] 5. Biltrafik. Under denna rubrik för budgetåren 1947/48 och 1948/49 anvisade samt för budgetåret 1949/50 av järnvägsstyrelsen äskade investeringsanslag fördela sig på följande sätt.

	1947/48	1948/49	1949/50
Garagebyggnader m. m.	1 400 000	—	—
Nyanskaffning av bilmateriel	5 725 000	4 850 000	7 650 000
Ombyggnad av bilmateriel	1 050 000	—	—
Förvärv av billinjer	2 000 000	3 000 000	2 000 000
Lån till Svenska lastbilaktiebolaget m. m.	1 000 000	2 000 000	—
Summa kronor	11 175 000	9 850 000	9 650 000.

Vid utgången av budgetåret 1947/48 förelågo reservationer uppgående å anslaget till Garagebyggnader m. m. till 2,6 miljoner kronor, å anslaget till Nyanskaffning av bilmateriel till 0,5 miljon kronor, å anslaget till Ombyggnad av bilmateriel till 2,0 miljoner kronor och å anslaget till Förvärv av billinjer till 1,7 miljon kronor.

Järnvägsstyrelsen.

Beträffande anslagsbehovet till nyanskaffning av bilmateriel för nästa budgetår meddelar järnvägsstyrelsen, att av för innevarande budgetår disponibla medel, ca 5,4 miljoner kronor, beräknas vid budgetårets utgång komma att kvarstå en behållning av ca 350 000 kronor. Hela medelsförbrukningen under budgetåret 1949/50 väntas emellertid komma att uppgå till 8 000 000 kronor och således skulle erfordras en medelsanvisning å 7 650 000 kronor.

Av den förväntade medelsförbrukningen beräknas 4 200 000 kronor åtgå till slutbetalning av tidigare beställd bilmateriel. Vidare avses 3 800 000 kronor utgöra på budgetåret 1949/50 fallande dellikvider å under budgetåret utlagda nybeställningar av 150 vägbussar, 10 lastbilar och 25 täckta gods-släpvagnar. Styrelsen framhåller, att det sålunda uppställda anskaffningsprogrammet innefattar dels nödig årlig förnyelse av fordonsparken och dels nyanskaffningar föranledda av den fortgående utökningen av statens järnvägars biltrafikrörelse.

Till förvärv av billinjer för innevarande budgetår anvisat belopp torde, enligt järnvägsstyrelsen, vara i sin helhet förbrukat vid budgetårets utgång. Under budgetåret 1949/50 avser styrelsen att fullfölja vissa av de billinjerförvärv, som tidigare planerats med hänsyn till behovet av en ur såväl trafikekonomisk som service-synpunkt lämplig samordning av trafiken inom statens järnvägars trafikområde. Det ytterligare medelsbehovet för detta ändamål beräknas till 2 000 000 kronor.

Departementschefen.

För normal förnyelse av statens järnvägars vägbussar erfordras en årlig anskaffning av ca 90 vägbussar. Det nu aktuella behovet av bilmateriel är

emellertid större, beroende på viss överårighet hos den nuvarande materielen samt på den fortgående utökningen av statens järnvägars biltrafikrörelse. I nuvarande läge anser jag mig dock ej böra förorda större nyanskaffning av vägbusar under nästa budgetår än 110 stycken. Anslagsbehovet kan i så fall nedsättas med 1 miljon kronor till 6 650 000 kronor.

Mot styrelsens förslag om medelsanvisning till förvärv av billinjer har jag ej något att erinra.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för budgetåret 1949/50 anvisa följande investeringsanslag, nämligen

- a) *Nyanskaffning av bilmateriel* 6 650 000 kronor,
- b) *Förvärv av billinjer* 2 000 000 kronor.

[18.] 6. *Statens järnvägars dispositionsanslag.* För innevarande budgetår ha såsom statens järnvägars dispositionsanslag anvisats 9 800 000 kronor, varjämte en till något över 100 000 kronor uppgående behållning å annat anslag tillförts dispositionsanslaget.

Järnvägsstyrelsen uppskattar medelsförbrukningen under budgetåret 1949/50 till ca 10 000 000 kronor. Enär någon behållning å för innevarande budgetår anvisade medel icke väntas uppstå, hemställer styrelsen, att hela det erforderliga beloppet måtte anvisas i nytt anslag.

Järnvägsstyrelsen har avlämnat specificerad redogörelse för dispositionsanslagets användning under budgetåret 1947/48. Redogörelsen torde få bringas till riksdagens kännedom i samband med att handlingarna i ärendet ställas till vederbörande utskotts förfogande.

Jag biträder styrelsens förslag och hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att såsom *Statens järnvägars dispositionsanslag* för budgetåret 1949/50 anvisa ett investeringsanslag av 10 000 000 kronor.

Statens vattenfallsverk.

Av balansräkningen per den 30 juni 1948 för statens vattenfallsverks fond framgår, att vattenfallsverkets tillgångar uppgå till sammanlagt 1 014,0 miljoner kronor, varav 921,6 miljoner kronor belöpa på naturtillgångar och anläggningar, 54,7 miljoner kronor på inventarier och förråd samt återstoden på poster av finansiell natur.

Kapitalbehållningen inklusive balanserade överskottsmedel uppgick till 755,0 miljoner kronor. Under budgetåret 1947/48 har kapitalbehållningen ökat med 94,2 miljoner kronor.

Överskottet i procent av det i medeltal disponerade kapitalet var 2,7 under budgetåret 1947/48 mot 7,1 under budgetåret 1946/47.

[19.] 1. Kraftbalansens utveckling. I 1948 års statsverksproposition (bil. 27, p. 20) ha i tabellform lämnats redogörelser *dels* för fr. o. m. år 1938 beslutade större vattenkraftbyggnader för statens vattenfallsverk, *dels ock* för vattenfallsverkets investeringar i kraftstations-, vattenreglerings- och distributionsanläggningar fr. o. m. budgetåret 1947/48.

Utvecklingen av kraftproduktion och belastning vid statens vattenfallsverk belyses av nedanstående tabell, som innehåller uppgifter om kraftomsättningen i miljoner kilowattimmar (MkWh) under de senaste tio budgetåren.

Budgetår	Total förbrukning exkl. ånggenerering MkWh	Ökning från föreg. år exkl. ånggenerering MkWh	Ånggenereringskraft MkWh	Egen vattenkraft och fast kontrakterad främmande kraft MkWh	Egen ångkraft MkWh	Tillfällig främmande inmatning MkWh
1938/39	2 782	46	57	2 648	29	162
1939/40	3 100	318	40	2 828	128	184
1940/41	3 144	44	162	3 175	0	131
1941/42	3 599	455	51	3 330	45	275
1942/43	3 984	385	110	3 610	25	459
1943/44	4 342	358	179	4 201	0	320
1944/45	4 664	322	476	4 882	0	258
1945/46	5 409	745	208	5 136	52	429
1946/47	5 781	372	65	5 038	120	688
1947/48	5 591	— 190	53	4 645	266	733

Kraftförsörjningsläget under budgetåret 1947/48 har kännetecknats av den kraftbrist, som uppstått genom den svåra torkan under sommaren och hösten 1947. Underskottet i vattenkraftproduktion blev genom densamma så stort, att ångkraftverken trots en rekordartad hård körning icke förmodade täcka detsamma. Genom konsumtionsbegränsande åtgärder — bestående i såväl avkopplingar av sekunda kraftleveranser och driftinskränkningar hos industrier med egen vattenkraft som direkta ransoneringsåtgärder — har förbrukningen av elektrisk kraft i landet därför måst nedbringas högst avsevärt. Enligt verkställda uppskattningar rör sig för hela landet inskränkningarna om ett energibelopp av storleksordningen 1 500 MkWh.

Belastningen räknad exklusive den överskottskraft, som avsatts till elektriska ångpannor, har för budgetåret 1947/48 såsom en följd av den genomförda ransoneringen nedgått med 190 MkWh jämfört med budgetåret 1946/47.

För komplettering av vattenkraften har under budgetåret 1947/48 ångkraft producerats i stor omfattning. Den i Västeråsverket alstrade energimängden — 266 MkWh — har sålunda icke uppnåtts för något tidigare år. Från samkörande företag ha liksom under budgetåret 1946/47 mottagits stora kraftbelopp. Detta sammanhänger såsom tidigare angivits med styrelsens möjlighet att i sina magasin lagra kraft, som annars icke skulle ha kunnat nyttiggöras. Under budgetåret 1947/48 har emellertid en icke ringa del av den mottagna kraften bestått av bränslealstrad kraft från kommunala och enskilda företag, vilka beredvilligt ställt sina kraftmaskiner till det allmännas förfogande under kraftbristperioden.

Ändringen i belastningen exklusive ånggenereringskraft från budgetåret 1946/47 till 1947/48 fördelar sig på olika användningsområden på nedan angivet sätt. För jämförelse angivas även motsvarande siffror för medelökningen under tioårsperioden 1934/35—1944/45 och femårsperioden 1941/42—1946/47 samt för ökningen mellan budgetåren 1945/46—1946/47.

Konsumtionsgrupp	Ökning (+) eller minskning (—) per år MkWh			
	1946/47— 1947/48	1945/46— 1946/47	10-års- perioden 1934/35— 1944/45	5-års- perioden 1941/42— 1946/47
a. Allmän distribution	— 120	+ 289	+ 130	+ 181
b. Reservkraft	+ 259	— 36	+ 23	+ 18
c. Andelskraft	— 47	— 21	+ 25	+ 29
d. Statens järnvägar exkl. malmбанan	+ 4	+ 35	+ 46	+ 59
e. Malmбанan och malmfälten	+ 8	— 2	+ 7	— 2
f. Trä- och pappersindustri	— 30	+ 20	— 4	+ 67
	Säger			
g. Elektrokemisk industri	+ 74	+ 305	+ 227	+ 352
	— 264	+ 67	+ 36	+ 98
Summa	— 190	+ 372	+ 263	+ 450

Den allmänna distributionen uppvisar en minskning med 120 MkWh, vilken helt betingas av ransoneringsåtgärderna. Utan ransonering hade utan tvivel en avsevärd ökning inträffat för denna grupp. Till gruppen hör flertalet fabriker inom metallindustrin, såsom järn- och metallverk, mekaniska verkstäder, skeppsvarv m. m. Kraftbehoven väntas här stiga mycket kraftigt under de närmaste åren såsom en följd av de svenska järnverkens stora utbyggnader, vilka påverka större delen av denna industrigrupp. Det ökade kraftbehovet sammanhänger även med den fortsatta elektrifieringen i äldre och nybyggda fastigheter samt med jordbrukets rationalisering. Bidragande orsaker äro bristen på arbetskraft, de bränslesvårigheter, som fortfarande föreligga, samt elkraftens i förhållande till andra energiformer sänkta realpris.

Reservkraftleveranserna ha ökat avsevärt. En anledning härtill är, att vattenbrist förelåg jämväl hos alla de företag med egen vattenkraft, som abonnerat på reservkraft från statens vattenfallsverk, och därjämte ha hit räknats omfattande stödkraftleveranser, som fullgjorts enligt åläggande av försörjningsmyndigheterna. Men även bortsett från de exceptionella förhållandena under det förflutna året måste man räkna med en fortsatt stegring av reservkraftbehoven. Detta beror på att de flesta smärre kraftföretagens vattenkrafttillgångar så småningom helt utnyttjats, så att ökningen av kraftbehoven inom företagens distributionsområden i fortsättningen måste täckas från andra kraftföretag. Inom vattenfallsstyrelsens intresseområden ifrågakommer därvid närmast styrelsen som leverantör av reservkraft.

Minskningen i andelskraftleveranserna beror på den dåliga vattentillgången.

Endast en obetydlig ökning redovisas för statsbanorna exklusive malm-banan. Detta sammanhänger med de tågindragningar och andra besparingar, som gjorts. Under normala omständigheter räknar man här med en årlig ökning av cirka 60 MkWh/år, beroende dels på ökad trafikintensitet och högre tåghastighet, dels på fortsatta nyelektrifieringar.

Kraftförbrukningen vid malm-banan och malmfälten har ökat något beroende på ökad sysselsättning. Även för framtiden räknar man med stegrat kraftbehov.

För trä- och pappersindustrin redovisas någon minskning, sammanhängande med ransoneringen, vilken inom denna grupp främst drabbat sliperierna. Under normala förhållanden skulle kraftförbrukningen ökats, ehuru långsammare än under det första efterkrigsåret. Råvarutillgången för trä- och pappersfabrikerna är visserligen begränsad och medger icke kontinuerligt full utnyttjning av produktionskapaciteten, men fortsatt rationalisering och ökad förädling av råvaran medför större kraftanvändning. På många håll planeras dessutom nya fabriker för tillvaratagande av biprodukter. Kraftbehoven komma därför att stiga även inom denna grupp, såvida konjunkturerna icke avsevärt försämrats.

För den elektrokemiska industrien är minskningen under budgetåret betydande. Detta sammanhänger delvis med att kraftleveranserna till dessa industrier i viss utsträckning fullgöras enligt avtal, vilka medge kraftleverantören rätt till avkoppling vid kraftbrist. Förefintlig sådan rätt har under budgetåret utnyttjats så gott som fullständigt. Ytterligare nedskärningar ha åstadkommits av ransoneringen. De flesta elektrokemiska fabriker ha räknat under de närmaste åren med en bättre utnyttjning av produktionskapaciteten än under de senast förflutna åren, om endast elkraft kan ställas till förfogande. Då de framställda produkterna till större delen äro viktiga för landets försörjning, får en ökning av kraftleveranserna anses synnerligen önskvärd.

En grafisk framställning av kraftförbrukning och krafttillgång 1928—1953 återfinnes å s. 83.

Vattenfallsstyrelsen.

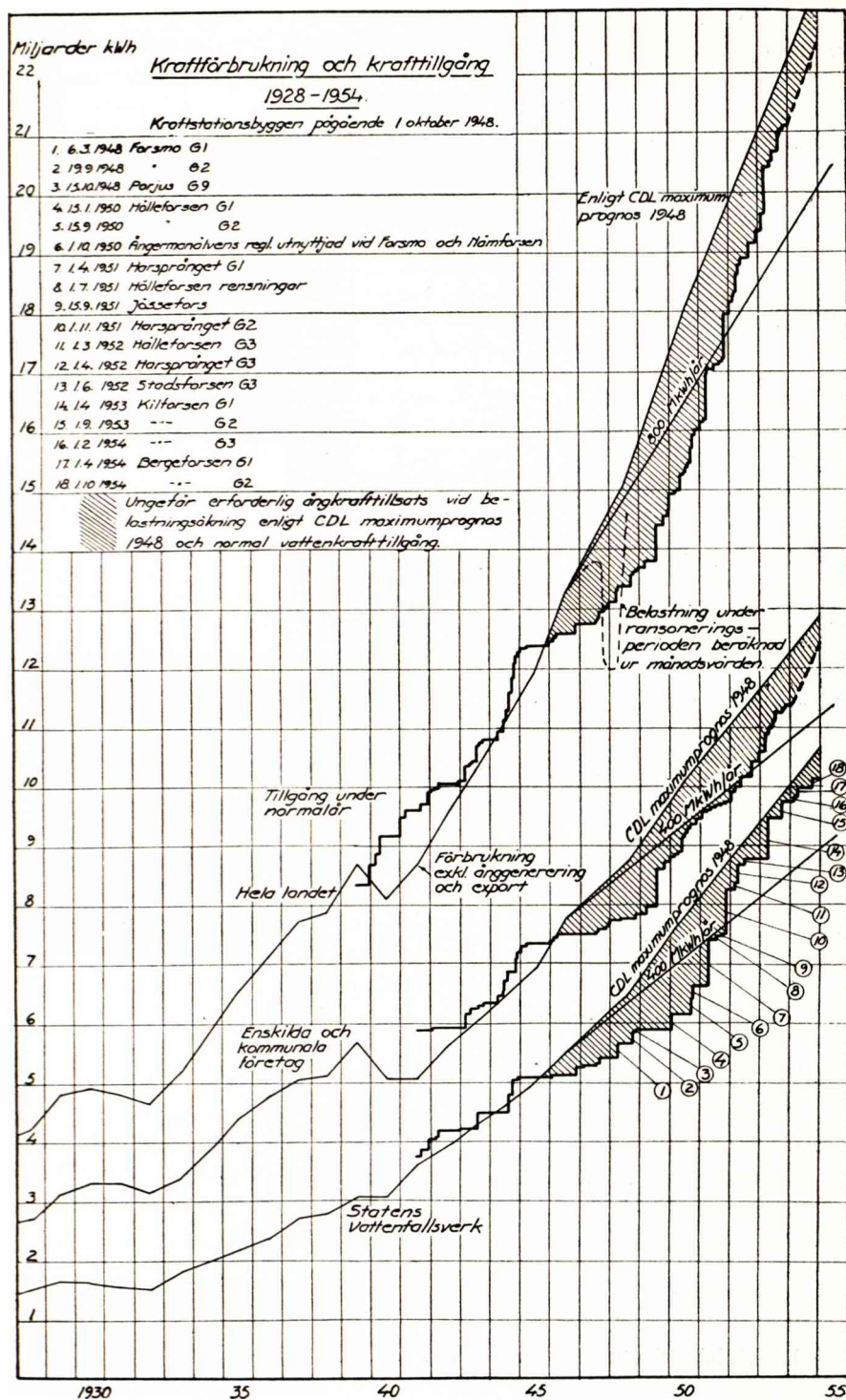
I skrivelse den 1 oktober 1948 framhåller vattenfallsstyrelsen, att det avbrott, som uppstått i den kontinuerliga belastningsstegringen genom de förbrukningsbegränsande åtgärderna, nu gör det särskilt vanskligt att förutse utvecklingen för de närmaste budgetåren.

Det gäller härvid icke endast att bedöma den årliga belastningsökning, som kan förväntas, utan även att taga ställning till frågan, huruvida en viss belastningsminskning kommer att bestå som en följd av ransoneringen.

Vad den senare frågan angår, fortsätter styrelsen, är det av intresse att studera belastningen efter den 1 maj 1948, då samtliga ransoneringsåtgärder kunde slopas. Utvecklingen efter nämnda dag kännetecknas av en kraftig belastningsstegring, vilken hade till resultat att den totala belastningen redan i början av maj månad uppnådde samma värde som under motsvarande tid föregående år. Belastningen fortsatte sedan att stiga och uppnådde i juni månad ett värde, vilket i stort sett motsvarar vad som borde ha erhållits, om någon ransonering aldrig förelegat. Det är sålunda redan nu antagligt, att någon nämnvärd bestående belastningsminskning icke uppstått genom de konsumtionsbegränsande åtgärderna.

Vattenfallsstyrelsen meddelar, att frågan angående belastningsstegringens storlek under de närmaste åren nyligen närmare utretts genom en undersökning, som ägt rum i centrala driftledningens regi. Undersökningen har givit till resultat, att den totala belastningen inom hela landet torde komma att årligen öka med i genomsnitt cirka 1 200 MkWh/år under de närmaste fem åren, förutsatt att nuvarande konjunkturförhållanden bestå.

Av den totala genomsnittliga belastningsökningen falla cirka 500 MkWh/år på de områden, som nu försörjas av statens vattenfallsverk. Vattenfallsstyrelsen torde emellertid få successivt ombesörja tillskottsleveranser även till tidigare självförsörjande områden i högre grad än de kommunala och enskilda företagen, varigenom verkets andel av landets totala belastning ökar. Med hänsyn till den nyss angivna prognosen borde enligt styrelsens



mening fram till mitten av 1950-talet statens krafttillgångar utbyggas så, att en årlig belastningsstegring på cirka 600 MkWh/år kan bemästras.

Beträffande uppläggningsen av undersökningen samt tillförlitligheten hos det erhållna resultatet anför vattenfallsstyrelsen bl. a. följande.

Undersökningen har baserats på en rundfråga till ett stort antal kraftförbrukande industrier, tillsammans representerande cirka 70 procent av den industriella belastningen, vilken i sin tur uppgår till cirka 70 procent av den totala kraftkonsumtionen i landet. De inkomna svaren ha bearbetats tillsammans med respektive uppgiftslämnare och sådana branschorganisationer och myndigheter, vilka kunna överblicka hithörande frågor. Det värde, som nu erhållits, är avsevärt högre än motsvarande enligt de för några år sedan utförda belastningsprognoserna och innebär, att den exponentiella stegring, som pågått alltsedan kraftstatistikens början år 1912, skulle fortsätta under den närmaste framtiden. Orsaken till den stora belastningsökningen synes huvudsakligen vara industriens livliga investeringsverksamhet samt ökad användning av elektricitet för kvalificerade värmeändamål. Det kan nämnas, att större delen av ökningen förutsättes förbrukad i sådana industriella nyanläggningar, som antingen äro i det närmaste färdiga eller för vilka erforderliga byggnadstillstånd och importlicenser redan äro beviljade.

De nu aktuella svårigheterna i fråga om import av maskiner och råmaterial för industrien komma otvivelaktigt att försvåra och försena de planerade industriutvidgningarna. Man har sökt taga hänsyn härtill vid uppgörandet av belastningsprognosen, och avsevärda reduktioner ha gjorts i förhållande till de av företagen lämnade uppgifterna angående det framtida kraftbehovet.

Tidigare belastningsprognoser ha under de senaste åren resulterat i en årlig belastningsökning av högst 400 MkWh. Tänkbart är, att konjunkturererna utvecklas så, att kraftbehoven öka långsammare än vad den nya prognosen angiver och i stället närmare anknyta till nämnda föregående prognoser. Det är icke möjligt att exakt förutsäga belastningsutvecklingen, men i anseende till vikten av att näringslivet erhåller tillräckligt med kraft, måste man enligt styrelsens mening taga hänsyn till den nyligen gjorda belastningsprognosen, som leder till högre värden än tidigare.

Vattenfallsstyrelsen har gjort följande kalkyl för kraftbalansen under budgetåret 1953/54. Därvid förutsättes, att nuvarande byggnadsprogram fullföljes enligt föreliggande planer, vilket bl. a. innebär, att båda aggregaten i Kilforsen tagas i drift under år 1953.

Kraftbalans för budgetåret 1953/54.

Alt. 1. Belastningsökning 400 MkWh/år		Mk Wh/år	
<i>Kraftproduktion</i>		Torrår	Normalår
Vattenkraft		8 250	9 500
Ångkraft		400	50
		8 650	9 550
<i>Belastning</i>			
Belastning exkl. elektriska ångpannor....		8 600	8 600
Elektriska ångpannor		50	950
		8 650	9 550

Alt. 2. Belastningsökning 600 MkWh/år

Kraftproduktion	Mk Wh/år	
	Torrår	Normalår
Vattenkraft	8 250	9 750
Ångkraft	600	350
	8 850	10 100
<i>Belastning</i>		
Belastning exkl. elektriska ångpannor....	10 000	10 000
Elektriska ångpannor	50	100
	10 050	10 100
Brist	1 200	—

I anslutning härtill uttalar styrelsen följande.

Vid en ökning av 400 MkWh/år skulle belastningen budgetåret 1953/54 utgöra 8 600 MkWh. Härtill kommer under torrår cirka 50 MkWh, som under högvattentid avsättes till elektriska ångpannor. Under normalår torde ett belopp av cirka 950 MkWh bliva använt för elektrisk ånggenerering. Vattenkrafttillgången beräknas utgöra under torrår 8 250 MkWh och under normalår 9 500 MkWh. Under torrår erfordras ett ångkrafttillskott av 400 MkWh/år, vilket bör kunna åstadkommas av det utvidgade Västerås-verket. Under normalår kan ångkrafttillskottet begränsas till cirka 50 MkWh. Under förutsättning att bränsle kan disponeras i erforderlig omfattning, går balansen ihop även under torrår.

Om belastningsökningen skulle bli 600 MkWh/år, blir belastningen budgetåret 1953/54 10 000 MkWh, vartill kommer en leverans till elektriska ångpannor av 50 MkWh under torrårs högvattentid respektive 100 MkWh under normalår. Vattenkrafttillgången blir under torrår densamma som i det andra utvecklingsalternativet, det vill säga 8 250 MkWh. Under normalår medför den högre belastningen, att något större kraftmängd, nämligen 9 750 MkWh, kan tagas från vattenkraftverken än vid den lägre belastningsnivån, och en ångkrafttillsats av 350 MkWh erfordras, varmed balansen skulle gå ihop. För torrår har det räknats med den maximalt möjliga ångkraftproduktionen, nämligen 600 MkWh. Den räcker emellertid icke, utan en brist på 1 200 MkWh kommer att föreligga. Endast en mindre del därav kommer att kunna täckas genom att alla leveranser av sekunda karaktär avkopplas och genom inköp av kraft från befintliga smärre ång- och dieselmotorkraftstationer.

Vattenfallsstyrelsen sammanfattar sina beräkningar på följande sätt:

Vid en belastningsökning på 400 MkWh/år kommer nuvarande utbyggnadsprogram att medgiva täckning av kraftbehoven även vid vattenbrist under förutsättning att erforderliga bränslekvantiteter kunna erhållas.

Om belastningsökningen skulle bli 600 MkWh/år, kan kraftbehovet tillgodoses under normalår men därför erfordras en betydande tillsats ångkraft. Under torrår uppstår trots maximal ångkraftalstring ett avsevärt underskott, som icke kan täckas.

Av de framlagda alternativa kraftbalanserna framgår, fortsätter styrelsen, att det nuvarande utbyggnadsprogrammet bör planerligt fullföljas. Om be-

lastningsökningen blir 600 MkWh/år, skulle det vara önskvärt, att åtminstone Kilforsens första aggregat bleve färdigställt ett år tidigare än enligt planen och att ytterligare en ny kraftstation kunde tagas i drift år 1953. Med hänsyn till de svårigheter, som föreligga för byggnadsverksamheten, och den bristande möjligheten att i tid erhålla ytterligare maskinleveranser har det emellertid icke ansetts vare sig rimligt eller möjligt att forcera Kilforsstationen, utan man får nöja sig med att eftersträva att få de två första aggregaten i drift under år 1953. Icke heller har det ansetts möjligt att få ytterligare en ny kraftstation i drift redan 1953. Den kraftbrist, som uppkommer vid vattenbrist, får så långt det går täckas genom eventuellt möjliga inköp av kraft från andra kraftföretag samt genom avkopplingar av de minst värdefulla belastningsobjekten, under det att i övrigt extraordinära åtgärder få tillgripas.

Med hänsyn till den fortsatta lastningsökningen på 400 à 600 MkWh/år, som får förutses efter budgetåret 1953/54, är det enligt styrelsen nödvändigt att till år 1954 färdigställa en ny vattenkraftstation. Tekniska möjligheter härför finnas, men utbyggnaden måste beslutas redan i början av 1949. Den kraftstation, som ligger närmast i utbyggnadsprogrammet, är Bergeforsen i Indalsälven, varifrån vattenfallsstyrelsens andel skulle utgöra omkring 400 MkWh/år. Styrelsen föreslår därför, att Bergeforsens utbyggnad beslutas med sikte på att stationen skall kunna tagas i drift år 1954.

Vattenfallsstyrelsen framhåller vidare, att bristen på maskiner till de nya kraftstationerna kommer att medföra en effektbrist, som kan bli kännbar redan år 1952. Styrelsen föreslår därför viss ytterligare utbyggnad av Kilforsens kraftstation. Styrelsen uttalar följande.

Svårigheterna att i tid erhålla maskiner till de nya kraftstationerna ha gjort, att utbyggnaderna koncentrerats till de aggregat, som ge största möjliga årsenergi utan hänsyn till att därmed vunna effekttillskott icke fullt uppgå till den ökning av belastningens maximieffekt, som enligt föreliggande erfarenheter åtföljer en mot respektive aggregats årsenergi svarande uppgång av energibehoven. De toppeffektaggregat, vilka förutsetts i åtskilliga stationer, ha måst skjutas på framtiden. Detta kommer att vid tillväxt av energibehoven enligt den förut angivna högre ökningstakten medföra en effektbrist, som kan bli besvärande redan år 1952. Om möjligt borde därför ett större nytt effekttillskott tillkomma detta år. Undersökningar ha emellertid visat, att inga möjligheter för närvarande finnas att till den tidpunkten få fram ett maskinaggregat av ifrågavarande storleksordning utöver vad som redan planerats. Det bör emellertid anskaffas så snart som möjligheter föreligga, vilket torde vara fallet åtminstone till år 1954. Den bästa utvägen synes därvid vara att med en gång fullfölja Kilforsenutbyggnaden med det där planerade tredje aggregatet. Det innebär betydande fördelar att verkställa den erforderliga kompletteringen med ytterligare en maskin vid ett pågående bygge.

Styrelsen föreslår sålunda, att arbetena i Kilforsen inriktas på att det tredje aggregatet skall tagas i drift redan år 1954, varjämte regleringarna

i Fjällsjöälven böra färdigställas till dess i sådan utsträckning, att bättre årsreglering och fullständig dygns- och veckoreglering är möjlig vid Kilforsen.

Vattenfallsstyrelsen meddelar, att bl. a. vissa nu förutsedda förseningar i generatorleveranserna för under byggnad varande kraftstationer komma att ofördelaktigt påverka krafttillgången under de närmaste åren. Styrelsen anför bl. a. följande.

För den kommande vintern har relativt riklig ehuru med hänsyn till de för kraftproduktionen viktigaste nederbördsområdena ogynnsamt fördelad nederbörd under sommaren 1948 medfört ett gynnsammare utgångsläge än föregående år men dock icke helt tillfredsställande förhållanden. Kraftrestriktioner ha måst påbjudas av statens bränslekommission från den 1 september 1948, och det är ovisst, huruvida ransoneringsåtgärder kunna undgås.

Den nya belastningsprognosen, resulterande i betydligt högre ökningsnivå än den förut antagna, ger anledning att förutse ytterligare skärpning av svårigheterna. Därjämte har Allmänna svenska elektriska aktiebolaget (Asea) i mitten av september 1948 meddelat, att generatorerna för de under byggnad varande kraftstationerna komma att försenas ytterligare ett halvt å tre kvarts år. Detta innebär, att Hölleforsen icke kan tagas i drift före vintern 1949/50 och Harsprånget icke före vintern 1950/51. Däremot räknar man nu med att generatorerna till Kilforsen skola kunna levereras i tid för att stationen skall kunna tagas i drift år 1953.

Det är därför ofrånkomligt, att synnerligen stora besvärigheter och kostnader få förutses för kraftförsörjningen under de tre nästkommande vinternarna. En allmän statlig kraftransonering kan därför bli ofrånkomlig under åtminstone dessa år. Vattenfallsstyrelsen vill i detta sammanhang framhålla vikten av att giltighetstiden för den lag, som ligger till grund för sådant ingripande, förlänges, helst för flera år, så att kraftindustrin kan basera sin verksamhet på dess förefintlighet.

Orsaken till de ytterligare generatorförseningarna, vilka i lika mån drabba enskilda företags och kommuners utbyggnader, har uppgivits vara bristande tillgång på arbetskraft i leverantörens verkstäder. Med hänsyn till den betydelse för hela näringslivet, som det har, att kraft i tillräcklig utsträckning står till förfogande, måste ytterligare förseningar undvikas. En förutsättning för detta är bl. a., att Asea får i erforderlig omfattning bygga bostadshus i Västerås och Ludvika. Vidare måste bolaget erhålla behövliga verktygsmaskiner, och materialtillförseln, som tidvis varit bestämmande för produktionsmöjligheterna och kan bli det i fortsättningen, måste ordnas tillfredsställande.

På grundval av dessa överväganden har vattenfallsstyrelsen framlagt sina anslagsäskanden å tilläggsstat för innevarande budgetår samt å riksstaten för nästa budgetår. En sammanställning av de för budgetåren 1947/48 och 1948/49 anvisade samt å tilläggsstat till riksstaten för sistnämnda budgetår och å riksstaten för budgetåret 1949/50 äskade anslagen under statens vattenfallsverk visar följande siffror.

*Statsverkspropositionen: Bil. 27: Kapitalbudgeten:
Kommunikationsdepartementet.*

	1947/48	1948/49	1949/50
	t u s e n t a l k r o n o r		
Vatten- och ångkraftverk samt regleringsarbeten i egen regi.....	49 650	42 800	74 400
		+ 10 100 ¹	
Distributionsanläggningar	60 700	57 000	60 000
		+ 10 000 ¹	
Övrigt.....	3 500	7 231	7 700
		+ 1 500 ¹	
Summa kronor	113 850	128 631	142 100

Beträffande byggnadsarbetena i egen regi förklarar styrelsen det höga beloppet för nästa budgetår med att tre stora byggen — Hölleforsen, Har-språnget och Kilforsen — då komma att samtidigt befinna sig i den mitt-period, då medelsförbrukningen per år är störst. Enligt vad genomförda undersökningar visa, går medelsbehovet under de närmast följande åren ned till en lägre nivå. För distributionsanläggningar åter uppträder ett toppvärde under budgetåret 1948/49, beroende på viss koncentrerings av material- och apparatanskaffningen i kombination med stor byggnadsverksamhet.

Vid senaste budgetårsskiftet utgjorde anslagsreservationerna vid statens vattenfallsverk, sedan vissa temporärt disponerade belopp återförts till dispositionsanslaget, sammanlagt 41,5 miljoner kronor. Härav utgjorde 9,8 miljoner kronor summan av de delar av inköps- och dispositionsanslagen samt anslaget till distributionsanläggningar etc., som ännu icke tagits i anspråk enligt beslut av Kungl. Maj:t respektive vattenfallsstyrelsen. I övrigt förelågo behållningar av mera nämnvärd storleksordning för kraftstationen vid Hölleforsen — förutsett redan år 1947 på grund av förseningar av maskinleveranserna — Västeråsutbyggnaderna — orsaken är opåräknade svårigheter och förseningar vid materiel- och maskinleveranser — samt distributionsanläggningarna. Enligt de nu utförda beräkningarna komma reservationerna på alla anslag för speciella ändamål att bli så gott som helt förbrukade under innevarande budgetår. På inköps- och dispositionsanslagen torde däremot även vid dettas slut kvarstå behållningar. Om hänsyn jämväl tages till en del troligen oundvikliga förseningar vid anläggningsarbetena, kan sammanlagda reservationsbeloppet vid början av budgetåret 1949/50 uppskattas till 10 å 15 miljoner kronor. Vattenfallsstyrelsens totala investering under budgetåret 1948/49 skulle sålunda, de på tilläggsstat begärda anslagen medräknade, bli (41,5 + 107,0 + 21,6 — 12,5) 157,6 miljoner kronor.

Yttranden.

I utlåtande över vattenfallsstyrelsens petita för budgetåret 1949/50 ut-talar *arbetsmarknadsstyrelsen*, att investeringarna vid statens vattenfalls-
verk under år 1949 synas kunna genomföras utan någon väsentlig ökning

¹ Åskat å tilläggsstat.

av den genomsnittliga sammanlagda arbetsstyrkan vid kraftstations- och sjöregleringsanläggningar utöver genomsnittet 1948. Hittills har sammanlagda antalet arbetare vid vattenfallsverkets anläggningsarbeten under år 1948 icke väsentligt avvikit från antalet vid motsvarande tidpunkt under 1947. Ur de synpunkter, arbetsmarknadsstyrelsen har att företräda, finnes i stort sett intet att erinra mot ett bedrivande av dessa anläggningsarbeten under år 1949 i sådan omfattning, att arbetsstyrkan i genomsnitt allttjämt blir av samma storlek. Arbetsmarknadsstyrelsen framhåller därvid såsom ett önskemål, att säsongväxlingar i arbetarantalet i möjligaste mån undvikas. För distributionsanläggningar lär en viss ökning av arbetarantalet vara aktuell, i det vattenfallsstyrelsen gjort framställning hos arbetsmarknadsstyrelsen att få utöka antalet arbetare vid stamlinjebyggnaden Harsprånget—Hallsberg från hittills medgivna sammanlagt 315 till 425 arbetstagare utöver fast anställda. Möjligheterna att tillgodose detta arbete med önskvärt antal arbetare är huvudsakligen beroende av arbetskraftbehovet i skogsbruket. Svårigheter härutinnan kunna därför åtminstone under vissa tider av året komma att förefinnas. Enär för distributionsanläggningar antalet arbetare på byggnadsplatsen emellertid är relativt ringa i förhållande till medelsförbrukningen och åtgången av material, synes den tillåtliga investeringsvolymen för dessa anläggningar böra bedömas med hänsyn till den belastning på verkstadsindustriens kapacitet, som dessa företag utgör, samt med hänsyn till materialförsörjningen i allmänhet. Av vattenfallsstyrelsens skrivelse den 1 oktober 1948 angående investeringsanslag till distributionsanläggningar framgår också, att verkstäderna icke hållit de i utsikt ställda leveranstiderna för konstruktioner för 380 kV stamlinjen Harsprånget—Hallsberg.

Enligt vattenfallsstyrelsens sistnämnda skrivelse skulle en andra 380 kV stamlinje från Norrland till Mellansverige behöva påbörjas under budgetåret 1949/50. Att beställningar avseende detta nya företag utläggas på verkstadsindustrien synes ägnat att bidra till fortsatta svårigheter i berörda avseende.

De i vattenfallsstyrelsens skrivelse den 1 oktober 1948 berörda förseningarna av maskinleveranserna, särskilt av generatorer, skulle i viss mån bero på brist av arbetskraft i leverantörernas verkstäder. Det synes vara att befara, att svårigheter i detta hänseende kunna komma att kvarstå även i fortsättningen. Vid bedömning av genomförbarheten av det investeringsprogram, som vattenfallsstyrelsen framlagt, synas dessa svårigheter vara av allvarligare art än eventuella, i regel tillfälliga och säsongmässiga svårigheter, som möjligen kunna uppstå att anskaffa arbetskraft till den egentliga byggnads- och anläggningsverksamheten. Arbetsmarknadsstyrelsen har sedan flera år sökt komma till rätta med detta problem, som emellertid är mycket komplicerat och bl. a. sammanhänger med möjligheterna att genom en begränsning av byggnadsverksamheten förhindra en minskning av arbetskrafttillgången för industrien.

Statens industrikommission redogör i sitt yttrande — vilket tidigare anmälts i den inledande översikten över verkets investeringsbehov — för möjligheterna att inom landet eller genom import anskaffa för vattenfallsverkets byggnadsverksamhet erforderlig materiel. Enligt kommissionens mening komma svårigheter att uppstå att anskaffa bl. a. önskade kvantiteter smidda ledningsrör, främst ångpannetuber. Även beträffande viss annan materiel kunna svårigheter uppstå, vilkas lösande är beroende av den prioritet, som kan komma att lämnas för sådan materiel, av underhandlingar rörande blivande handelsavtal och andra liknande omständigheter. Kommissionen synes dock ej ur materielsynpunkt rikta invändningar på mera väsentliga punkter mot vattenfallsstyrelsens investeringsprogram.

Departementschefen.

Vattenfallsstyrelsens av statsmakterna godkända program för utbyggnad av verkets kraftproduktion sträcker sig i tiden fram till budgetåret 1953/54 och omfattar fullföljande av kraftstationsbyggnaderna vid Forsmorsforsen, Hölleforsen, Harsprånget och Kilforsen, deltagande i utbyggnaden av Jösseforsen, utvidgning av Stadsforsens kraftstation och Västerås ångkraftstation samt fortsatta sjöregleringar inom Dalälvens, Indalsälvens och Ångermanälvens flodområden. Härtill ansluter sig en plan för utbyggnad av kraftdistributionen, vilken innefattar bl. a. fortsatta arbeten på stamlinjen för 380 kV från Harsprånget till Hallsberg.

Om detta program genomföres i avsedd takt och de kommunala och enskilda kraftproducenterna fullfölja sina utbyggnadsplaner måste man, såsom vattenfallsstyrelsen framhållit, likväl räkna med betydande svårigheter för kraftförsörjningen under de tre nästkommande vintrarna. Orsakerna här till behandlades ingående i förra årets statsverksproposition och jag torde därför här kunna inskränka mig till att omnämna att under det gångna året meddelanden ingått om ytterligare förseningar av bl. a. de för utbyggnaderna erforderliga generator- och transformatorleveranserna. Om kraftförbrukningen under den närmaste femårsperioden skulle, i enlighet med vad i 1948 års statsverksproposition angivits såsom möjligt, för hela landet stiga med 800 MkWh/år, torde man, därest utbyggnadsprogrammet kan genomföras under tiden fram till budgetåret 1953/54, kunna räkna med att kraftbehoven då skulle bli täckta även under ett torrår, förutsatt att bränsle kan erhållas för erforderlig ångkraftproduktion.

Genom en i centrala driftledningens regi utförd undersökning har i år nytt material erhållits för att bedöma frågan om belastningsstegrings storlek under de närmaste åren. Enligt denna undersökning skulle den totala belastningen i hela landet komma att öka med i genomsnitt ca 1 200 MkWh/år under de närmaste fem åren, förutsatt att nuvarande konjunkturförhållanden bestå. Med den metod, som använts vid undersökningen, vill det synas som om resultatet innefattade en realistisk bedömning av läget. En prognos på så lång sikt är dock alltid förenad med en viss osäkerhet, och

det är tänkbart, att den faktiska utvecklingen kan komma att visa en mindre stark stegring av kraftbehoven. Det kan tänkas bl. a., att en bestående belastningsminskning kan bli följd av den kraftransonering som kan bli nödvändig under de närmaste åren, även om erfarenheterna hittills, såsom vattenfallsstyrelsen påpekat, ej giva stöd för ett sådant antagande.

Om man utgår från centrala driftledningens maximiprognos för belastningen ter sig kraftbalansen för budgetåret 1953/54 avsevärt ogynnsammare än tidigare antagits. Under normalår skulle kraftbehovet kunna tillgodoses endast med en betydande tillsats av ångkraft och under torrår skulle en brist på 1 200 MkWh uppkomma trots full ångkraftproduktion.

Mot bakgrunden av det anförda finner jag ofrånkomligt, att vattenfallsstyrelsens nuvarande utbyggnadsprogram fullföljes i den takt, som förhållandena medgiva. På grund av kostnadsstegringar och andra omständigheter har behov uppkommit av tilläggsanslag redan för innevarande budgetår. Jag tillstyrker, att erforderliga anslag å tilläggsstat äskas av riksdagen, nämligen 0,6 miljon kronor till det sjätte maskinaggregatet i Västerås ångkraftstation, 2 miljoner kronor till utbyggnad av samma kraftstation, 3,5 miljoner kronor till kraftstationen vid Harsprånget och 5,5 miljoner kronor till regleringsåtgärder i Ångermanälvens flodområde samt 10,0 miljoner kronor till distributionsanläggningar. Härom gör jag hemställa senare i dag. Jag tillstyrker vidare, att arbetena på Kilforsens kraftstation inriktas på att även den tredje generatoren skall kunna tagas i drift så snart leverans kan erhållas. Härigenom kommer ett behövt tillskott av topp-effekt att erhållas. Jag biträder även ett av styrelsen framlagt förslag om ökning av fallhöjden vid Harsprångets kraftstation samt förstoring av turbinerna och avloppstunneln. Vattenfallsstyrelsens anslagsbehov under nästa budgetår för genomförande av kraftverksprogrammet uppgå till 1,3 miljon kronor för kraftstationen vid Jösseforsen, 3,6 miljoner kronor för den nya ångpannan i Västerås ångkraftstation och 5,3 miljoner kronor för utbyggnaden av denna station, 10,5 miljoner kronor för kraftstationen vid Hölleforsen, 0,6 miljon kronor för det tredje maskinaggregatet i Stadsforsens kraftstation, 0,5 miljon kronor för kraftstationen vid Forsmoforsen, 18,5 miljoner kronor för kraftstationen vid Kilforsen och 22 miljoner kronor för kraftstationen vid Harsprånget. Jag kommer i det följande att hemställa, att dessa anslagsbelopp äskas av riksdagen. Jag kommer vidare att tillstyrka medelsanvisning med 0,3 miljon kronor till reglering av sjöar i Dalälvens flodområde, 1,0 miljon kronor till regleringsåtgärder i Indalsälvens flodområde samt 9,0 miljoner kronor till fortsatta regleringsåtgärder i Ångermanälvens flodområde. Det till distributionsanläggningar äskade anslaget å 60 miljoner kronor, vilket jag senare kommer att tillstyrka, är likaledes erforderligt för utbyggnaden av distributionsnätet i anslutning till kraftverksutbyggnaderna och den fortgående elektrifieringen i landet.

Vattenfallsstyrelsen har i år föreslagit, att beslut fattas om en ny kraftstation vid Bergeforsen. Utbyggnaden, vilken skall verkställas av Bergefors-

sens kraftaktiebolag vari staten äger 60 % av aktierna, är avsedd att påbörjas sommaren 1949 och det första aggregatet skulle i så fall kunna tagas i drift under 1954. Av de prognoser som upprättats rörande kraftbalansen budgetåret 1953/54 framgår, att denna kraftstation, vilken fullt utbyggd beräknas giva 665 MkWh/år, så vitt nu kan bedömas blir behövlig vid den angivna tiden. På grund härav böra medel stå till Kungl. Maj:ts förfogande för aktieteckning i och utlämnande av lån till bolaget, så att detta får möjlighet att utlägga industribeställningar och påbörja utbyggnaden under nästa budgetår. Jag tillstyrker, att, i enlighet med vattenfallsstyrelsens förslag, sammanlagt 6 miljoner kronor anvisas. Slutlig ställning till frågan, när utbyggnaden skall igångsättas, bör ej tagas förrän i samband med prövningen av blivande ansökan om byggnadstillstånd för arbetena.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte bereda riksdagen tillfälle att avgiva yttrande i anledning av vad jag anfört under denna punkt.

[20.] **2. Kraftstationer m. m.** Vattenfallsstyrelsens investeringsprogram för kraftstationer m. m. upptar för budgetåret 1949/50 följande företag.

	Beräknad kostnad	Tidigare anvisat	Äskat anslag 1949/50
t u s e n t a l k r o n o r			
Kraftstation vid Jösseforsen	4 400	2 300	1 300
Ny ångpanna i Västerås ångkraftstation..	7 600	4 000	3 600
Utbyggnad av Västerås ångkraftstation ..	15 000	3 200 ¹	5 300
		+ 2 000 ³	
Kraftstation vid Hölleforsen	48 000	33 500	10 500
Ett tredje maskinaggregat i Stadsforsens kraftstation	8 600	1 500	600
Kraftstation vid Bergforsen	33 000	—	6 000
» » Forsmoforsen	34 700	34 200	500
» » Kilforsen	93 000	9 500	18 500
» » Harsprånget	108 000	55 700 ²	22 000
		+ 3 500 ³	
		Summa kronor 68 300	

Vattenfallsstyrelsen.

Såsom motivering för företagen har vattenfallsstyrelsen anfört bl. a. följande.

Kraftstation vid Jösseforsen.

En närmare redogörelse för anslagets ändamål har lämnats i propositionen 1946:157 och i 1947 års statsverksproposition (bil. 27, p. 85). Enligt ett med Billeruds aktiebolag träffat avtal skall nämnda bolag utbygga kraft-

¹ Inklusive 700 000 kronor ur dispositionsanslaget.

² » 400 000 » från äldre anslag.

³ Äskat å tilläggsstat för budgetåret 1948/49.

stationen vid Jösseforsen för högre vattenförbrukning och effekt än som är erforderligt för bolagets egen del. Styrelsen skall till bolaget erlägga merkostnaden för den större stationen, vilken beräknats till 2 700 000 kronor vid 1945 års prisnivå. Kraftstationen beräknas efter de senast meddelade generatorsförseningarna bli färdig hösten 1951.

Den beräknade kostnaden kommer att överskridas på grund av den allmänna ökningen av löner och materialpriser. Därjämte har maskinaggregatet dimensionerats större än som ursprungligen avsågs, nämligen så att turbinen och generatorn överensstämmer med de i Nämforsen installerade. Härigenom ernås gynnsammare leveransförhållanden. Styrelsens andel i stationens toppeffekt ökas genom förstoringen från 11 500 kW till 16 500 kW.

Av de angivna orsakerna torde enligt kalkyl, baserad på nuvarande pris- och löneläge för återstående arbeten, styrelsens andel i byggnadskostnaderna stiga till 4 400 000 kronor, varvid emellertid vissa osäkerheter föreligga, emedan beloppet skall beräknas som skillnaden mellan verklig totalkostnad och beräknad kostnad för en annorlunda utförd station.

Det för budgetåret 1949/50 erforderliga nya anslaget beräknas av styrelsen till 1 300 000 kronor.

Ny ångpanna i Västerås ångkraftstation.

Närmare uppgifter rörande den nya ångpannan (nummer 13) ha lämnats i 1947 års statsverksproposition (bil. 27, p. 87) och 1948 års statsverksproposition (bil. 27, p. 21).

Byggnadsarbetet för pannan har delvis utförts. De väsentligaste beställningarna ha gjorts.

Till följd av löne- och prisstegringar sedan den första kostnadsberäkningen gjordes, beräknas totalkostnaden stiga från 5 850 000 kronor till 7 600 000 kronor.

För budgetåret 1949/50 erfordras enligt styrelsen skillnaden, 3 600 000 kronor, mellan nämnda belopp och hittills anvisat anslag.

Utbyggnad av Västerås ångkraftstation.

En närmare redogörelse för utbyggnaden har lämnats i propositionen 1948: 43. Enligt den innefattar utvidgningen en ny ångpanna (nummer 14) och ett nytt maskinaggregat (nummer 7) jämte erforderliga byggnader samt dessutom kompletteringar av transportanordningar för kol och aska, hamnanläggning m. m. Det vunna krafttillskottet blir 60 000 kW. Kostnaden beräknades till 12 000 000 kronor.

Planeringsarbetet för utvidgningarna har pågått. Erforderliga inköp ha förberetts och vissa beställningar ha gjorts.

Enligt Kungl. Maj:ts beslut den 14 november 1947 bemyndigades vattenfallsstyrelsen att av statens vattenfallsverks dispositionsanslag använda 700 000 kronor för matarvattenanläggning i Västerås ångkraftstation, vilken anläggning beräknades kosta sammanlagt 1 100 000 kronor. I samband med detaljplaneringen för den därefter beslutade pannan nummer 14 har det

emellertid visat sig nödvändigt att betydligt utvidga och komplettera den nya matarvattenanläggningen, ävensom att utforma byggnaden något an-norlunda. Kostnaden kommer därför att stiga till 2 000 000 kronor. Då det synes vara olämpligt att belasta dispositionsanslaget med så stort belopp, anser styrelsen det önskvärt, att den nya matarvattenanläggningen i fort-sättningen sammanföres med utvidgningarna och kompletteringarna under rubriken Utbyggnad av Västerås ångkraftstation. Detsamma bör lämpligen gälla i fråga om ytterligare en del kompletteringsåtgärder, som befunnits erforderliga, delvis på grund av tillkomsten av panna nummer 14 och ma-skinaggregat nummer 7, och för vilka eljest användning av dispositionsan-slaget skulle ifrågakommit. Hit höra inköp av två hus för personalbostäder och utökning av kapaciteten hos vissa pumpar. Den beräknade totalkostna-den för utbyggnaden stiger härigenom till 15 000 000 kronor, varav i anslag hittills anvisats dels 2 500 000 kronor av 1948 års riksdag, dels nyssnämnda 700 000 kronor ur dispositionsanslaget, sammanlagt alltså 3 200 000 kronor.

Medelsåtgången för utbyggnaden under innevarande budgetår beror av den takt, i vilken erforderlig materiel kan inköpas. Förhållandena härut-innan äro för närvarande synnerligen ovissa. Då det emellertid är angeläget, att alla möjligheter att snabbt få fram materielen skola kunna tillvaratagas, erfordras ett anslagstillskott redan under innevarande budgetår. Beloppet bör under förutsättning, att jämväl kostnaderna för den nya matarvatten-anläggningen skola bestridas med anslaget, vara 2 000 000 kronor.

För budgetåret 1949/50 beräknar styrelsen medelsbehovet till 5 300 000 kronor.

Kraftstation vid Hölleforsen.

En närmare redogörelse för utbyggnaden har lämnats i 1945 års stats-verksproposition (kapitalbudgeten: bil. 4, p. 89).

Anläggningskostnaden har beräknats till 48 000 000 kronor vid 1944 års prisläge. Enligt en på nuvarande prisläge för återstående arbeten baserad kontrollberäkning torde nämnda belopp räcka trots de fördyringar, som inträtt sedan 1944. Anledningen är, att massor och à-pris förra gången togos till något för stora, och att vid genomarbetning av utbyggnadsförslaget vissa arbetsbesparande omkonstruktioner genomförts, varjämte betydande bespa-ringar numera beräknas ernås genom användning av en stor grävmaskin. Då emellertid byggnadsarbetena skola pågå ännu tre à fyra år, kunna kost-nadsökningar inträda, och likaså kunna förutsättningarna för älvfårans rensning visa sig vara sämre än som nu antages.

Efter det senaste meddelandet om generatorförseningar beräknar styrel-sen, att det första maskinaggregatet skall kunna tagas i bruk i början av år 1950. Det tredje aggregatet torde icke bli klart förrän under år 1952. Byggnadsarbetena, av vilka relativt liten del återstår, böra slutföras enligt hittillsvarande planer.

För fortsättandet av utbyggnaden erfordras enligt styrelsen ett anslag av 10 500 000 kronor för budgetåret 1949/50.

Ett tredje maskinaggregat i Stadsforsens kraftstation.

En närmare redogörelse för företaget har lämnats i 1947 års statsverksproposition (bil. 27, p. 90). Kostnaderna ha beräknats till 8 600 000 kronor vid 1945 års prisläge.

Turbin och generator ha beställts under år 1947. Aggregatet kommer emellertid att bli driftfärdigt först under år 1952 på grund av att generatorleveransen i leverantörens tillverkningsprogram placerats efter andra generatorleveranser inom landet. För att byggnadsarbetena skola kunna bedrivas i lämplig takt, böra de påbörjas under sommaren 1949. På grund härav erfordras för budgetåret 1949/50 ett anslag av 600 000 kronor.

Kraftstation vid Forsmoforsen.

En redogörelse för byggnadsföretaget i ursprungligen planerat utförande har lämnats i propositionen 1944: 93. Senare ha vissa ändringar gjorts, och stationens huvuddata därefter ha angivits i 1947 års statsverksproposition (bil. 27, p. 88).

Arbetena äro nu så långt framskridna, att båda aggregaten äro installerade och tagna i bruk. Åtskilliga efterarbeten samt slutlikvider till leverantörer och entreprenörer återstå.

I fråga om den slutliga anläggningskostnaden beräknas ytterligare någon stegring utöver de förut angivna fördyringarna, föranledd till en del av vissa ytterligare skyddsåtgärder, som statens krigsskyddsnämnd föreskrevit, och därjämte av fortsatt uppgång av löneläge och materialkostnader. Genom att Sandö sågverksaktiebolag under året inbetalat hela kapitalinsatsen 2 650 000 kronor för den mot bolagets fallinnehav svarande andelskraften, begränsas dock återstående medelsbehov till det tidigare förutsatta slutanslaget, 500 000 kronor, vilket enligt styrelsen erfordras för budgetåret 1949/50.

Kraftstation vid Kilforsen.

En närmare redogörelse för utbyggnaden har lämnats i 1948 års statsverksproposition (bil. 27, p. 21). Senare har vattenfallsstyrelsen i skrivelse den 12 februari 1948 föreslagit den ändringen, att kraftstationen utföres med två maskinaggregat för vardera 100 kubikmeter per sekund och med vattenvägar tillräckliga för ytterligare ett aggregat av samma storleksordning. Vid bruttofallhöjden 98,8 meter blir då maximieffekten 160 000 kW, produktionsförmågan 800 MkWh/år utan reglering av vattendraget, 1 000 MkWh/år med då planerade regleringar och byggnadskostnaden 86 000 000 kronor vid 1947 års prisnivå. Detta förslag meddelades under hand till statsutskottet, som enligt utskottets utlåtande nr 9 icke hade något att erinra mot det sålunda reviderade programmet.

Hittills utförda arbeten omfatta i huvudsak provisoriska byggnader och vägar. På det nya bostadsområdet i närheten av kraftstationen ha baracker, vägar samt vatten- och avloppsledningar påbörjats. Jordschaktningen för

infarten till en transporttunnel ned till maskinstationen och avloppstunnelns uppströmsdel har påbörjats.

Såsom redan nämnts i det föregående, föreslår vattenfallsstyrelsen med hänsyn till tillgodoseendet av effektbehovet vid den nu förutsedda belastningsutvecklingen beslut redan nu om att det tredje aggregatet i stationen skall installeras till år 1954. Maximieffekten blir därvid cirka 240 000 kW och anläggningskostnaden 93 000 000 kronor vid 1947 års pris- och löneläge. Själva byggnadsarbetena påverkas icke därav under budgetåret 1949/50, men förstalikvider få utbetalas för de i det tredje aggregatet ingående maskinerna.

För fortsättande av utbyggnaden beräknar styrelsen ett anslag av sammanlagt 18 500 000 kronor vara erforderligt för budgetåret 1949/50.

Kraftstation vid Harsprånget.

Närmare redogörelser för den nu pågående utbyggnaden ha lämnats dels i propositionen 1946: 40, dels i 1947 års statsverksproposition (bil. 27, p. 91).

Nu föreslår vattenfallsstyrelsen en viss utvidgning av det ursprungliga byggnadsprogrammet. Här om upplyser styrelsen följande:

Enligt fastställd plan skulle stationen utnyttja en fallhöjd av 105,5 meter och förses med tre maskinaggregat, tillsammans utnyttjande 300 kubikmeter per sekund. Maskineffekten beräknades bli 260 000 kW och produktionsförmågan 1 700 M kWh/år vid normal vattenföring. Anläggningskostnaden beräknades till 79 500 000 kronor vid 1945 års prissförhållanden och det löneläge, som rådde i Porjus nämnda år. De fortsatta undersökningarna ha emellertid visat, att vissa utvidgningar äro motiverade ekonomiskt och även med hänsyn till den ansträngda kraftsituationen, då de kunna genomföras utan förlängning av byggnadstiden. Fallhöjden bör ökas till 107,5 meter genom rensningar i Pakkoselet nedströms stationen. Vidare böra turbinerna förstöras, så att de kunna utnyttja totalt 320 kubikmeter per sekund, och avloppstunnelns area ökas till 190 kvadratmeter. Sistnämnda är det mest ekonomiska värdet vid utbyggnadsvattenmängden 320 kubikmeter per sekund, och massorna få nyttig användning i stenfyllningsdammen. Maximieffekten stiger genom ändringar till 290 000 kW och produktionsförmågan till 1 800 M kWh/år.

Vattenfallsstyrelsen har vidare undersökt värdet av vad som kan tillgodogöras av de under åren 1918—1923 tillkomna arbetena och tillgångarna, bokförda i brutto 7 052 000 kronor. Resultatet är ett belopp av 400 000 kronor. Detta synes i fortsättningen böra inräknas i anläggningskostnad och anslag för den nu pågående utbyggnaden — för hittills anvisat anslag kommer man därvid till 55 700 000 kronor — under det att styrelsen kommer att skriva bort återstoden mot värdeminskningskontot, på vilket tillräcklig ackumulerad avsättning härför finnes.

Enligt en ny kostnadsberäkning, genomförd på grundval av nuvarande pris- och löneläge för återstående arbeten, blir totalkostnaden 108 000 000 kronor, varvid förutsatts att inga nämnvärda bergförstärkningar komma att behövas i avloppstunneln.

Beträffande den inträdda kostnadsökningen meddelar styrelsen följande.

Den betydande ökningen i förhållande till den tidigare angivna kostnads-siffran beror väsentligen av följande omständigheter: Uppgången av priser och löner mellan 1945 och 1948. De nyss angivna utvidgningarna — vilka ekonomiskt mer än väl uppvägas av kraftvinsten — och en ökning av maskinerna i stenfyllningsdammen, som efter en ingående kontrollberäkning befunnits behövlig. Utökning av antalet provisoriska bostäder, betingad av att tillräckligt kvalificerad arbetskraft kan erhållas endast om goda bostäder kunna erbjudas. Ökning av betongmassorna i flodutskovet på grund av att berget därstädes ligger djupare och är av sämre beskaffenhet än borrhningarna visade. Utförande av transporttunnlar i större omfattning än förut tänkts för att berget skall kunna angripas på fler ställen vid sprängningarna och därmed treskiftsdrift undvikas så långt möjligt. Tillkommande luftskyddskrav, innebärande att transformatorerna skola uppställas i ett nere i berget utsprängt utrymme och att intagsbyggnaden skall förses med ett kraftigt bombskyddstak. Kostnadsökning för upptransformeringsanläggningen på grund av dennas utförande för 380 kV i samband med val av denna spänning för överföringen söderut i stället för 200 kV, som förutsattes vid den första beräkningen. Sistnämnda ökning, som är den mest betydande, uppväges ekonomiskt av att hela överföringen ned till mellersta Norrland och Mellansverige blir mer ekonomisk vid 380 kV än vid 200 kV.

Arbetena ha, enligt styrelsen, i stort sett pågått programenligt. Bostäder samt provisoriska byggnader och anordningar äro i huvudsak färdigställda. Vad de permanenta byggnadsdelarna beträffar, har den stora dammen uppförts till en höjd av 17 meter över älvfårans djupaste punkt. Sprängningarna för tilloppstuber, maskinsal, sugrör och hisschakt beräknas bli slutförda före 1948 års utgång. Montagehallen vid hisschaktet är i det närmaste färdig. Utsprängningen av avloppstunneln har påbörjats.

Såsom redan nämnts, bli alla tre generatorerna försenade ungefär ett halvt år. Detta påverkar byggnadstakten och tidpunkterna för utbetalning av maskinlikvider.

På grundval av då förefintligt kostnadsunderlag blev förra året medelsbehovet under innevarande budgetår underskattat. Utöver det anvisade anslaget 19 000 000 kronor beräknas ett belopp av 3 500 000 kronor bli behövt för budgetåret 1948/49.

För budgetåret 1949/50 beräknar styrelsen medelsbehovet till 22 000 000 kronor.

Kraftstation vid Bergforsen.

Såsom redan meddelats i det föregående, föreslår vattenfallsstyrelsen beslut om utbyggnad av Bergforsen i Indalsälven jämte anvisning av ett begynnelseanslag för budgetåret 1949/50.

Utbyggnaden kommer att verkställas av Bergforsens kraftaktiebolag, av vars aktier styrelsen äger 60 procent och Hammarforsens kraftaktiebolag 40 procent, och vars bildande i anslutning till upprättat konsortialavtal avhandlades i propositionen 1944: 92. Vattenfallsstyrelsen kommer att utföra byggnadsarbetena på samma sätt som för en helt egen vattenkraftstation.

Beträffande sättet för finansieringen meddelar vattenfallsstyrelsen bl. a. följande.

Styrelsens aktier i Bergeforsens kraftaktiebolag likviderades dels genom överlåtelse av naturkraft, preliminärt värderad till 1 000 000 kronor, dels medelst kontant tillskott av 80 000 kronor, för vilket ändamål 1944 års riksdag anvisade ett anslag av 300 000 kronor. Återstoden av detta anslag står fortfarande till styrelsens förfogande och kan behöva användas, därför att kommande domstolsutslag om äganderättsförhållandena eventuellt kunna något minska den av styrelsen överlåtna naturkraftens omfattning och värde. För utbyggnadens finansiering ifrågakommer i första hand en ökning av aktiekapitalet, vilket intill dess bolagsordningen eventuellt ändras, innebär ett ytterligare tillskott från styrelsen av maximalt 2 160 000 kronor. Därutöver torde under byggnadstiden i första hand lån böra lämnas från delägarna, under det att sedermera ytterligare ökning av aktiekapitalet och upptagande av obligationslån i öppna marknaden ifrågakomma. Eventuella efter byggnadstiden kvarstående lån från delägarna torde böra utformas som amorteringslån. Hammarforsens kraftaktiebolag kommer att redan från början delta i utbyggnaden. Lånen från delägarna böra ha proportionen 60:40, oberoende av att den planerade stationen kommer att utnyttja icke endast »Bergeforsens fallsträcka» enligt § 2 moment 5 i konsortialavtalet utan jämväl viss av styrelsen innehavd naturkraft därovanför. Den senare frågan får ordnas medelst särskild uppgörelse.

Vattenfallsstyrelsen har sedermera bestämt behovet av anslag för aktie-teckning till 2 160 000 och för lån till bolaget till 3 840 000 kronor. Lånemedel, som återbetalas i samband med ytterligare ökning av bolagets aktiekapital eller upptagande av obligationslån, böra återgå till anslaget och fortfarande stå till förfogande för utlämnande av lån, intill dess utbyggnadens finansiering blivit definitivt ordnad.

Bergeforsen är belägen i Indalsälven nära dess utlopp i Bottenhavet. Kraftstationen förlägges vid det smala parti av älven, där denna korsas av såväl ostkustbanan som kustlandsvägen. Övre vattenytan uppdämmas till + 23,00 meter. Nedre vattenytan är beroende av vattenföringen och havets vattenstånd och ligger vid vanliga vattenföringar på ± 0 till + 2,5, varvid fallhöjden blir 20,5—23 meter. Anläggningen avses bliva utbyggd för en vattenmängd av 540 kubikmeter per sekund. Maximieffekten blir härvid 100 000 kW och den genomsnittliga produktionsförmågan efter genomförda och närmast planerade sjöregleringar i flodområdet 665 MkWh/år. Vattenfallsstyrelsen kommer att härav erhålla något mer än 60 procent.

Vattenfallsstyrelsen lämnar följande uppgifter angående den tekniska utformningen av den planerade anläggningen.

Medelst dammen, som förlägges mellan järnvägsbron och nuvarande landsvägsbron, verkställes indämning sträckande sig cirka 5,5 mil ovanför kraftstationsläget. Dammen består av en till vänstra stranden anslutande jorrdamm med tätande kärna ned till berg eller annan tät grund och ett till höger därom på berg grundlagt utskovsparti av armerad betong.

Intaget och maskinstationen, vilka sammanbyggas, förläggas i anslutning till utskovspartiet på uppströmssidan av järnvägen. Vattnet avledes från

turbinerna genom tunnlar under järnvägen och återföres därefter i en gemensam öppen kanal ut till älven nedanför den nuvarande forsen.

Maskinstationen utrustas med tre maskinaggregat med vertikala kaplanturbiner och direktkopplade elektriska generatorer. Utomhusställverk förlägges på en plåtå cirka 200 meter sydost om maskinstationen.

Kostnaden för anläggningen har preliminärt vid 1948 års pris- och löneläge beräknats till 55 000 000 kronor. Häri ingår icke andel i regleringskostnader och icke kostnad för upptransformering, i det att sådan enligt konsortialavtalet skall bekostas av delägarna var för sig. En betydande del av beloppet avser dels åtgärder inom dämningområdet, dels ersättningar för skador därstädes, och är sålunda beroende av vattendomstolens ställningstagande. Vattenfallsstyrelsens del av anläggningskostnaden blir 33 000 000 kronor, vartill eventuellt senare kommer någon kapitalinsats på grund av utnyttjandet av naturkraft ovanför Bergeforsens fallsträcka.

Arbetet bör, enligt styrelsen, igångsättas under sommaren 1949, och maskinbeställningarna böra göras under våren 1949, för att det första aggregatet skall kunna tagas i drift under år 1954.

För budgetåret 1949/50 erfordras från statens sida enligt styrelsens beräkningar ett medelstillskott av 6 000 000 kronor.

Departementschefen.

Under hänvisning till vad jag anfört under föregående punkt hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte, med bifall till vattenfallsstyrelsens förslag, föreslå riksdagen

att för budgetåret 1949/50 anvisa följande investeringsanslag, nämligen

a) Kraftstation vid Jösseforsen	1 300 000 kronor,
b) Ny ångpanna i Västerås ångkraftstation	3 600 000 kronor,
c) Utbyggnad av Västerås ångkraftstation	5 300 000 kronor,
d) Kraftstation vid Hölleforsen	10 500 000 kronor,
e) Ett tredje maskinaggregat i Stadsforsens kraftstation	600 000 kronor,
f) Kraftstation vid Forsmoforsen	500 000 kronor,
g) Kraftstation vid Kilforsen	18 500 000 kronor,
h) Kraftstation vid Harsprånget	22 000 000 kronor,
i) Teckning av aktier i Bergeforsens kraftaktiebolag	2 160 000 kronor,
j) Lån till Bergeforsens kraftaktiebolag	3 840 000 kronor.

[21.] 3. **Regleringsföretag.** Vattenfallsstyrelsens anslagsbehov för nästa budgetår till regleringsföretag avse följande företag.

	Tidigare anvisat tusental kronor	Äskat anslag 1949/50 kronor
Reglering av sjöar inom Dalälvens flodområde	200 ¹	300
Regleringsåtgärder i Indalsälvens flodområde	9 391 ²	1 000
Regleringsåtgärder i Ångermanälvens flodområde	19 000	9 000
	+ 5 500 ³	
	Summa kronor	10 300

Reglering av sjöar inom Dalälvens flodområde.

En närmare redogörelse för det enda nu aktuella företaget, Siljans utvidgade reglering, har lämnats i 1948 års statsverksproposition (bil. 27, p. 22). Enligt den beräknas kraftvinsten för styrelsens del till 12 MkWh/år och styrelsens kostnad till 970 000 kronor bortsett från den mindre del därav, som skall betalas av Stora Kopparbergs bergslags aktiebolag.

Tillstånd till företaget har ännu icke erhållits, varför det är svårt att förutse medelsbehovets fördelning i tiden. Dalälvens regleringsföretag beräknar emellertid, att styrelsens andel den 30 juni 1950 kan uppgå till 500 000 kronor.

I anslutning därtill erfordras enligt styrelsen ett anslagstillskott av 300 000 kronor för budgetåret 1949/50.

Regleringsåtgärder i Indalsälvens flodområde.

Vissa uppgifter angående regleringsåtgärderna ha lämnats i 1948 års statsverksproposition (bil. 27, p. 22).

På grundval av uppgifter från Indalsälvens regleringsförening, lämnade under augusti 1948, beräknar vattenfallsstyrelsen anslagsbehovet den 30 juni 1950 uppgå till 13 300 000 kronor, det vill säga 3 910 000 kronor utöver hittills föreliggande anslag. Den väsentligaste delen av det tillkommande anslagsbehovet utgöres av kapitalandel i befintliga regleringar för Hölleforsens kraftstation. Samtidigt därmed erhållas återbetalningar för Stadsforsen och Midskogsforsen, men det resulterande nettobeloppet blir cirka 2 800 000 kronor. Ytterligare cirka 800 000 kronor skola inbetalas som kapitalandel för de tre kraftstationerna i ett nytt av regleringsföreningen igångsatt företag, Nälksjöns reglering. Återstoden hänför sig till fortsatt inbetalning för korttidsregleringarna. Till anslaget ha överförts 530 000 kronor från anslaget till Kraftstation vid Midskogsforsen. Beloppet utgör av korttidsregleringen betingad ersättning till Midskogsanläggningen.

Styrelsen hemställer, att riksdagens medgivande inhämtas angående statens deltagande i Nälksjöns reglering.

¹ Avser endast Siljans utvidgade reglering.

² Inklusive 530 000 kronor överflyttade från anslaget till kraftstation vid Midskogsforsen.

³ Äskat å tilläggsstat för budgetåret 1948/49.

Styrelsens slutliga kapitalandel i denna reglering beräknas av regleringsföreningen till 860 000 kronor och den sammanlagda genomsnittliga kraftvinsten vid Midskog, Stadsforsen och Hölleforsen blir 9 MkWh/år under lågvattentid. Vid därav följande relation mellan vinst och uppoffring är regleringen ekonomiskt motiverad.

På grund av de förseningar av generatorleveranser som nu äro kända kommer huvudparten av kapitalandelarna för Hölleforsen att förskjutas till budgetåret 1950/51, varigenom medelsbehovet för budgetåret 1949/50 minskas till omkring 1 000 000 kronor.

Regleringsåtgärder i Ångermanälvens flodområde.

Redogörelser för vidtagna regleringsåtgärder ha influtit i 1947 års statsverksproposition (bil. 27, p. 95) och i 1948 års statsverksproposition (bil. 27, p. 22).

Regleringsåtgärderna komma, anför vattenfallstyrelsen, till nytta för Nämforsens och Forsmoforsens kraftstationer och avse en ökning av vintervattentillgången vid de båda kraftstationerna. Flertalet av dem komma till nytta även för den påbörjade anläggningen vid Kilforsen.

Vid Flåsjön och Storsjouten, där regleringarna togos i bruk redan under åren 1946 respektive 1947, komma arbetena att vara avslutade vid utgången av 1948.

Vid Tåsjön, där regleringen tagits i bruk i år, beräknas arbetena pågå till mitten av år 1949.

Vid Vojmsjön pågå arbeten med damm och sänkningskanal samt med röjning och avverkning på uppdämningsområdet. Arbetena komma icke att vara avslutade förrän under första hälften av år 1950, ehuru regleringen torde komma att tagas i bruk partiellt redan under hösten 1949.

Kostnaderna för nämnda regleringar ha tidigare angivits till sammanlagt 17 500 000 kronor. I styrelsens petita för budgetåret 1948/49 angavs emellertid, att denna kostnad kunde väntas bliva högre, beroende bland annat på höjda arbetslöner och stegrad prisnivå. Av vattendomstolen utdömda ersättningar för skador och inlösen av fastigheter ha även blivit betydligt större än som beräknats med ledning av tidigare erfarenheter. För Vojmsjön komma kostnaderna att bliva högre än enligt tidigare beräkningar även av den orsaken, att det efter fortsatta grundundersökningar visat sig nödvändigt att utföra damm och sänkningskanal på delvis annat sätt än som tidigare planerats. Därjämte tillkomma vissa åtgärder i älvräckorna nedom de reglerade sjöarna, som torde visa sig lämpliga för att minska flottningens vattenbehov, så att mera vatten kan sparas i sjöarna under fyllningstiden. Enligt beräkning, baserad på nuvarande prisnivå för återstående arbeten, komma kostnaderna för reglering av nämnda fyra sjöar inklusive de angivna åtgärderna för flottningen att uppgå till 23 000 000 kronor, varav på Fjällsjöälvens sjöar 16 000 000 kronor och på Vojmsjön 7 000 000 kronor.

Om planerna för de fortsatta regleringarna anför vattenfallstyrelsen följande.

Med de nu nämnda regleringarna i Fjällsjöälven och de pågående regleringarna i Faxälven och Vängelälven bli samtliga större tillflöden ovanför Kilforsen utom Rörströmsälven reglerade. För att kraftstationen i Kilforsen skall kunna utnyttjas bättre, bör även Rörströmsälven regleras. Denna reglering, som befunnits böra ske i de nära sammanhängande sjöarna Ormsjön och Rörströmssjön, bör färdigställas samtidigt med kraftstationen. Förberedande arbeten för densamma böra påbörjas redan under budgetåret 1948/49.

För den fullständiga årsregleringen av Fjällsjöälven återstår därefter att reglera Borgasjön, som är belägen i ett tillflöde till Tåsjön. Även denna reglering bör färdigställas samtidigt med Kilforsens kraftstation, men arbetena härför behöva icke påbörjas under budgetåret 1949/50.

Genom reglering av Ormsjön och Rörströmssjön skapas ett magasin av sammanlagt 320 miljoner kubikmeter. Nyttan representeras av en vid Kilforsen, Nämforsen och Forsmoforsen med 65 MkWh/år ökad vinterkraftproduktion. Efter fullständig utbyggnad nedanför sjöarna ökas beloppet till 115 MkWh/år. I det första stadiet blir kostnaden för kraftvinsten proportionsvis nästan densamma som för den eljest från Kilforsstationen jämte tidigare beslutade regleringar utvinnbara kraften.

För att minska skadeverkningarna av årsregleringarna i Fjällsjöälven, förbättra utnyttjandet av dessa företag genom reduktion av flottningens vattenbehov samt möjliggöra fullständig vecko- och helgreglering planeras en avtrappning av vattendraget nedanför de reglerade sjöarna genom utförande av dammar vid utloppen av Hotingsjön, Bodumsjön och Fjällsjön. Dessa arbeten, varom utredning pågår, torde böra påbörjas under budgetåret 1949/50.

Vid genomförandet av den första etappen av regleringen av Faxälvens källsjöar erfordras fortsatt inbetalning av kapitalinsatser till Faxälvens regleringsförening.

Då det i rådande kraftläge varit angeläget att forcera regleringsarbetena och kostnadsstegringarna inträtt relativt snabbt samt i följd av att vissa vattendomstolens utslag — som innebära oväntat höga ersättningar — kommit tidigare än man antagit, ha hittills anvisade anslag blivit otillräckliga. Sålunda erfordrades för budgetåret 1947/48 ett tillskott av cirka 2 800 000 kronor ur dispositionsanslaget. Detta tillskott var emellertid temporärt och ersattes den 1 juli 1948 av medel ur det ordinarie anslaget å 6 000 000 kronor. För innevarande budgetår står sålunda till förfogande endast ett belopp av cirka (6 000 000 — 2 800 000) 3 200 000 kronor. Med hänsyn till den beräknade medelsåtgången erfordras ett tillskott av 5 500 000 kronor på tilläggsstat.

För budgetåret 1949/50 erfordras enligt styrelsen ett anslag av 9 000 000 kronor.

Departementschefen.

Det av vattenfallsstyrelsen framlagda förslaget om styrelsens deltagande i regleringen av den till Indalsälvens flodområde hörande Nälidsjön finner

jag mig böra tillstyrka. Beträffande anslagsfrågorna får jag hänvisa till vad jag under punkten 19 anfört.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

I) för budgetåret 1949/50 anvisa följande investeringsan-
slag, nämligen

a) *Reglering av sjöar inom Dalälvens*
flodområde 300 000 kronor,

b) *Regleringsåtgärder i Indalsälvens*
flodområde 1 000 000 kronor,

c) *Regleringsåtgärder i Ångermanäl-*
vens flodområde 9 000 000 kronor,

II) medgiva vattenfallsstyrelsen att deltaga i regleringen
av Näldsjön i Indalsälvens flodområde.

[22.] 4. Distributionsanläggningar och därmed sammanhängande arbeten
vid statens kraftverk. För ifrågavarande ändamål har för budgetåret 1948/49
anvisats 57 000 000 kronor. Därutöver har vattenfallsstyrelsen hemställt om
ett anslag av 10 000 000 kronor å tilläggsstat för innevarande budgetår. För
nästa budgetår äskas 60 000 000 kronor.

Vattenfallsstyrelsen.

Vattenfallsstyrelsen erinrar om att den totalt medgivna investeringen i
distributionsanläggningar och därmed sammanhängande arbeten vid statens
kraftverk den 30 juni 1948 utgjorde 358 528 182 kronor. Ändringen under
det senast förflutna budgetåret redovisas på följande sätt:

	Kronor
Investeringsrätt den 30 juni 1947	297 595 551
För budgetåret 1947/48 anvisat anslag	60 700 000
Från domänverket övertagen mark	700
Från statens järnvägar övertagen kraftledning	2 241 872
Summa kronor	360 538 123

Avgår netto till följd av omföringar mellan anslag, försälj-
ningar och nedskrivning mot värdeminskningskonto 2 009 941

Investeringsrätt den 30 juni 1948 kronor 358 528 182

I anslutning till redogörelsen anför vattenfallsstyrelsen följande.

Av beloppet hade den 30 juni 1948 utnyttjats 347 238 115 kronor, varför
ett överskott av 11 290 067 kronor förelåg. För budgetåret 1948/49 har riks-
dagen anvisat 57 000 000 kronor, varför under detta budgetår ett samman-
lagt belopp av 68 290 067 kronor står till förfogande.

I nu angivna investeringsrätt har icke inräknats det belopp om 3 000 000
kronor för ny stamlinje för 130 kV, som vattenfallsstyrelsen ännu icke be-
myndigats använda. Den åtgärd, till vilken nämnda anslagsbelopp hänför
sig, är fortfarande under diskussion och det slutliga ställningstagandet tor-

de dröja något. En delsträcka av ifrågavarande kraftledning erfordras emellertid för annat ändamål, varför styrelsen torde komma att senare begära bemyndigande att disponera en del av beloppet.

Den vid föregående budgetårs slut förefintliga anslagsbehållningen var förhållandevis stor. Anledningen är väsentligen den, att vid nuvarande försörjningssvårigheter stora förseningar inträda i fråga om leveranser av material och apparater. Speciellt har det inverkat, att den avsedda tillverkningen och uttransporten av konstruktioner för 380 kV ledningen Harsprånget—Hallsberg under den gångna vintern icke kunde genomföras, därför att verkstäderna icke höllo de i utsikt ställda leveranstiderna. Tyvärr medför detta jämväl en betydande ökning av kostnaden för nämnda ledning.

Vattenfallsstyrelsen meddelar, att en nu verkställd detaljgenomgång av anslagsbehovet under innevarande budgetår har till resultat givit ett mycket högt belopp, så högt att tillgängligt anslag icke räcker trots det stora från budgetåret 1947/48 kvarstående överskottet. Förseningar ifråga om leveranser och arbeten torde visserligen komma att inträda, liksom under närmast föregående tid, men otvivelaktigt är, att en koncentrerings av material- och apparatlikvider kommer att föreligga under innevarande budgetår, och medelstillgången måste anpassas efter relativt optimistiska förutsättningar i fråga om industriens leveransmöjligheter, även med risk att en viss anslagsreservation kommer att föreligga vid budgetårets slut. Även efter en betydande reducering av det ursprungligen framräknade beloppet anser styrelsen ett tillskott av 10 000 000 kronor vara erforderligt under innevarande budgetår. Anledningen till att medelsåtgången under detta beräknas till högre värde än för ett år sedan är delvis den allmänna uppgången av pris- och löneläget, delvis uppkomna oväntade behov av överföringsanläggningar och nätförstärkningar samt behov av att forcera tidigare planerade arbeten. Å andra sidan ha vissa arbeten kunnat uppskjutas något eller blivit försenade av andra orsaker. Det angivna anslaget på tilläggsstat representerar sålunda ett nettobehov men kan för enkelhetens skull i sin helhet hänföras till 380 kV överföringen Harsprånget—Hallsberg.

Den i mitten av september meddelade förseningen av generatorerna till Harsprångets kraftstation medför ett halvt års uppskov med färdigställandet av 380 kV överföringens norra del Harsprånget—Midskog, under det att den södra delen fortfarande erfordras till hittills förutsatt tidpunkt med hänsyn till överföringen av kraft från Indalsälven till Mellansverige.

För budgetåret 1949/50 förutser styrelsen en medelförbrukning av 60 000 000 kronor. Beloppet är högt men dock betydligt mindre än den beräknade sammanlagda åtgången under innevarande budgetår. Den väsentligaste delen av det, nämligen cirka 25 miljoner kronor, faller på 380 kV överföringen Harsprånget—Hallsberg, trots att jämväl anslaget på tilläggsstat för innevarande budgetår anses taget i anspråk för denna anläggning. Ytterligare betydande belopp, nämligen cirka 9 miljoner kronor sammanlagt, äro betingade av den kraftöverföring på stamlinjenätet, som vattenfallsstyrelsen skall utföra åt kommunala och enskilda företag. Därvid är

att märka, att därutöver jämväl 380 kV överföringen Harsprånget—Hallsberg kan sägas bli tagen i anspråk för nämnda transitering, ehuru någon exakt kostnadsdel härför icke kan angivas. Vattenfallsstyrelsen har därjämte medräknat ett första belopp för en andra 380 kV ledning ned till Mellansverige. Med samma utgångspunkter i fråga om kraftförbrukningens utveckling, som legat till grund för förslagen om vattenkraftsutbyggnader och regleringar, beräknas en sådan ledning behöva färdigställas till år 1953. Sträckning och utförande äro ännu icke fastställda, men vissa förberedelser och materialanskaffningar torde behöva göras redan under budgetåret 1949/50. I övrigt omfattar programmet fullföljande och avslutande av redan pågående arbeten samt ytterligare förstärkningar av ledningsnätet, erforderliga på grund av den ständigt stegrade kraftavsättningen.

Styrelsen har lämnat en detaljerad redogörelse för de olika företag, som skola utföras med nu äskade medel. Beträffande denna redogörelse hänvisas till handlingarna.

Vattenfallsstyrelsen äskar sålunda *dels* å tilläggsstat till riksstaten för innevarande budgetår 10 000 000 kronor *dels ock* 60 000 000 kronor för budgetåret 1949/50.

Departementschefen.

Under hänvisning till vad jag under punkten 19 anført får jag med biträdande av vattenfallsstyrelsens förslag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Distributionsanläggningar och därmed sammanhängande arbeten vid statens kraftverk* för budgetåret 1949/50 anvisa ett investeringsanslag av 60 000 000 kronor.

[23.] 5. Diverse anslag. Under denna punkt ha sammanförts vissa anslagsfrågor av i huvudsak finansiell natur. Vattenfallsstyrelsens nu föreliggande medelsbehov avse följande ändamål:

	Kronor
Inköp av vattenfall och fastigheter	500 000
Förvärv av enskilda företag för elektrisk distributionsverksamhet	1 000 000
Statens vattenfallsverks dispositionsanslag	2 000 000.

Därjämte gör styrelsen framställning om ökning av den rörliga krediten hos riksgäldskontoret.

Vattenfallsstyrelsen.

Vattenfallsstyrelsen har lämnat i huvudsak följande motivering för sina förslag.

Inköp av vattenfall och fastigheter.

Till inköp av vattenfall och fastigheter har riksdagen senast för budgetåret 1948/49 anvisat 500 000 kronor.

Den 27 september 1947 utgjorde den odisponerade delen av anslaget 507 844 kronor och 13 öre, varav under tiden till och med den 10 oktober 1948 tagits i anspråk 219 261 kronor. Det därefter disponibla beloppet är sålunda 788 583 kronor och 13 öre.

Ytterligare inköp av betydande omfattning förutses för de närmaste åren. Vattenfallsstyrelsen anser det angeläget, att tillräckliga medel fortfarande stå till förfogande för komplettering av statens vattenfallsinnehav, och anser ett anslagstillskott av 500 000 kronor erforderligt för budgetåret 1949/50.

Vattenfallsstyrelsen har lämnat sedvanlig specificerad redogörelse för användningen av anslaget under tiden den 27 september 1947—den 10 oktober 1948.

Förvärv av enskilda företag för elektrisk distributionsverksamhet.

Riksdagen har till förvärv av enskilda företag för elektrisk distributionsverksamhet senast anvisat 2 500 000 kronor på tilläggsstat för budgetåret 1946/47.

För anslagets ändamål och den dittillsvarande användningen har redogörelse lämnats i propositionen 1946: 311. För användningen sedermera och intill den 27 september 1947 redogjordes i styrelsens petita för budgetåret 1947/48. Den 27 september 1947 var den odisponerade delen av anslaget 2 036 509 kronor. Sedermera ha följande belopp disponerats:

	Kronor
Lån till Råneå elektriska kvarnaktiebolag	400 000
Förvärv av Sevala elektriska industriförenings anläggningar	35 000
	Summa kronor 435 000.

Dessutom har en låneåterbetalning av 12 500 kronor från Gottne-Ytter-sels elektriska aktiebolag återgått till anslaget.

Det för närvarande disponibla beloppet är sålunda 1 614 009 kronor.

För den närmaste tiden förutser styrelsen en del ytterligare användningar av anslaget, varvid dock de behövliga beloppen äro små. Längre fram torde emellertid mer omfattande förvärv bli aktuella, varför styrelsen anser det önskvärt, att anslaget får ett tillskott av 1 000 000 kronor för budgetåret 1949/50.

Rörelsekredit.

1948 års riksdag biföll ett förslag i statsverkspropositionen (bil. 27, p. 24) om höjning av vattenfallsverkets rörliga kredit hos riksgäldskontoret från 10 miljoner till 25 miljoner kronor.

Hela den rörliga krediten är nu tagen i anspråk.

För innevarande budgetår förutser vattenfallsstyrelsen en ytterligare uppgång av kreditbehovet med intill 15 miljoner kronor. Huvudparten härav är betingad av oljelagringen i den nya anläggningen i Flaxenvik. För

täckning av det nya och det vid budgetårsskiftet förefintliga behovet hemställer vattenfallsstyrelsen om en ökning av den rörliga krediten med 20 miljoner kronor, alltså till 45 miljoner kronor. Med hänsyn till att krediten är avsedd att giva verket skälig rörelsefrihet i fråga om anskaffning av arbetsmaskiner och material ifrågasätter styrelsen att krediten ökas till 50 miljoner kronor.

Statens vattenfallsverks dispositionsanslag.

Såsom statens vattenfallsverks dispositionsanslag har riksdagen senast för budgetåret 1948/49 anvisat 2 000 000 kronor. Behållningen på anslaget uppgick den 1 juli 1948 till 6 958 537 kronor, sedan det tillförts dels vissa under budgetåret 1947/48 temporärt disponerade belopp, dels nyssnämnda tillskott för budgetåret 1948/49.

Beträffande reglerna för anslagets användning har en kortfattad redogörelse lämnats i 1948 års statsverksproposition (bil. 27, p. 24).

Av vattenfallsstyrelsen avgiven redovisning för anslagets användning under budgetåret 1947/48 torde få bringas till riksdagens kännedom i samband med att handlingarna i ärendet ställas till vederbörande utskotts förfogande.

Med hänsyn till såväl det definitiva ianspråktagandet av anslaget under de senaste budgetåren som förutsedd användning i fortsättningen anser vattenfallsstyrelsen ett anslagstillskott av 2 000 000 kronor för budgetåret 1949/50 önskvärt.

Med hänsyn åter till anslagets användning för temporär täckning av överskridanden av andra anslag mot budgetårens slut, kan ifrågasättas, anför styrelsen vidare, huruvida icke den genomsnittliga anslagsbehållningen borde höjas till cirka 10 000 000 kronor genom ett tillskott av 5 000 000 kronor på tilläggsstat för budgetåret 1948/49. Styrelsen har för närvarande i gång flera arbeten med en medelförbrukning av 10 000 000 à 25 000 000 kronor per år. Som erfarenheter från föregående budgetår visa, kunna oväntade förskjutningar, löne- och prisstegring efter senaste kontrolltillfälle och dylikt medföra, att för flera av dessa arbeten tillfälliga anslagsbrister på ett par miljoner kronor uppstå. Vissa nu på tilläggsstat begärda anslag för särskilda ändamål skulle kunna avvaras eller minskas, om nämnda tillskott till dispositionsanslaget erhöles. Styrelsen åtnöjer sig emellertid med att hemställa om det ovannämnda tillskottet 2 000 000 kronor för nästa budgetår.

Yttrande.

Fullmäktige i riksgäldskontoret erinra med anledning av vattenfallsstyrelsens hemställan om ökning av den rörliga krediten från 25 till 45 miljoner kronor om att fullmäktige enligt beslut av riksdagen bemyndigats att tillhandahålla krediter för beredande av rörelsekapital åt bl. a. följande andra statliga myndigheter med härefter angivna högsta belopp, nämligen tele-

grafverket 35 miljoner kronor, statens järnvägar 50 miljoner kronor och domänverket 20 miljoner kronor. Av dessa krediter hade den 5 oktober 1948 av telegrafverkets kredit 28 miljoner kronor tagits i anspråk. Statens järnvägars kredit har hittills ej utnyttjats.

I sitt yttrande den 23 oktober 1947 till Kungl. Maj:t över styrelsens då föreliggande begäran om kreditens ökning med 15 miljoner kronor yttrade fullmäktige bl. a., att med det dåvarande läget på kapitalmarknaden vore riksgäldskontorets möjligheter att på marknaden upplåna medel ytterst beskurna. Detta gäller i än högre grad för närvarande. I den mån överskottsmedel från driftbudgeten icke finnas för riksgäldskontoret disponibla, är kontoret, bortsett från vissa tillfälliga krediter från postverket omedelbart före och under skatteuppbörderna, så gott som helt hänvisat till att anlita upplåning i riksbanken för bestridande av sina utgifter.

Under tiden efter år 1945 har riksgäldskontoret kunnat fullgöra ämbetsverkens rekvisitioner å kapitalbudgeten med från statskontoret erhållna driftmedel. Av nu föreliggande beräkningar vill det emellertid synas, som om dessa medel för den återstående delen av innevarande budgetår icke skulle bli tillräckliga. Ett underskott torde uppkomma på omkring 200 miljoner kronor. Under budgetåret förfalla dessutom — fränsett korta, huvudsakligen hos riksbanken placerade skattkamarväxlar, vilka torde kunna omsättas — statslån till ett belopp av omkring 300 miljoner kronor. Med de förhållanden, som för närvarande råda på kapitalmarknaden, äro riksgäldskontorets möjligheter att kunna inlösa dessa lån med ny upplåning i marknaden eller konvertera desamma synnerligen små, om ens befintliga.

För budgetåret 1949/50 kan man, så vitt nu kan förutses, icke räkna med några förbättrade låneförhållanden på marknaden för riksgäldskontoret. Även om fullmäktige anse sig böra utgå från att inkomsterna å driftbudgeten bli så stora, att de kunna täcka även utgifterna å kapitalbudgeten — vilka med ledning av erfarenheten från de senast förflutna månaderna, kunna beräknas till omkring 700 å 800 miljoner kronor — tillkommer regleringen av vissa under budgetåret förfallande statslån till ett belopp av, exklusive korta skattkamarväxlar, i runt tal 370 miljoner kronor. Därest en förbättring av läget på lånemarknaden icke inträtt till lånens förfallotider, komma för deras inlösen eller konvertering att gälla samma förhållanden som nyss sagts om de under innevarande budgetår förfallande lånen.

Såsom sammanfattning av det nu anförda framhålla fullmäktige i anledning av den föreliggande remissen att riksgäldskontoret, så länge nu rådande förhållande att kontoret praktiskt taget saknar möjlighet att upptaga lån i marknaden kommer att bestå — i den mån överskott å driftbudgeten icke föreligger — huvudsakligen är hänvisat till upplåning i riksbanken för att fullgöra sina utgifter.

Departementschefen.

Mot vattenfallsstyrelsens anslagsäskanden har jag intet att erinra.

Vad angår förslaget om ökning av vattenfallsverkets rörliga kredit med 20 miljoner kronor synes det icke vara möjligt att, utan inskränkningar i verkets arbeten, undgå en belastning av angiven storlek. Med den ståndpunkt jag intagit till styrelsens förslag i övrigt finner jag mig därför böra tillstyrka den begärda höjningen av krediten. Jag förutsätter därvid, att krediten kommer att tagas i anspråk endast då så är oundgängligen nödvändigt.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

I) för budgetåret 1949/50 anvisa följande investeringsanslag, nämligen

- a) *Inköp av vattenfall och fastigheter* 500 000 kronor,
- b) *Förvärv av enskilda företag för elektrisk distributionsverksamhet* 1 000 000 kronor,
- c) *Statens vattenfallsverks dispositionsanslag* 2 000 000 kronor;

II) bemyndiga fullmäktige i riksgäldskontoret att för beredande av ytterligare rörelsekapital åt statens vattenfallsverk tillhandahålla en från 25 000 000 till 45 000 000 kronor ökad rörlig kredit.

II. Luftfartsfonden.

[24.] Luftfartens markorganisation. Till luftfartens markorganisation ha för budgetåren 1947/48 och 1948/49 anvisats samt för budgetåret 1949/50 äskats följande investeringsanslag.

	1947/48	1948/49	1949/50
Markförvärv	1 200 000 ¹	1 000 000 ²	1 000 000
Flygfältsbyggen	12 620 000	1 500 000	4 500 000
Byggnader	1 300 000	2 300 000	1 300 000
Radiofyrar	2 000 000	—	1 300 000
Belysningsanläggningar	175 000	1 700 000	1 325 000
Fordon, maskiner och redskap..	300 000	200 000	200 000
Övrigt	1 000 000	1 000 000	2 000 000
Summa kronor	18 595 000	7 700 000	11 625 000

Vid utgången av budgetåret 1947/48 förelåg å tidigare anvisade anslag en behållning av i runt tal 31,4 miljoner kronor. Den 1 juli 1948 fanns sålunda ett sammanlagt belopp av omkring 38,1 miljoner kronor tillgängligt för pågående och nya arbeten m. m. Investeringsutgifterna för luftfartens markorganisation stannade under budgetåret 1947/48 vid i runt tal 12,1 miljoner kronor.

Luftfartsstyrelsen.

Luftfartsstyrelsen har i sina petita den 31 augusti 1948 äskat anslag för nästa budgetår med tillhoppa 11 625 000 kronor. I den allmänna motiveringen för sitt förslag påpekar styrelsen till en början att civilflyget för närvarande över hela världen genomgår en kris. Anledningarna härtill äro av flera slag. Styrelsen framhåller, att efter världskrigets avslutande civilflyget, som var det fortskaffningsmedel som hastigast kom i gång efter fiendtligheternas inställande, undergick en synnerligen kraftig utveckling. Detta förhållande gav i sin tur anledning till stor optimism beträffande flygets framtid, och i de flesta lufttrafikerande länder, bland andra vårt eget, gjordes betydande flygplanbeställningar, personal nyanställdes och erhöi utbildning och medel investerades i hangarer och verkstäder m. m. Såsom en följd härav blev det nödvändigt att i betydande omfattning jämväl utbygga den statliga markorganisationen.

I och med återgången till mera normala förhållanden ha emellertid övriga trafikmedel kommit i gång och bjuda numera flyget en skarp konkur-

¹ Härav å tilläggsstat 500 000 kronor.

² Äskat å tilläggsstat.

rens. Det klientel som man mest räknade med för trafikflygets vidkommande har av olika skäl men huvudsakligen på grund av det labila internationella läget och de utomordentligt stora svårigheterna med avseende å valutatilldelning m. m. icke blivit i tillfälle att resa i den utsträckning man tidigare tänkt sig. Då härtill kommer att biljettpriserna, på grund av konkurrensen flygtrafikföretagen emellan, kommit att pressas ganska hårt, medan samtidigt kostnaderna för anskaffning, underhåll och drift av den moderna flygplanparken blivit höga, har det ekonomiska utbytet av luftfarten tills vidare icke motsvarat förväntningarna.

I dagens läge gäller det sålunda, enligt luftfartsstyrelsens mening, för trafikföretagen att skära ned utgifterna och närmare anpassa trafikapparaten efter det behov som föreligger. Ändamålet måste vara att på bästa sätt överbrygga de nuvarande svårigheterna utan att inskränka trafikorganisationen i sådan grad att en fortsatt utbyggnad i framtiden allvarligt äventyras. Någon som helst anledning att betrakta de föreliggande svårigheterna annat än som övergående anser styrelsen icke förefinnas.

En naturlig följd av det läge som styrelsen skildrat anser styrelsen för markorganisationens vidkommande vara att investeringarna i flygfält och byggnader m. m. böra fullföljas. Utbyggnadstempot kan dock möjligen minskas och arbetena följaktligen utsträckas över en längre tidrymd, beroende på det aktuella behovet. Vidare har utvecklingen visat, att vissa ändamål som tidigare ansetts vara förstahandsönskemål eventuellt kunna givas en lägre prioritet, medan andra ändamål kanske blivit mera angelägna. Vad särskilt storflygplatsen beträffar är dess tillkomst enligt luftfartsstyrelsens mening alltjämt ur flera olika synpunkter synnerligen önskvärd och nödvändig. Då emellertid betydande medel redan beviljats för ändamålet och utbyggnaden, på grund av läget på arbetsmarknaden, icke kunnat gå så hastigt som man tidigare räknat med ha avsevärda reservationer uppstått. På grund härav torde medelsanvisningen för nästa budgetår kunna inskränkas till ett relativt blygsamt belopp.

Luftfartsstyrelsen behandlar härefter de särskilda medelsbehoven under de anslagsrubriker, som riksdagen fastställt rörande kapitalbudgeten under luftfartsfonden. Innan styrelsen övergår till de särskilda anslagsfrågorna framhåller styrelsen, att luftfartens i mångt och mycket speciella karaktär — kännetecknad bland annat av stor konjunkturkänslighet — gör det vanskligt att i detalj angiva de olika anslagens användning. Då härtill kommer att styrelsen svårigen kan överblicka det blivande läget på arbetsmarknaden, anser styrelsen att Kungl. Maj:t bör kunna vidtaga omdispositioner med avseende å såväl redan anvisade som i förevarande skrivelse äskade medels användning.

M a r k f ö r v ä r v.

Den 30 juni 1948 återstod å anslaget för markförvärv en reservation av i runt tal 881 000 kronor. På grund av redan vidtagna dispositioner utgör

det för nya investeringar för andra ändamål än storflygplatsen tillgängliga beloppet i runt tal 200 000 kronor. Något nytt anslag för budgetåret 1948/49 har ej anvisats.

Vidkommande erforderligt anslag för nästa budgetår meddelar luftfartsstyrelsen, att totala markbehovet för storflygplatsen på grund av ändrade banlägen blivit väsentligt större än vad ursprungligen beräknats. Det ytterligare medelsbehovet, utöver föreliggande reservation, beräknas till 2 000 000 kronor. Härav erfordras 1 000 000 kronor innevarande budgetår och resterande belopp av 1 000 000 kronor nästa budgetår.

Utöver för storflygplatsen erforderlig mark planeras för nästa budgetår vissa mindre markförvärv på skilda platser, vilka kunna likvideras ur den odisponerade delen av anslagsbehållningen.

Under förutsättning att medel jämväl anvisas å tilläggsstat till riksstaten för innevarande budgetår, varom styrelsen gör särskild framställning, beräknas anslagsbehovet för budgetåret 1949/50 under rubriken Markförvärv till 1 000 000 kronor.

Flygfältsbyggen.

Den 1 juli 1948 funnos å anslaget till Flygfältsbyggen sammanlagt omkring 21,9 miljoner kronor tillgängliga för pågående och nya arbeten. Härav utgjorde i runt tal 20,4 miljoner kronor behållning å tidigare anvisade anslag och 1,5 miljon kronor medelsanvisning för budgetåret 1948/49.

Luftfartsstyrelsens anslagsäskanden till flygfältsbyggen under budgetåret 1949/50 sluta å tillhopa 4,5 miljoner kronor, fördelade på följande företag:

	Kronor
Halmsjön, byggnadsarbeten m. m.	1 000 000
Bromma, sprängningsarbeten vid stationen.....	1 000 000
Bromma, hangarplatta m. m.	500 000
Torslanda, sprängningsarbeten	2 000 000
Summa kronor	4 500 000.

Av luftfartsstyrelsens petita framgår bl. a. följande.

Storflygplatsen vid Halmsjön. Med bifall till propositionen 1946: 379 har riksdagen beslutat, att en storflygplats skall anläggas vid Halmsjön.

För påbörjande av flygfältsbygget ha för budgetåret 1946/47 anvisats 6 000 000 kronor och för budgetåret 1947/48 10 000 000 kronor under anslaget till Flygfältsbyggen. Den 30 juni 1948 förefintlig behållning å de för storflygplatsen avsedda medlen uppgick till något mer än 14 000 000 kronor.

Byggnadsdelegationen för storflygplatsen har hösten 1948 beräknat medelsförbrukningen för budgetåret 1948/49 till 7,5 miljoner kronor och för nästa budgetår till 13 miljoner kronor samt har hos luftfartsstyrelsen hemställt, att ett belopp av 6,5 miljoner kronor måtte anvisas för nästa budgetår för ändamålet.

Luftfartsstyrelsen — som understryker önskvärdheten av att arbetena å storflygplatsen bedrivs så energiskt som möjligt — anser emellertid knappast praktiskt möjligt att — därest ej ett markant omslag kommer till stånd å arbetsmarknaden, i vilket fall särskilda medel torde kunna ställas till förfogande — intill den 1 juli 1950 förbruka mera än cirka 15 000 000 kronor. Under sådana omständigheter finner styrelsen ett belopp av 1 000 000 kronor böra anvisas för budgetåret 1949/50.

Bromma flygplats. 1944 års flygplatsutredning föreslog beträffande Bromma flygplats utförande av fältarbeten, iordningställande av hangarplattform samt uppförande av byggnader m. m. för en kostnad av sammanlagt 10 440 000 kronor, varav ett belopp av 5 590 000 kronor belöpte på arbeten hänförliga till flygfältsbyggen. Dessa arbeten beräknas nu kosta cirka 5 900 000 kronor. Vid 1946 års riksdag har beslutats utförande av vissa förbättringsarbeten utöver normalt underhåll av hårdgjorda ytor för en kostnad av 600 000 kronor.

De sålunda förordade under anslaget Flygfältsbyggen hänförliga arbetena å flygplatsen framgå av följande tabell.

	Kronor
1. Sänkning av Tönsethska huset.....	900 000
2. Förbindelsebanan 13—31 jämte ytbehandlings, stråk 13....	1 600 000
3. Breddning av stråk 31 del 1.....	1 600 000
4. Hangarplattformens förlängning fram till Ulvsundavägen.....	1 800 000
5. Förbättringsarbeten utöver normalt underhåll av hårdgjorda ytor	600 000
	Summa kronor 6 500 000.

För genomförande av dessa arbeten anvisade 1946 års höstriksdag 3 000 000 kronor å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1946/47 och 1947 års riksdag 2 400 000 kronor å riksstaten för budgetåret 1947/48. Med anlitande av hittills anvisade medel ha de under punkterna 2—5 upptagna arbetena påbörjats.

För budgetåret 1948/49 har å riksstaten anvisats 1 300 000 kronor för arbeten å Bromma flygplats. Av detta belopp avses 300 000 kronor för hangarplatta m. m. för en ny hangar och 1 000 000 kronor för sprängningsarbeten m. m. vid stationsområdet.

Luftfartsstyrelsen föreslår, att för nästa budgetår under förevarande anslag anvisas 1 000 000 kronor för fortsatta sprängningsarbeten vid stationsområdet och utsprängning av skyddsrum under blivande stationsbyggnad samt 500 000 kronor för breddning av plattformen framför aktiebolaget Aero transports hangarer och för ytbehandling av vissa enligt generalplanen för flygplatsen för en ny startbana och en ny hangar avsedda områden, vilka skola utfyllas med sprängsten från stationsområdet.

Torslanda flygplats. Luftfartsstyrelsen erinrar, att utredning verkställdts rörande slutlig lösning av Göteborgs flygplatsfråga och att två alternativ äro föremål för fortsatt behandling. Det ena innebär, att Torslanda flygplats utvidgas, och det andra, att en helt ny flygplats anlägges vid Vättlefjäll nordost om Göteborg. Sistnämnda alternativ förutsätter en betydande kapitalinvestering, som under nuvarande förhållanden synes utesluten men som i en framtid kan bliva aktuell. Tills vidare kommer Torslanda flygplats att vara den förnämsta flygplatsen i västra Sverige. Med hänsyn därtill föreslår luftfartsstyrelsen, att vissa förbättrande åtgärder för en sammanlagd kostnad av 4 500 000 kronor snarast vidtagas. Av detta belopp böra 2 000 000 kronor anvisas för nästa budgetår.

Till motivering härför anför styrelsen, att inflygningssektorerna till de nuvarande banorna icke uppfylla de krav, som måste ställas med hänsyn till de flygplantyper, bland andra Douglas DC—6, som nu trafikera flygplatsen. Den nuvarande situationen måste därför betraktas såsom ett provisorium, som av säkerhetsskäl icke längre bör bestå. I syfte att öka de fria inflygningslutningarna till Torslanda anser styrelsen nödvändigt, att vissa arbeten, nämligen sprängning och avjämning i tre av de sex inflygningssektorerna, snarast utföras. Härigenom skulle — förutom avsevärt förbättrade inflygningsförhållanden — ökade utrullningslängder utvinnas. De bergmassor som erhållas vid dessa sprängningar avses skola utläggas i havet i förlängning av en bibana, som därefter skulle ytbehandlas. Bibanans längd komme härigenom att öka med 160 meter. De föreslagna arbetsobjekten äro lämpliga såsom vinterarbeten.

By g g n a d e r.

Den 1 juli 1948 funnos å anslaget till Byggnader sammanlagt 7,6 miljoner kronor tillgängliga för pågående och nya arbeten. Härav utgjorde 5,3 miljoner kronor reservationer å tidigare anvisade anslag och 2,3 miljoner kronor medelsanvisningen för budgetåret 1948/49.

För nästa budgetår har luftfartsstyrelsen angivit behovet av nya anslagsmedel för byggnader till sammanlagt 1,3 miljon kronor, fördelade på följande företag:

	Kronor
Halmsjön, förberedelsearbeten	500 000
Bromma, brandstation med garage- och förrådsutrymmen	420 000
Bromma, sprinklersystem för eldsläckning	240 000
Norrköping, sprinklersystem för eldsläckning	140 000

Summa kronor 1 300 000.

Såsom motivering för dessa förslag anföres i huvudsak följande.

För nästa budgetår har byggnadsdelegationen för storflygplatsen vid Halmsjön — utöver förefintlig anslagsbehållning av 750 000 kronor — anmält ett medelsbehov av 700 000 kronor till hanga-

rer m. m. samt 1 000 000 kronor till vissa övriga husbyggnader, som erfordras under arbetets gång eller eljest böra komma till under ett tidigt skede av flygplatsens utbyggnad, såsom förrådsbyggnader, transformatorstation, vattenledningsverk m. m. Styrelsen föreslår att medelsäskandet för nästa budgetår inskränkes att omfatta hälften av sistnämnda belopp eller 500 000 kronor.

För budgetåret 1948/49 ha anvisats 600 000 kronor för påbörjande av en brandstation med garage- och förrådsutrymmen vid Bromma flygplats. Byggnadsstyrelsen angav tidigare totalkostnaden för byggnadsföretaget till 975 000 kronor. Med hänsyn till den allmänna stegringen av byggnadskostnaderna anser luftfartsstyrelsen nämnda belopp böra höjas till 1 020 000 kronor. Det ytterligare anslag som erfordras för nästa budgetår för att färdigställa byggnaden uppgår således till 420 000 kronor.

Med hänsyn till de betydande värden luftfartsstyrelsens hangarer jämte i dessa inrymda flygplan representera anser styrelsen angeläget, att sprinklersystem för eldsläckning inmonteras i den nyligen påbörjade hangaren vid Torslanda flygplats ävensom i de hangarer, vilkas uppförande beslutats men ej påbörjats (Bromma, Norrköpings, Sundsvall/Härnösands och Karlstads flygplatser). För budgetåret 1949/50 erfordras medel för de hangarer vid Bromma och Norrköpings flygplatser, vilkas uppförande tidigare beslutats. Kostnaderna härför kunna beräknas till 240 000 respektive 140 000 kronor.

Radiofyrrar.

Den 30 juni 1948 fanns i runt tal 1,8 miljon kronor till förfogande å anslaget. För innevarande budgetår ha medel icke anvisats till radiofyrrar.

Luftfartsstyrelsens investeringsprogram för nästa budgetår kräver, enligt styrelsens beräkningar, en medelsanvisning av 1,3 miljon kronor och avser följande materielanskaffning.

	Total kostnad	Äskat för nästa budgetår
	Kronor	Kronor
Landningsradiofyrrar — Instrument Landing System (ILS)	2 108 800	750 000
Övervakningsradaranläggning för Bromma flygplats	650 000	300 000
Telefonapparat	80 000	30 000
Navigationsradiofyrrar vid luftfartsleder	—	220 000
Summa kronor 1 300 000.		

Luftfartsstyrelsen erinrar, att den 1 juli 1947 förefintlig behållning å anslaget till Radiofyrrar avsetts skola användas för att gälda förskottslikvider för anskaffning av — förutom fyra redan beslutade landningsradiofyrrar av typ ILS å Norrköpings, Bulltofta, Visby och Luleå flygplatser — ytterligare fyra dylika radiofyrrar för, bland andra, Karlstads och Sundsvall/Härnösands flygplatser. Under budgetåret 1949/50 erfordras i första hand medel till bestridande av likvider vid leveransen av materiel för fem av nämnda åtta landningsradiofyrrar samt för leveranskontroll och installation av en

del av anläggningarna. För nu angivna ändamål beräknar styrelsen ett belopp av sammanlagt 750 000 kronor erforderligt.

Direkttelefonnätet mellan våra trafikflygplatser drager en betydande årlig kostnad. Genom komplettering av den befintliga apparaturen för en kostnad av 80 000 kronor skulle denna anläggning kunna utnyttjas avsevärt effektivare än vad för närvarande är möjligt. Under budgetåret 1949/50 erfordras 30 000 kronor för utläggande av beställning å materielen.

Luftfartsstyrelsen har i samråd med de större lufttrafikbolagen utarbetat en plan för anordnandet av navigationsradiofyrrar utefter luftfartslederna. För anskaffning och uppsättning av ytterligare fyrrar i enlighet med denna plan samt för ombyggnad av ett antal äldre, mera provisoriskt utförda radiofyrranläggningar beräknar styrelsen under nästkommande budgetår ett belopp av 220 000 kronor erforderligt.

Belysningsanläggningar.

Den 1 juli 1948 funnos i runt tal 3,1 miljoner kronor till förfogande, varav 1,4 miljon kronor utgjorde behållning å tidigare anvisade medel och 1,7 miljon kronor anslaget för budgetåret 1948/49.

Det av luftfartsstyrelsen anmälda anslagsbehovet för belysningsanläggningar under budgetåret 1949/50 utgör 1 325 000 kronor, vilket fördelar sig på de olika flygplatserna på följande sätt.

	Totalt medelsbehov Kronor	Medelsbehov under budgetåret 1949/50 Kronor
Halmsjön	3 000 000	500 000
Bromma	230 000	230 000
Torslanda	230 000	230 000
Norrköping	230 000	230 000
Div. flygplatser	135 000	135 000
Summa kronor	3 825 000	1 325 000

I anslutning härtill framhåller luftfartsstyrelsen, att en ständig strävan finnes på civilflygets område att genom utnyttjande av teknikens senaste landvinningar höja flygsäkerheten. De internationella kraven på flygsäkerhet ha för närvarande framför allt tagit sikte på att söka åstadkomma större ljusstyrkor å trafikflygplatserna för att underlätta flygplans landning vid nedsatt sikt. Styrelsen anser det angeläget att under nästa budgetår anskaffa ban- och inflygningsljus med hög ljusintensitet för de s. k. instrumentlandningsbanorna vid Bromma, Torslanda och Norrköpings flygplatser. Enligt styrelsens beräkningar uppgå för envar av nämnda flygplatser kostnaderna för anskaffning av materiel för högintensitetsbanljus till 150 000 kronor och kostnaderna för anskaffning av materiel för inflygningsljus till 80 000 kronor. Sammanlagt skulle således för dessa materielanskaffningar erfordras 450 000 respektive 240 000 kronor.

För erforderliga kompletteringsarbeten med avseende å fältbelysningen å vissa flygplatser bör för budgetåret 1949/50 beräknas ett belopp av 135 000 kronor.

För storflygplatsens förseende med belysningsanordningar har beräknats tillhopa 3 000 000 kronor, varav hittills av riksdagen anvisats 1 000 000 kronor. För ändamålet har delegationen för storflygplatsen, utöver eventuellt förefintliga reservationer, beräknat ett sammanlagt belopp av 1 100 000 kronor erforderligt under nästa budgetår. Luftfartsstyrelsen föreslår för sin del, att för ändamålet upptages ett till 500 000 kronor reducerat belopp.

Fordon, maskiner och redskap.

Den 1 juli 1948 funnos i runt tal 719 000 kronor till förfogande å anslaget. Härav belöpa cirka 519 000 kronor å tidigare anvisade anslag och 200 000 kronor å det för innevarande budgetår anvisade anslaget.

Luftfartsstyrelsen äskar 200 000 kronor till fordon, maskiner och redskap för nästa budgetår.

Luftfartsväsendets dispositionsanslag.

Den 1 juli 1948 funnos i runt tal 2 miljoner kronor till förfogande å anslaget. Härav utgjorde 1 miljon kronor behållning å tidigare anvisade medel och 1 miljon kronor det för innevarande budgetår anvisade anslaget.

Genom beslut den 19 mars 1948 har Kungl. Maj:t förklarat, att luftfartsstyrelsen av dispositionsanslaget må taga i anspråk högst 500 000 kronor för arbeten och anskaffningar, vilka var för sig beräknas draga en kostnad av högst 100 000 kronor.

Luftfartsstyrelsen framhåller, att förevarande anslag måste betraktas såsom en reserv, som tillgripes vid uppkommande behov vilka icke kunnat förutses vid tiden för anslagsäskandenas ingivande, och att det därför av naturliga skäl är svårt att avgiva bestämda beräkningar. Enär vid utgången av budgetåret 1946/47 å anslaget till Ersättningsanskaffning och ersättningsarbeten kvarstående reservation, vilken enligt Kungl. Maj:ts beslut den 11 april 1947 överförts till dispositionsanslaget, ävensom för budgetåren 1947/48 och 1948/49 anvisade belopp torde komma att i sin helhet förbrukas under budgetåret 1948/49, bör anslaget uppräknas till 2 000 000 kronor.

Yttranden.

Aktiebolaget Aerotransport och Svensk interkontinental lufttrafik aktiebolag meddela i gemensamt yttrande den 6 oktober 1948, att de med anledning av de allmänna svårigheter den kommersiella luftfarten befinner sig i med därav följande inskränkningar i verksamheten lämna luftfartsstyrelsens anslagsäskanden utan erinran.

Statens industrikommission meddelar i yttrande den 6 oktober 1948, att önskade kvantiteter valsat järn och stål samt gjutjärns- och smidesjärnsrör torde kunna ställas till förfogande. Likaså torde behovet av erforderliga

metallkvantiteter kunna tillgodoses. Huruvida den för import från U. S. A. angivna elmaterielen kan komma att erhållas därifrån, blir beroende på valutasituationens utveckling. Det är emellertid ej sannolikt, att styrelsen kan erhålla mer än en del av den önskade importen.

Arbetsmarknadsstyrelsen framhåller i yttrande den 7 oktober 1948, att luftfartsstyrelsens beräkning av medelsbehovet för budgetåret 1949/50 är grundad på en ökning under år 1949 i förhållande till år 1948 av byggnads- och anläggningsarbeten inom luftfartsstyrelsens verksamhetsområde med cirka 6,8 miljoner kronor. Vidare förutsätter beräkningarna, att kvoten för civil lufttrafik i tillståndsbudgeten för år 1949 skulle göras så stor, att enbart för luftfartsstyrelsens arbeten skulle kunna beviljas byggnadstillstånd i en omfattning, som motsvarar minst en fördubbling av 1948 års kvot.

Styrelsen framhåller därjämte, att luftfartsstyrelsens beräkning av medelsbehovet för budgetåret 1949/50 förutsätter en så väsentlig ökning av investeringarna i byggnads- och anläggningsarbeten, att kvoten för civil lufttrafik för att inrymma densamma måste givas väsentligt större utrymme i investeringsbudgeten än vad den har för år 1948. Även om ifrågavarande arbeten till mycket stor del utföras med byggnadsmaskiner, måste detta program förutsätta en väsentlig ökning av arbetsstyrkan i här ifrågavarande och därmed sammanhängande arbeten. En sådan utökning kan i nuvarande arbetsmarknadsläge icke komma till stånd utan motsvarande minskning inom andra investeringsområden, vilket torde möta stora svårigheter med hänsyn till att inom alla områden önskemål föreligga om mycket stora investeringar utöver dem som kunnat inrymmas i 1948 års investeringsbudget.

Beträffande flygplatsarbetena vid Halmsjön meddelar styrelsen, att styrelsen genom beslut den 23 augusti 1948 medgivit, att — utöver ett mindre antal fångar, för vilka fängvårdsstyrelsen anordnat läger på orten — sammanlagt högst 100 man må sysselsättas. Ur arbetsmarknadssynpunkt är intet att erinra mot att arbetet även under år 1949 bedrivs i denna omfattning. Utökning av arbetsstyrkan synes i nuvarande arbetsmarknadsläge icke vara möjlig annat än under vinterhalvåret i det fall att behov skulle föreligga att bereda sysselsättning åt friställd arbetskraft, närmast från Stockholm.

Departementschefen.

Den ekonomiska kris, som under år 1948 drabbat den civila luftfarten i allmänhet, har för den svenska civila luftfartens vidkommande föranlett ett flertal rationaliseringsåtgärder i lufttrafikföretagens verksamhet. Sålunda har lufttrafiken omlagts samt behovet av materiel och personal anpassats efter trafikens omfattning. Såsom ett led i rationaliseringen ingår sammanförandet av aktiebolaget Aerotransport och Svensk interkontinental lufttrafik aktiebolag i ett företag. Flygbolagen ha i viss utsträckning upp-

skjutit eller helt skrinlagt planer på nya investeringar i byggnader och anläggningar.

Även för markorganisationens del måste — som jag framhållit i förra årets statsverksproposition — hänsyn tagas till det förändrade läge som inträtt för luftfarten samt till önskvärdheten av att begränsa investeringsverksamheten över huvud.

Den största posten i luftfartsstyrelsens investeringsprogram utgöres av arbetena å storflygplatsen vid Halmsjön. Dessa arbeten komma under innevarande vinter att föras fram till ett stadium, vid vilket ett avbrott kan ske utan att därigenom några skador behöva uppkomma på vad som redan utförts. Enligt de beräkningar, som ligga till grund för den i annat sammanhang framlagda investeringsbudgeten för byggnads- och anläggningsverksamheten 1949, skola arbetena vid Halmsjön, med vissa mindre undantag, tills vidare nedläggas under året. Om förhållandena därtill föranleda torde frågan om återupptagande av arbetena senare få anmälas för Kungl. Maj:t såsom byggnadstillståndsärende. Tillgängliga anslagsmedel torde vara tillräckliga, varför någon ytterligare medelsanvisning ej erfordras för nästa budgetår.

Även beträffande övriga delar av luftfartsstyrelsens investeringsprogram synes det nödvändigt att begränsa arbeten och anskaffningar till de mest angelägna ändamålen. Jag kommer i det följande att närmare behandla dessa frågor för varje särskilt anslag och kommer därvid att förorda vissa ytterligare begränsningar i luftfartsstyrelsens föreliggande förslag till kapitalinvesteringar för nästa budgetår.

Vad först angår anslaget till Markförvärv har luftfartsstyrelsen äskat anslag till fortsatta förvärv av mark för storflygplatsen vid Halmsjön med 1 miljon kronor å tilläggsstat till riksstaten för innevarande budgetår och 1 miljon kronor å riksstaten för nästa budgetår. Det ökade medelsbehovet föranledes av att ytterligare vissa markområden erfordras på grund av ändrade banlägen å flygplatsen. Jag har icke något att erinra mot dessa förslag. Senare i dag kommer jag att hemställa, att det å tilläggsstat till riksstaten äskade beloppet anvisas.

Under rubrikerna Flygfältsbyggen och Byggnader har luftfartsstyrelsen för nästa budgetår äskat anslag till anläggningar på — förutom storflygplatsen — Bromma och Torslanda flygplatser.

Vad beträffar Bromma flygplats anser jag icke erforderligt, att ytterligare medel anvisas till sprängningsarbeten vid stationsområdet m. m. För arbetenas påbörjande har nämligen för innevarande budgetår anvisats ett anslag av 1 miljon kronor, vilket ännu icke till någon del tagits i anspråk. Däremot tillstyrker jag, att 0,5 miljon kronor anvisas för att möjliggöra en breddning av plattformen framför aktiebolaget Aero transports hangarer m. m. Dessa arbeten kunna delvis utföras såsom vinterarbeten, vilket synes vara av värde ur sysselsättningssynpunkt.

Luftfartsstyrelsen har därjämte för nästa budgetår äskat ett fortsätt-

ningsanslag av 420 000 kronor till uppförande å Bromma flygplats av en brandstation med garage- och förrådsutrymmen, vartill för innevarande budgetår anvisats 600 000 kronor. Jag tillstyrker, att anslaget för nästa budgetår förstärkes med ett till 400 000 kronor avrundat belopp. Till anordnande av sprinklersystem för eldsläckning i hangarer på Bromma och Norrköpings flygplatser har luftfartsstyrelsen för nästa budgetår äskat sammanlagt 380 000 kronor under anslaget till Byggnader. Beloppet torde, i den mån detsamma kan komma att erfordras under nästa budgetår, kunna bestridas av reserverade medel eller av medel från dispositionsanslaget.

Till vissa sprängnings- och utvidgningsarbeten å Torslanda flygplats har luftfartsstyrelsen för nästa budgetår äskat 2 miljoner kronor. Totalkostnaden utgör 4,5 miljoner kronor. I samband härmed anmäler luftfartsstyrelsen två alternativ till slutlig lösning av Göteborgs flygplatsfråga. Enligt det ena skulle en ny flygplats anläggas vid Vättlefjäll nordost om Göteborg och enligt det andra skulle Torslanda flygplats utvidgas och förbättras. Luftfartsstyrelsen har med hänsyn till att stora kapitalinvesteringar under nuvarande förhållanden synas uteslutna förordat det senare alternativet. Jag ansluter mig till styrelsens förslag och förordar, att medel till arbetenas påbörjande anvisas för nästa budgetår. Anslagsbeloppet synes dock kunna minskas till 1 miljon kronor.

Vid bifall till vad jag här förordat skulle anslaget till Flygfältsbyggen för nästa budgetår anvisas med 1,5 miljon kronor och anslaget till Byggnader med 0,4 miljon kronor.

I detta sammanhang torde jag få anmäla, att Kungl. Maj:t genom beslut den 14 november 1947 bemyndigat byggnadsdelegationen för storflygplatsen att tillkalla vissa experter för att verkställa förberedande planläggning av de till flygplatsen angränsande områden, vilka kunna behöva reserveras för framtida, av flygplatsens tillkomst föranledd bebyggelse, samt att Kungl. Maj:t förklarat, att utgifterna för planlägningsarbetet skola bestridas av till delegationens förfogande ställda medel. Anslaget till Flygfältsbyggen har tagits i anspråk för detta ändamål.

Med anlitande av medel under anslaget till Radiofyrar ha sammanlagt tio landningsradiofyrar (av typen Instrument Landing System) beställts. Av dessa beräknas två, som inköpts för Bromma och Torslanda flygplatser, kunna tagas i bruk i början av år 1949. Luftfartsstyrelsen har nu begärt 750 000 kronor för slutlikvid och installation av fem av de återstående åtta redan beställda radiofyrarna. Häremot har jag icke något att erinra.

Vidkommande övriga medelsäskanden under anslaget till Radiofyrar anser jag mig böra tillstyrka, att 30 000 kronor anvisas till förbättring av direkttelefonnätet mellan trafikflygplatserna och 70 000 kronor till diverse mindre arbeten. Valutaläget torde omöjliggöra att den för Bromma flygplats avsedda övervakningsradaranläggningen anskaffas. Någon medelsanvisning för detta ändamål har jag därför icke beräknat.

I enlighet härmed skulle anslaget till Radiofyrrar för nästa budgetår anvisas med 850 000 kronor.

Beträffande anslaget till Belysningsanläggningar tillstyrker jag, att 150 000 kronor anvisas för att möjliggöra anskaffning av högintensitetsljus till Bromma flygplats. Beloppet bör i avvaktan på ytterligare erfarenhet rörande dessa ljusanordningars lämplighet få disponeras endast efter beslut av Kungl. Maj:t. Till kompletteringsarbeten beträffande fältbelysningen å flygplatserna tillstyrker jag, att ett belopp av 100 000 kronor anvisas för nästa budgetår. Sammanlagt skulle alltså under anslaget till Belysningsanläggningar anvisas 250 000 kronor för nästa budgetår.

Å anslaget till Fordon, maskiner och redskap fanns den 30 juni 1948 en behållning av 519 000 kronor, varav 130 000 kronor ännu hösten 1948 icke voro disponerade genom utlagda beställningar. För innevarande budgetår har anslaget anvisats med 200 000 kronor. Då investeringsutgifterna för detta ändamål synas böra hållas inom ramen för redan anvisade medel, anser jag mig icke böra tillstyrka att ytterligare medel anvisas för nästa budgetår.

Dispositionsanslaget torde för nästa budgetår böra anvisas med oförändrat belopp av 1 miljon kronor.

Vid bifall till vad jag i det föregående förordat skulle för nästa budgetår anvisas sammanlagt 5 miljoner kronor under luftfartsfonden.

Under hänvisning till det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för budgetåret 1949/50 anvisa följande investeringsanslag, nämligen

a) Markförvärv	1 000 000 kronor,
b) Flygfältsbyggen	1 500 000 kronor,
c) Byggnader	400 000 kronor,
d) Radiofyrrar	850 000 kronor,
e) Belysningsanläggningar	250 000 kronor,
f) Luftfartsväsendets dispositionsanslag	1 000 000 kronor.

III. Statens allmänna fastighetsfond.

[25.] 1. Om- och tillbyggnad av Arvfurstens palats. Till om- och tillbyggnad av Arvfurstens palats anvisades för budgetåret 1947/48 ett investeringsanslag av 1 000 000 kronor. För byggnadsföretaget, som omfattar ombyggnad och restaurering av utrikesdepartementets nuvarande fastighet samt uppförande av en arkivbyggnad å fastighetens gård, har byggnadstillstånd meddelats den 30 juli 1948.

Byggnadsstyrelsen.

I skrivelse den 22 november 1948 har byggnadsstyrelsen hemställt, att 1 800 000 kronor måtte anvisas för nästa budgetår till fullföljande av byggnadsarbetet.

Byggnadsstyrelsen erinrar inledningsvis, att styrelsen i skrivelse den 9 december 1947 framhållit att en förutsättning för att arkivbyggnaden skulle kunna påbörjas vore att dessförinnan vissa ändringsarbeten utfördes å det mot Fredsgatan belägna gatuhuset å fastigheten tomten nr 2 i kvarteret Lejonet, varav en del är avsedd att exproprieras. Styrelsen upptager i detta sammanhang samtliga arbeten, som avses skola utföras inom såväl Arvfurstens palats som å expropriationsfastigheten.

Enligt av styrelsen vid prisläget hösten 1947 verkställda kostnadsberäkningar kunna kostnaderna för ifrågavarande om- och tillbyggnadsarbeten uppskattas till:

	Kronor
Ombyggnads- och renoveringsarbeten inom Arvfurstens palats..	1 900 000
Uppförande av ny arkivbyggnad belägen dels å gården till Arvfurstens palats dels å expropriationsfastigheten	1 000 000
Ändringsarbeten inom gatuhuset Fredsgatan 3	400 000
Ändringsarbeten inom det s. k. Sagerska huset, Kronans andel av kostnaderna	200 000
Summa kronor	3 500 000.

Av detta belopp ha 1 000 000 kronor anvisats, varför återstoden av det uppskattade medelsbehovet utgör 2 500 000 kronor. Härtill kommer det ytterligare medelsbehov, som kan komma att uppstå på grund av den av kristiden betingade allmänna kostnadsstegringen. Med hänsyn till att arbetena helt nyligen påbörjats och komma att pågå under en tid av över två år är det emellertid för närvarande icke möjligt att överblicka de slutliga kostnaderna. Styrelsen har därför för avsikt att längre fram anmäla det ytterligare medelsbehov som härigenom kan uppstå.

Avsikten är att bedriva arbetena i sådan takt att intill den 1 juli 1950 följande medelsbehov uppkomma, nämligen

	Kronor
för ombyggnad av Arvfurstens palats	1 400 000
för arkivbyggnaden	800 000
för huset Fredsgatan 3	400 000
för Sagerska huset	200 000

Summa kronor 2 800 000.

Häriifrån skall avgå det redan anvisade beloppet av 1 000 000 kronor. Återstoden, 1 800 000 kronor, bör således anvisas för budgetåret 1949/50.

Departementschefen.

Jag tillstyrker byggnadsstyrelsens förslag och hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Om- och tillbyggnad av Arvfurstens palats* för budgetåret 1949/50 anvisa ett investeringsanslag av 1 800 000 kronor.

[26.] 2. Utökade lokaler för vissa länsstyrelser.

Byggnadsstyrelsen.

I skrivelse den 18 november 1948 har byggnadsstyrelsen hemställt om medelsanvisning för nästa budgetår till ytterligare byggnadsarbeten för vissa länsstyrelser.

Byggnadsstyrelsen erinrar till en början, att styrelsen i skrivelse den 16 april 1948 gjort vissa framställningar rörande nybyggnad, i enlighet med det ursprungliga byggnadsprogrammet, för länsstyrelsen i Östersund samt rörande utvidgning av de ursprungliga byggnadsprogrammen för länsstyrelserna i Linköping, Jönköping, Kristianstad, Mariestad, Karlstad, Härnösand och Umeå. För dessa byggnadsföretag erfordras för innevarande budgetår icke några medel utöver vad riksdagen redan anvisat. Genom beslut den 8 maj 1948 godkände Kungl. Maj:t utvidgningen av byggnadsprogram-

men för länsstyrelserna i Linköping och Härnösand men förklarade framställningarna i övrigt icke föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

Byggnadsstyrelsen erinrar nu vidare, att styrelsen redan tidigare i framställningar rörande lokalfrågor för olika länsstyrelser framhållit, hurusom den pågående ökningen av arbetsuppgifterna för länsstyrelserna samt till dem mer eller mindre anknutna statliga organ liksom ock tillskapandet av vissa nya sådana organ icke blott ytterligare aktualiserat byggnadsfrågorna för åtskilliga av dessa myndigheter utan därjämte framtvingit en väsentlig utökning av tidigare föreliggande lokalprogram. Lokalfrågorna för flertalet länsstyrelser jämte anknutna organ ha nu kommit i ett sådant läge, att ytterligare uppskov med genomförandet av byggnadsarbetena måste komma att menligt återverka på möjligheterna att fullgöra de arbetsuppgifter, som åvila dessa myndigheter. Byggnadsstyrelsen har bland annat vid besiktningar på respektive platser funnit, att läget på flera håll redan nu måste betraktas såsom ohållbart med hänsyn såväl till tjänstens bedrivande som till personalens berättigade önskemål, varför påbörjandet av byggnadsföretagen icke torde kunna ytterligare uppskjutas.

Det ytterligare medelsbehovet för de i skrivelsen den 16 april 1948 angivna byggnadsföretagen framgår av följande sammanställning.

	Totalkostnad (efter prisläget hösten 1947)	Redan anvisat	Ytterligare erforderligt
Tusental kronor			
Linköping, nybyggnad	1 200	825	375
Jönköping, nybyggnad	1 300	600	700
Kristianstad länsresidens, tillbyggnad	1 950	1 300	650
Mariestad, nybyggnad	2 050	1 400	650
Karlstad landsstatshus	1 200	750	450
Härnösand, nybyggnad	1 750	1 500	250
Östersund landsstatshus	826	700	126
Umeå, nybyggnad	2 600	1 900	700
Summa kronor	12 876	8 975	3 901.

Av det belopp om 3 901 000 kronor, som ytterligare skulle erfordras, faller enligt byggnadsstyrelsen ett belopp av 1 492 000 kronor på den allmänna stegring av byggnadskostnaderna, som fram till hösten 1947 inträffat sedan de ursprungliga beräkningarna gjorts. Medel för täckande härav har beräknats under det för budgetåret 1947/48 under fastighetsfonden anvisade anslaget till Merkostnader för vissa byggnadsarbeten. Medel för täckande av den under år 1948 inträffade ytterligare prisstegringen å de ursprungligen beräknade kostnaderna för förslagen ha äskats av byggnadsstyrelsen i skrivelse den 18 oktober 1948. Utöver av riksdagen förut anvisade eller av

byggnadsstyrelsen begärda byggnadsanslag skulle sålunda för ifrågavarande byggnadsarbeten erfordras 2 409 000 kronor + 4 % härå för den prisstegring, som inträffat under 1948, eller sammanlagt 2 505 360 kronor. Detta belopp avser sålunda kostnaderna vid nu rådande prisläge för den utökning av de tidigare byggnadsprogrammen, som framkallats av tillkomsten av nya eller utvidgning av förutvarande statliga organ i residensstäder utom Östersund, för vilket byggnadsföretag ingen ändring av det ursprungliga byggnadsprogrammet ifrågasatts, varför där endast den automatiska kostnadsstegringen behöver täckas. Medel för sistnämnda företag äro beräknade under anslaget till Merkostnader för vissa byggnadsarbeten.

Byggnadsstyrelsen anmäler härefter, att en viss utökning av byggnadsprogrammet för länsstyrelsen i Kalmar visat sig nödvändig. För utbyggandet av detta landsstatshus har riksdagen anvisat sammanlagt 1 325 000 kronor. Detta byggnadsarbete pågår för närvarande i den del byggnadstillstånd beviljats, och då det här gäller både att avhjälpa en ytterst kännbar brist på utrymmen och att ersätta vissa ur brand- och hälsovårdssynpunkt utdömda lokaler torde jämväl den resterande delen av den planerade anläggningen böra utföras snarast möjligt. Kostnaden för den totala utbyggnaden har beräknats till 1 800 000 kronor enligt nuvarande prisläge. Av den sålunda uppkomna merkostnaden, 475 000 kronor, falla 300 000 kronor på den allmänna stegringen av byggnadskostnaderna. Den övriga delen av kostnadsökningen, 175 000 kronor, avser inredning av vinden i den tillbyggnad, som uppföres å landsstatshusets gård, jämte vissa i anslutning därtill erforderliga arbeten i den äldre byggnaden. Av samma skäl som anförts rörande i det föregående nämnda länsstyrelser ha även i Kalmar ofrånkomliga krav på ökade tjänstelokaler uppkommit. Å vinden kan för det beräknade beloppet erhållas ytterligare lokaler om cirka 350 m², avsedda för distriktslantmätare samt för landskansliet.

Under återopande av det anförda hemställer byggnadsstyrelsen, att tilläggsanslag å (2 505 360 + 175 000) 2 680 360 kronor måtte anvisas för uppförande av nybyggnader för länsstyrelserna i Linköping, Jönköping, Kristianstad, Mariestad, Karlstad, Härnösand och Umeå samt för inredning av vinden m. m. i pågående nybyggnad för landsstatshuset i Kalmar.

Departementschefen.

På grund av de nya arbetsuppgifter, som under senare tid ålagts länsstyrelserna och till dem anslutna organ, har behovet av förvaltningslokaler i residensstäderna kraftigt ökat. Byggnadsstyrelsen har därför ansett sig böra föreslå vissa utvidgningar i de tidigare för länsstyrelserna uppgjorda byggnadsprogrammen. Kostnaderna för utvidgningarna ha 1948 beräknats till sammanlagt 2 680 360 kronor. I likhet med byggnadsstyrelsen anser jag, att erforderliga medel böra finnas tillgängliga för att — om och i den mån byggnadstillstånd erhålles — möjliggöra att byggnadsprogrammen kunna

förverkligas. Jag förordar, att erforderliga medel anvisas för nästa budgetår. Anslagssumman torde i enlighet med tidigare praxis böra fördelas med ett särskilt anslag för varje länsstyrelsebygge. Om anslagsbeloppen avrundas till jämna tusental kronor, uppgår anslagssumman till sammanlagt 2 682 000 kronor.

Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för budgetåret 1949/50 anvisa följande investeringsanslag, nämligen

- a) *Nybyggnad för länsstyrelsen i Östergötlands län* 235 000 kronor,
- b) *Nybyggnad för länsstyrelsen i Jönköpings län* 616 000 kronor,
- c) *Tillbyggnad av landsstatshuset i Kalmar* 175 000 kronor,
- d) *Om- och tillbyggnad av länsresiden-
set i Kristianstad* 433 000 kronor,
- e) *Nybyggnad för länsstyrelsen i Skaraborgs län* 416 000 kronor,
- f) *Nybyggnad för länsstyrelsen i Värmlands län m. m.* 328 000 kronor,
- g) *Nybyggnad för länsstyrelsen i Väster-
norrlands län m. m.* 104 000 kronor,
- h) *Nybyggnad för länsstyrelsen i Väster-
bottens län m. m.* 375 000 kronor.

[27.] 3. **Merkostnader för vissa byggnadsarbeten.** Till Merkostnader för vissa byggnadsarbeten anvisades å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1947/48 ett investeringsanslag av 3 500 000 kronor (prop. 1948: 2, bil. 14, p. 8). Anslaget är avsett att täcka uppkomna merkostnader å vissa i särskild förteckning upptagna byggnadsföretag under fastighetsfonden, vilka hänföra sig till kommunikations-, ecklesiastik-, jordbruks- och handelsdepartementen. Beträffande den närmare motiveringen för dessa anslagsbehov torde jag få hänvisa till förenämnda proposition.

Byggnadsstyrelsen.

I skrivelse den 18 oktober 1948 har byggnadsstyrelsen hemställt, att 2 500 000 kronor måtte anvisas för budgetåret 1949/50 till merkostnader för vissa byggnadsarbeten.

Styrelsen utgår från den i propositionen 1948: 2 framlagda förteckningen över byggnadsföretag, för vilka riksdagen anvisat sammanlagt 54 763 000 kronor och för vilka styrelsen beräknat merkostnaderna på grund av kostnadsstegringen fram till sommaren 1947 till 6 557 000 kronor. Vissa juste-

ringar av de i förteckningen angivna beloppen böra enligt styrelsen vidtagas för att ett fullt rättvisande underlag för de fortsatta beräkningarna skall kunna erhållas. Styrelsen anför härom följande.

Under ecklesiastikdepartementet, Karolinska institutet, byggnad för fysiologi och farmakologi, har felaktigt kommit att angivas år 1946 i stället för år 1945 såsom tidpunkt för den ursprungliga kostnadsberäkningen. Då kostnadsökningen från sistnämnda tid fram till sommaren 1947 uppgår till 18 %, bör den angivna kostnadsstegringen för ifrågavarande byggnad höjas från 80 000 till 350 000 kronor.

Kostnadsstegringen för den under jordbruksdepartementet upptagna Lantbrukshögskolan med flera angivna byggnader, för vilka av riksdagen anvisats 1 823 500 kronor, hade angivits till 175 000 kronor eller icke fullt 10 %. Den procentuella stegringen sedan nämnda byggnader kostnadsberäknades år 1945 utgör emellertid 18 %, och det har visat sig, att hela denna kostnadsökning måste uttagas. Siffran 175 000 kronor bör därför höjas till 325 000 kronor.

För annexbyggnaden till kanslihuset ha anvisats 6 565 000 kronor, baserat på senast hösten 1946 verkställd uppskattning av kostnaderna. Till täckande av kostnadsstegringen från nämnda tidpunkt fram till sommaren 1947 upptogs ett beräknat belopp av 270 000 kronor. Det har emellertid, sedan arbetena nu närma sig sin fullbordan, visat sig, att angivna belopp bör höjas till 470 000 kronor.

För Malmö hovrättsbyggnad bör den angivna kostnadsstegringen, 64 000 kronor, höjas till 110 000 kronor. Ifrågavarande byggnadsföretag beräknades av styrelsen vid prisläget hösten 1944 till 600 000 kronor. Sedan nämnda tidpunkt fram till sommaren 1947 uppgick kostnadsstegringen till 25 % motsvarande 150 000 kronor eller en total kostnad av 750 000 kronor. Då av riksdagen anvisade medel uppgå till 640 000 kronor, blir således medelsbehovet på grund av inträffade kostnadsstegringar 110 000 kronor.

Slutligen bör den under ecklesiastikdepartementet, Karolinska institutet, byggnad för vaktmästarbostäder m. m. angivna summan 312 500 kronor, såsom av riksdagen anvisade medel, rätteligen vara 315 000 kronor.

Efter dessa justeringar omfattar förteckningen byggnadsföretag för sammanlagt 54 765 500 kronor med ett medelsbehov för kostnadsstegring fram till sommaren 1947 av 7 223 000 kronor.

Förteckningen bör dessutom, framhåller byggnadsstyrelsen, kompletteras med vissa ytterligare byggnadsföretag, vilka tidigare icke förelagts riksdagen eller av olika anledningar bedömts vara mindre aktuella, men som numera aktualiserats.

Därjämte bör i förteckningen — enligt framställning av byggnadsstyrelsen i skrivelse den 22 november 1948 — intagas byggnadsföretaget Utökade lokaler för Göta hovrätt med därå uppkommen merkostnad av 50 000 kronor. Följande ytterligare byggnadsföretag böra alltså upptagas i förteckningen:

*Statsverkspropositionen: Bil. 27: Kapitalbudgeten:
Kommunikationsdepartementet.*

	Av riksdagen anvisade medel	Kostnads- beräkning verkställd	Medelsbehov på grund av fram- till sommaren 1947 inträffade kostnadsstegringar
	1 000 kr.		1 000 kr.
<i>Kommunikationsdepartementet.</i>			
Anordnande av lokaler för kammar- kollegium, Hessensteinska huset..	325	1946	33
Anordnande av lokaler för socialstyrel- sen, kv. Mercurius	600	1946	60
Utökade lokaler för Göta hovrätt	400	1944	50
<i>Ecklesiastikdepartementet.</i>			
Växjö hantverksskola för blinda kvin- nor, ombyggnad	190	1945	34
Landskrona småskoleseminarium, om- byggnad av gymnastikbyggnad	135	1947	—
Härnösands småskoleseminarium, om- byggnad av gymnastikbyggnad	125	1947	—
Skytteanska skolan i Tärna, barnbe- spisningslokaler	75	1947	—
bostadshus	180	1947	—
<i>Jordbruksdepartementet.</i>			
Kungsängen, häststall	84	1946	9
Alnarp elevbyggnad, ombyggnad av maskininstitutionen m. m.	314,8	1946	31
<i>Inrikesdepartementet.</i>			
Statens rättsläkarstation	1 500	1947	—
Summa kronor			217
3 928,8			

Den med nyssnämnda byggnadsföretag kompletterade förteckningen omfattar sålunda byggnadsföretag för av riksdagen beslutade kostnader uppgående till (54 765 500 + 3 928 800) 58 694 300 kronor och ett medelsbehov på grund av fram till sommaren 1947 inträffade kostnadsstegringar av (7 223 000 + 217 000) 7 440 000 kronor. Av sistnämnda belopp ha 3,5 miljoner kronor redan anvisats av riksdagen, varför det återstående medelsbehovet för täckande av de intill sommaren 1947 inträffade kostnadsstegringarna uppgår till (7 440 000 — 3 500 000) 3 940 000 kronor. Detta belopp kommer emellertid icke att bli tillräckligt för att genomföra samtliga de i förteckningarna i propositionen nr 1948: 2 och i denna skrivelse upptagna byggnadsföretagen i av riksdagen beslutad omfattning, enär byggnadskostnaderna numera undergått en ytterligare höjning till följd av höjda arbetslöner, ökade materialkostnader samt ökade transportkostnader.

I skrivelse den 9 oktober 1947 lämnade byggnadsstyrelsen en närmare

redogörelse för orsakerna till de kostnadsstegringar, som under de senaste åren uppstått, samt angav, att desamma i förhållande till det sommaren 1947 rådande prisläget i medeltal varit

från hösten 1944	25 %
» våren 1945	20 %
» hösten 1945	18 %
» våren 1946	15 %
» hösten 1946	10 %.

Under det år, som förflutit, sedan denna beräkning verkställdes, ha enligt styrelsen byggnadskostnaderna ytterligare stegrats med i genomsnitt ca 4 %. I förhållande till det hösten 1948 rådande prisläget uppgå sålunda kostnadsstegringarna i medeltal till

från hösten 1944	29 %
» våren 1945	24 %
» hösten 1945	22 %
» våren 1946	19 %
» hösten 1946	14 %
» våren 1947	7 %
» hösten 1947	4 %.

De i förenämnda förteckningar upptagna byggnadsföretagen motsvara vid prisläget sommaren 1947 en sammanlagd kostnad av [58 694 300 (anvisade anslag) + 7 440 000 (beräknad kostnadsstegring)] 66 134 300 eller i runt tal 66 000 000 kronor. Det till följd av den fortsatta kostnadsstegringen erforderliga medelsbehovet kommer sannolikt att bli mindre än 4 % av detta belopp, enär en del av byggnadsföretagen kunna slutföras inom ramen för anvisade medel jämte den hösten 1947 beräknade kostnadsstegringen. För sådana byggnadsföretag, som pågingo vid tidpunkten för den första förteckningens upprättande, torde tillägg för fortsatt kostnadsstegring normalt erfordras endast å de arbeten, som vid denna tidpunkt återstodo att utföra, medan för senare och ännu icke påbörjade byggnadsföretag hela den fortsatta kostnadsstegringen av ca 4 % torde bli erforderlig. En av styrelsen på dessa grundvalar verkställd uppskattning ger vid handen, att det för bestridande av den fortsatta kostnadsstegringen erforderliga beloppet icke kommer att överstiga 1 850 000 kronor. Det sammanlagda medelsbehovet för täckande av hittills uppkomna merkostnader på grund av den allmänna kostnadsstegringen kan sålunda för de i de båda förteckningarna redovisade byggnadsföretagen efter avdrag av det av riksdagen beviljade anslaget av 3 500 000 kronor uppskattas till högst (3 940 000 + 1 850 000) 5 790 000 eller avrundat 5 800 000 kronor.

Av samma skäl, som styrelsen i skrivelsen den 9 oktober 1947 anfört, kommer icke hela detta belopp att behöva tagas i anspråk under nästkommande budgetår. Därest styrelsens byggnadsverksamhet under de närmas-

te åren kommer att bli av ungefär samma storleksordning som under budgetåret 1947/48 eller i runt tal 36 miljoner kronor — post- och telegrafhus samt sinnessjukhus inräknade — torde ett belopp av något mindre än hälften av nyssnämnda merkostnadsbehov behöva stå till styrelsens förfogande under nästkommande budgetår. Under budgetåret 1949/50 beräknas sålunda ett belopp av 2,5 miljoner kronor erforderligt för att täcka genom allmän kostnadsstegring uppkomna merkostnader för de i förteckningarna i propositionen 1948: 2 och nu föreliggande skrivelse redovisade byggnadsföretagen. Detta belopp bör ställas till byggnadsstyrelsens förfogande för att efter bemyndigande av Kungl. Maj:t användas till bestridande av kostnadsökningar för de i nyssnämnda förteckningar redovisade byggnadsföretagen.

Departementschefen.

Byggnadsstyrelsen har företagit vissa formella justeringar i den särskilda i propositionen 1948: 2 intagna förteckningen över byggnadsföretag under fastighetsfonden, för vilka merkostnader uppkommit eller väntas uppkomma, samt därjämte kompletterat förteckningen med vissa numera aktualiserade byggnadsföretag. Till utförande av dessa arbeten ha anvisats tillhoppa 58 694 300 kronor och kostnadsstegringen till hösten 1948 uppskattas till sammanlagt högst 9 300 000 kronor. Kostnadsstegringen från sommaren 1947 har därvid beräknats till 4 %. Sedan för ändamålet ett anslag av 3 500 000 kronor anvisats för budgetåret 1947/48, har byggnadsstyrelsen vid rådande läge å byggnadsmarknaden beräknat anslagsbehovet för nästa budgetår till 2 500 000 kronor. För att möjliggöra att byggnadsstyrelsens byggnadsprogram fullföljes tillstyrker jag, att ett anslag av nämnda storlek anvisas för nästa budgetår.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Merkostnader för vissa byggnadsarbeten* för budgetåret 1949/50 anvisa ett investeringsanslag av 2 500 000 kronor.

Fonden för förlag till statsverket.

[28.] Förskott till vissa plankostnader m. m. Från detta anslag är avsett att bestridas förskott av kostnader för byggnads- och regionplaneändamål (se prop. 1947: 245). Kungl. Maj:t har den 30 juni 1947 utfärdat närmare föreskrifter i ämnet.

Såsom förskott till vissa plankostnader m. m. har för budgetåret 1948/49 anvisats ett investeringsanslag av 500 000 kronor. Till detta anslag har överförts vid utgången av budgetåret 1947/48 förefintlig behållning av i runt tal 749 000 kronor å investeringsanslaget till Förskott av kostnader för uppgörande av byggnadsplaner. Till förfogande å anslaget står sålunda ett sammanlagt belopp av ca 1 249 000 kronor, varav 758 000 kronor ställts till länsstyrelsernas förfogande och 491 000 kronor kvarstå odisponerade å anslaget.

Byggnadsstyrelsen.

I skrivelse den 21 september 1948 har byggnadsstyrelsen hemställt, att 200 000 kronor måtte anvisas för nästa budgetår såsom förskott till vissa plankostnader m. m.

Styrelsen har för att få en uppfattning om behovet av förskottsmedel för nästa budgetår under hand inhämtat uppgifter härom från länsarkitektkontoren. Uppgifterna, vilka grunda sig på en uppskattningsvis gjord bedömning av behovet inom de olika länen, visa ett sammanlagt medelsbehov för förskott av kostnader till byggnads- och regionplaner av 881 500 kronor. De angivna kostnaderna torde delvis ha bestämts med en viss säkerhetsmarginal; härpå tyder bland annat de förhållandevis stora avvikelser, som förekomma mellan olika län med i stort sett likartad bebyggelse- och samhällsutveckling. Ett förhållande, som i detta sammanhang måste tagas med i beräkningen, är den rådande bristen på fackmän för de olika arbetsuppgifter som ingå vid planläggningen. I dagens läge synes det framförallt vara bristen på mätningstekniker, som gör sig gällande och som hejdar även mycket angelägna planläggningsuppgifter. Den ekonomiska ansvarigheten för upprättandet av byggnadsplaner åvilar numera efter ändringen av 111 § byggnadslagen i första hand kommunerna. Det kan förväntas att de ändrade förutsättningarna härvidlag komma att medföra ett minskat behov av statliga förskottsmedel. Byggnadsstyrelsen uppskattar därför anslagsbehovet nästa budgetår till 200 000 kronor.

Departementschefen.

Med biträdande av byggnadsstyrelsens framställning hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Förskott till vissa plankostnader m. m.* för budgetåret 1949/50 anvisa ett investeringsanslag av 200 000 kronor.

Diverse kapitalfonder.

Väg- och vattenbyggnadsverkets förrådsfond.

Av balansräkningen per den 30 juni 1948 för väg- och vattenbyggnadsverkets förrådsfond framgår, att fondens tillgångar uppgå till sammanlagt 105,0 miljoner kronor, varav under tillgångsgruppen förrådsbyggnader m. m. 42,2 miljoner kronor, under maskincentralförrådet 39,1 miljoner kronor, under grustag m. m. 6,0 miljoner kronor, under effektförrådet 11,5 miljoner kronor samt återstoden under poster av finansiell natur.

Kapitalbehållningen inklusive balanserade medel uppgick till 65,2 miljoner kronor. Under budgetåret 1947/48 har kapitalbehållningen ökat med 20,5 miljoner kronor, varav 6,5 miljoner kronor hänföra sig till de oljelagringsanläggningar, som under budgetåret upptagits till redovisning å fonden.

Överskottet i procent av det vid budgetårets ingång disponerade kapitalet var 4,0 jämlikt för fonden gällande bestämmelser.

[29.] 1. Garage- och förrådsbyggnader m. m. Under rubriken Förrådsbyggnader m. m. ha för innevarande budgetår icke anvisats några medel. Vid utgången av budgetåret 1947/48 fanns å anslaget till Smärre byggnadsarbeten, tillbyggnader m. m. en behållning av i runt tal 7 672 000 kronor och å övriga anslag under rubriken Förrådsbyggnader m. m. en behållning av sammanlagt 3 171 000 kronor. Till förfogande för innevarande budgetår stå alltså sammanlagt i runt tal 10 843 000 kronor.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen.

I sina den 27 september 1948 dagtecknade petita har styrelsen för nästa budgetår icke äskat några anslag till förråds- eller garagebyggnader m. m.

Styrelsen föreslår emellertid, att anslaget till Smärre byggnadsarbeten, tillbyggnader m. m. och övriga anslag under rubriken Förrådsbyggnader m. m. sammanslås till ett gemensamt anslag, benämnt Garage- och förrådsbyggnader m. m. I sin motivering härför anför styrelsen i huvudsak följande.

Enligt numera för förrådsfonden tillämpade principer anvisas särskilda investeringsanslag med karaktär av riksstatsanslag för alla investeringsobjekt, vilka beräknas draga en kostnad överstigande 100 000 kronor. Denna anvisningsprincip har tidigare icke konsekvent tillämpats för förrådsfonden, i det att för uppförande av depåverkstäder erforderliga medel anvisats i form av ett kollektivanslag. Det förhållandet, att de för vissa angivna garageanläggningar anvisade investeringsanslagen ha karaktär av riksstats-

anslag, medför påtagliga olägenheter i de fall, då ändringar i ursprungligt byggnadsprogram blivit erforderliga. Sålunda har på föranstaltande av statens sakrevision förhandlingar upptagits med post- och telegrafverken angående gemensamt utnyttjande av vissa garageanläggningar, vilket medfört behov av utökat antal platser i garage, för vilka maximerade anslag redan anvisats. För att erhålla erforderliga tilläggsanslag erfordras under nu gällande förutsättningar ett omständligt och tidskrävande tillvägagångssätt med anmälan till riksdagen. På grund av rådande arbetskrafts- och materialbrist kan det komma att förflyta 4 à 5 år från den tidpunkt, då en anläggning kostnadsberäknats, till dess färdigställande. Efter samråd med arbetsmarknadsstyrelsen strävar väg- och vattenbyggnadsstyrelsen efter att i säsongutjämnande syfte förlägga uppförandet av garageanläggningar till vinterhalvåret, vilket medför viss kostnadsökning. De beräknade kostnaderna kunna därför komma att överskridas och nyssnämnda omständliga förfaringssätt få tillämpas även för mindre anslagsöverskridanden.

Styrelsen framhåller, att förefintlig reservation under rubriken Smärre byggnadsarbeten, tillbyggnader m. m. till avsevärd del är bunden till vissa angivna ändamål. Vidare torde de för vissa särskilda garage anvisade investeringsanlagen — även vid bifall till styrelsens förslag om anslagens sammanläggning — icke utan riksdagens hörande få tagas i anspråk för annat än angivna ändamål. Det kan därför komma att visa sig, att till förfogande stående medel icke äro tillräckliga för att medgiva utnyttjande av sådana byggnadstillstånd, som kunna medgivas på grund av lokala variationer i arbetskraftstillgången. Vidare torde medel kunna behöva finnas tillgängliga för oförutsedda nybyggnadsbehov. Styrelsen avser därför att under rubriken väg- och vattenbyggnadsverkets dispositionsanslag äska anslag för tillgodo-seende av de antydda ändamålen.

Yttrande.

Arbetsmarknadsstyrelsen har i yttrande den 7 oktober 1948 anført, att styrelsen — i synnerhet som uppförandet av garageanläggningar i möjligaste mån förläggas till vinterhalvåret — icke har något att erinra mot att husbyggnadsverksamheten inom vägväsendet fortsättes i ungefär samma omfattning som hittills.

Departementschefen.

Väg- och vattenbyggnadsverkets investeringsutgifter för förråds- och garagebyggnader m. m. uppgingo under budgetåret 1947/48 till nära 3,5 miljoner kronor. För innevarande och nästa budgetår förutser väg- och vattenbyggnadsstyrelsen icke någon ökning av medelförbrukningen. Då den sammanlagda behållningen å tidigare för sådana ändamål anvisade anslag vid utgången av budgetåret 1947/48 uppgick till omkring 10,8 miljoner kronor, erfordras icke någon ytterligare medelsanvisning för nästa budgetår.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsens förslag om sammanförande av de äldre anslagen till ett gemensamt anslag överensstämmer i princip med vad jag förra året förordade beträffande statens järnvägars investeringsanslag

(1948 års statsverksproposition, bil. 27, p. 15). De skäl, som styrelsen anfört för sitt förslag, synas mig bärande och jag finner mig därför böra tillstyrka förslaget. Av formella skäl bör ett nytt anslag benämnt Garage- och förrådsbyggnader m. m. anvisas med förslagsvis 1 000 kronor. Det torde böra ankomma på Kungl. Maj:t att framdeles efter förslag av styrelsen besluta om överflyttning i erforderlig utsträckning av föreliggande anslagsbehållningar till det nya anslaget samt om dispositionen av anslagsmedlen för olika slag av arbeten. Jag utgår därvid från att Kungl. Maj:t skall vara oförhindrad att inom ramen för anvisade medel besluta om höjning av anslagsbeloppet för visst byggnadsföretag utöver vad tidigare anvisat särskilt anslag medgiver samt om utbyte av en garage- eller förrådsbyggnad, som ingår i det tidigare fastställda programmet, mot en annan. Befogenheten att överskrida särskilda anslag har nämligen redan tidigare tillkommit Kungl. Maj:t enligt de bestämmelser, som gälla för användningen av dispositionsanslaget. Det av statsmakterna fastställda förråds- och garagebyggnadsprogrammet synes icke vara av den art att någon ändring i statsmakternas intentioner skulle uppkomma genom utbyte av ett arbetsobjekt mot ett annat av i huvudsak samma karaktär på annan ort.

Vid bifall till vad jag här förordat kommer användningen av det nya anslaget att, med de begränsningar som betingas av förhållandena på byggnadsmarknaden, kunna anpassas efter uppkommande behov i sådan utsträckning att någon särskild förstärkning av dispositionsanslaget icke synes erforderlig. Till denna fråga återkommer jag i det följande.

Under denna punkt hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Garage- och förrådsbyggnader m. m.* för budgetåret 1949/50 anvisa ett investeringsanslag av 1 000 kronor.

[30.] 2. **Maskincentralförråd.** Under gruppen Maskincentralförråd ha för budgetåren 1947/48 och 1948/49 anvisats samt för budgetåret 1949/50 äskats följande belopp:

	1947/48	1948/49	1949/50
Motorfordon	5 700 000	5 000 000	6 500 000
Vägmaskiner m. m.	5 580 000	4 700 000	9 500 000
Flytande materiel	1 070 000	750 000	750 000
Summa kronor	12 350 000	10 450 000	16 750 000.

Den 30 juni 1948 utgjorde behållningen å anslaget till Motorfordon 6,4 miljoner kronor, å anslaget till Vägmaskiner m. m. 5,3 miljoner kronor och å anslaget till Flytande materiel 0,8 miljon kronor.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsens medelsäskanden för nästa budgetår fördela sig på följande sätt efter användningsområdena

	Kronor
Maskiner m. m. för vägunderhållet	8 000 000
Maskiner m. m. för vägbyggnader	1 500 000
Maskiner m. m. för torrlägningsverksamhet	1 500 000
Färjor m. m.	750 000
Gemensamma ersättningsanskaffningar	5 000 000
Summa kronor	16 750 000.

Styrelsen har därjämte hemställt om medgivande att härutöver ikläda sig betalningsansvar för materiel till maskincentralförrådet, avsedd att levereras under budgetåret 1951/52 intill ett belopp av 12 000 000 kronor.

Inledningsvis framhåller styrelsen, att de allmänna synpunkter, som styrelsen åberopat i sina petita den 15 september 1947 till belysande av maskinbehovet för vägväsendet (se 1948 års statsverksproposition, bil. 27, p. 30), äga oförminskad aktualitet.

Styrelsen meddelar härefter beträffande föreliggande inköpsmöjligheter, att de amerikanska och engelska marknaderna för närvarande äro nästan helt stängda. Styrelsen har dock under år 1948 erhållit ett fåtal engelska och amerikanska maskiner, vilka av de licensgivande myndigheterna befunnits tillgodose så trängande behov, att valutatilldelning medgivits. Vid bedömandet av medelsbehovet har styrelsen, som icke räknat med större import för budgetåret 1949/50 än vad som medgivits för innevarande år, utgått från den svenska industriens leveransmöjligheter.

För anskaffning av huvudsakligen för vägunderhållet erforderliga maskiner beräknar styrelsen ett belopp av 8 000 000 kronor, under det att motsvarande belopp för maskiner till vägbyggnadsändamål beräknats till 1 500 000 kronor. Sistnämnda maskiner äro i stor utsträckning användbara även för underhållsändamål.

Kostnaderna för erforderliga ombyggnader och nyanskaffningar av färjor äro i nuvarande läge synnerligen svårbedömliga och möjligheterna att få planerade arbeten utförda vid varven ovissa. I petita hösten 1947 uppskattade styrelsen återstående medelsbehov för nyanskaffning av färjor till cirka 500 000 kronor, varjämte ersättningsbyggnader beräknades draga en kostnad av 300 000 kronor till 400 000 kronor årligen. Förstnämnda siffra torde emellertid vara för lågt uppskattad och bör i stället vara cirka 750 000 kronor. Då för innevarande budgetår anvisats ett investeringsanslag av 750 000 kronor för flytande materiel skulle således återstå ett eftersläpande investeringsbehov av cirka 350 000 kronor, vartill komma kostnader för ersättningsanskaffning med cirka 400 000 kronor. Ehuru styrelsen är medveten om svårigheterna att investera medel i önskvärd takt, anser styrelsen det ur bland annat trafiksäkerhetssynpunkt vara angeläget att medel finnas tillgängliga för all den nybyggnad av färjor, som situationen inom varvs-industrien kan medgiva. Styrelsen föreslår därför, att för flytande materiel

i likhet med föregående budgetår anvisas ett investeringsanslag av 750 000 kronor.

Enligt Kungl. Maj:ts beslut den 5 april 1946 skall i maskincentralförrådet ingå jämväl maskinell utrustning för torrlägningsverksamhet. Lantbruksstyrelsen har beräknat ett belopp av 1 500 000 kronor erforderligt för budgetåret 1949/50.

För ersättning av förslitna, försålda eller nedskrotade maskiner beräknar styrelsen ett belopp av 5 000 000 kronor vara erforderligt för nästa budgetår.

Yttranden.

Statens industrikommission har i utlåtande den 6 oktober 1948 redogjort för de materielkvantiteter, som beräknas åtgå för att genomföra de i väg- och vattenbyggnadsstyrelsens petita föreslagna investeringarna. Av redogörelsen framgår, att den importplan, som väntas vara i kraft, då inköpen skola göras, icke beräknas innefatta sådana belopp, som erfordras för att tillgodose de av styrelsen angivna importbehoven i full utsträckning.

Kommissionen har beträffande de inom landet tillverkade verkstadsprodukterna framhållit risken för förskjutningar i leveranstiderna, som kunna uppstå på grund av rådande stora orderanhopning och eventuella rubbningar i produktionsplaneringen.

Arbetsmarknadsstyrelsen har i utlåtande den 7 oktober 1948 framhållit, att förutbeställning jämlikt det av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen begärda bemyndigandet att utöver tillgängliga anslag utlägga beställningar för maskiner, som skola betalas senare, medför — fränsett samhällsekonomiska verkningar — att berörda industrier till följd av orderstockens ökning öka sin efterfrågan på arbetskraft. En mera avsevärd ökning av orderstocken kan även medföra krav från industrierna på tillstånd till investeringar i nybyggnader och maskiner. Vid bedömningen av denna fråga måste därför tagas hänsyn till att verkstadsindustrin i sin helhet alltjämt lider brist på arbetskraft och även uppgives ha behov av nyinvesteringar.

Departementschefen.

Vid anmälan av väg- och vattenbyggnadsstyrelsens petita för budgetåret 1948/49 utgick jag från att investeringsutgifterna för anskaffning av *motorfordon* i enlighet med styrelsens beräkningar skulle motsvara det för budgetåret äskade och sedermera av riksdagen anvisade anslaget å 5 miljoner kronor. Det har emellertid numera visat sig att medelsförbrukningen under budgetåret med all sannolikhet kommer att bli avsevärt högre, enligt styrelsens beräkningar drygt 11 miljoner kronor, beroende på försening av leveranser som skolat betalas under budgetåret 1947/48 med äldre anslagsmedel. I sina petita för nästa budgetår utgår styrelsen från att hittills anvisade medel i sin helhet skola vara förbrukade vid utgången av inneva-

rande budgetår samt att medelsförbrukningen under nästa budgetår skall motsvara det nu äskade anslaget av 6,5 miljoner kronor.

Detta anslag är avsett för inköp av 200 lastbilar och 100 personbilar, vilka redan beställts inom ramen för ett av Kungl. Maj:t lämnat kollektivt beställningsbemyndigande å 10 miljoner kronor. Enligt vad jag under hand inhämtat har styrelsen i samband med bensinransoneringens genomförande utfärdat föreskrifter om begränsning av användningen av vägväsendets personbilar. Styrelsen eftersträvar vidare, att i den mån detta är möjligt och lämpligt anlita lastbilar i yrkesmässig trafik för vägunderhållsarbeten. Trots detta bedömes behovet av nya motorfordon under nästa budgetår vara större än de leveranser som väntas under budgetåret. Jag anser mig därför böra tillstyrka styrelsens medelsäskande i denna del.

Vad angår det för nästa budgetår till *vägmaskiner m. m.* äskade beloppet å 9,5 miljoner kronor avser väg- och vattenbyggnadsstyrelsen att använda detta till inköp av dels maskiner för vägunderhållsarbeten för 6,5 miljoner kronor, dels maskiner för vägbyggnadsverksamhet för 1,5 miljon kronor och dels grävmaskiner för torrlägningsverksamhet för 1,5 miljon kronor. Styrelsen räknar dessutom med att under nästa budgetår taga i anspråk 1 miljon kronor av reserverade anslagsmedel, varigenom den sammanlagda medelsförbrukningen under budgetåret skulle stiga till 10,5 miljoner kronor.

Vid anmälan av väg- och vattenbyggnadsstyrelsens medelsäskanden för innevarande budgetår utgick jag från att investeringsutgifterna för vägmaskiner m. m. såväl under budgetåret 1947/48 som under budgetåret 1948/49 icke skulle komma att överstiga 7,9 miljoner kronor för budgetår. Det har numera visat sig, att investeringsutgifterna under budgetåret 1947/48 stannat vid 5,7 miljoner kronor och att på grund av leveransförskjutningar utgifterna under innevarande budgetår kunna beräknas till 8,5 miljoner kronor, d. v. s. i genomsnitt för båda budgetåren 7,1 miljoner kronor. Även för nästa budgetår måste man räkna med liknande svårigheter som hittills att från den svenska industrin och genom import anskaffa ytterligare maskiner av här avsedd art. Ett genomförande av styrelsens investeringsprogram skulle, med den kännedom man nu har om den svenska industrins leveransförmåga, sannolikt komma att kräva import till ett sammanlagt belopp av närmare 3 miljoner kronor, varav omkring 2 miljoner kronor belöpa på grävmaskiner för vägbyggnads- och torrlägningsverksamhet. Med hänsyn till valutaläget torde en nedskärning av investeringarna på detta område vara nödvändig. Vid bedömande av denna fråga bör även beaktas, att den allmänna begränsningen av investeringsverksamheten går ut över bl. a. sådana arbeten, vartill ifrågavarande maskiner skulle användas, samt att bl. a. grävmaskiner i viss utsträckning kunna tänkas bli tillgängliga för uthyrning hos entreprenörfirmorna. Enligt vad jag under hand inhämtat från styrelsen är denna beredd att, i den mån detta är möjligt, förmedla uthyrning av grävmaskiner till torrlägningsföretag.

Med hänsyn till här anförda omständigheter anser jag mig ej kunna tillstyrka att nya anslagsmedel anvisas för att under nästa budgetår möjliggöra en ökning av investeringsutgifterna utöver det i 1948 års statsverksproposition för budgetåren 1947/48 och 1948/49 förutsedda beloppet, 7,9 miljoner kronor. Då jag i likhet med väg- och vattenbyggnadsstyrelsen utgår från att förbrukningen av reserverade anslagsmedel under nästa budgetår skall stanna vid ca 1 miljon kronor, skulle alltså anslaget för nästa budgetår behöva anvisas med (7,9—1,0) 6,9 eller avrundat 7 miljoner kronor, vilket innebär en minskning med 2,5 miljoner kronor jämfört med styrelsens förslag. Jag har därvid räknat med möjligheten av att import av framför allt specialmaskiner skall kunna äga rum i någon utsträckning. Efter samråd med chefen för jordbruksdepartementet förordar jag, att ett belopp av 0,3 miljon kronor reserveras för anskaffning av torrläggningsmaskiner.

Å anslaget till *Flytande materiel* fanns vid ingången av budgetåret 1948/49 ett sammanlagt belopp av 1,6 miljon kronor tillgängligt. Investeringarna på detta område ha icke kunnat fullföljas i en takt som svarar mot medelsanvisningarna. För budgetåret 1947/48 stannade investeringsutgifterna sålunda vid $\frac{1}{4}$ miljon kronor. För innevarande och nästa budgetår bör man ej räkna med högre medelsförbrukning än omkring $\frac{3}{4}$ miljon kronor för budgetår. Under sådana förhållanden erfordras icke någon ytterligare medelsanvisning i år. Jag finner mig alltså ej böra biträda styrelsens framställning i denna del. I det följande kommer jag att förorda, att styrelsen beredes möjlighet att förutbeställa färjor för leverans under budgetåren 1950/51 och 1951/52.

I 1948 års statsverksproposition anmälde jag, att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen hemställt om medgivande att ikläda sig *betalningsansvar* för motorfordon och vägmaskiner, avsedda att levereras under budgetåren 1949/50 och 1950/51, till ett belopp av 10 000 000 kronor för vardera budgetåret. Styrelsen har nu för budgetåret 1951/52 begärt ett liknande bemyndigande intill ett belopp av 12 000 000 kronor. Detta bemyndigande skulle omfatta all slags materiel, som ingår i gruppen maskincentralförråd. Av vad jag i det föregående anfört torde framgå, att leveransmöjligheterna beträffande viss materiel, närmast motorfordon, förbättrats och att det vill synas som om behovet av att redan under den närmaste tiden lägga ut beställningar på sådan materiel för leverans så långt i framtiden som under budgetåret 1951/52 icke skulle vara lika trängande som tidigare. Med hänsyn härtill synes det icke uteslutet, att förutbeställningarna skulle kunna icke oväsentligt nedbringas. Genom utläggande av beställningar för framtida leverans bör man emellertid även i fråga om materiel, å vilken knapphet ej råder, kunna uppnå fördelar för såväl verket som för leverantörerna. Jag finner mig under sådana förhållanden ej böra förorda annan avvikelse från styrelsens förslag i denna del än att det åsyftade bemyndigandet begränsas till samma belopp som för budgetåren 1949/50 och 1950/51 eller 10 miljoner kronor. Bemyndigandena för sistnämnda budgetår böra, om

så skulle visa sig lämpligt, även kunna begagnas för anskaffning av flytande materiel. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att, därest riksdagen ej finner anledning till erinran däremot, lämna styrelsen avsett bemyndigande i den utsträckning som vid en senare prövning kan befinnas erforderlig.

Under hänvisning till det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för budgetåret 1949/50 anvisa följande investerings-
anslag, nämligen

- a) *Motorfordon* 6 500 000 kronor,
- b) *Vägmaskiner m. m.* 7 000 000 kronor.

[31.] 3. **Effektförråd.** Till Effektförråd har senast för budgetåret 1946/47 anvisats ett anslag av 650 000 kronor, av vilket belopp 300 000 kronor voro avsedda för luftfartens behov. Den 30 juni 1948 var anslaget helt förbrukat.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen.

Styrelsen har hemställt om en medelsanvisning för nästa budgetår till Effektförråd av 3 600 000 kronor.

Inledningsvis erinrar styrelsen, att det förlagskapital, som står till styrelsens förfogande för inköp och lagerhållning av effekter, den 30 juni 1948 helt tagits i anspråk, varjämte styrelsen för ändamålet nödgats disponera ett belopp av sammanlagt cirka 370 000 kronor av väg- och vattenbyggnadsverkets dispositionsanslag. En ökning av förlagskapitalet är därför ofrånkomlig. Beträffande ett flertal av de för vägväsendet mera betydelsefulla effekterna äro leveransmöjligheterna för närvarande bland annat på grund av valutaförhållandena sådana, att styrelsen icke kan räkna med kontinuerliga leveranser. Detta nödvändiggör självfallet en större lagerhållning, än vad som vid motsvarande arbetsvolym erfordras under normala tider, då erforderlig tillförsel kan beräknas vara hög och jämn. En utökning av förlagskapitalet är härjämte oundgängligen erforderlig på grund av den successiva prisstegring å icke blott råvaror och halvfabrikat utan även färdiga produkter, som skett, sedan för inköp och lagerhållning av effekter erforderligt förlagskapital på sin tid fastställdes. Sålunda har exempelvis flertalet inom väg- och vattenbyggnadsverket brukade redskap och verktyg efter priskontrollnämndens medgivande stigit i pris med i genomsnitt 10 % under det sista halvåret. I rådande bristsituation är det även angeläget för styrelsen att disponera över ett förlagskapital, som medger tillräcklig handlingsfrihet för styrelsen, om exempelvis klorkalcium eller dylikt tillfälligtvis kommer i marknaden. Härtill kommer att ökning av lagerhållningen av flytande drivmedel ur flera synpunkter är önskvärd, och riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap har inlett preliminära förhand-

lingar med styrelsen härom. För att tillgodose här angivna behov räknar styrelsen med att en ökning av förlagskapitalet med 3 000 000 kronor är erforderlig.

Arbetsmarknadsstyrelsen har anmält, att styrelsen har för avsikt att hemställa om bemyndigande att upplägga visst lager av rör, som ur beredskapssynpunkt befunnits erforderligt, samt hemställt om väg- och vattenbyggnadsstyrelsens medverkan till denna lagerhållning. Då väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i egen verksamhet förbrukar större rörkvantiteter än arbetsmarknadsstyrelsen och har lagringsmöjligheter över hela landet, under det att arbetsmarknadsstyrelsen har centralförråd, synes det av praktiska skäl och med hänsyn till önskvärdheten av snabb lageromsättning lämpligt att anförtro även beredskapslagerhållningen åt väg- och vattenbyggnadsstyrelsen. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen anser för egen del ett sådant tillvägagångssätt ändamålsenligt. Förrådsfonden skulle därvid tillföras ersättning från arbetsmarknadsstyrelsen för kapital- och övriga kostnader för beredskapslagret. Det för ändamålet erforderliga förlagskapitalet har beräknats till 600 000 kronor. En ökning av beredskapslagret kan eventuellt befinnas erforderlig under budgetåret 1949/50, men kostnaderna härför böra enligt väg- och vattenbyggnadsstyrelsens mening kunna bestridas av dispositionsanslaget.

Departementschefen.

Det förlagskapital, som hittills anvisats för inköp av effekter för väg- och vattenbyggnadsverkets behov, är förbrukat i och med utgången av budgetåret 1947/48. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har nu föreslagit, att 3,6 miljoner kronor anvisas för nästa budgetår under tillgångsgruppen Effekt-förråd. Av detta belopp belöpa 3 miljoner kronor på materiel för vägväsendet och 0,6 miljon kronor på ett beredskapslager av rör för arbetsmarknadsstyrelsens räkning.

Av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har jag under hand inhämtat, att styrelsen har för avsikt att under nästa budgetår successivt minska sin lagerhållning av effekter. Till styrelsens förfogande måste emellertid finnas tillräckliga medel för att möjliggöra import av vissa effekter, varpå brist råder och vilka tillfälligtvis kunna anskaffas i större mängd. Sålunda kan tillfälle uppkomma att under nästa budgetår inköpa vissa för vägväsendet särskilt viktiga produkter, exempelvis gummidäck, asfalt och klorkalcium. Leverans av nämnda effekter är beroende av att erforderlig valutatilldelning lämnas. Med hänsyn till det anförda är jag beredd tillstyrka, att den finansiella ramen för styrelsens inköp av effekter vidgas, ehuru i något mindre utsträckning än styrelsen förutsatt.

Arbetsmarknadsstyrelsen har begärt bemyndigande att upplägga ett beredskapslager av rör. Lagerhållningen skulle ombesörjas av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, som har lämpliga förrådsområden härför. Då denna

anordning synes vara ur praktisk synpunkt ändamålsenlig, förordar jag, att medel i lämplig omfattning ställas till förfogande under väg- och vattenbyggnadsverkets förrådsfond. Förrådsfonden skall sedan för de utgifter, som uppkomma i detta sammanhang, tillgodoföras ersättning från vederbörande anslag under femte huvudtiteln.

Anslagstillskottet synes böra bestämmas till 2,6 miljoner kronor.

Under hänvisning till det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Effektförråd* för budgetåret 1949/50 anvisa ett investeringsanslag av 2 600 000 kronor.

[32.] 4. **Väg- och vattenbyggnadsverkets dispositionsanslag.** Såsom väg- och vattenbyggnadsverkets dispositionsanslag har för ettvarit av budgetåren 1946/47—1948/49 anvisats ett anslag av 250 000 kronor. Den 30 juni 1948 fanns å anslaget en behållning av 421 000 kronor.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen.

Styrelsen beräknar, att för innevarande budgetår tillgängliga medel komma att helt förbrukas under löpande budgetår. På grund av vad styrelsen anfört under gruppen Garage- och förrådsbyggnader m. m. och under gruppen Effektförråd rörande eventuell utvidgning av det föreslagna beredskapslagret av rör för arbetsmarknadsstyrelsens behov har styrelsen ansett sig icke kunna föreslå ett lägre belopp än 1 500 000 kronor såsom väg- och vattenbyggnadsverkets dispositionsanslag under budgetåret 1949/50.

Departementschefen.

Vid bifall till vad jag anfört under gruppen garage- och förrådsbyggnader m. m. kommer Kungl. Maj:t att vara oförhindrad att inom ramen för anvisade medel besluta om höjning av anslagsbeloppet för visst byggnadsföretag utöver vad tidigare anvisat särskilt anslag medgiver samt om utbyte av en garage- eller förrådsbyggnad, som ingår i ett tidigare fastställt byggnadsprogram, mot en annan. Någon särskild medelsanvisning under dispositionsanslaget för dessa ändamål synes därför icke behöva beräknas.

Av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har jag inhämtat, att styrelsen för nästa budgetår räknat med att av dispositionsanslaget taga i anspråk högst 250 000 kronor för att, därest så erfordras, utvidga det föreslagna beredskapslagret av rör för arbetsmarknadsstyrelsens räkning. Mot att medel beräknas härför under dispositionsanslaget har jag icke något att erinra.

Till styrelsens förfogande bör för att täcka övriga oförutsedda medelsbehov, som kunna uppkomma under nästa budgetår, stå 750 000 kronor. Sammanlagt skulle alltså under dispositionsanslaget anvisas ett belopp av 1 000 000 kronor.

På grund av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att såsom *Väg- och vattenbyggnadsverkets dispositionsanslag* för budgetåret 1949/50 anvisa ett investeringsanslag av 1 000 000 kronor.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

Gösta Kahrn.

Register

till

Kapitalbudgeten för budgetåret 1949/50

för

till kommunikationsdepartementet hörande affärsdrivande verk m. m.

Statens affärsverksfonder.

Sid.		Kronor.
	Postverket.	
14	Posthus m. m.	1 000
17	Fastighetsförvärv: Inköp av fastigheter	100 000
18	Anskaffning av automobiler m. m.	300 000
19	Postverkets diligenstrafik: Anskaffning av bilmateriel för diligensrörelsen	1 300 000
	Förvärv av billinjer	300 000
		1 600 000
20	Postverkets dispositionsanslag	700 000
	Säger för postverket	2 701 000

Telegrafverket.

22	Utvecklingen av telegrafverkets rörelse.	
37	Telefonstationsbyggnader m. m.	3 200 000
43	Telefon- och telegrafanläggningar: Riks- och landskablar m. m.	24 000 000
	Telefon- och telegrafstationer	28 000 000
	Nya abonnentanläggningar, nätarbeten och blanka mellan- ortsledningar	50 000 000
		102 000 000
46	Radioanläggningar för telegrafverket: Rundradiosändare för kortvåg i Hörby	1 300 000
	Fartygsradiostationer m. m.	500 000
		1 800 000

**Statsverkspropositionen: Bil. 27: Kapitalbudgeten:
Kommunikationsdepartementet.**

145

Sid.	Kronor.
47 Försvarsberedskap:	
Anordnande av reservtelegrafstation	2 000 000
Reservutrustningar för automatiska telefonstationer	300 000
	2 300 000
48 Telegrafverkets dispositionsanslag	3 000 000
	Säger för telegrafverket 112 300 000

Statens järnvägar.

50 Byggnader och anläggningar:	
Bangårdar	2 500 000
Dubbelspårsbyggnader och linjeomläggningar	5 000 000
Fortlöpande förstärkning av spåröverbyggnaden	2 000 000
Broar m. m.	3 000 000
Husbyggnader	5 000 000
Växel- och signalsäkerhetsanläggningar	4 000 000
Telefonanläggningar m. m.	4 000 000
Elektriska belysningsanläggningar	400 000
Anläggningar för elektrisk tågdrift	8 000 000
Elektrifiering av linjen Varberg—Borås—Herrljunga—Udde-	
valla—Strömstad med Smedberg—Lysekil	2 710 000
Lokstations- och driftverkstadsanläggningar	725 000
Anläggningar vid huvudverkstäder	200 000
Verkstadsmaskiner m. m.	4 000 000
	41 535 000
61 Försvarsberedskap:	
Omändring av slutna godsvagnar för manskapstransport .	160 000
63 Rullande materiel:	
Nyanskaffning av ånglok	900 000
Nyanskaffning av elektrolok	8 700 000
Ombyggnad av elektrolok	1 000 000
Nyanskaffning av elektromotorvagnar	1 650 000
Ombyggnad av motorvagnar	125 000
Nyanskaffning av rälsbussar	1 200 000
Nyanskaffning av lokomotorer	1 000 000
Nyanskaffning av person- och resgodsvagnar	11 000 000
Ombyggnad av person- och resgodsvagnar	400 000
Nyanskaffning av postvagnar	500 000
Nyanskaffning av godsvagnar	4 900 000
Nyanskaffning av malmvagnar	6 500 000
	37 875 000
76 Sjöfartsmateriel:	
Ombyggnad av sjöfartsmateriel	560 000
77 Biltrafik:	
Nyanskaffning av bilmateriel	6 650 000
Förvärv av billinjer	2 000 000
	8 650 000
78 Statens järnvägars dispositionsanslag	10 000 000
	Säger för statens järnvägar 98 780 000

Statens vattenfallsverk.

79	Kraftbalansens utveckling.	
92	Kraftstationer m. m.:	
	Kraftstation vid Jösseforsen	1 300 000
	Ny ångpanna i Västerås ångkraftstation	3 600 000
	Utbyggnad av Västerås ångkraftstation	5 300 000
	Kraftstation vid Hölleforsen	10 500 000
	Ett tredje maskinaggregat i Stadsforsens kraftstation	600 000
	Kraftstation vid Forsmoforsen	500 000
	Kraftstation vid Kilforsen	18 500 000
	Kraftstation vid Harsprånget	22 000 000
	Teckning av aktier i Bergeforsens kraftaktiebolag	2 160 000
	Lån till Bergeforsens kraftaktiebolag	3 840 000
		68 300 000
100	Regleringsföretag:	
	Reglering av sjöar inom Dalälvens flodområde	300 000
	Regleringsåtgärder i Indalsälvens flodområde	1 000 000
	Regleringsåtgärder i Ängermanälvens flodområde	9 000 000
		10 300 000
103	Distributionsanläggningar och därmed sammanhängande arbeten vid statens kraftverk	60 000 000
105	Diverse anslag:	
	Inköp av vattenfall och fastigheter	500 000
	Förvärv av enskilda företag för elektrisk distributionsverksamhet	1 000 000
	Statens vattenfallsverks dispositionsanslag	2 000 000
	Statens vattenfallsverks rörelsekredit	—
		3 500 000
	Säger för statens vattenfallsverk	142 100 000

Luftfartsfonden.

110	Luftfartens markorganisation:	
	Markförvärv	1 000 000
	Flygfältsbyggen	1 500 000
	Byggnader	400 000
	Radiofyrrar	850 000
	Belysningsanläggningar	250 000
	Luftfartsväsendets dispositionsanslag	1 000 000
	Säger för luftfartsfonden	5 000 000

Sid.

Kronor.

Statens allmänna fastighetsfond.

122	Om- och tillbyggnad av Arvfurstens palats	1 800 000
123	Utökade lokaler för vissa länsstyrelser:	
	Nybyggnad för länsstyrelsen i Östergötlands län	235 000
	Nybyggnad för länsstyrelsen i Jönköpings län	616 000
	Tillbyggnad av landsstatshuset i Kalmar	175 000
	Om- och tillbyggnad av länsresidenset i Kristianstad	433 000
	Nybyggnad för länsstyrelsen i Skaraborgs län	416 000
	Nybyggnad för länsstyrelsen i Värmlands län m. m.	328 000
	Nybyggnad för länsstyrelsen i Västernorrlands län m. m. ...	104 000
	Nybyggnad för länsstyrelsen i Västerbottens län m. m. ...	375 000
		2 682 000
126	Merkostnader för vissa byggnadsarbeten	2 500 000
	Säger för statens allmänna fastighetsfond	6 982 000

Fonden för förlag till statsverket.

131	Förskott till vissa plankostnader m. m.	200 000
-----	--	---------

Diverse kapitalfonder.

Väg- och vattenbyggnadsverkets förrådsfond.

133	Garage- och förrådsbyggnader m. m.	1 000
135	Maskincentralförråd:	
	Motorfordon	6 500 000
	Vägmaskiner m. m.	7 000 000
		13 500 000
140	Effektförråd	2 600 000
142	Väg- och vattenbyggnadsverkets dispositionsanslag	1 000 000
	Säger för förrådsfonden	17 101 000
	Summa	385 164 000

Kapitalinvesteringar.

Finansdepartementet.

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Drottningholms slott den 3
januari 1949.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden
WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG,
NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE, KOCK, ANDERSSON.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss, anmäler härefter
under finansdepartementets handläggning hörande ärende angående kapi-
talinvestering å riksstaten för budgetåret 1949/50 samt anför därvid följande.

Statens allmänna fastighetsfond.

1. Vissa byggnadsarbeten vid tullverkets kust- och gränsbevakning m. m.
För ettvarvt av budgetåren 1946/47—1948/49 har riksdagen anvisat ett in-
vesteringsanslag av 500 000 kronor för fullföljande av ett av generaltullsty-
relsen uppgjort och successivt reviderat byggnadsprogram för förbättring av
bostadsförhållandena vid tullverkets kust- och gränsbevakning m. m.

I skrivelse den 29 september 1948 har *generaltullstyrelsen* framhållit an-
gelägenheten av ett fullföljande av det av styrelsen uppgjorda byggnadspro-
grammet och därvid understrukit, att den personalförstärkning, vilken förut-
sattes bliva en följd av en planerad reglering av arbetstiden vid kust- och
gränsbevakningen, måste komma att medföra ökade krav på tjänstebostä-
der. Styrelsen har — efter övervägande av angelägenhetsgraden beträffande
såväl de byggnadsföretag, för vilka anslag tidigare begärts men ännu icke
anvisats, som sedermera aktualiserade arbeten — för budgetåret 1949/50
äskat ett investeringsanslag å 1 000 000 kronor för ändamålet i fråga.

Den närmare omfattningen av och de beräknade kostnaderna för de
byggnadsföretag, som styrelsen således funnit böra snarast möjligt utföras,
framgår av efterföljande uppställning.

*Statsverkspropositionen: Bil. 28: Kapitalbudgeten:
Finansdepartementet.*

Ort eller distrikt	Byggnadsföretagets omfattning	Beräknade kostnader		
		Byggnader	Tomt m. m.	Summa
<i>Nybyggnader.</i>				
Svinesund	1 bostadshus inrymmande 3 lägenheter om 2 rum och kök 3 rum för extra personal 1 överliggningsrum	150 000	—	150 000
Vassbotten.....	2 lägenheter om 2 rum och kök 1 rum för extra personal garage	88 000	5 000	93 000
Jakobsrud	2 lägenheter om 2 rum och kök 1 rum för extra personal expeditionslokaler m. m. i särskild byggnad	95 000	5 000	100 000
Röjdåfors	2 lägenheter om 2 rum och kök 1 rum för extra personal expeditionslokaler m. m. och garage i särskild byggnad	100 000	5 000	105 000
Skillingmark	1 lägenhet om 3 rum och kök 2 lägenheter om 2 rum och kök 1 rum för extra personal expeditionslokaler m. m. i särskild byggnad	150 000	5 000	155 000
Högen	1 expeditionsbyggnad	40 000	5 000	45 000
Hån.....	1 expeditionsbyggnad	60 000	—	60 000
Neistenkangas...	2 lägenheter om 2 rum och kök 1 rum för extra personal	88 000	5 000	93 000
<i>Ombyggnader.</i>				
Mon.....	modernisering av 2 bostadshus	50 000	—	50 000
Fårösund	fullständig ombyggnad av bostadshuset	35 000	—	35 000
Karesuando	inredande av en ny lägenhet om 2 rum och kök	15 000	—	15 000
Sandhamn	ombyggnad av tullbrygga	85 000	—	85 000
	alternativt	75 000	—	75 000
	Summa kronor	956 000	30 000	986 000
	oförutsedda utgifter	—	—	14 000
	Summa kronor	—	—	1 000 000
	alternativt	946 000	30 000	976 000
	oförutsedda utgifter	—	—	24 000
	Summa kronor	—	—	1 000 000

Av de i uppställningen angivna byggnadsarbetena ha nybyggnadsföretagen i Svinesund, Jakobsrud, Röjdåfors och Neistenkangas samt ombyggnadsarbetena i Karesuando tidigare upptagits i generaltullstyrelsens byggnadsprogram, för vilket redogörelse i nu angivna delar lämnats i 1946, 1947 och 1948 års statsverkspropositioner under kapitalbudgeten (1946: Bil. 6 s. 2—3, 1947: Bil. 28 s. 2—4 och 1948: Bil. 28 s. 2—4). Beträffande behovet av dessa arbeten har styrelsen nu lämnat vissa kompletterande upplysningar

samt vidare framhållit, att kostnaderna för företagen upptagits till de högre belopp, som ansetts betingade av den under tiden från den tidigare beräkningen inträffade prisstegringen, samt i viss mån justerats med hänsyn till den erfarenhet i fråga om kalkylernas tillförlitlighet, som vunnits beträffande nu pågående byggnadsföretag av likartad beskaffenhet. Beräkningarna hade utförts i samråd med den av styrelsen för nybyggnader anlitade arkitekten.

Beträffande i byggnadsprogrammet nyupptagna arbeten lämnas i huvudsak följande uppgifter.

I *Vassbotten* inom Strömstads gränsdistrikt vore bostadsbristen så stor, att erforderligt antal tjänstemän icke kunnat placeras där.

I *Skillingmark* bodde tullstationsföreståndaren i en mycket kall lägenhet om 3 rum och kök, som utan tvekan skulle utdömas som bostadslägenhet, om hälsovårdsnämnden bleve tillkallad. En gränsuppsyningsman bodde 3,5 km från tullstationen och en annan omkring 0,5 km därifrån, båda i omodernerna och kalla lägenheter. Den ene gränsuppsyningsmannen vore uppsagd från den 1 juni 1948 men finge av nåd bo kvar en kortare tid. Bostaden komme därefter icke att uthyras till någon tulltjänsteman. En extra ordinarie gränsuppsyningsman hade tidigare under lång tid nödgats bo i ett sommarkök, som saknade vinterboning. Genom en annan extra ordinarie gränsuppsyningsmans förmedling hade han emellertid fått tillåtelse att jämte denne bo hos dennes släktingar men måst för ändamålet på egen bekostnad inreda ett vindsrum i bostadshuset.

I *Högen* och *Hån* föreläge behov av expeditiönsbyggnader.

Jämlikt syneinstrument, upprättat den 22 april 1948 vid laga treårssyn å tullverkets båda bostadshus i *Mon*, hade bl. a. vissa förbättrings- och moderniseringsarbeten ansetts böra komma till utförande för att bostäderna skulle kunna motsvara de minimikrav i fråga om bekvämlighet, som numera ansåges böra ställas på bostäder av denna art. Kostnaden för dessa arbeten hade beräknats till omkring 50 000 kronor. Bostadshusen i fråga hade länge varit i behov av en genomgripande renovering. Denna hade emellertid uppskjutits i avvaktan på avgörande av frågan om tullkammarens i *Mon* förflyttning till *Ed*. Då förutsättningarna för den ifrågasatta förflyttningen ej längre vore för handen, syntes reparations- och moderniseringsarbetena ej böra ytterligare uppskjutas.

Enligt det syneprotokoll, som upprättats vid den under år 1948 förrättade treårssynen å tullverkets fastighet i *Fårösund* kunde bostadshuset icke mera uppfylla de krav, som numera rimligen borde ställas på en bostadslägenhet, varken ur hygieniska synpunkter eller med hänsyn till bekvämligheten. På grund härav hade övervägts, huruvida en helt ny bostadsbyggnad borde uppföras eller om den gamla byggnaden kunde användas och genom ombyggnad sättas i stand. Förslag till ombyggnad hade utarbetats och kostnadsberäknats till omkring 35 000 kronor. Det kunde förutsättas, att en nybyggnad komme att draga betydligt högre kostnad. Till följd av i samhället rådande bostadsbrist funnes ringa möjlighet för tullverkets där placerade personal att på platsen förhyra bostad, därest tjänstebostaden icke skulle istandsättas. I det skick, denna nu befunne sig, godkändes den icke av vederbörande hälsovårdsmyndighet.

Tullverkets bryggor i *Sandhamn*, en mindre och en större, vore f. n. i så dåligt skick, att en reparation syntes ofrånkomlig. En sådan skulle emellertid icke ställa sig ekonomiskt fördelaktig. Med föranledande härav hade

förslag till byggande av en ny brygga i Sandhamn upprättats genom lotsstyrelsens försorg i två alternativ. Kostnaden hade beräknats till resp. 75 000 och 85 000 kronor. Styrelsen, som i likhet med kustbevakningschefen funne behövt, att en genomgripande förbättring av brygganordningarna på platsen komme till stånd, vore emellertid för sin del icke beredd att i frågans nuvarande läge taga slutlig ställning till vilketdera av alternativen som med hänsyn till omständigheterna borde genomföras.

Generaltullstyrelsen har slutligen framhållit, att ehuru byggnadsföretagen i Mon och Fårösund avsåge lokaltullförvaltningen, anslagsbeloppen för desamma dock lämpligen syntes kunna upptagas tillsammans med anslagsbeloppen för byggnadsföretagen vid kust- och gränsbevakningen, varvid investeringsanslaget i sin helhet syntes böra erhålla den något jämkade beteckningen »Vissa byggnadsarbeten vid tullverkets kust- och gränsbevakning m. m.».

Departementschefen. Även för nästkommande budgetår torde medel böra anvisas för fullföljande av generaltullstyrelsens program för förbättring av bostadsförhållandena vid tullverkets kust- och gränsbevakning. Jag har icke någon erinran mot att nya arbeten vid kust- och gränsbevakningen samt lokaltullförvaltningen medtagas i programmet på sätt generaltullstyrelsen föreslagit. I anslutning härtill bör såsom styrelsen förordat anslagsbeteckningen jämkas till Vissa byggnadsarbeten vid tullverkets kust- och gränsbevakning m. m. Anslaget har för de tre senaste budgetåren uppförts med 500 000 kronor. Då jag i nuvarande läge icke är beredd att tillstyrka en höjning av anslaget torde det böra bestämmas till oförändrat belopp. Jag förutsätter, att de möjligheter till besparing i kostnaderna för varje byggnadsföretag, som kunna föreligga, bli iakttagna.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Vissa byggnadsarbeten vid tullverkets kust- och gränsbevakning m. m.* för budgetåret 1949/50 anvisa ett investeringsanslag av 500 000 kronor.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:
Hans Wenker.

Kapitalinvesteringar.

Ecklesiastikdepartementet.

*Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Drottningholms slott
den 3 januari 1949.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden
WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG,
NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE, KOCK, ANDERSSON.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, statsrådet Weijne, anmäler härefter
under ecklesiastikdepartementets handläggning hörande ärenden angående
anslag å kapitalbudgeten under budgetåret 1949/50 och yttrar därvid följande.

Statens allmänna fastighetsfond.

1. Nybyggnader för kemiska och biokemiska institutionerna vid universitetet i Uppsala m. m. Under denna rubrik anvisades för uppgörande av fullständiga ritningar för och påbörjande av *dels* nybyggnad för kemiska institutionen jämte analyslaboratorium, *dels ock* nybyggnad för biokemiska institutionen jämte cyklotronlaboratorium för budgetåret 1947/48 ett investeringsanslag av 1 000 000 kronor. Såsom av 1947 års statsverksproposition (bilagan 29, kapitalbudgeten, punkten 1) framgår, beräknades de totala byggnadskostnaderna till sammanlagt 4 500 000 kronor. Genom beslut den 6 juni 1947 uppdrog Kungl. Maj:t åt byggnadsstyrelsen att i huvudsaklig överensstämmelse med vad departementschefen i nämnda proposition anfört ombesörja utförandet av byggnadsföretaget. För innevarande budgetår har till ifrågavarande ändamål anvisats ett investeringsanslag av 500 000 kronor.

Matematisk-naturvetenskapliga sektionen vid Uppsala universitet har gjort framställning om anvisande för nästa budgetår av ett anslag av 3 000 000 kronor för byggnadsföretagets fullföljande. Denna framställning har tillstyrkts av *det större akademiska konsistoriet i Uppsala och kanslern för rikets universitet.*

Byggnadsstyrelsen har anfört, att uppförandet av byggnaderna för cyklotronlaboratoriet samt entrépartiet för institutionsbyggnaden påbörjats un-

der december 1947. Byggnadsstyrelsen beräknade, att, därest byggnadstillstånd erhöles för övriga byggnadsarbeten under våren 1949, arbetena komme att bedrivas i sådant takt, att — utöver redan anvisade medel — ett belopp av 2 000 000 kronor borde stå till förfogande under nästkommande budgetår. Den hösten 1946 beräknade totalkostnaden av 4 500 000 kronor torde, såsom styrelsen tidigare framhållit, med hänsyn till inträffade kostnadsstegringar komma att överskridas. Arbetena hade emellertid ännu icke fortskridit så långt, att de slutliga kostnaderna kunde överblickas.

Departementschefen. För utförande av ifrågavarande byggnadsföretag ha hittills anvisats sammanlagt 1 500 000 kronor. Med hänsyn till läget på byggnadsmarknaden torde det vara till fyllest, att för nästa budgetår anvisas ytterligare 500 000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Nybyggnader för kemiska och biokemiska institutionerna vid universitetet i Uppsala m. m.* för budgetåret 1949/50 anvisa ett investeringsanslag av 500 000 kronor.

2. Uppförande av nybyggnad för fysiska institutionen vid universitetet i Lund. Under denna rubrik har riksdagen för budgetåren 1946/48 till nybyggnader för institutionen för fysik ävensom för institutionerna för matematik samt för mekanik och matematisk fysik anvisat investeringsanslag av sammanlagt 1 000 000 kronor. Såsom av propositionen 1946: 273 (s. 453) framgår har den erforderliga medelsanvisningen beräknats till 2 090 000 kronor, varjämte förutsatts, att återstående belopp av till nybyggnad av fysikinstitutionen tidigare anvisade anslag, i runt tal 830 000 kronor, må tagas i anspråk för ändamålet.

Byggnadsstyrelsen har — under erinran om att byggnadstillstånd numera meddelats — gjort framställning om anvisande för nästa budgetår av ett anslag av 1 100 000 kronor för byggnadsföretagets fullföljande och därvid anført följande.

Som styrelsen tidigare framhållit torde det vara sannolikt, att den tidigare beräknade totalkostnaden för byggnadsföretaget, 2 920 000 kronor, icke kommer att bli tillräcklig med hänsyn till inträffade kostnadsstegringar. Styrelsen har för avsikt att längre fram, då de slutliga kostnaderna bättre kunna överblickas, inkomma med hemställan om erforderligt tilläggsanslag utöver den tidigare uppgivna kostnaden. Återstoden av det kostnadsberäknade beloppet (2 920 000 — 1 830 000 =) 1 090 000 kronor eller avrundat 1 100 000 kronor synes, med hänsyn till att byggnaderna i huvudsak komma att färdigställas under loppet av nästa budgetår, böra ställas till byggnadsstyrelsens förfogande.

Departementschefen. I enlighet med byggnadsstyrelsens förslag torde till fullföljande av ifrågavarande byggnadsföretag för nästa budgetår anvisas ett investeringsanslag av 1 100 000 kronor, ungefär motsvarande återstoden

av det tidigare beräknade totala medelsbehovet för byggnadsföretaget. Såsom byggnadsstyrelsen framhållit kan framdeles fråga uppkomma om ytterligare medelsanvisning för ändamålet. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Uppförande av nybyggnad för fysiska institutionen vid universitetet i Lund* för budgetåret 1949/50 anvisa ett investeringsanslag av 1 100 000 kronor.

3. Vissa byggnadsarbeten vid Lunds universitet. Med överlämnande av en av *större akademiska konsistoriet i Lund* gjord framställning i ämnet har *kanslern* i skrivelse den 23 november 1948 hemställt om anvisande för nästa budgetår av 725 000 kronor till vissa byggnadsarbeten vid universitetet. Ifrågavarande arbeten avse i huvudsak inredning av källare och vindar i olika institutionsbyggnader m. m. i syfte att utvinna nya utrymmen för undervisningen och forskningen. Det stegrade lokalbehovet föranledes främst av den under senare år starkt ökade personalstaten vid olika institutioner och en därmed intensifierad forskningsverksamhet samt av en i flera ämnen utvidgad undervisning. Nyssnämnda belopp har beräknats sålunda:

Juridiska fakultetens seminarielokaler m. m.	kronor	12 000
Anatomiska institutionen	»	59 000
Histologiska institutionen	»	38 000
Fysiologiska institutionen	»	102 000
Fysiologiska institutionen, lokaler för flygfysiologisk forskning	»	36 000
Bakteriologiska institutionen	»	26 000
Patologiska institutionen	»	9 000
Medicinskt-kemiska institutionen	»	28 000
Historiska museet	»	120 000
Psykologiska institutionen	»	24 000
Astronomiska institutionen	»	30 000
Botaniska museet	»	130 000
Kemiska institutionen	»	26 000
Limnologiska institutionen	»	66 000
Zoologiska institutionen	»	19 000
Summa kronor		725 000

Byggnadsstyrelsen har för sin del icke funnit något att erinra mot framställningen och de gjorda kostnadsberäkningarna. Styrelsen har samtidigt uttalat, att man med hänsyn till å ena sidan omfattningen av det föreliggande ny- och ombyggnadsbehovet vid Lunds universitet samt å andra sidan de aktuella svårigheterna på byggnadsområdet torde böra räkna med,

att avsevärd tid komme att förflyta, innan önskade förbättringar i universitetets lokalförhållanden helt kunde genomföras. Det syntes därför nödvändigt att allvarligt överväga föreliggande möjligheter att genom mera begränsade åtgärder provisoriskt lösa de mest brännande lokalproblemen. Härvidlag syntes de nu föreslagna åtgärderna innebära betydande fördelar. Det borde beaktas, att de lokaler, som nu på förslaget sätt skulle erhållas, i de flesta fall kunde beräknas komma till användning jämväl i framtiden. Byggnadsstyrelsen har slutligen framhållit, att därest hela det framlagda förslaget icke kunde förverkligas på en gång, det närmast torde ankomma på universitetet att avgöra den inbördes graderingen i angelägenhetsgrad olika företag emellan.

Departementschefen. Jag har i likhet med byggnadsstyrelsen funnit de föreslagna åtgärderna på det hela taget utgöra en under nuvarande förhållanden lämplig utväg att provisoriskt lösa vissa särskilt brännande lokalproblem. Det framlagda förslaget liksom de gjorda kostnadsberäkningarna ha därför i och för sig icke givit mig anledning till erinran. Det synes emellertid nödvändigt att räkna med, att de ifrågasatta åtgärderna icke skola kunna förverkligas i ett sammanhang utan först successivt. Med hänsyn härtill och då medelsbehovet under det första byggnadsåret under alla förhållanden torde bli relativt begränsat, torde för nästa budgetår icke böra anvisas högre belopp än 200 000 kronor, varvid jag förutsätter, att återstoden av de beräknade anslagsmedlen skall kunna anvisas senast för de två närmast därpå följande budgetåren. Såsom byggnadsstyrelsen framhållit torde det närmast böra få ankomma på vederbörande universitetsmyndigheter att avgöra den inbördes graderingen i angelägenhetsbänseende de olika företagen emellan. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Vissa byggnadsarbeten vid Lunds universitet* för budgetåret 1949/50 anvisa ett investeringsanslag av 200 000 kronor.

4. **Nybyggnad för karolinska mediko-kirurgiska institutet.** Enligt det i propositionen 1938: 275 framlagda förslaget till uppförande å Norrbackaområdet av nya institutionsbyggnader m. m. för karolinska mediko-kirurgiska institutet beräknades enligt prisläget hösten 1937 kostnaderna för utförande av huvudledningsnät och vägsystem m. m. inom området till sammanlagt 848 000 kronor. Till bestridande av dessa kostnader ha för budgetåren 1939/41 och 1944/45 anvisats tillhoppa 615 000 kronor, varefter någon medelsanvisning för ändamålet icke skett.

I skrivelse den 22 november 1948 har nu *byggnadsstyrelsen* hemställt om anvisande av ytterligare 583 000 kronor för slutförande av ifrågavarande arbeten. Byggnadsstyrelsen har anfört i huvudsak följande.

Av den ursprungligen för dessa arbeten beräknade kostnaden 848 000 kronor återstår således ett belopp av (848 000 — 615 000) 233 000 kronor, beräknat enligt prisläget hösten 1937.

Av ifrågavarande yttre arbeten utfördes under år 1939 lednings- och väg- arbeten för i runt tal 300 000 kronor, varefter arbetena i väntan på institutionsbyggnadernas successiva uppförande tills vidare måste uppskjutas. Återstoden av de ursprungligen avsedda yttre arbetena hava delvis utförts under åren 1946—1948 och då till följd av prisstegring krävt avsevärt större kostnader än vad år 1937 beräknades. Vissa lednings- och vägarbeten återstå ännu att utföra, och styrelsen beräknar, att dessa arbeten i huvudsak skola färdigställas under budgetåret 1949/50. För de ursprungligen avsedda yttre arbetena med undantag för dem, som utfördes under år 1939 före arbetenas nedläggande, beräknar styrelsen den allmänna stegringen av kostnaderna för arbetslöner, material och transporter ha medfört en merkostnad av i runt tal 275 000 kronor, motsvarande en kostnadsstegring av ca 50 % å den år 1937 beräknade kostnaden (848 000 — 300 000) 548 000 kronor.

Det ursprungliga programmet för ifrågavarande yttre arbeten har i viss utsträckning måst utökas bland annat på grund av att byggnadernas förläggning inom området ändrats. Kostnaderna för denna utökning av lednings- och vägsystemet, som nödvändiggjorts av byggnadernas ändrade läge, uppgå till i runt tal 75 000 kronor.

För utförande av huvudlednings- och vägsystem inom Norrbackaområdet m. m. erfordras således ytterligare ett belopp av (233 000 + 275 000 + 75 000) 583 000 kronor.

Departementschefen. I enlighet med byggnadsstyrelsens förslag synes till slutförande av ifrågavarande yttre arbeten vid karolinska mediko-kirurgiska institutet böra anvisas ytterligare 583 000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Nybyggnad för karolinska mediko-kirurgiska institutet* för budgetåret 1949/50 anvisa ett investeringsanslag av 583 000 kronor.

5. Uppförande av ett tandläkarinstitut i Malmö. Till detta ändamål har riksdagen för budgetåren 1946/49 anvisat sammanlagt 8 100 000 kronor eller samma belopp, vartill byggnadsstyrelsen i skrivelse den 5 december 1946 beräknade den totala byggnadskostnaden för företaget. I 1948 års statsverksproposition (bilagan 29, kapitalbudgeten, punkten 7) har emellertid framhållits, att fråga framdeles kunde uppkomma om ytterligare medelsanvisning för ändamålet.

Byggnadsstyrelsen har i skrivelse den 22 november 1948 anmält, att uppförandet av byggnaderna för tandläkarhögskolan i Malmö numera fortskridit så långt, att styrelsen ansåge sig kunna relativt väl överblicka de slutliga kostnaderna, vilka, därest inga ytterligare kostnadsstegringar uppstode, syntes stanna vid en totalkostnad av 9 350 000 kronor, motsvarande en kostnadsstegring av 1 250 000 kronor. Byggnadsstyrelsen framhåller, att denna

kostnadsstegring härrör från *dels* den av kristiden betingade allmänna stegring av kostnaderna för material, arbete, transporter m. m., som inträffat sedan byggnadskostnaderna uppskattades hösten 1946, *dels* den utvidgning av det ursprungliga byggnadsprogrammet, som uppstått därigenom att det befunnits lämpligt att redan i samband med byggnadens uppförande låta inreda vindsvåningen i betydligt större utsträckning än som från början avsetts, *dels* viss utökning av programmet för de elektriska installationerna, *dels* ock de fördyrande omständigheter, som uppstått genom den starka forceringen av byggnadernas uppförande på grund av att vissa lokaler med hänsyn till fastställd undervisningsplan ovillkorligen måste stå färdiga långt före byggnadernas färdigställande i övrigt.

Byggnadsstyrelsen hemställer därför om anvisande för nästa budgetår av ytterligare 1 250 000 kronor för ifrågavarande byggnadsföretag.

Departementschefen. I enlighet med byggnadsstyrelsens förslag synas till täckande av ifrågavarande merkostnader vid uppförande av nybyggnad för tandläkarhögskolan i Malmö höra, utöver tidigare anvisade 8 100 000 kronor, anvisas ytterligare 1 250 000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen,

att till *Uppförande av ett tandläkarinstitut i Malmö* för budgetåret 1949/50 anvisa ett investeringsanslag av 1 250 000 kronor.

6. **Utbyggnad av tekniska högskolan i Stockholm.** Till högskolans utbyggnad har riksdagen anvisat investeringsanslag av 5 000 000 kronor för budgetåret 1946/47, 5 760 000 kronor för budgetåret 1947/48 och 2 500 000 kronor för innevarande budgetår.

Tekniska högskolans i Stockholm byggnadskommitté har gjort framställning om anvisande för budgetåret 1949/50 av ett investeringsanslag för högskolans utbyggnad å 4 072 900 kronor. Kommittén har därvid ånyo framlagt en reviderad tids- och kostnadsplan för utbyggnadens genomförande. Denna plan har angivits vara, med undantag av förskjutning med avseende på tiden, i princip samma som bifogats kommitténs av riksdagen godkända generalplan av år 1945, vilken i reviderat skick framlagts i samband med kommitténs anslagsäskanden för innevarande budgetår. Planen har emellertid numera ytterligare reviderats *dels* med hänsyn till vissa senare inträffade kostnadsökningar, vilka med undantag av ökning för byggnad VII (verkstad m. m.) tidigare redovisats, *dels* med hänsyn till tidpunkten för antagandet av ett ökat antal studerande vid högskolan. Emedan kommittén icke erhållit byggnadstillstånd för första etappens ny- och ombyggnader i den utsträckning, som förutsatts i generalplanen, har kommittén funnit nödvändigt att framflytta denna tidpunkt till hösten 1950.

Av följande sammanställning över — förutom redan färdigställda byggnader — olika i kommitténs föreliggande utbyggnadsplan ingående aktuella

byggnadsföretag framgår fördelningen av hittills använda anslagsmedel, nu beräknade totalkostnader och av kommittén för budgetåret 1949/50 äskade medel (beträffande beteckningarnas innebörd hänvisas till bilaga till prop. 1945: 374).

Byggnader	Hittills anvisade belopp, kronor	Nu beräknad totalkostnad, kronor	Av kommittén för budgetåret 1949/50 äskad medelsanvisning, kronor
Avd. B (III a)	65 000	275 000	—
Avd. E. (III b)	200 000	581 000	—
V.- & K.-central (V)	1 760 000	4 151 000	800 000
Verkstad m. m. (VII)	—	350 000	350 000
Lägre årsk. (VIII a)	1 833 000	1 833 000	—
Hörsalar (VIII b)	679 000	679 000	—
Fysik (IX a)	1 741 000	1 741 000	—
Hörsal (IX b)	397 000	397 000	—
Avd. K (XV a)	400 000	1 200 000	400 000
Avd. K (XV b)	—	352 000	352 000
Avd. K (XV c & d)	2 400 000	2 400 000	—
Avd. E (XVI)	1 779 100	3 800 000	2 020 900
Bostadsbyggn. (XVII)	655 500	655 500	—
Utvändiga ledn., bergsprängning m. m.	1 350 400	1 776 500	150 000
Summa kronor	13 260 000	20 191 000	4 072 900

Kommittén har vidare anfört, att den framlagda tidsplanen förutsatte meddelande av byggnadstillstånd enligt visst tidsschema. På grund av nämnda försening av byggnadstillstånden komme de hittills anvisade investeringsanslagen icke att vara förbrukade vid utgången av innevarande budgetår. Vidare komme uteblivna byggnadstillstånd att medföra vissa omkastningar i den ursprungligen planerade ordningsföljden mellan byggnadsarbetena, emedan lokalbristen nödvändiggjorde omedelbart ianspråktagande av ledigblivande lokaler och emedan det kunde befinnas lämpligt att utföra ombyggnadsarbeten, som krävde mindre material och arbetskraft än nybyggnader, vid annan tidpunkt än tidsplanen angäve. Inom ramen för tillgängliga anslag och efter medgivande av Kungl. Maj:t borde kommittén därför få vidtaga de ändringar i tidsföljden mellan de olika i utbyggnadsplanen ingående om- och nybyggnadsarbetena, som kunde befinnas vara ändamålsenliga.

Överstyrelsen för de tekniska högskolorna har tillstyrkt, att i enlighet med byggnadskommitténs förslag för nästa budgetår till högskolans utbyggnad anvisades ett investeringsanslag av i avrundat tal 4 073 000 kronor. Överstyrelsen har därvid anfört bland annat: De jämkningar med avseende å den tidigare planerade ordningsföljden beträffande vissa byggnadsföretag, som kommittén nu ifrågasatt, syntes överstyrelsen ändamålsenliga. Icke heller hade kommitténs kostnadskalkyler, som grundade sig på 1947 års prisnivå, givit överstyrelsen anledning till erinran. De kostnadsökningar,

varmed kommittén räknat, syntes nämligen som regel ligga inom ramen för vad som med hänsyn till inträffade prisstegringar kunde anses skäligt. Endast i fråga om verkstadsbyggnaden m. m. (VII) föreläge en ökning, som till ett belopp av 75 000 kronor vore att tillskriva den omständigheten, att kostnaderna för denna byggnad redan från början blivit för lågt uppskattade. Denna kostnadsökning vore emellertid enligt överstyrelsens mening ofrånkomlig, då lokalprogrammet för byggnaden i fråga först under den fortsatta projekteringen kunnat givas fastare form. Överstyrelsen hade tidigare vid skilda tillfällen framhållit angelägenheten av att högskolans utbyggnad fullföljdes i så snabb takt som möjligt. En nedskärning av den av kommittén begärda medelsanvisningen komme att medföra icke blott en ytterligare förskjutning av tidpunkten för antagning av ökat antal studerande vid högskolan utan även risk för ett avbrytande av arbetena på högskolans utbyggnad med därav föranledda olägenheter, icke minst av ekonomisk natur.

Till inredning och utrustning av nya lokaler har för budgetåret 1948/49 anvisats ett investeringsanslag av 1 800 000 kronor. För nästa budgetår har *byggnadskommittén* till detta ändamål hemställt om en medelsanvisning av 1 835 000 kronor. Beloppet har beräknats med ledning av från högskolan infordrade uppgifter, vilka i den mån de befunnits välmotiverade och legat inom de i generalplanen beräknade kostnaderna godtagits av kommittén. Vid beräkningen ha några generella tillägg för prisstegringar sedan föregående år ej gjorts. Kommitténs förslag till medelsanvisning för budgetåret 1949/50 har godkänts av högskolans lärarkollegium.

Fördelningen av det äskade anslagsbeloppet å olika redan färdigställda byggnader och aktuella byggnadsföretag framgår av följande sammanställning, vari tillika angivits hittills anvisade belopp och nu beräknade totalkostnader:

Byggnader	Hittills anvisade belopp, kronor	Nu beräknad totalkostnad, kronor	Av kommittén för budgetåret 1949/50 äskad medelsanvisning, kronor
Avd. B (III a).....	150 000	300 000	—
Avd. E (III b).....	—	1 830 000	500 000
Avd. M&S (III d)	26 000	46 000	—
Verkstad (VII).....	90 000	140 000	50 000
Lägre årsk. (VIII a)	175 000	175 000	—
Hörsalar (VIII b)	63 000	63 000	—
Fysik (IX a).....	600 100	800 100	200 000
Hörsal (IX b)	72 000	72 000	—
Avd. A (XI).....	2 000	102 000	—
Avd. K (XV a & b)	606 000	1 071 000	385 000
Avd. K (XV c & d).....	1 300 000	1 500 000	200 000
Avd. E (XVI)	1 698 000	3 240 000	500 000
Summa kronor	4 782 100	9 339 100	1 835 000

Överstyrelsen har tillstyrkt kommitténs förslag. Enligt vad överstyrelsen inhämtat kunde ifrågavarande utrustning till största delen inköpas inom landet.

Till konstnärlig utsmyckning av nybyggnaden för de lägre årskurserna m. m. har *byggnadskommittén* slutligen — liksom för innevarande budgetår — äskat ett anslag av 130 000 kronor. *Överstyrelsen* har tillstyrkt detta förslag.

Departementschefen. Samma synpunkter, som varit vägledande vid avvägningen av anslaget för innevarande budgetår till utbyggnad av tekniska högskolan i Stockholm, göra sig gällande vid anslagsavvägningen för nästa budgetår. Jag anser mig därför icke heller för budgetåret 1949/50 kunna föreslå högre investeringsanslag för ändamålet än 2 500 000 kronor, d. v. s. samma belopp som anvisats för innevarande budgetår.

I likhet med överstyrelsen finner jag icke anledning till erinran mot den av byggnadskommittén nu beräknade totalkostnaden för byggnaden VII (verkstad m. m.). I övrigt synas de av kommittén angivna totalkostnaderna för de aktuella byggnadsföretagen i huvudsak överensstämma med tidigare beräknade belopp, i förekommande fall uppräknade med hänsyn till inträffade kostnadsstegringar. Till följd av rådande förhållanden å byggnadsmarknaden kan det, såsom byggnadskommittén framhållit, visa sig erforderligt och ändamålsenligt att i vissa fall vidtaga ändringar i den tidigare planerade tidsföljden för utförandet av om- och nybyggnadsarbeten vid högskolan.

För inredning och utrustning av nya lokaler har för nästa budgetår begärts ett anslag av 1 835 000 kronor. Med hänsyn till mitt ställningstagande i fråga om investeringsanslaget för högskolans utbyggnad är jag för egen del endast beredd att för nästa budgetår tillstyrka en medelsanvisning till ifrågavarande ändamål av 1 300 000 kronor, innebärande en minskning i jämförelse med motsvarande anslag för innevarande budgetår med 500 000 kronor. Jag har tidigare i annat sammanhang gjort hemställan om anvisande av det för nämnda medelsanvisning erforderliga anslaget.

Jag har slutligen icke ansett mig kunna tillstyrka, att medel nu beviljas för konstnärlig utsmyckning av vissa nybyggnader m. m. vid högskolan.

Under åberopande av vad i det föregående anförts hemställer jag nu, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Utbyggnad av tekniska högskolan i Stockholm* för budgetåret 1949/50 anvisa ett investeringsanslag av 2 500 000 kronor.

7. Nybyggnader för Chalmers tekniska högskola. Ifrågavarande investeringsanslag är i gällande riksstat uppfört med 500 000 kronor.

Högskolans kollegienämnd har — såvitt angår anslagsändamål, som böra tillgodoses under förevarande anslag — hos överstyrelsen hemställt, bland

annat, att till vissa byggnadsarbeten vid högskolan måtte för nästa budgetår anvisas sammanlagt 1 114 000 kronor. Kollegienämnden har därvid överlämnat en från Chalmerska byggnadskommittén till kollegienämnden ingi-ven framställning i ämnet jämte tillhörande handlingar.

Överstyrelsen har beträffande den del av kollegienämndens framställning, som nu är i fråga, föreslagit en till 489 000 kronor begränsad medelsanvisning för nästa budgetår.

De för närvarande aktuella byggnadsföretagen vid högskolan ävensom den slutförda tillbyggnaden för fysikinstitutionen finnas upptagna i följande sammanställning, i vilken i förekommande fall tillika angivits för de olika företagen hittills anvisade belopp, nu beräknade totalkostnader, av kollegienämnden för budgetåret 1949/50 äskade medel och av överstyrelsen tillstyrkt medelsanvisning:

Byggnader	Hittills anvisade belopp, kronor	Nu beräknade totalkostnader, kronor	Av kollegienämnden för budgetåret 1949/50 äskad medelsanvisning, kronor	Av överstyrelsen för budgetåret 1949/50 föreslagen medelsanvisning, kronor
Nybyggnad för avd. för maskinteknik	4 526 000	4 981 000	114 000	114 000
Tillbyggnad för fysikinstitutionen...	704 000	704 000	—	—
Nybyggnad för avd. för elektroteknik	2 500 000	3 390 000	—	—
Nybyggnad för biblioteket	700 000	1 320 000	—	—
Tillbyggnad för kemiavdelningen...	—	6 400 000	1 000 000	375 000
Summa kronor	8 430 000	16 795 000	1 114 000	489 000

Av handlingarna i ärendet inhämtas följande.

Nybyggnaden för avdelningen för maskinteknik. De totala kostnaderna härför ha senast (se 1948 års statsverksproposition, Bil. 29, Kapitalbudgeten, s. 18 ff.) uppskattats till 4 941 000 kronor, varav 2 505 000 kronor belöpa å högskolans värme- och kraftcentral. För anläggningen av värme- och kraftcentralen har — utöver tidigare anvisade medel — för innevarande budgetår anvisats 396 000 kronor av den återstående medelsanvisning av 470 000 kronor, som hittills beräknats erforderlig för anläggningens slutförande. Det skulle sålunda enligt dessa beräkningar nu återstå att för detta ändamål anvisa ett belopp av 74 000 kronor. Anläggningen i fråga har emellertid enligt vad *byggnadskommittén* anmält befunnits draga en ytterligare kostnad av 40 000 kronor. Anledningen härtill är att vid tidigare uppskattning av anläggningskostnaderna dessa ansetts kunna minskas med 40 000 kronor för en kulvert, som därvid i stället förutsatts ingå i kostnaderna för nybyggnaden för avdelningen för elektroteknik (se prop. 1946: 244, s. 320). Härvidlag har emellertid ett misstag förekommit, enär den avsedda kulverten i realiteten icke medtagits i kostnadskalkylerna för sistnämnda nybyggnad. *Överstyrelsen*, som framhållit det beklagliga i att de tidigare kostnadsberäkningarna i denna punkt ånyo visat sig mindre tillförlitliga, har funnit den konstaterade merkostnaden ofrånkomlig och därför föreslagit att till slutförande av värme- och kraftcentralen för nästa budgetår anvisas sammanlagt 114 000 kronor.

Tillbyggnad för kemiavdelningen. I sina anslagsäskanden för innevarande budgetår framlade överstyrelsen förslag om en tillbyggnad för kemiavdelningen vid högskolan för en beräknad kostnad av 6 160 000 kronor. Detta förslag har därefter i anledning av vissa erinringar mot detsamma omarbetats i viss utsträckning och beräknas nu kosta 6 400 000 kronor. Den inträdda ändringen i den beräknade kostnadssumman har främst föranletts av att laboratorierna i det omarbetade förslaget dimensionerats för 48 studerande och icke som tidigare för 40. Kollegienämnden har för nästa budgetår föreslagit en första medelsanvisning till byggnadsföretaget av 1 000 000 kronor. Överstyrelsen har emellertid med hänsyn till den försening av utbyggnadstakten för högskolan, som inträtt, ansett ett belopp av 375 000 kronor vara tillräckligt för budgetåret 1949/50.

Departementschefen. Jag tillstyrker, att för nästa budgetår till slutförande av den i nybyggnaden för avdelningen för maskinteknik ingående värme- och kraftcentralen anvisas det äskade beloppet, 114 000 kronor. Däremot finner jag det med hänsyn till rådande läge på byggnadsmarknaden icke erforderligt att nu taga ställning till föreliggande synnerligen kostnadskrävande planer på en tillbyggnad av kemiavdelningen och anser mig alltså icke böra tillstyrka, att medel nu anvisas till detta ändamål. Jag föreslår därför, att förevarande investeringsanslag för nästa budgetår uppföres med ett belopp av 114 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till Nybyggnader för Chalmers tekniska högskola för budgetåret 1949/50 anvisa ett investeringsanslag av 114 000 kronor.

8. Vissa byggnadsarbeten vid folkskoleseminarierna. Under denna rubrik har för budgetåren 1947/48 och 1948/49 anvisats investeringsanslag å respektive 2 000 000 kronor och 3 000 000 kronor, avseende vissa byggnadsarbeten vid folkskoleseminarierna i Göteborg (för kvinnliga elever), Härnösand, Kristianstad, Linköping och Stockholm. Såsom framgår av propositionen 1948: 222 har byggnadsstyrelsen med utgångspunkt från prisläget i början av år 1948 beräknat de sammanlagda kostnaderna för dessa byggnadsarbeten till 7 485 000 kronor, varav

för Göteborg (nybyggnad)	kronor 3 000 000
» Härnösand (ombyggnad av gamla dövstumskolan) ..	» 800 000
» Kristianstad (ombyggnad av den s. k. södra kaser-	
nen vid A 3)	» 875 000
» Linköping (uppförande av träbyggnad)	» 310 000
» Stockholm (nybyggnad)	» 2 500 000

Summa kronor 7 485 000.

I skrivelse den 14 oktober 1948 har byggnadsstyrelsen hemställt om anvisande av återstoden eller 2 485 000 kronor för ifrågavarande byggnadsarbe-

ten. Byggnadsstyrelsen har därvid beräknat, att arbetena vid seminarierna i Härnösand, Kristianstad och Linköping skola vara avslutade under första hälften av budgetåret 1949/50. Nybyggnaderna för seminarierna i Göteborg och Stockholm, vilka äro av förhållandevis stor omfattning, beräknas — därest byggnadstillstånd i full utsträckning erhålles — bli ehuru icke helt färdigställda så dock till sina huvuddelar uppförda under nämnda budgetår. Under sådana förhållanden har byggnadsstyrelsen ansett hela det för dessa byggnadsarbeten avsedda beloppet böra vara tillgängligt under nästa budgetår.

I detta sammanhang torde vidare böra till behandling upptagas ett par andra av byggnadsstyrelsen väckta byggnadsfrågor, avseende *dels* inredande vid seminariet för manliga elever i Göteborg av ny toalettanläggning för övningsskolan i seminariets huvudbyggnad samt ändring av omklädningsavdelningen i gymnastikbyggnaden i och för anordnande av bastu, duschar, toaletter och lärarorum, *dels ock* uppförande av ny gymnastikbyggnad för övningsskolan vid seminariet i Karlstad. Ifrågasvarande åtgärder ha kostnadsberäknats till 88 500 kronor för Göteborgs-seminariet och 145 000 kronor för Karlstads-seminariet. Beträffande den nya gymnastikbyggnaden i Karlstad har byggnadsstyrelsen anfört i huvudsak följande.

I skrivelse till byggnadsstyrelsen den 1 mars 1948 har seminariets rektor påtalat vissa redan vid tidigare organisation märkbara behov av nya eller förbättrade lokaler, vilka behov efter genomförd utökning av seminariet skulle komma att göra sig alltmera kännbara. Såsom i till skrivelsen fogat yttrande från skolläkaren särskilt underströks, vore sålunda de till gymnastiksalarna anslutna omklädningslokaler mycket bristfälliga i hygieniskt avseende, varjämte lokaler för läkarundersökning helt saknades. Vidare erfordrades ytterligare lokaler för undervisningen i övningsämnen samt matrum för de av Karlstads stad anordnade fria skolmåltiderna. För tillgodo-seende av dessa lokalbehov föreslogs, att seminariet skulle tillbyggas åt söder med en flygel om två våningars höjd jämte källarvåning.

På skolöverstyrelsens tillstyrkan har byggnadsstyrelsen upptagit utredning i frågan och därvid, med hänsyn till nyligen genomförd utbyggnad av seminariet, ansett sig böra i första hand avskriva kravet på utökade undervisningslokaler.

Övriga påtalade brister har byggnadsstyrelsen funnit enklast kunna afhjälpas genom uppförande av en ny gymnastikbyggnad med omklädningsrum för övningsskolan jämte därtill ansluten läkarmottagning. Övnings-skolans därigenom ledigblivna gymnastiksal, vars användbarhet för närvarande i hög grad begränsas av att omklädningsrum till densamma saknas, skulle i sådant fall kunna utnyttjas såsom slöjdsal, varvid nuvarande sal för kvinnlig slöjd skulle bli disponibel såsom frukostrum. Sistnämnda slöjdsal är belägen invid ett befintligt skolkök med en mindre matsal, vilka lokaler jämväl skulle kunna utnyttjas i samband med barnbispisningen. Sedan skolöverstyrelsen tillstyrkt ovan anförda program, har byggnadsstyrelsen upprättat förslag till en friliggande gymnastikbyggnad med läkarmottagning. Övriga berörda lokaler avses att iordningställas för angivna ändamål genom åtgärder, som kunna bekostas av det normala underhålls-slaget.

De ifrågasatta byggnadsarbetena vid seminariet i Göteborg åskådliggöras å tre å länsarkitektkontoret i Göteborg uppgjorda, den 14 augusti och den 28 september 1948 dagtecknade ritningar. Den planerade gymnastikbyggnaden i Karlstad framgår närmare av fyra inom byggnadsstyrelsens utredningsbyrå upprättade, den 23 november 1948 dagtecknade ritningar.

Departementschefen. De av byggnadsstyrelsen framlagda förslagen om dels inredning av ny toalettavdelning för övningsskolan och omändring av omklädningsavdelningen i gymnastikhuset vid seminariet för manliga elever i Göteborg, dels ock uppförande av ny gymnastikbyggnad vid seminariet i Karlstad har icke givit mig anledning till erinran. Jag anser mig därför böra förorda, att dessa åtgärder komma till stånd i huvudsaklig överensstämmelse med de framlagda förslagen. De gjorda kostnadsberäkningarna för dessa arbeten, slutande på sammanlagt 233 500 kronor, har jag ävenledes ansett mig böra godtaga.

För de redan beslutade och delvis pågående byggnadsarbetena vid seminarierna i Göteborg (för kvinnliga elever), Härnösand, Kristianstad, Linköping och Stockholm torde för nästa budgetår böra anvisas ytterligare anslagsmedel. Enligt de förra året framlagda kostnadsberäkningarna skulle nu återstå att anvisa 2 485 000 kronor. Med hänsyn till förhållandena på byggnadsmarknaden torde emellertid icke hela detta belopp vara erforderligt för nästa budgetår. Det synes tillräckligt om för detta ändamål samt för nyssnämnda särskilda byggnadsarbeten i Göteborg och Karlstad anvisas sammanlagt 2 000 000 kronor.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Vissa byggnadsarbeten vid folkskoleseminarierna*
för budgetåret 1949/50 anvisa ett investeringsanslag av
2 000 000 kronor.

9. Vissa till- och ombyggnadsarbeten vid småskoleseminariet i Strängnäs.
Till detta ändamål anvisades av 1945 års riksdag ett investeringsanslag av 680 000 kronor.

I skrivelse den 27 februari 1946 rörande arbetena vid sagda seminarium anförde byggnadsstyrelsen bland annat följande.

I samband med uppgörande av entreprenadhandlingar för byggnadsarbetena vid seminariet hade det visat sig, att det beviljade anslagsbeloppet icke försloge att täcka de med arbetena förbundna kostnaderna. Byggnadsstyrelsen, som i ärendet samrått med skolöverstyrelsen, hade icke kunnat finna någon möjlighet att vidtaga sådana inskränkningar i det från början starkt begränsade byggnadsprogrammet, att man kunde erhålla besparingar, som svarade mot de beräknade merkostnaderna. Då emellertid byggnadstillstånd för en i förslaget ingående ny gymnastikbyggnad för det dåvarande icke torde vara att förvänta och då av byggnadsstyrelsen verkställda undersökningar visade, att ifrågavarande väntade merkostnader syntes kunna täckas av de för gymnastikbyggnaden avsedda medlen, anmälde styrelsen sin avsikt att för om- och tillbyggnaderna av huvud-

byggnaden vid seminariet disponera tillgängliga belopp för att sedermera, när uppförandet av gymnastikbyggnaden kunde bli aktuellt, inkomma med framställning om anvisande av ytterligare medel härför.

Enligt propositionen 1946: 242 anförde chefen för ecklesiastikdepartementet ingen erinran mot vad byggnadsstyrelsen sålunda anfört och förklarade sig vilja framdeles återkomma till frågan om ytterligare medel för byggnadsarbetena vid seminariet, sedan byggnadsstyrelsen vidtagit erforderliga utredningar i ämnet.

I skrivelse den 25 november 1948 har nu *byggnadsstyrelsen* återkommit till frågan om uppförandet av gymnastikbyggnaden vid seminariet samt hemställt om anvisande av 270 000 kronor för ändamålet. Alternativt har byggnadsstyrelsen ifrågasatt anvisande av 410 000 kronor, varvid gymnastikhuset skulle tillbyggas med en bassängbyggnad. Styrelsen har anfört bland annat följande.

Från seminariet har gjorts framställning om åtgärder för anordnande av gymnastiklokaler. Skolöverstyrelsen har för sin del tillstyrkt framställningen och understrukit nödvändigheten av, att den ursprungligen planerade gymnastikbyggnaden kommer till utförande snarast möjligt. Såsom särskilda skäl härför åberopas, att seminariet, som saknar egen gymnastiksal, icke längre kan påräkna upplåtelse av läroverkets och folkskolans gymnastiksalar i den utsträckning som hittills skett, då antalet avdelningar vid stadens olika skolor ökat. Härtill kommer, att ytterligare linjer nu komma att anordnas vid seminariet. Svårigheterna för gymnastikundervisningens bedrivande vid seminariet synas sålunda bliva allt större.

Med anledning härav har inom byggnadsstyrelsen utarbetats ett förslag till gymnastikbyggnad med tillhörande omklädningsrum och bastu, åskådliggjort å två den 28 oktober 1948 daterade ritningar. Sedan seminariets rektor, med hänvisning till att behovet av en badanläggning med simhall gjort sig alltmera kännbart i staden, hemställt, att i samband med uppförandet av gymnastikbyggnaden jämväl en mindre simbassäng måtte komma till utförande, och sedan skolöverstyrelsen under hand biträtt det av seminariet sålunda framförda önskemålet, har förslaget utformats så, att gymnastikbyggnaden kan tillbyggas med en bassängbyggnad, varvid ett av omklädningsrummen och nämnda bastu utan ändring kunna utnyttjas i anslutning till bassängbyggnaden. Förslaget har av byggnadsstyrelsen kostnadsberäknats till 270 000 kronor utan bassängbyggnad. Anordnandet av den sistnämnda skulle därutöver draga en kostnad av 140 000 kronor.

Departementschefen. Vad i ärendet anförts synes giva vid handen, att ett starkt behov föreligger av en gymnastikbyggnad för småskoleseminariet i Strängnäs, som för närvarande är det enda seminarium, som saknar egna gymnastiklokaler. Mot den föreslagna utformningen av denna byggnad och de beräknade kostnaderna för dess uppförande, 270 000 kronor, har jag i huvudsak icke funnit anledning till erinran. Den ifrågasatta särskilda tillbyggnaden med simhall, vilken uppenbarligen skulle fylla även ett kommunalt behov, är jag icke beredd att nu tillstyrka. Jag förordar således, att anslaget för nästa budgetår uppföres med 270 000 kronor, samt hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Vissa till- och ombyggnadsarbeten vid småskoleseminariet i Strängnäs* för budgetåret 1949/50 anvisa ett investeringsanslag av 270 000 kronor.

10. **Nybyggnad av skolhus för Skytteanska skolan i Tärna.** Till detta ändamål ha för budgetåret 1945/46 anvisats 477 500 kronor och å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1947/48 ytterligare 195 000 kronor. Förslag föreligger nu om en ytterligare medelsanvisning till detta byggnadsföretag. Då beredningen av denna anslagsfråga ännu icke är färdigberedd, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *Nybyggnad av skolhus för Skytteanska skolan i Tärna* för budgetåret 1949/50 beräkna ett investeringsanslag av 200 000 kronor.

11. **Om- och nybyggnadsarbeten vid vårdanstalten för dövstumma med komplicerat lyte.** Till detta ändamål har för innevarande budgetår anvisats ett investeringsanslag av 300 000 kronor. Byggnadsföretaget avser uppförande av manligt arbetshem och anordnande av vissa bostäder m. m. Såsom framgår av propositionen 1948: 222 (s. 17 ff.) ha totalkostnaderna för ifrågavarande arbeten beräknats till 645 000 kronor.

I skrivelse den 11 oktober 1948 har *byggnadsstyrelsen* anfört, att styrelsen räknade med att arbetena kunde påbörjas under oktober 1948 och att byggnadsföretaget i så fall kunde avslutas hösten 1949. Fördenskull borde för nästa budgetår anvisas ett anslag av 345 000 kronor, motsvarande återstoden av den beräknade totalkostnaden. Det vore för det dåvarande icke möjligt att bedöma, huruvida den angivna kostnadsramen skulle kunna hållas. Sedan arbetena fortskridit så långt, att de slutliga kostnaderna kunde överblickas, ämnade styrelsen återkomma till denna fråga.

Departementschefen. I enlighet med byggnadsstyrelsens förslag torde återstående 345 000 kronor av den beräknade medelsanvisningen för detta byggnadsföretag böra anvisas för nästa budgetår. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Om- och nybyggnadsarbeten vid vårdanstalten för dövstumma med komplicerat lyte* för budgetåret 1949/50 anvisa ett investeringsanslag av 345 000 kronor.

Statens utlåningsfonder.

12. Statens lånefond för universitetsstudier. För att urvalet till de levnadsbanor, som förutsätta akademiska studier, skulle i någon mån bli mindre beroende av studenternas ekonomiska förutsättningar, beslöt 1939 års lagtima riksdag utöka möjligheterna för studerande vid universiteten och karolinska mediko-kirurgiska institutet att erhålla räntefria studielån genom inrättandet av en särskild lånefond för universitetsstudier. Enligt beslut av 1944 års riksdag har möjlighet beretts även för studerande vid de enskilda högskolorna i Stockholm och Göteborg att erhålla dylika studielån. Enligt ett av Kungl. Maj:t den 15 juni 1939 faställt reglemente (nr 290) för utdelning av räntefria lån för universitetsstudier skola lånen fördelas av särskilda statsstipendienämnder samt utbetalning m. m. av lånen handhas av generalpoststyrelsen. Kostnaderna för nämndernas verksamhet liksom ersättning till postverket för dess bestyr med nämnda studielån bestridas från anslag under åttonde huvudtiteln.

Såsom kapitalinvestering i fonden ha anvisats följande anslag:

Budgetår	Nya lån kronor	Fortsatta lån kronor	Summa anslag kronor
1939/40	1140 000	—	1140 000
1940/41	70 000	70 000	140 000
1941/42	70 000	140 000	210 000
1942/43	70 000	210 000	280 000
1943/44	70 000	280 000	350 000
1944/45	100 000	350 000	450 000
1945/46	100 000	450 000	550 000
1946/47	100 000	550 000	650 000
1947/48	100 000	650 000	750 000
1948/49	100 000	750 000	850 000

Innevarande läsår är det nionde, varunder de särskilda universitetsstudielånen utgå. På grund av studietidens längd torde någon nämnvärd amortering icke ännu vara att förvänta. Jag anser mig böra föreslå att för budgetåret 1949/50 till fortsatta lån beräknas 850 000 kronor och till nya lån avses oförändrat belopp 100 000 kronor. Anslaget, vilket skall fördelas våren 1950 och avser studier under läsåret 1950/51, torde således böra uppföras med 950 000 kronor. Kungl. Maj:t lär framdeles få bestämma fördelningen av detta anslag mellan lärosätena.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Statens lånefond för universitetsstudier* för budgetåret 1949/50 anvisa ett investeringsanslag av 950 000 kronor.

¹ Av besparingsskäl togs härav endast ett belopp av 70 000 kronor i anspråk.

13. Allmänna studielånefonden. Sedan år 1920 finnes inrättad en särskild fond — från och med budgetåret 1942/43 benämnd allmänna studielånefonden — vilken står under förvaltning av statskontoret och varur studielånenämnden äger att årligen utdela lån för underlättande av studiemöjligheterna för begåvade obemedlade eller mindre bemedlade lärjungar vid offentliga läroanstalter av olika slag.

Till kapitalinvestering har riksdagen beviljat anslag för varje budgetår utom för budgetåret 1944/45, då investering icke ansågs erforderlig, enär ett belopp av 450 000 kronor beräknades stå till förfogande för utdelning. Sålunda beviljades för budgetåret 1946/47 ett anslag av 250 000 och för budgetåret 1947/48 ett anslag av 560 000 kronor. För innevarande budgetår utgör anslaget 1 500 000 kronor.

Kostnaderna för den nämnd, som handlägger låneärendena, bestridas från ett av riksdagen under åttonde huvudtiteln anvisat anslag. Till ersättning åt postverket för dess bestyr med studielånen är därjämte i riksstaten uppfört ett särskilt anslag.

Antalet sökta och beviljade lån samt de beviljade lånens sammanlagda belopp åren 1938—1948 ävensom summan av de för varje år disponibla medlen framgå av följande tabell:

Utdel- nings- år	Fortsatta lån			Nya lån			Summa lån			Dispo- nibla medel ca kronor
	antalet		be- viljade lån kronor	antalet		be- viljade lån kronor	antalet		be- viljade lån kronor	
	sökta	be- viljade		sökta	be- viljade		sökta	be- viljade		
1938	270	267	286 025	1 104	129	135 900	1 374	396	421 925	420 774
1939	283	275	299 650	1 156	130	136 900	1 439	405	436 550	435 384
1940	262	177	163 700	864	64	56 300	1 126	241	220 000	221 000
1941	187	146	151 400	1 021	277	266 150	1 208	423	417 550	420 000
1942	270	260	266 700	946	129	125 700	1 216	389	392 400	400 000
1943	186	177	182 400	977	208	199 800	1 163	385	382 200	525 000
1944	227	218	221 300	1 130	239	227 900	1 357	457	449 200	450 000
1945	245	241	250 800	1 241	244	247 100	1 486	485	497 900	500 000
1946	224	216	236 900	1 295	324	353 200	1 519	540	590 100	600 000
1947	224	221	264 400	1 176	619	736 600	1 400	840	1 001 000	1 000 000
1948	404	402	555 700	2 360	1 294	1 535 500	2 764	1 696	2 091 200	2 094 100

Studielånenämnden har med utgångspunkt i nuvarande lånebestämmelser hemställt, att investeringsanslaget för nästa budgetår måtte upptagas till 2 700 000 kronor. Med hänsyn till det synnerligen stora antalet nya lån budgetåret 1948/49 måste avsevärda belopp beräknas för fortsatta lån budgetåret 1949/50. Nämnden beräknade på grundval av de år 1948 beviljade ansökningarna erforderlig summa härför till 1 500 000 kronor. Någon minskning i antalet sökande av nya lån kunde icke förväntas. Tvärtom torde antalet bli större bl. a. med hänsyn till ökningen i seminariernas elevantal. För att möjlighet skulle finnas att utdela ungefär lika många lån som år 1948

borde summan för nya lån beräknas till 1 500 000 kronor. Sammanlagt erfordrades sålunda 3 000 000 kronor. Enär för utdelning av detta belopp inga andra medel torde kunna disponeras än kapitalamorteringar på omkring 340 000 kronor, utgjorde alltså det erforderliga kapitaltillskottet i runt tal 2 700 000 kronor.

Departementschefen. Jag har förut i dag vid behandlingen av frågan om ökade bidrag till socialinstitutet för stipendieändamål framhållit, att jag hade för avsikt att förorda väsentligt ökat anslag till allmänna studielånefonden, och uttalade därvid, att eleverna vid socialinstitutet härigenom torde erhålla ökade möjligheter att komma i åtnjutande av studielån från fonden. Jag erinrar vidare, att elever för första gången avses skola under nästa budgetår intagas vid medicinska högskolan i Göteborg. Studielån till elever vid denna högskola torde tills vidare böra utgå från ifrågavarande lånefond. På grund av det anförda och under hänvisning i övrigt till vad studielånenämnden anfört anser jag mig böra förorda, att för nästa budgetår anvisas ett investeringsanslag av 3 000 000 kronor, vilket belopp överstiger anslaget för innevarande budgetår med 1 500 000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Allmänna studielånefonden* för budgetåret 1949/50 anvisa ett investeringsanslag av 3 000 000 kronor.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

Inga Bäcklin.

Kapitalinvesteringar.

Jordbruksdepartementet.

*Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Drottningholms slott
den 3 januari 1949.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden
WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG,
NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE, KOCK, ANDERSSON.

Chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Sträng, anmäler de ärenden rörande anslag å kapitalbudgeten för budgetåret 1949/50, som angå jordbruksdepartementet, samt yttrar därvid följande.

Statens affärsverksfonder.

Domänverket.

[1.] Tjänstebostäder för domänverket. För innevarande budgetår har å kapitalbudgeten under Statens affärsverksfonder: Domänverket anvisats ett investeringsanslag av 150 000 kronor till tjänstebostäder för domänverket. Från anslaget bestridas kostnaderna för inköp eller uppförande av tjänstebostäder för domänverkets befattningshavare i sådana fall, där dylika bostäder icke kunna anskaffas på annat sätt.

I skrivelse den 23 augusti 1948 har *domänstyrelsen* hemställt, att för ifrågavarande ändamål måtte för nästa budgetår anvisas ett investeringsanslag av 475 000 kronor. Styrelsen har därvid anfört i huvudsak följande.

Av de intill den 1 juli 1949 anvisade anslagen äro ännu 430 535 kronor odisponerade. Styrelsen beräknar, att under innevarande budgetår framställningar komma att ingivas om disposition av behållna medel å anslaget för inköp av tomter till eller uppförande av tjänstebostäder till ett belopp av sammanlagt i runt tal 325 000 kronor. Härjämte föreligger hos Kungl.

Maj:t en ännu icke avgjord ansökning å 75 000 kronor. Därest medel beviljas för dessa ändamål, skulle av nuvarande behållning å investeringsanslaget återstå omkring 30 000 kronor, som böra utgöra reserv för eventuellt uppkommande kostnadsökningar eller ytterligare bostadsbehov före den 1 juli 1949.

Såvitt nu kan bedömas blir det erforderligt att under budgetåret 1949/50 dels genom nybyggnad — i vissa fall förenad med tomtförvärv — eller i annan ordning reglera bostadsfrågan för i första hand följande personal, nämligen kronojägarna i Vettasjoki, Narkåns, Jukkils, Nordens, Råmens, Ruskträsk, Vojmåns, Undens, Röfors, Edsleskogs och Harasjömåla bevaknings-trakter. Kostnaderna härför beräknar styrelsen till lägst 420 000 kronor. För möjliggörande vid behov av inköp under nästa budgetår av fastigheter till bostäder bör härutöver ett belopp av förslagsvis 55 000 kronor stå till disposition. Totala anslagsbehovet för budgetåret 1949/50 kan således beräknas till 475 000 kronor.

Domänstyrelsen har slutligen framhållit, att den omständigheten, att byggnadsverksamheten starkt tillbakahållits under en följd av år, medfört att hyreslediga bostadslägenheter i regel ej stode att uppbringa. Styrelsen riskerade därför att icke erhålla sökande till vissa ledigblivande befattningar, såvida ej tjänstebostäder anordnades.

Departementschefen. Med hänsyn till vad domänstyrelsen anfört torde även för nästa budgetår medel böra anvisas för ifrågavarande ändamål. Då emellertid alltjämt stor återhållsamhet måste iakttagas i fråga om byggnadsverksamheten, torde en medelsanvisning i den omfattning styrelsen begärt icke nu kunna komma i fråga. För min del vill jag förorda, att för ändamålet äskas ett investeringsanslag av 200 000 kronor, eller 50 000 kronor mer än det för innevarande budgetår anvisade anslaget. Av sagda belopp torde 50 000 kronor böra avses för tomtförvärv.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Tjänstebostäder för domänverket* för budgetåret 1949/50 anvisa ett investeringsanslag av 200 000 kronor.

Statens allmänna fastighetsfond.

[2.] **Byggnadsarbeten vid veterinärhögskolan.** I skrivelse den 15 juli 1948 har *styrelsen för veterinärhögskolan* hemställt, att för budgetåret 1949/50 måtte till byggnadsarbeten vid veterinärhögskolan anvisas ett anslag av 552 000 kronor. Av detta belopp ha 540 000 kronor avsetts för om- och tillbyggnad av kirurgiska kliniken samt 12 000 kronor för vissa smärre ändringsarbeten i obstetrisk-bujatriska avdelningens byggnad. Beträffande de ifrågasatta byggnadsarbetena vid kirurgiska kliniken har styrelsen erinrat om att styrelsen tidigare vid flera tillfällen framlagt förslag i ämnet. Styrel-

sen har framhållit, att det vore av synnerlig vikt att den föreslagna om- och tillbyggnaden snarast komme till stånd, särskilt med hänsyn till att kliniken vid de ofta förekommande valpsjukeepidemierna saknade möjligheter att annat än i ytterst trängande fall mottaga hundar för behandling. Ändringsarbetena i obstetrisk-bujatriska avdelningens byggnad ha ansetts erforderliga med hänsyn till den av 1948 års riksdag beslutade uppdelningen av avdelningen.

Sedermera har högskolestyrelsen i skrivelse den 18 oktober 1948 anhållit, att tillika måtte anvisas ett anslag av 15 400 kronor för utförande av vissa ändringsarbeten inom fysiologisk-farmakologiska avdelningens lokaler. Framställningen har motiverats med att större lokalutrymmen behövdes på grund av dels det ökade antalet elever, dels den vid nyssnämnda riksdag beslutade uppdelningen av avdelningen.

Departementschefen. Jag kan i nuvarande läge icke tillstyrka förslaget om en om- och tillbyggnad av den kirurgiska kliniken. Däremot vill jag förordna, att erforderliga medel anvisas till de begärda ändringsarbetena inom obstetrisk-bujatriska och fysiologisk-farmakologiska institutionernas lokaler, då dessa arbeten torde vara nödvändiga för genomförande av den vid 1948 års riksdag beslutade uppdelningen av ifrågavarande institutioner. Mot de i ärendet verkställda kostnadsberäkningarna beträffande dessa arbeten har jag intet att erinra. För byggnadsarbeten vid veterinärhögskolan skulle alltså för nästa budgetår erfordras ett investeringsanslag av (12 000 + 15 400 =) 27 400 kronor. Jag hemställer i enlighet härmed, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Byggnadsarbeten vid veterinärhögskolan* för budgetåret 1949/50 anvisa ett investeringsanslag av 27 400 kronor.

[3.] *Byggnadsarbeten vid skogshögskolan.* I skrivelse den 25 augusti 1948 har *styrelsen för skogshögskolan och statens skogsforskningsinstitut* hemställt, att till skogshögskolan måtte för budgetåret 1949/50 anvisas ett byggnadsanslag av 850 000 kronor. Av detta belopp avse 265 000 kronor högskolans huvudbyggnad i Stockholm samt 345 000 respektive 240 000 kronor högskolans förläggningar i Garpenberg och Malingsbo.

Beträffande högskolans huvudbyggnad i Stockholm har styrelsen föreslagit, att vissa delar av det byggnadsprogram, som utarbetats av 1946 års högskoleutredning, skulle utföras under budgetåret 1949/50. Sålunda skulle laboratorier och tillhörande utrymmen för institutionerna för skogsbotani, marklära och skogszoologi med viltvård samt ett nytt fotografiskt laboratorium iordningställas. I samband därmed skulle även den nuvarande trärappan mellan tredje och fjärde våningarna utbytas mot en stentrappa. För den personal, som beräknades tillkomma under nästa arbetsår, skulle

vidare sju nya arbetsrum anordnas. Samtliga nu nämnda lokaler ha beräknats kunna erhållas genom ianspråktagande av förefintliga utrymmen.

Vid högskolans förläggning i Garpenberg skulle enligt styrelsens förslag två flyglar för elevbostäder uppföras till den 1 juli 1950, då den första kursen vid förläggningen enligt den undervisningsordning, som beslutats av 1948 års riksdag, skulle börja. Även de av styrelsen ifrågasatta byggnadsarbetena vid förläggningen i Malingsbo avse uppförande av nya elevbostäder. Styrelsen har anfört, att vid sistnämnda förläggning eleverna för närvarande måste inkvarteras i alltför trånga och primitiva utrymmen.

Departementschefen. Jag torde få erinra om att i propositionen nr 177 till 1948 års riksdag angående upprustning av lantbruks-, skogs- och veterinärhögskolorna uttalades, att med alla de åtgärder, som vore beroende av vidlyftigare byggnadsföretag, borde få anstå till dess det ekonomiska läget förbättrats. Det omedelbara lokalbehovet vid skogshögskolan för föreslagna högre befattningar och för sedermera tillkommande eventuella nya assistenttjänster m. m. ansågs i propositionen kunna tillgodoses för en kostnad av omkring 15 000 kronor genom iordningställande av sex nya tjänsterum i högskolebyggnaden.

Med hänsyn till den alltjämt föreliggande nödvändigheten att begränsa byggnadsverksamheten kan jag icke tillstyrka, att byggnadsarbeten för skogshögskolan nu skulle komma till utförande i den omfattning, som högskolestyrelsen begärt. I anslutning till vad jag tidigare denna dag föreslagit i fråga om assistenttjänster m. m. vill jag emellertid tillstyrka, att erforderliga medel anvisas för iordningställande av sex nya tjänsterum i högskolans byggnad i Stockholm. Kostnaderna härför torde, såsom förut antytts, kunna beräknas till 15 000 kronor. Därjämte synes vissa institutioners behov av arbetslokaler vara så trängande, att det även med beaktande av det nuvarande läget snarast bör tillgodoses. Detta gäller institutionerna för skogsbotanik och marklära. Vidare torde det bland annat av säkerhetsskäl även vara erforderligt att en stentrappa uppföres mellan högskolebyggnadens tredje och fjärde våningar. För nämnda arbeten torde därför böra anvisas ett belopp av sammanlagt 100 000 kronor. Med övriga byggnadsarbeten såväl vid högskolebyggnaden i Stockholm som vid högskolans förläggningar i Garpenberg och Malingsbo torde däremot få anstå.

Vid bifall till vad jag sålunda förordat skulle alltså för byggnadsarbeten vid skogshögskolan för nästa budgetår erfordras ett investeringsanslag av $(15\,000 + 100\,000 =) 115\,000$ kronor.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Byggnadsarbeten vid skogshögskolan* för budgetåret 1949/50 anvisa ett investeringsanslag av 115 000 kronor.

Statens utlåningsfonder.

[4.] **Frukt- och potatislagerhusfonden.** Vid 1941 års riksdag (prop. nr 2, bil. 20, p. 3; r. skr. nr 94) beslöts inrättande av frukt- och potatislagerhusfonden. Bestämmelser för lån ur fonden äro meddelade i kungörelsen den 26 november 1943 (nr 811). Såsom kapital till fonden ha för budgetåren 1940/41—1945/46 sammanlagt anvisats 3 375 000 kronor. För efterföljande budgetår ha medel icke anvisats för ändamålet. Genom beslut den 30 juni 1948 medgav Kungl. Maj:t, att det för budgetåret 1945/46 till frukt- och potatislagerhusfonden anvisade investeringsanslaget finge under budgetåret 1948/49 användas för det med anslaget avsedda ändamålet.

Lantbruksstyrelsen har i skrivelse den 25 augusti 1948 anført, att det icke syntes erforderligt att för budgetåret 1949/50 anvisa något kapitaltillskott till ifrågavarande fond. Härvid har styrelsen framhållit i huvudsak följande.

Enligt uppgift från statskontoret uppgick den till utlåning disponibla kapitaltillgången å fonden den 1 juli 1948 till 1 426 600 kronor. Under ett vart av budgetåren 1948/49 och 1949/50 beräknas amorteringar å lån från fonden inflyta med respektive 16 000 kronor och 59 000 kronor. Utan ytterligare medelsanvisning till fonden skulle sålunda för utlåning under nämnda båda budgetår ett belopp av 1 501 600 kronor stå till förfogande. På grund av vad sålunda anförts finner lantbruksstyrelsen icke anledning hemställa om medelsanvisning till fonden för budgetåret 1949/50, men anholder, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att det för budgetåret 1945/46 anvisade anslaget må jämväl under budgetåret 1949/50 användas för med anslaget avsett ändamål.

Departementschefen. Ifrågavarande låneverksamhet synes böra fullföljas även under budgetåret 1949/50. Enligt vad lantbruksstyrelsen upplyst torde något kapitaltillskott till fonden icke vara behöfligt under förutsättning att det för budgetåret 1945/46 anvisade anslaget får användas även under nästa budgetår. Med hänsyn härtill förordar jag, att omförmälda anslag får disponeras under ytterligare ett budgetår. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att medgiva, att det för budgetåret 1945/46 anvisade investeringsanslaget till Frukt- och potatislagerhusfonden må under budgetåret 1949/50 användas för det med anslaget avsedda ändamålet.

[5.] **Jordbrukets maskinlånefond.** Vid 1938 års riksdag beslöts inrättande av jordbrukets maskinlånefond (prop. nr 217; r. skr. nr 275). För lån från fonden gälla av 1948 års riksdag godkända ändrade grunder (prop. nr 188; r. skr. nr 337). Närmare bestämmelser rörande ifrågavarande lån

återfinnas i kungörelsen den 26 juni 1948 (nr 380) angående lån från jordbrukets maskinlänefond m. m. Såsom kapitaltillskott till fonden ha för budgetåren 1938/39—1941/42 och 1944/45—1948/49 anvisats anslag av respektive 1 000 000, 1 200 000, 2 000 000, 1 700 000, 830 000, 3 000 000, 3 500 000, 4 500 000 och 1 600 000 kronor.

I skrivelse den 25 augusti 1948 har *lantbruksstyrelsen* hemställt, att ett anslag å 5 000 000 kronor måtte anvisas för nästa budgetår såsom kapitalökning till fonden. Styrelsen har därvid framhållit i huvudsak följande.

Lantbruksstyrelsen har under budgetåren 1941/42—1947/48 beviljat lån ur jordbrukets maskinlänefond med respektive 895 000, 1 336 000, 2 134 370, 2 340 000, 4 256 000, 4 875 000 och 7 479 400 kronor.

Enligt uppgift från statskontoret uppgick den till utlåning disponibla kapitaltillgången å fonden den 1 juli 1948 till 3 207 000 kronor. Under ett vart av budgetåren 1948/49 och 1949/50 beräknas dessutom inflyta amorteringar till fonden med omkring 1 500 000 kronor. Till förfogande för ifrågavarande låneverksamhet under återstående del av innevarande budgetår torde alltså finnas ett belopp av omkring $(3\,207\,000 + 1\,500\,000 =)$ 4 707 000 kronor. Med hänsyn till den under senare år starkt ökade efterfrågan på lån från fonden torde nyssnämnda belopp icke på långt när vara tillräckligt för att möta efterfrågan på lån från fonden under innevarande budgetår. Sålunda uppgå till lantbruksstyrelsen hitintills från 18 hushållningssällskap inkomna ansökningar om lån från fonden för första hälften av nämnda budgetår till ett sammanlagt belopp av 4 145 000 kronor. För att icke alltför stort avbräck skall vållas i den pågående mekaniseringen inom jordbruket, bör enligt lantbruksstyrelsens mening medel av sådan storleksordning anvisas till fonden, att maskiner för gemensam användning under budgetåret 1949/50 kunna anskaffas i minst samma utsträckning som under budgetåret 1947/48. Om man räknar med att enskilda kreditinrättningar under budgetåret 1949/50 komma att anlitas för lån för ifrågavarande ändamål till ett sammanlagt belopp av högst 1 500 000 kronor, torde det erforderliga kapitaltillskottet till fonden icke kunna beräknas till lägre belopp än 5 000 000 kronor. Med de amorteringar på omkring 1 500 000 kronor, som under budgetåret 1949/50 beräknas inflyta till fonden, skulle med en medelsanvisning av nyssnämnda storleksordning ett belopp av 6 500 000 kronor stå till förfogande för utlåning från fonden under sagda budgetår.

Departementschefen. Av den lämnade redogörelsen framgår, att ifrågavarande fond under årens lopp i allt större omfattning tagits i anspråk för utlämnande av lån. Såsom jag tidigare denna dag anfört vid anmälan av frågan om anslag för nästa budgetår till bidrag till återbetalning av lån från jordbrukets maskinlänefond (IX H.T., p. 96) är en utvidgning av den gemensamma maskinanvändningen en av de allra snabbast verkande rationaliseringsåtgärderna och förtjänar därför i hög grad det allmännas stöd. Med hänsyn till dessa förhållanden vill jag tillstyrka, att i enlighet med lantbruksstyrelsens förslag ett kapitaltillskott av 5 000 000 kronor anvisas till förevarande fond. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Jordbrukets maskinlänefond* för budgetåret 1949/50
anvisa ett investeringsanslag av 5 000 000 kronor.

[6.] **Spannmålslagerhusfonden.** Vid 1930 års riksdag (prop. nr 108; r. skr. nr 376) beslöts inrättande av spannmålslagerhusfonden. Gällande allmänna villkor och bestämmelser för lån från fonden äro meddelade i kungörelsen den 12 september 1930 (nr 342) med däri genom kungörelserna nr 364/1932, 263/1933, 612/1937 och 252/1943 gjorda ändringar. Såsom kapitaltillskott till fonden ha för budgetåren 1930/31—1944/45 anvisats tillhopa 9 400 000 kronor. För budgetåren 1945/46—1948/49 ha medel icke anvisats för ändamålet. Enligt medgivande av 1948 års riksdag må det för budgetåret 1944/45 anvisade anslaget jämväl under budgetåret 1948/49 användas för det med anslaget avsedda ändamålet.

Lantbruksstyrelsen har i skrivelse den 25 augusti 1948 anført, att det icke syntes erforderligt att för budgetåret 1949/50 anvisa något kapitaltillskott till ifrågavarande fond. Härvid har styrelsen framhållit i huvudsak följande.

Enligt uppgift från statskontoret uppgick den till utlåning disponibla kapitaltillgången å fonden den 1 juli 1948 till 2 279 000 kronor. Under budgetåren 1948/49 och 1949/50 beräknas amorteringar å lån från fonden inflyta med respektive 80 000 kronor och 85 000 kronor. Utan ytterligare medelsanvisning till fonden skulle sålunda för utlåning under nämnda båda budgetår ett belopp av i runt tal 2 444 000 kronor stå till förfogande.

För närvarande föreligga två av lantbruksstyrelsen tillstyrkta, av Kungl. Maj:t ännu icke beviljade ansökningar avseende ett sammanlagt lånebelopp av 680 200 kronor. Även för den händelse Kungl. Maj:t i anledning av nämnda två låneansökningar skulle bevilja lån från fonden med sagda belopp, torde återstående belopp, 1 763 800 kronor, vara till fyllest för att tillgodose medelsbehovet för ifrågavarande ändamål under budgetåren 1948/49 och 1949/50. På grund av vad sålunda anförts finner lantbruksstyrelsen icke anledning hemställa om medelsanvisning till fonden för budgetåret 1949/50, men anhåller, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att det för budgetåret 1944/45 anvisade anslaget må jämväl under budgetåret 1949/50 användas för med anslaget avsett ändamål.

Departementschefen. Ifrågavarande låneverksamhet synes böra fullföljas även under budgetåret 1949/50. Enligt vad lantbruksstyrelsen upplyst torde något kapitaltillskott till fonden icke vara behöfligt under förutsättning att det för budgetåret 1944/45 anvisade anslaget får användas även under nästa budgetår. Med hänsyn härtill förordar jag, att omförmälda anslag må disponeras under ytterligare ett budgetår. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att medgiva, att det för budgetåret 1944/45 anvisade investeringsanslaget till Spannmålslagerhusfonden må under budgetåret 1949/50 användas för det med anslaget avsedda ändamålet.

[7.] **Statens avdikningslånefond.** Gällande villkor för lån från statens avdikningslånefond äro meddelade i kungörelsen den 30 juni 1939 (nr 432), ändrad genom kungörelserna nr 348/1945 och 343/1948. Jämlikt riksdag-

gens beslut har det högsta belopp, vartill lån ur fonden årligen fått beviljas, för vart och ett av budgetåren 1939/40—1941/42 uppgått till 2 800 000 kronor. För ett vart av budgetåren 1942/43—1944/45 har utlåningens storlek bestämts till högst 3 000 000 kronor, för budgetåren 1945/46—1947/48 till högst respektive 3 500 000, 3 300 000 och 4 000 000 kronor, samt för innevarande budgetår till högst 3 500 000 kronor.

I skrivelse den 25 augusti 1948 har *lantbruksstyrelsen* hemställt, att beloppet för utlåning från avdikningslånefonden under budgetåret 1949/50 måtte bestämmas till högst 6 000 000 kronor. Styrelsen har därvid anfört i huvudsak följande.

Under budgetåret 1947/48 ha lån från fonden beviljats av Kungl. Maj:t till 2 företag med tillsammans 32 150 kronor och av lantbruksstyrelsen till 302 företag med tillhoppa 3 965 730 kronor, eller sammanlagt 3 997 880 kronor. Vid utgången av budgetåret 1947/48 funnos hos lantbruksstyrelsen inneliggande ansökningar om lån från fonden till 593 företag, representerande ett sökt sammanlagt lånebelopp av i runt tal 5 000 000 kronor. Då emellertid detta belopp torde ha beräknats under förutsättning att statsbidrag till flertalet av de ifrågavarande företagen samtidigt skulle utgå från statens avdikningsanslag med belopp motsvarande hälften av deras kostnad, men bidrag i åtskilliga sådana fall torde komma att beräknas till endast en tredjedel av kostnaden och lånet härvid komme att ökas till två tredjedelar av kostnaden, synes lånebeloppet till de den 1 juli 1948 inneliggande ansökningarna böra beräknas till 5 500 000 kronor. Under nu löpande budgetår kunna med ledning av erfarenheterna från de närmast föregående åren och med hänsyn tagen till den ökning av lånebeloppen, som påkallas av höjningen i lånekvoten från tidigare vanligen förekommande omkring $\frac{1}{2}$ till $\frac{2}{3}$ av kostnaden, nya ansökningar om lån beräknas inkomma till ett belopp av omkring 4 000 000 kronor. Sammanlagt synes lånebehovet för budgetåret 1948/49 sålunda kunna beräknas till $(5\,500\,000 + 4\,000\,000 =) 9\,500\,000$ kronor. Till företag av ifrågavarande slag sökes i regel jämväl bidrag från statens avdikningsanslag. Under innevarande budgetår må från sistnämnda anslag beviljas statsbidrag å tillhoppa högst 4 000 000 kronor. Med ledning av förhållandet under de närmast föregående budgetåren mellan beviljade statsbidrag och lån samt med hänsyn till den inverkan, den förut omnämnda ändringen i lånekvoten i flertalet fall torde komma att få på detta förhållande, kan beräknas, att till de företag, vilka under budgetåret 1948/49 bliva delaktiga av statsbidrag från statens avdikningsanslag, hela det för budgetåret tillgängliga lånebeloppet, 3 500 000 kronor, kommer att tagas i anspråk. Övriga under budgetåret 1948/49 föreliggande ansökningar om lån, vilka beräknas representera ett lånebelopp av $(9\,500\,000 - 3\,500\,000 =) 6\,000\,000$ kronor, skulle sålunda komma att balanseras till budgetåret 1949/50. Det torde kunna antagas, att under sistnämnda budgetår ansökningar om lån inkomma till ett sammanlagt belopp av omkring 4 000 000 kronor. Under budgetåret 1949/50 föreliggande ansökningar om lån skulle därigenom komma att motsvara ett lånebelopp av $(6\,000\,000 + 4\,000\,000 =) 10\,000\,000$ kronor. För samma budgetår ha ansökningarna om statsbidrag till torrlägningsföretag i lantbruksstyrelsens förslag om medelsanvisning å avdikningsanslaget beräknats representera ett bidragsbelopp av 10 500 000 kronor.

Under återopande av vad i detta avseende anförts i nyssnämnda förslag vill lantbruksstyrelsen ytterligare understryka angelägenheten av att en dy-

lik stor anhopning hos styrelsen av arbetsplaner rörande torrläggningsföretag såvitt möjligt undvikas. I sådant syfte har lantbruksstyrelsen för budgetåret 1949/50 föreslagit en bidragstilldelning ur avdikningsanslaget av 7 000 000 kronor, varigenom en starkt påkallad reducering av balansen av de hos lantbruksstyrelsen inneliggande ansökningarna bör kunna påbörjas. För tillgodoseende av ansökningarna om lån till de företag, vilka kunna förväntas erhålla del av statsbidrag från avdikningsanslaget, torde under samma budgetår ett belopp av sammanlagt omkring 6 000 000 kronor bliva erforderligt.

Vad beträffar de utbetalningar av lån från fonden, som kunna komma att påfordras under budgetåret 1949/50, synas desamma böra beräknas till omkring 4 000 000 kronor. Kapittaltillgången å fonden synes komma att under ifrågavarande budgetår uppgå till så stort belopp, att densamma blir tillräcklig för mötande av utbetalningar till nämnda belopp. Något kapitaltillskott till fonden synes därför ej erforderligt för budgetåret 1949/50.

Lantbruksstyrelsen har i förevarande skrivelse tillika hemställt, att Kungl. Maj:t måtte hos riksdagen göra framställning om bemyndigande att under tiden 1 juli 1949—30 juni 1950 medgiva anstånd med erläggande av annuiteter å lån från odlingslånefonden och statens avdikningslånefond.

Departementschefen. I annat sammanhang (IX H.T., punkt 108) har jag förordat, att bidragstilldelningen från avdikningsanslaget för nästa budgetår fastställas till 4 000 000 kronor. Den summa, intill vilken lån under nästa budgetår må beviljas från avdikningslånefonden, torde böra bestämmas till högst 3 500 000 kronor. Såsom framgår av vad lantbruksstyrelsen anført torde en utlåning av denna storlek icke föranleda, att nytt kapital behöver tillföras fonden.

Då jämväl under nästa budgetår svårigheter kunna uppstå för återbetalning av erhållna lån vid vissa torrläggningsföretag, torde nytt bemyndigande för Kungl. Maj:t att medgiva betalningsanstånd böra utverkas för tiden till och med den 30 juni 1950.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva

a) att under budgetåret 1949/50 må beviljas lån från statens avdikningslånefond å tillhoppa högst 3 500 000 kronor;

b) att Kungl. Maj:t må, för beredande av erforderligt råderum åt i trångmål varande intressenter i torrläggningsföretag, efter prövning av föreliggande särskilda omständigheter, under tiden 1 juli 1949—30 juni 1950 medgiva anstånd med erläggande av annuiteter å lån från odlingslånefonden och statens avdikningslånefond.

[8.] **Bevattningslånefonden.** Vid 1942 års riksdag (prop. nr 141; r. skr. nr 220) beslöts inrättande av en statlig lånefond, benämnd bevattningslånefonden, från vilken lån skulle kunna beviljas till utförande av anläggningar

för konstgjord bevattning inom jordbruket och trädgårdsskötseln. Närmare bestämmelser för ifrågavarande låneverksamhet finnas i kungörelsen den 5 juni 1942 (nr 543) angående lån från bevattningslånefonden med däri genom kungörelsen nr 403/1944 gjorda ändringar. Såsom kapital för fonden har å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1941/42 anvisats ett reservationsanslag av 500 000 kronor. Enligt medgivande vid 1948 års riksdag må anslaget jämväl under budgetåret 1948/49 användas för avsett ändamål.

I skrivelse den 25 augusti 1948 har *lantbruksstyrelsen* hemställt, att riksdagens medgivande måtte utverkas att använda ifrågavarande anslag för avsett ändamål jämväl under nästa budgetår. Styrelsen har i skrivelsen anfört i huvudsak följande.

Under budgetåren 1942/43—1947/48 ha ansökningar om lån från fonden inkommit beträffande 21 bevattningsanläggningar, representerande ett sammanlagt lånebelopp av omkring 287 830 kronor. Av dessa ansökningar ha hittills 18 blivit beviljade med tillhoppa 261 720 kronor, medan återstående tre ansökningar ännu icke blivit slutbehandlade.

Vad beträffar efterfrågan å bevattningslån för budgetåret 1949/50 synes med ledning av den hittills vunna erfarenheten kunna antagas, att densamma ej blir större än att, under förutsättning att förevarande reservationsanslag får tagas i anspråk jämväl under budgetåret 1949/50, något ytterligare kapitaltillskott till fonden icke är erforderligt för nämnda budgetår.

Departementschefen. Ifrågavarande låneverksamhet synes böra fortsätta även under budgetåret 1949/50. Enligt vad *lantbruksstyrelsen* upplyst torde å det för budgetåret 1941/42 för ändamålet anvisade anslaget en ej obetydlig behållning komma att finnas vid innevarande budgetårs utgång. Denna behållning synes vara tillräcklig för verksamhetens bedrivande även under nästa budgetår. Med hänsyn till det anförda förordar jag, att omförmälda anslag får disponeras under ytterligare ett budgetår. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att medgiva, att det å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1941/42 anvisade reservationsanslaget till Bevattningslånefonden må under budgetåret 1949/50 användas för det med anslaget avsedda ändamålet.

[9.] **Fiskerilånefonden.** Fonden för fiskerinäringens befrämjande (fiskerilånefonden) inrättades enligt beslut av 1891 års riksdag. Nu gällande bestämmelser för lån ur fonden återfinnas i kungörelsen den 7 augusti 1907 (nr 61) med däri genom kungörelserna nr 151/1916, 359/1921, 130/1928, 298/1930, 112/1932, 627/1937, 220/1943 och 313/1948 gjorda ändringar.

Från fonden utlämnas genom förmedling av hushållningssällskap eller landsting låneunderstöd för anskaffande av fiskebåtar, motorer eller annan

maskinell utrustning för sådana båtar, fiskredskap samt för forsling av fisk avsedda fordon, smärre båtar eller andra smärre transportmedel, vidare för anläggande av smärre inrättningar för tillgodogörande eller förädling av fiskets produkter samt för utförande av fiskodling.

Enligt beslut av 1921 års riksdag må av Kungl. Maj:t årligen disponeras ett belopp av 1 800 000 kronor såsom lån från ifrågavarande fond.

Såsom kapitaltillskott till fonden har senast å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1948/49 anvisats ett investeringsanslag av 1 500 000 kronor.

Den år 1948 vidtagna ändringen i kungörelsen innebär, förutom viss utsträckning av de ändamål, vartill lån må utlämnas, att lån från fonden i varje särskilt fall må uppgå till högst 60 000 kronor mot tidigare 35 000 kronor.

I skrivelse den 20 augusti 1948 har *fiskeristyrelsen med statens fiskeriförsök* hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att dels medgiva, att av fiskerilånefonden ett belopp av 2 500 000 kronor årligen må disponeras för utlämnande av lån, dels ock för budgetåret 1949/50 anvisa 1 750 000 kronor för kapitalökning av lånefonden.

Till motivering för sin framställning har fiskeristyrelsen anfört i huvudsak följande.

Under ett vart av åren 1935—1948 ha ur fonden sammanlagt beviljats lån till nedanstående belopp:

År	Kronor	År	Kronor
1935	1 092 640	1942	999 945
1936	1 099 405	1943	1 297 021
1937	993 860	1944	1 480 745
1938	994 845	1945	695 320
1939	961 330	1946	1 489 285
1940	913 480	1947	1 230 735
1941	485 765	1948	1 800 000

Av sammanställningen framgår, att de sammanlagda årliga beloppen, som under åren 1935—1942 i allmänhet utgjort omkring 1 000 000 kronor, från och med år 1943, med undantag för år 1945, väsentligt stegrats, enligt styrelsens mening beroende på dels att kostnaderna för anskaffning av båtar stigit, dels att låneunderstödens maximibelopp år 1943 höjdes till 35 000 kronor, dels ock att större och dyrare båtar numera byggas. Medan till och med år 1947 samtliga låneanspråk helt kunnat tillgodoses inom ramen för det belopp, 1 800 000 kronor, som för närvarande årligen får disponeras ur fonden, förelågo emellertid för år 1948 hos hushållningssällskapen och Göteborgs och Bohus läns landsting enligt vad styrelsen inhämtat för detta år ansökningar om lån av natur att böra bifallas till ett sammanlagt belopp av omkring 1 968 300 kronor, därav hos hushållningssällskapen 968 300 kronor och hos nämnda landsting omkring 1 000 000 kronor. Trots att låneunderstödens maximibelopp då ännu endast var 35 000 kronor mot numera 60 000 kronor och vidare möjlighet ej förelåg att såsom nu erhålla lån för anskaffning av maskinell utrustning voro således anspråken på fonden ifrågavarande år avsevärda. Det finns enligt styrelsens mening skälig anledning antaga att låneanspråken under de närmaste åren bliva så stora, att

det belopp, som för närvarande årligen får disponeras ur fonden, icke kommer att vara till fyllest för att tillfredsställa dessa anspråk.

En höjning av det belopp, som årligen får utlämnas ur fonden, förutsätter emellertid även en ökning av fondens kapital. En dylik ökning är dock enligt styrelsens förmenande nödvändig oavsett den föreslagna höjningen av lånebeloppens maximigräns. Under en följd av år ha för utlåningen i huvudsak endast inflytande annuiter kunnat disponeras. Man torde få räkna med en avsevärd minskning av dessa under innevarande och närmast följande budgetår med hänsyn till att åtskilliga låntagare under de senaste åren synas ha fullgjort sina amorteringar snabbare än som ålegat dem enligt lånevillkoren. Statskontoret har således beräknat, att under vart och ett av budgetåren 1949/50 och 1950/51 endast omkring 750 000 kronor komma att stå till förfogande för utlåning. Enligt styrelsens mening är det uppenbart, att fondens tillgångar äro otillräckliga för att tillgodose de anspråk, som kunna komma att ställas på densamma.

Statskontoret har i remissutlåtande den 27 september 1948 uttalat, att det begärda anslaget till fiskerilånefonden syntes kunna bedömas endast i samband med prövningen av de kapitalinvesteringar i övrigt, som ansåges böra och kunna komma i fråga. Ämbetsverket har ansett, att förutsättningar för en höjning av det belopp, 1 800 000 kronor, som för närvarande årligen finge disponeras från fiskerilånefonden, icke föreläge.

Departementschefen. Vad fiskeristyrelsen anfört torde giva vid handen, att det belopp Kungl. Maj:t hittills årligen ägt disponera för lån från ifrågasvarande fond icke längre är tillräckligt för tillgodoseende av lånebehovet. Det är uppenbarligen önskvärt, att den vid 1948 års riksdag beslutade utvidgningen av lånemöjligheterna ej skall hämmas av brist på medel. Jag finner därför en höjning av lånegränsen påkallad. Med hänsyn till nödvändigheten att begränsa investeringarna kan jag dock ej förordna större höjning för nästa budgetår än från 1 800 000 kronor till 2 000 000 kronor.

Då för utlåning ur fonden endast stå till förfogande inflytande annuiter, och dessa för nästa budgetår beräknas uppgå till 750 000 kronor, erfordras ett kapitaltillskott till fonden för nämnda budgetår. Jag förordar, att för budgetåret 1949/50 för ändamålet anvisas ett anslag å 1 250 000 kronor.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) medgiva, att tills vidare från och med budgetåret 1949/50 ett belopp av 2 000 000 kronor må av Kungl. Maj:t årligen disponeras för lån från fiskerilånefonden;

b) till *Fiskerilånefonden* för budgetåret 1949/50 anvisa ett investeringsanslag av 1 250 000 kronor.

[10.] **Kronotorparnas inventarielånefond.** Vid 1943 års riksdag (prop. nr 138; r. skr. nr 303) beslöts inrättande av kronotorparnas inventarielånefond. Bestämmelser rörande utlåning från fonden ha meddelats i kungörel-

sen den 17 juni 1943 (nr 532). För budgetåret 1945/46 har till fonden anvisats ett investeringsanslag av 50 000 kronor. Genom beslut den 25 maj 1945 har Kungl. Maj:t bemyndigat statskontoret att disponera oförmålda investeringsanslag för överförande till en ny lånefond, benämnd kronotorparnas inventarielånefond, som skulle inrättas per den 1 juli 1945. Sedermera har Kungl. Maj:t den 20 juni 1947 förordnat, bland annat, att lån från fonden finge utlämnas, förutom enligt bestämmelserna i kungörelsen nr 532/1943, jämväl enligt föreskrifterna i kungörelsen den 20 juni 1947 (nr 267) angående upplåtelse av norrländska fjällägenheter, m. m., samt att beviljade lån från fonden skulle utbetalas av domänstyrelsen och därvarande egnahemsstyrelsen. Slutligen har Kungl. Maj:t den 30 juni 1948 medgivit, att nyssnämnda investeringanslag finge jämväl under budgetåret 1948/49 användas för med anslaget avsett ändamål.

I skrivelser den 23 och den 25 augusti 1948 ha domänstyrelsen och lantbruksstyrelsen hemställt, att till fonden måtte för budgetåret 1949/50 anvisas (50 000 + 30 000 =) 80 000 kronor.

Domänstyrelsen har i sin skrivelse anfört i huvudsak följande.

Genom domänstyrelsen ha ur fonden beviljats inventarielån till kronotorpare med 41 150 kronor, varav ej mindre än 22 000 kronor motsvara lån, som utlämnats under år 1948. Det torde kunna förutses, att det till fonden anvisade anslaget å 50 000 kronor helt disponerats vid innevarande budgetårs slut. Anslagsbehovet för ifrågavarande ändamål under budgetåret 1949/50 är svårt att förutse. Med hänsyn till den starkt stegrade lånefrekvensen under år 1948, vilken sammanhänger med den ökade övergången av äldre lägenheter till kronotorp enligt 1943 års bestämmelser, och då enligt lånebestämmelserna återbetalning till fonden av lån tills vidare icke kan ifrågakomma annat än i mycket begränsad omfattning, anser sig styrelsen böra beräkna anslagsbehovet för budgetåret 1949/50 beträffande den av styrelsen bedrivna låneverksamheten till 50 000 kronor.

Lantbruksstyrelsen har i sin skrivelse uttalat bland annat följande.

Då de flesta innehavarna av äldre lägenheter, som kunna bli omförda till norrländska fjällägenheter, bedriva jordbruk och således redan äro i besittning av kreatur och redskap och då någon nybildning av norrländska fjällägenheter knappast är att räkna med under de närmaste åren, torde åtminstone tills vidare behovet av ifrågavarande inventarielån bli tämligen begränsat. Några lån ha hittills icke utlämnats, och medel till det fåtal inventarielån, som beräknas kunna ifrågakomma för utlämnande under innevarande budgetår, torde efter vad styrelsen erfarit redan finnas tillgängliga i fonden. För budgetåret 1949/50 beräknar styrelsen att högst ett 20-tal inventarielån till innehavare av norrländska fjällägenheter komma att utlämnas. Medelsbehovet till dessa inventarielån skulle således utgöra högst 30 000 kronor. Då lånen äro räntefria och därtill amorteringsfria under fem år, kan någon medelsåterbetalning av utlämnade lån under nämnda budgetår icke ifrågakomma.

Departementschefen. Mot domänstyrelsens och lantbruksstyrelsens beräkningar av medelsbehovet under nästa budgetår till ifrågavarande låneverk-

samhet har jag intet att erinra. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kronotorparnas inventarielånefond* för budgetåret 1949/50 anvisa ett investeringsanslag av 80 000 kronor.

[11.] **Hemslöjdslånefonden.** Ifrågavarande lånefond inrättades vid 1928 års riksdag för utlämnande av lån till hushållningssällskap, vilka i sin tur skulle lämna förlagslån för anskaffande av för textiltillverkning avsett svenskt material, företrädesvis av lin och ull. Genom beslut av 1940 års lagtima riksdag (prop. nr 132; r. skr. nr 171) medgavs, att lån för anläggande av lin- och hampberedningsanstalter finge beviljas från hemslöjdslånefonden. Bestämmelser rörande lån från ifrågavarande fond äro meddelade i kungörelsen den 21 juni 1940 (nr 605) angående lån från hemslöjdslånefonden med däri genom kungörelserna nr 952/1940 och 152/1942 gjorda ändringar. Såsom kapital till fonden ha för budgetåren 1940/41—1945/46 anvisats sammanlagt 9 700 000 kronor. Genom beslut den 30 juni 1948 medgav Kungl. Maj:t, att det för budgetåret 1945/46 till hemslöjdslånefonden anvisade investeringsanslaget finge under budgetåret 1948/49 användas för med anslaget avsett ändamål.

Lantbruksstyrelsen och *kommerskollegium* ha i skrivelse den 25 augusti 1948 anfört, att det icke syntes erforderligt att för budgetåret 1949/50 anvisa något kapitaltillskott till ifrågavarande fond. Härvid ha ämbetsverken framhållit i huvudsak följande.

Enligt uppgift från statskontoret uppgick den till utlåning disponibla kapitaltillgången den 1 juli 1948 till i runt tal 1 021 400 kronor, varav 450 000 kronor utgjorde outnyttjat belopp från budgetåret 1945/46. De amorteringar, som beräknas inflyta under budgetåren 1948/49 och 1949/50, uppgå till respektive 1 700 000 kronor och 1 200 000 kronor. Härvid har förutsatts, att någon amortering icke är att påräkna å de lån, som hampberedningsföretagen beviljats från fonden. Däremot har antagits, att amorteringar komma att inflyta i full utsträckning å de från fonden beviljade linberedningslånen. Under nyssnämnda förutsättningar skulle sammanlagt $(1\,021\,400 + 1\,700\,000 + 1\,200\,000 =)$ 3 921 400 kronor kunna beräknas stå till förfogande för beviljande av lån från fonden under återstoden av innevarande budgetår och under nästkommande budgetår. Emellertid torde amorteringar å linberedningslånen icke vara att påräkna i full utsträckning. Även med beaktande härav torde dock enligt ämbetsverkens mening de medel, som komma att vara disponibla, vara till fyllest för att tillgodose ansökningar om lån från fonden under såväl återstående del av innevarande budgetår som under budgetåret 1949/50. Såvitt ämbetsverken för närvarande kunna förutse, torde nämligen medel för här ifrågavarande verksamhet under nyssnämnda tid allenast erfordras för åtgärder av mindre omfattning vid redan förefintliga hamp- och linberedningsanstalter.

Departementschefen. Ifrågavarande låneverksamhet synes böra fullföljas även under budgetåret 1949/50. Enligt vad i ärendet upplysts synes något

kapitaltillskott till fonden icke vara behövt under förutsättning att det för budgetåret 1945/46 anvisade anslaget får användas även under nästa budgetår. Med hänsyn härtill förordar jag, att omförmälda anslag må disponeras under ytterligare ett budgetår. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att medgiva, att det för budgetåret 1945/46 anvisade investeringsanslaget till Hemsjöjdslånefonden må under budgetåret 1949/50 användas för det med anslaget avsedda ändamålet.

[12.] **Statens lånefond för hästavelns befrämjande.** Vid 1947 års riksdag beslöts inrättande av ifrågavarande fond (prop. nr 14; r. skr. nr 72) genom sammanslagning av statens hästavelnsfond, lånefonden för inköp av ädla avelsston, lånefonden för inköp av avelshingstar av ardenneras och lånefonden för inköp av avelsston av nordsvensk ras samt genom tillskott från stuteriaväsendets fond, varvid bestämdes att fonden skulle ha ett kapital av 7 000 000 kronor. Bestämmelser för låneverksamheten äro meddelade i kungörelsen den 30 juni 1947 (nr 395) angående lån från statens lånefond för hästavelns befrämjande med däri genom kungörelsen den 24 september 1948 (nr 649) gjord ändring.

Enligt riksdagens medgivande må ur fonden under budgetåret 1948/49 tagas i anspråk till lån för inköp av varmblodiga avelsston 300 000 kronor, för inköp av hingstar av nordsvensk eller gudbrandsdalsk ras 200 000 kronor, för inköp av nordsvenska avelsston 200 000 kronor, för inköp av avelshingstar av ardenneras 400 000 kronor och för förvärv av ridhusbyggnader m. m. 250 000 kronor.

Lantbruksstyrelsen har i skrivelse den 25 augusti 1948 anført, att det icke syntes erforderligt att för budgetåret 1949/50 anvisa något kapitaltillskott till ifrågavarande fond. Styrelsen har föreslagit, att för budgetåret 1949/50 skulle få tagas i anspråk till lån för inköp av varmblodiga avelsston 350 000 kronor, för inköp av hingstar av nordsvensk eller gudbrandsdalsk ras 200 000 kronor, för inköp av nordsvenska avelsston 150 000 kronor, för inköp av avelshingstar av ardenneras 400 000 kronor och för förvärv av ridhusbyggnader samt för anskaffande av för ridhusdrift erforderligt hästmateriel m. m. 350 000 kronor. Såsom motivering för sitt förslag har styrelsen anført i huvudsak följande.

Vid en jämförelse mellan de för budgetåret 1948/49 av riksdagen beviljade beloppen för ifrågavarande ändamål och den av Kungl. Maj:t genom beslut den 30 juni 1948 fastställda fördelningen mellan hushållningssällskapen av dessa belopp framgår, att för lån till inköp av varmblodiga avelsston disponerats hela det belopp, som kunnat ifrågakomma, under det att för övriga avelslån fastställda maximibelopp icke behövt till fullo tagas i anspråk. Vid nämnda tidpunkt förelågo emellertid ansökningar om lån för inköp av varmblodiga avelsston till ett sammanlagt belopp av icke mindre

än 339 000 kronor. Med hänsyn härtill och då dessutom från vissa hushållningssällskap inkommit förfrågningar, huruvida för deras vidkommande ytterligare lån för ifrågavarande ändamål kunde påräknas under år 1948, finner lantbruksstyrelsen angeläget, att för utlämnande av lån för inköp av varmblodiga avelsston måtte för budgetåret 1949/50 få disponeras ett belopp av 350 000 kronor. Å andra sidan torde högsta sammanlagda beloppet med avseende å lån för inköp av avelsston av nordsvensk ras kunna sänkas med 50 000 kronor till 150 000 kronor.

Vad angår lån till ridhusbyggnader ha hittills för detta ändamål tagits i anspråk sammanlagt 97 500 kronor. Hos lantbruksstyrelsen föreligga emellertid för närvarande sju framställningar om dylika lån å tillhoppa 210 000 kronor, varjämte ytterligare ansökningar å betydande belopp ställts i utsikt. Styrelsen beräknar lånebehovet för ändamålet till 250 000 kronor för nästa budgetår. För anskaffande av för ridhusdrift erforderligt hästmateriäl torde erfordras ett sammanlagt lånebelopp av omkring 100 000 kronor, avseende ett 70-tal hästar. Till lån för förvärv av ridhusbyggnader samt för anskaffande av för ridhusdrift erforderligt hästmateriäl m. m. skulle alltså behöva disponeras $(250\,000 + 100\,000 =)$ 350 000 kronor.

Departementschefen. Såsom lantbruksstyrelsen anfört torde nytt kapital till fonden icke vara erforderligt för nästa budgetår. Med hänsyn till den stora efterfrågan på lån för inköp av varmblodiga avelsston vill jag tillstyrka, att för detta ändamål under budgetåret 1949/50 må disponeras 50 000 kronor mer än under löpande budgetår, eller sålunda 350 000 kronor. Vad angår behovet av lån för förvärv av ridhusbyggnader m. m. torde visserligen en ökning vara att emotse på grund av att lån numera även får utlämnas för anskaffande av för ridhusdrift erforderligt hästmateriäl. I nuvarande läge anser jag mig emellertid trots sagda förhållande icke kunna förorda någon höjning av det för berörda ändamål avsedda lånebeloppet. Detta synes i stället även för nästa budgetår böra bestämmas till 250 000 kronor. Då jag i övrigt icke har något att erinra mot lantbruksstyrelsens förslag, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att ur statens lånefond för hästavelns befrämjande må under budgetåret 1949/50 tagas i anspråk till lån för inköp av varmblodiga avelsston 350 000 kronor, för inköp av hingstar av nordsvensk och gudbrandsdalsk ras 200 000 kronor, för inköp av nordsvenska avelsston 150 000 kronor, för inköp av avelshingstar av ardenerras 400 000 kronor samt för förvärv av ridhusbyggnader och för anskaffande av för ridhusdrift erforderligt hästmateriäl m. m. 250 000 kronor.

Fonden för låneunderstöd.

[13.] Ackordslån och hjälplån till jordbrukare. För detta ändamål har för ett vart av budgetåren 1940/41—1942/43 anvisats ett anslag av 100 000 kronor samt för vardera av budgetåren 1943/44 och 1944/45 ett anslag av 50 000 kronor. Bestämmelser rörande anslagets användning äro meddelade i kungörelsen den 7 juni 1940 (nr 592) om ackordslån och hjälplån till jordbrukare. Ifrågavarande utlåningsverksamhet, som handhaves av lantbruksstyrelsen, har till ändamål att hjälpa sådana jordbrukare, som oförevållat kommit i ekonomiska svårigheter och stå under hotet att nödgas övergiva sina jordbruk.

I skrivelse den 25 augusti 1948 har *lantbruksstyrelsen* hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att det för budgetåret 1944/45 anvisade investeringsanslaget måtte jämväl under budgetåret 1949/50 få användas för det med anslaget avsedda ändamålet. Styrelsen har därvid upplyst, att vid ingången av budgetåret 1948/49 å ifrågavarande fond funnits ett outnyttjat belopp av omkring 135 500 kronor. Under budgetåret 1947/48 hade ackords- och hjälplån beviljats med sammanlagt omkring 67 100 kronor. Utbetalningarna från fonden hade under samma budgetår uppgått till omkring 65 300 kronor. Medelsåtgången å anslaget under budgetåret 1949/50 berodde uppenbarligen i hög grad på huru jordbruksnäringens läge komme att gestalta sig och det vore därför svårt att redan nu beräkna densamma. Med hänsyn till den förefintliga behållningen å anslaget har styrelsen emellertid ansett, att med anvisande av ytterligare medel till anslaget kunde tills vidare anstå.

Departementschefen. Möjlighet att utlämna lån av här ifrågavarande slag torde böra finnas även under budgetåret 1949/50. Enligt vad lantbruksstyrelsen upplyst synes behållningen å det för budgetåret 1944/45 anvisade anslaget vara tillräcklig för verksamhetens bedrivande även under nästa budgetår. Med hänsyn härtill förordar jag, att omförmälda anslag får disponeras under ytterligare ett budgetår. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att medgiva, att det för budgetåret 1944/45 anvisade investeringsanslaget till Ackordslån och hjälplån till jordbrukare må under budgetåret 1949/50 användas för det med anslaget avsedda ändamålet.

[14.] Lån för anskaffande av grästorkar. Under denna anslagstitel anvisade 1939 års urtima riksdag (prop. nr 65; r. skr. nr 91) å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1939/40 å kapitalbudgeten under fonden för låneunderstöd ett reservationsanslag av 2 000 000 kronor. Allmänna villkor och

bestämmelser för dylika lån ha meddelats i kungörelsen den 22 december 1939 (nr 922) om lån för anskaffande av grästorksänläggningar med däri genom kungörelsen nr 228/1941 gjord ändring. För budgetåret 1941/42 anvisades ett reservationsanslag av 2 000 000 kronor för ändamålet, varav enligt beslut av 1945 års riksdag (prop. nr 1, bil. 7, p. 32; r. skr. nr 255) ett belopp å 800 000 kronor finge under budgetåret 1945/46 användas för med anslaget avsedda ändamål. För budgetåren 1946/47—1948/49 ha anvisats investeringsanslag av respektive 300 000, 400 000 och 100 000 kronor. Under tiden från hösten 1940 till ingången av budgetåret 1948/49 gällde, att från ifrågavarande medel jämväl fick utlämnas lån till uppförande av siloanläggningar för beredande av ensilagefoder.

I skrivelse den 25 augusti 1948 har *lantbruksstyrelsen* hemställt, att till lån för anskaffande av grästorkar för budgetåret 1949/50 måtte anvisas ett investeringsanslag av 300 000 kronor. Styrelsen har därvid anført, att, enligt vad styrelsen inhämtat hos statskontoret, de för utlåning disponibla medlen den 1 juli 1948 uppgått till 100 000 kronor. För att möta en ny efterfrågan på lån under budgetåret 1949/50 syntes en medelsanvisning av 200 000 kronor vara till fyllest. Därutöver erfordrades ett belopp av 100 000 kronor för att en föreliggande ansökan om lån å 200 000 kronor, vilken ansökan på grund av den begränsade medelstillgången under budgetåret 1948/49 endast kunnat tillstyrkas till hälften, helst skulle kunna tillgodoses.

Departementschefen. I nuvarande läge kan jag icke förorda, att för ifrågavarande låneverksamhet anvisas högre anslag än 100 000 kronor för nästa budgetår. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Lån för anskaffande av grästorkar* för budgetåret 1949/50 anvisa ett investeringsanslag av 100 000 kronor.

[15.] **Lån till främjande av beredning och avsättning av fisk m. m.** För innevarande budgetår har för detta ändamål anvisats ett investeringsanslag av 500 000 kronor (prop. nr 48; r. skr. nr 220). Bestämmelser rörande anslagets användning äro meddelade i kungörelsen den 11 maj 1934 (nr 138) angående lån av statsmedel för främjande av beredning, förvaring och avsättning av fisk, ändrad genom kungörelsen den 17 juni 1948 (nr 314).

I skrivelse den 20 augusti 1948 har *fiskeristyrelsen med statens fiskeriförsök* hemställt, att för ifrågavarande ändamål måtte för budgetåret 1949/50 anvisas ett investeringsanslag av 2 000 000 kronor. Styrelsen har till stöd för sin framställning anført i huvudsak följande.

Vid ingången av budgetåret 1947/48 fanns en behållning å anslaget av 86 000 kronor. Tillsammans med det för nämnda budgetår beviljade anslagsbeloppet, 500 000 kronor, stodo alltså sammanlagt 586 000 kronor till förfogande för budgetåret 1947/48. Härav disponerades endast 55 000 kronor, varvid emellertid är att märka, att under nämnda budgetår ansökningar om lån för ifrågavarande ändamål inkommit till ett mångdubbelt

större sammanlagt belopp. Ett flertal av dessa ansökningar är fortfarande beroende på Kungl. Maj:ts prövning.

Under innevarande budgetår ha redan inkommit låneansökningar å sammanlagt 575 000 kronor, och ett flertal nya ansökningar väntas. Det är därför tydligt, att de anspråk, som numera ställas på detta anslag, icke tillnärmelsevis kunna tillgodoses med disponibla medel, så mycket mindre som numera lån ur fonden kunna erhållas för långt fler ändamål än tidigare. De största lånekraven avse i allmänhet anläggning av fryshus. Om landets fiskerinäring skall kunna hävda sig i konkurrensen på exportmarknaden, är det oavvisligen nödvändigt, att kraftigare åtgärder vidtagas för åstadkommande av fryshus och liknande anläggningar även i nuvarande läge. Fiskeristyrelsen vill därför förorda, att ifrågavarande anslag ökas till 2 000 000 kronor för nästa budgetår.

Departementschefen. Såsom fiskeristyrelsen framhållit avse de största anspråken på lån från förevarande anslag i allmänhet anläggande av fryshus. Enligt vad styrelsen vidare uttalat föreligger för närvarande trängande behov av ett flertal sådana anläggningar. Även jag är av den uppfattningen att det är av stor vikt att fryshusanläggningar komma till utförande i ökad omfattning, icke minst ur den synpunkten att landets fiskerinäring därigenom lättare blir i stånd att hävda sig i konkurrensen på exportmarknaden. En höjning av medelsanvisningen under förevarande anslag synes motiverad såväl med hänsyn till detta förhållande som till att lån från anslaget numera kan lämnas för fler ändamål än tidigare. I betraktande av den återhållsamhet, som måste iakttagas i fråga om statlig investeringsverksamhet, torde emellertid medel i den omfattning fiskeristyrelsen föreslagit icke nu böra ställas till förfogande. Det synes sålunda tillräckligt, att för nästa budgetår anvisas ett investeringsanslag av 1 000 000 kronor. Detta innebär en höjning av det för innevarande budgetår anvisade anslaget med 500 000 kronor.

Under åberopande av det anförda hemställer jag alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Lån till främjande av beredning och avsättning av fisk m. m.* för budgetåret 1949/50 anvisa ett investeringsanslag av 1 000 000 kronor.

Diverse kapitalfonder.

[16.] *Jordfonden.* Vid 1940 års riksdag (prop. nr 130; r. skr. nr 273) beslöts inrättande av en kapitalfond, benämnd jordfonden. Fondens medel skola jämlikt beslut av 1948 års riksdag (prop. nr 149; r. skr. nr 233) användas bland annat för bestridande av lantbruksnämndernas kostnader för fastighetsförvärv i samband med åtgärder för yttre rationalisering på jordbrukets område. Riksdagen har för budgetåren 1940/41—1943/44 till jord-

fonden anvisat anslag av respektive 3 000 000, 2 000 000, 1 000 000 och 500 000 kronor. För budgetåren 1944/45—1947/48 ha några medel icke anvisats. För innevarande budgetår har till fonden anvisats ett anslag av 10 000 000 kronor.

Lantbruksstyrelsen har i skrivelse den 25 augusti 1948 gjort framställning om anvisande för budgetåret 1949/50 av 20 000 000 kronor såsom kapitalökning till fonden. Styrelsen har härvid anfört i huvudsak följande.

Vid sistförflutna budgetårs utgång förefanns ett outnyttjat belopp å fonden av 4 100 000 kronor, vartill kom en kontant behållning å 604 200 kronor. Tillsammans med det för innevarande budgetår anvisade anslaget å 10 000 000 kronor äro således sammanlagt 14 704 200 kronor disponibla för nämnda budgetår.

Med hänsyn till den korta tid lantbruksnämnderna ännu varit i verksamhet är det svårt att bedöma i vilken utsträckning jordfonden kommer att tagas i anspråk under innevarande budgetår. Lantbruksstyrelsen håller dock för troligt att större delen av medlen skall åtgå för fastighetsförvärv, särskilt med hänsyn till redan pågående rationaliseringsföretag, bland annat i Norrbottens, Västerbottens, Västernorrlands, Kopparbergs och Blekinge län, där redan tidigare en relativt omfattande verksamhet bedrivits. Sedan lantbruksnämnderna vunnit ökad erfarenhet och rutin torde denna verksamhet komma att öka. För nästkommande budgetår beräknar styrelsen att 20 000 000 kronor äro erforderliga såsom kapitaltillskott till fonden.

Departementschefen. Innan närmare erfarenheter vunnits rörande lantbruksnämndernas verksamhet är det givetvis svårt att bedöma, i vilken utsträckning jordfonden kommer att tagas i anspråk av nämnderna. Jag har tidigare denna dag ansett mig endast kunna förorda en väsentligt mindre höjning av anslaget till bidrag till yttre rationalisering än den, som föreslagits av lantbruksstyrelsen. En dylik begränsning bör inverka även på anspråken på jordfonden. Med hänsyn härtill och då enligt vad styrelsen anfört någon nämnvärd disponibel behållning ej torde finnas vid ingången av nästa budgetår förordar jag, att jordfonden för detta budgetår tillföres ett kapitaltillskott av 15 000 000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Jordfonden* för budgetåret 1949/50 anvisa ett investeringsanslag av 15 000 000 kronor.

[17.] **Arrendeegnahemsfonden.** Vid 1934 års riksdag (prop. nr 268; r. skr. nr 349) beslöts inrättande av arrendeegnahemsfonden. I fonden ingå staten tillhöriga fastigheter, vilka upplåtas såsom arrendeegnahem till enskilda jordbrukare eller såsom föreningsarrendejordbruk till sambruksföreningar med rätt för arrendator att inlösa den upplåtna fastigheten. För upplåtelse gälla bestämmelserna i kungörelsen den 11 juni 1948 (nr 366) angående den statliga jordbruksegnahemslåneverksamheten. Lantbruksorganisationens inköp och försäljningar av ifrågavarande fastigheter ske över jord-

fonden. Såsom kapitaltillskott till arrendeegnehemsfonden ha för budgetåren 1934/35—1943/44 anvisats anslag av respektive 1 200 000, 1 800 000, 2 700 000, 1 800 000, 1 100 000, 500 000, 1 000 000, 1 500 000, 500 000 och 100 000 kronor. För budgetåren 1944/45—1948/49 har icke anvisats något kapitaltillskott till förevarande fond.

Lantbruksstyrelsen har i skrivelse den 25 augusti 1948 meddelat, att fondens disponibla behållning den 30 juni 1948 utgjorde omkring 1 549 440 kronor. Styrelsen har med hänsyn till storleken av tillgängliga medel icke ansett något kapitaltillskott till fonden erforderligt för budgetåret 1949/50. Däremot har styrelsen hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att det för budgetåret 1943/44 anvisade anslaget måtte jämväl under budgetåret 1949/50 få användas för det med anslaget avsedda ändamålet.

Departementschefen. Då enligt vad lantbruksstyrelsen upplyst behållningen å det för budgetåret 1943/44 anvisade anslaget torde vara tillräcklig för verksamhetens bedrivande även under nästa budgetår, förordar jag, att omförmälda anslag får disponeras under ytterligare ett budgetår. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att medgiva, att det för budgetåret 1943/44 anvisade anslaget till Arrendeegnehemsfonden må under budgetåret 1949/50 användas för det med anslaget avsedda ändamålet.

[18.] **Statens reproduktionsanstalts fond: Utökad maskinell utrustning.** Under denna rubrik anvisades senast för budgetåret 1946/47 ett investeringsanslag av 72 000 kronor, varav 38 000 kronor avsågo inköp av en boktryckssnällpress.

I skrivelse den 9 oktober 1948 har *lantmäteristyrelsen*, med överlämnande av en framställning från statens reproduktionsanstalt, hemställt, att för budgetåret 1949/50 måtte anvisas dels ett investeringsanslag av 59 000 kronor för utökande av den maskinella utrustningen vid reproduktionsanstalten med en sandblåstringsmaskin samt för täckande av merkostnaderna för anskaffande av nyssnämnda boktryckssnällpress, dels ock ett investeringsanslag av 5 000 kronor till ersättningsanskaffningar och förnyelsearbeten vid anstalten. Anstalten har i sin framställning anfört i huvudsak följande.

Under de senaste åren har inom landet konstruerats och byggts en s. k. sandblåstringsmaskin, »System Lindmark», för kornering av offsetplåtar med synnerligen stor kapacitet. För anstalten skulle anskaffandet av en dylik maskin innebära en högst avsevärd rationalisering av korneringsarbetet och sliparbetet i övrigt, samtidigt som utrymmen skulle frigöras för andra högst trängande ändamål. Kostnaderna för maskinen inklusive kompressorsaggregatet beräknas till omkring 25 000 kronor.

Av det för budgetåret 1946/47 anvisade anslaget avsågos 38 000 kronor för anskaffande av en boktryckssnällpress av typ Miehle 41. Då möjlighet

saknats att under nuvarande valutaförhållanden importera ifrågavarande amerikanska press och densamma för övrigt numera kostar omkring 60 000 kronor, har anstalten undersökt möjligheterna att anskaffa en motsvarande maskin av svensk tillverkning. En dylik maskin kan erhållas för en kostnad av 72 000 kronor. För ifrågavarande inköp skulle alltså erfordras ett tilläggsanslag av 34 000 kronor.

Statskontoret har i remissyttrande den 5 november 1948 tillstyrkt lantmäteristyrelsens hemställan.

Departementschefen. Då anskaffandet av ifrågavarande maskinella utrustning synes komma att bli till avsevärt gagn för driften vid reproduktionsanstalten, vill jag tillstyrka, att erforderliga medel nu ställas till förfogande för ändamålet. De sammanlagda kostnaderna ha beräknats till 59 000 kronor. Dessa beräkningar torde böra godtagas. Jag har icke heller något att erinra mot att ett anslag av 5 000 kronor anvisas för nästa budgetår till ersättningsanskaffningar och förnyelsearbeten vid anstalten. Jag hemställer alltså under förevarande punkt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Statens reproduktionsanstalts fond: Utökad maskinell utrustning* för budgetåret 1949/50 anvisa ett investeringsanslag av 59 000 kronor.

[19.] **Statens reproduktionsanstalts fond: Ersättningsanskaffningar och förnyelsearbeten.** Under åberopande av vad jag under nästföregående punkt anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Statens reproduktionsanstalts fond: Ersättningsanskaffningar och förnyelsearbeten* för budgetåret 1949/50 anvisa ett investeringsanslag av 5 000 kronor.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:
Nils Grass.

Kapitalinvesteringar.

Handelsdepartementet.

*Utdrag av protokollet över handelsärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Drottningholms slott
den 3 januari 1949.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden
WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG,
NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE, KOCK, ANDERSSON.

Chefen för handelsdepartementet, statsrådet Ericsson, anmäler härefter
under handelsdepartementet hörande ärenden angående kapitalinvesteringar
å riksstaten för budgetåret 1949/50 samt anför därvid följande.

Statens allmänna fastighetsfond.

[1.] Säkerhetsanstalter för sjöfarten.

Såsom jag förut denna dag anfört vid anmälan av de frågor, som röra
regleringen av utgifterna under riksstatens tionde huvudtitel, punkt 57, tor-
de för nästa budgetår viss del av utgifterna för säkerhetsanstalter för sjö-
farten böra bestridas från anslag å kapitalbudgeten. Medelsbehovet utgör,
i överensstämmelse med vad under nämnda punkt föreslagits, 485 000 kro-
nor.

Under åberopande härav hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå
riksdagen

att till *Säkerhetsanstalter för sjöfarten* för budgetåret
1949/50 anvisa ett investeringsanslag av 485 000 kronor.

Statens utlåningsfonder.

[2.] Lotsverkets båtlånefond.

Beträffande fondens tillkomst och användning hänvisar jag till 1947 års
statsverkspropositionen, bil. 31, s. 3. Såsom kapital för fonden ha hittills an-
visats belopp å sammanlagt 1 900 000 kronor.

I skrivelse den 15 september 1948 har *lotsstyrelsen* hemställt, att Kungl.
Maj:t måtte föreslå riksdagen att till lotsverkets båtlånefond för inneva-

rande budgetår anvisa ett investeringsanslag av 1 000 000 kronor. Till stöd för sin hemställan anför styrelsen följande.

Av fondens kapital finnas för närvarande odisponerade i runt tal 275 000 kronor. Under tiden till den 1 juli 1950 kunna i amorteringar beräknas inflyta tillhopa omkring 125 000 kronor. För utlåning ur fonden till sistnämnda dag finnas sålunda tillgängliga sammanlagt omkring 400 000 kronor. Detta belopp förslår emellertid långt ifrån till beviljande av lån för den förnyelse av båtmaterielen, som behöver äga rum inom de närmaste åren, därest personalen skall ha tillgång till sjövärdiga och driftsäkra båtar. Det aktuella nyanskaffningsbehovet uppgår till omkring 20 båtar till ett sammanlagt värde av i runt tal 1 400 000 kronor. För att möjliggöra för personalen att erhålla lån för dessa anskaffningar nödgas styrelsen framlägga förslag om en omedelbar förstärkning av båtlanefonden med 1 000 000 kronor. Företagen inventering av båtbeståndet ger emellertid vid handen, att under de närmaste åren ytterligare ett förhållandevis stort antal båtar och motorer behöva ersättas med ny materiel. Därest styrelsen skall kunna tillhandahålla personalen för sistnämnda anskaffningar erforderligt kapital, kommer fonden att behöva tillföras ytterligare medel till ett belopp av omkring 800 000 kronor. Med medelsanvisning för sistnämnda ändamål anser styrelsen för närvarande kunna anstå.

De ökade anspråk på kapital å båtlanefonden, som sålunda successivt framkommit, bero på flera samverkande omständigheter.

De båtar, som tidigare nyttjades vid lotsplatserna, utgjordes i stor utsträckning av mindre, ofta öppna eller halvdäckade båtar. Att under ogynnsamma väderleksförhållanden gå till sjöss med dylika båtar innebar betydande risker. Under årens lopp ha ock under begagnande av dessa båtar inträffat flera olyckshändelser, därvid jämväl människoliv gått till spillo. Alltjämt saknas på flera lotsplatser båtar av sådan beskaffenhet, att en under alla omständigheter fullgod lotsuppassning kan upprätthållas. Under det senaste decenniet har en betydande förnyelse av handelstonnaget ägt rum. Fartygen ha utrustats med moderna nautiska hjälpmedel och blivit alltmer snabbgående. Det kan under sådana förhållanden icke rimligtvis begäras, att fartygen skola behöva ligga och hålla sjön i hårt väder och ej komma i hamn, därför att lots i brist på tjänlig båtmateriel icke kan komma fartygen till mötes. Att lotsplatserna äro försedda med båtmateriel, med vilken personalen utan fara för livet kan gå till sjöss i alla väder, är därför en förutsättning för att lotsningstjänsten skall kunna skötas på behörigt sätt. Av nu angivna skäl har det under senare år vid förekommande nyanskaffningar i flertalet fall visat sig erforderligt att övergå till större och mera sjövärdiga båtar än tidigare. Denna utveckling pågår alltjämt. De nya båtarna representera sålunda som regel betydligt högre värden än de båtar som ersatts.

En omständighet, som vidare i hög grad bidragit till det ökade medelsbehovet, är den allmänna prishöjningen.

Vid sidan av de lotspersonalen tillhöriga legobåtarna håller staten vid några lotsplatser egna båtar. Bland dessa senare märkas några av de allra största lotsbåtarna. Efter båtlanefondens tillkomst har det befunnits lämpligt att i ökad omfattning övergå till legobåtssystemet. Samtliga de lotsbåtar utom en, vilka anskaffats efter nämnda tidpunkt, ha sålunda utgjorts av personalen tillhöriga legobåtar. Detta har i sin mån medverkat till de ökade låneanspråken utan att därför statens kostnader för båthållningen stigit.

Att märka är slutligen, att båtmaterielen på grund av den höga lotsnings-

frekvens, som vid många lotsplatser var rådande under krigsåren och som på flera håll allttjämt består, under senare år varit utsatt för onormal förslitning. Härtill kommer, att under krigsåren anskaffade motorer icke alltid varit av fullgod kvalitet samt att livslängden hos motorerna blivit avsevärt nedsatt genom ersättningsbränslen. Allt detta har haft till följd, att materielen måst nyersättas förr än som vid tidigare normalt utnyttjande behövt bli fallet.

Departementschefen. På de skäl, som lotsstyrelsen anfört, tillstyrker jag, att statsverkets båtlånefond tillföres ett kapital av 1 000 000 kronor. Av detta belopp torde emellertid allenast 500 000 kronor behöva anvisas för innevarande budgetår. Jag kommer därför senare denna dag att hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att till lotsverkets båtlånefond å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1948/49 anvisa ett investeringsanslag av 500 000 kronor. Återstående 500 000 kronor torde böra stå till förfogande under nästa budgetår. Jag hemställer därför nu, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Lotsverkets båtlånefond* för budgetåret 1949/50 anvisa ett investeringsanslag av 500 000 kronor.

Fonden för förlag till statsverket.

[3.] Utbyggnad av staten tillhöriga gruvanläggningar i Malå socken m. m.

I anledning av propositionen 1945: 229 anvisade riksdagen år 1945 (skr. nr 459) till utbyggnad av staten tillhöriga gruvanläggningar i Malå socken m. m. ett investeringsanslag av 300 000 kronor. Anslaget avsåg vissa tillrednings- och undersökningsarbeten i Adakgruvan, nämligen avsänkning av gruvans centralschakt till 282 meters avvägning, ortdrivning på 260 meters nivå samt diamantborrningar i fyndighetspartier mellan 75 och 260 meters avvägningar. I propositionen 1948: 160 föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att anvisa medel till ytterligare tillrednings- och undersökningsarbeten i Adakgruvan m. m. I samband härmed lämnades en kort redogörelse för fortgången av de arbeten, till vilka medel anslagits år 1945. Härvid anmäldes att kommerskollegium bl. a. meddelat, att Adakgruvans centralschakt sänkts till 313,6 meters djup och att ortdrivningar utfördes på något lägre nivå än från början avsetts.

Efter förslag av Kungl. Maj:t (prop. 1947: 128) anvisade riksdagen år 1947 (skr. nr 380) till utbyggnad av staten tillhöriga gruvanläggningar i Malå socken m. m. två investeringsanslag å sammanlagt 750 000 kronor. Anslagen avsågo tillredningsarbeten i Lindsköldsgruvan m. m. under en första utbyggnadsetapp, beräknad till två år, och utgjorde en del av kostnaderna för tillredningen av återstående kända malmtillgångar i gruvan m. m. De sammanlagda kostnaderna för tillredningsarbetena beräknades med utgångspunkt från prisnivån i november 1946 till 1 374 000 kronor, därav för

drivningsarbeten inom etage nr 1 153 900 kronor, för drivningsarbeten inom etage nr 4 793 900 kronor, för vissa diamantborrningar 12 500 kronor, för maskiner och inventarier 219 900 kronor, för oförutsedda utgifter 116 800 kronor samt för pålägg för administrations- och centrala förvaltningskostnader 77 000 kronor. Härtill kommo kostnader å sammanlagt 97 500 kronor för anskaffning av vissa reservmotorer och elektrisk ångpanneanläggning. Det sammanlagda anslagsbehovet utgjorde sålunda 1 471 500 kronor.

I skrivelse den 19 november 1948 har *kommerskollegium* hemställt om ytterligare medel till arbeten m. m. å Adakfältet.

Beträffande Adakgruvan anför kollegium, att det år 1945 anvisade investeringsanslaget av 300 000 kronor, vilket beräknats på grundval av löne- och prisnivån i februari 1945, befunnits otillräckligt. Sedan malmförhållandena i gruvan närmare klarlagts, hade det visat sig fördelaktigt att sänka gruvans uppfordringsschakt cirka 30 meter utöver vad tidigare beräknats. Schaktets djup hade därigenom blivit tillräckligt för uttagande av alla hittills kända malmtillgångar i gruvan och för inrättande av bättre tappnings- och lagringsanordningar för uppfordringen än man först räknat med. Till följd av denna ändring i programmet och den inträdda höjningen av löne- och prisnivån hade schaktkostnaden blivit 65 000 kronor högre än beräknat. Därutöver erfordrades ett belopp av 110 000 kronor på grund av inträdd fördyring och därför att genom ett förbiseende administrations- och centrala förvaltningskostnader icke medtagits i den ursprungliga kalkylen. För slutförande av nu ifrågavarande arbeten i Adakgruvan erfordrades således ytterligare $(65\,000 + 110\,000 =)$ 175 000 kronor.

Det för tillredningsarbeten i Lindsköldsgruvan m. m. beräknade beloppet av 1 471 500 kronor — varav 750 000 kronor anvisats år 1947 — har likaledes, framhåller kommerskollegium, visat sig otillräckligt. Framför allt på grund av höjda arbetslöner hade sålunda kostnaderna för hittills icke utförda arbeten i gruvan stigit med 295 500 kronor från 1 054 500 till 1 350 000 kronor. Tillredningsarbetena i Lindsköldsgruvan krävde därför ytterligare $(1\,471\,500 - 750\,000 + 295\,500 =)$ 1 017 000 kronor.

Kommerskollegium framhåller, att för uttagande av återstående kända kopparmalmskvantiteter i Adak- och Lindsköldsgruvorna inga ytterligare investeringar av liknande natur torde erfordras annat än om en höjning av löne- och prisnivån skulle nödvändiggöra ny omprövning av kostnadskalkylerna. Tänkbart vore dock, att en del nyanskaffningar av maskiner och apparater framdeles kunde visa sig nödvändiga ur rationaliserings- eller andra synpunkter, på grund av maskinhaverier o. s. v.

Med hänsyn till nuvarande långa leveranstider för maskiner är det enligt kommerskollegium nödvändigt, att vid Adakfältet hålles en viss reserv av för gruvidriften erforderliga maskiner. Utöver vissa elektriska reservmotorer, för vilka medel tidigare beräknats, erfordras enligt kollegium en pump för gruvornas länshållning, en högtrycksfläkt för flotationsapparaterna i anrikningsverket och en lastmaskin för horisontalortsdrivningarna. Den sam-

manlagda kostnaden för anskaffning av dessa reservmaskiner beräknas av kollegium till 21 000 kronor.

Kommerskollegium framhåller vidare, att vid en gruvsdrift av Adakfältets storlek behov funnes av medel för oförutsedda smärre anläggningar, nyan-skaffningar och kompletteringar. Adakfältets drift skulle i hög grad underlättas, om kollegium utan särskild omgång för dylika fall kunde disponera smärre belopp. För ändamålet borde ett belopp av cirka 60 000 kronor ställas till kollegii förfogande.

Det sammanlagda medelsbehovet för förut angivna ändamål utgör enligt kommerskollegii beräkningar ($175\,000 + 1\,017\,000 + 21\,000 + 60\,000 =$ i runt tal) 1 270 000 kronor. För den händelse tillgången på gruvarbetare skulle bli tillfredsställande under resten av innevarande budgetår bör enligt kollegium förslagsvis 270 000 kronor kunna disponeras före den 1 juli 1949.

Beträffande utfallet av gruvsdriften vid Adakfältet och summan av gjorda investeringar anför kommerskollegium i förevarande skrivelse i huvudsak följande.

De totala kända tillgångarna av kopparmalm i Adakfältet i Adak-, Lindskölds- och Karlssongruvorna uppskattades på sin tid till cirka 2 050 000 ton. Vid 1948 års ingång beräknades återstå ungefär 1 680 000 ton. För närvarande eftersträvas en årlig brytning av 160 000 å 170 000 ton råmalm, ehuru brist på arbetskraft hittills omöjliggjort uppnåendet av fullt denna kvantitet. För innevarande år beräknas fångsten av råmalm till cirka 150 000 ton. Kvarstående malm skulle sålunda motsvara 10 års brytning från 1948 års början. Av tekniska skäl kunna årsbrytningarna, när kvarstående tillgångar sjunkit under en viss mängd, icke hållas uppe vid nämnda kvantitet. Den verkliga återstående livslängden för gruvsdriften blir därför större. Det ekonomiska utfallet av driften blir emellertid sämre, när årsproduktionen börjar sjunka, och överskottet sjunker hastigare än produktionskvantiteten nedgår. Önskvärt är, att framdeles vissa undersökningsarbeten utföras för att konstatera, huruvida icke ytterligare kopparmalm möjligen anstår i Adakfältet i närheten av eller under de nu brutna eller öppnade nivåerna. Kollegium är dock icke berett att nu framlägga ett närmare program härför. — Produktionen från Adakfältet, räknad som utvunnen metall, har under åren 1941—1947 uppgått till 8 915 ton koppar, 2 053 kilogram silver och 84 kilogram guld. För närvarande beräknas kopparproduktionen till omkring 3 500 ton årligen.

Gruvsdriften vid Adakfältet har till och med år 1947 givit ett sammanlagt nettoöverskott av i det närmaste 1 493 000 kronor, därav för 1947 cirka 1 267 000 kronor. För år 1948 räknas med ungefär samma överskott som för 1947. Årsresultaten hänföra sig enbart till den löpande driften, sedan i förekommande fall Bolidens gruvaktiebolags avtalsenliga andel i vinsten frånräknats. Ränta och amortering å anläggningsmedel äro ej inräknade.

De beviljade anslagen för utbyggnad av anläggningarna vid Adakfältet uppgå till sammanlagt 10 922 500 kronor. Därjämte ha vissa försäljningsmedel m. m. fått användas för ändamålet, varjämte en del maskiner och inventarier överförts från den nedlagda Bjurforsgruvan.

I skrivelse den 23 oktober 1948 har kommerskollegium anmält, att det föreläge behov av viss kompletterande utrustning och inredning i fråga om

några byggnader vid Adakfältet. Det vore sålunda önskvärt, att möbleringen av överliggningsrummen i kontorsbyggnadens vindsvåning nödtorftigt kompletterades samt att ett samlingsrum och pentry inreddes och möblerades i samma våning, allt för en kostnad av högst 26 000 kronor. En s. k. sommarbarack kunde vidare inredas och möbleras för användning som ungdomsförläggning för en beräknad kostnad av 21 000 kronor. Slutligen vore det önskvärt, att en varmbordsmangel installerades i tvättinrättningen i manskapshusets källarvåning. Kostnaden härför bleve 5 500 kronor. Den sammanlagda kostnaden för nu nämnda anskaffningar m. m. skulle uppgå till $(26\,000 + 21\,000 + 5\,500 =) 52\,500$ kronor. I fråga om finansieringen av anskaffningarna anför kommerskollegium, att investeringsanslaget till utbyggnad av staten tillhöriga gruvanläggningar i Malå socken m. m. tillförts dels 65 200 kronor, utgörande försäljningsmedel m. m. för staten tillhöriga lastbilar, och dels 56 105 kronor, utgörande köpeskillning för byggnader och inventarier vid Bjurforsfältet i Norsjö socken, där driften inställts år 1945. Med stöd av beslut av Kungl. Maj:t hade 81 693 kronor använts för inköp av två nya lastbilar. Av de anslaget tillförda medlen återstode därför ett belopp av $(65\,200 + 56\,105 - 81\,693 =) 39\,612$ kronor. Ytterligare 4 000 kronor beräknades inflyta, utöver köpeskillingen för marken, därest visst tomtområde vid Bjurforsfältet finge friköpas, vilket ännu icke vore avgjort. Efter medgivande av riksdagen (skr. 1946: 222) hade vidare Kungl. Maj:t föreskrivit, att ett belopp av 16 035 kronor, vilket inlevererats såsom ersättning för inträffad brandskada vid den s. k. Östra Karlssongruvan, skulle tillföras det för budgetåret 1945/46 anvisade investeringsanslaget till utbyggnad av staten tillhöriga gruvanläggningar i Malå socken m. m. samt att detta anslag skulle anlitas för att bestrida kostnaderna för två diamantborrhål vid Lindsköldsgruvan. Då kostnaderna för borrhålen blivit 12 719 kronor 57 öre, kvarstode ett restbelopp av $(16\,035 - 12\,719: 57 =) 3\,315$ kronor 43 öre odisponerat.

Under återopande av vad sålunda anförts har kommerskollegium hemställt att för bestridande av kostnaderna för förut nämnda anskaffningar m. m. få använda förenämnda odisponerade belopp av $(39\,612 + 3\,315: 43 =) 42\,927$ kronor 43 öre jämte nyssnämnda eventuellt inflytande 4 000 kronor. För att täcka skillnaden mellan de beräknade kostnaderna och tillgängliga belopp hade kollegium tänkt sig disponera i första hand överskott, som möjligen kunde tänkas uppstå å anslag till motsvarande anläggningar och anskaffningar vid Adakfältet, samt i andra hand driftmedel.

Departementschefen. Adak- och Lindsköldsgruvorna inom Adakfältet tillhöra våra viktigaste kopparfyndigheter. Sedan driften under år 1946 uppnått sin nuvarande omfattning, ha omkring 20 % av den koppar, som framställts inom landet av svensk råvara, erhållits från detta fält. Med hänsyn till vår kopparförsörjning finner jag det i nuvarande läge önskvärt, att malmtillgångarna i dessa gruvor utnyttjas i full utsträckning. Under sådana för-

hållanden torde tillrednings- och undersökningsarbetena vid Adak- och Lindsköldsgruvorna böra slutföras. Jag tillstyrker därför, att medel anvisas för ändamålet. Likaså tillstyrker jag den av kommerskollegium förordade anskaffningen av vissa reservmaskiner ävensom förslaget att visst belopp skall ställas till kollegii förfogande för oförutsedda smärre anläggningar, anskaffningar och kompletteringar. Emot de av kollegium gjorda kostnadsberäkningarna har jag i och för sig icke funnit anledning till erinran. Jag vill dock understryka, att en viss osäkerhet är ofrånkomlig vid kalkyler av förevarande slag. Då ett belopp av 270 000 kronor enligt vad kollegium framhållit bör kunna disponeras redan under innevarande budgetår, ämnar jag senare denna dag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att till ytterligare utbyggnad av staten tillhöriga gruvanläggningar i Malå socken m. m. å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1948/49 anvisa ett investeringsanslag av 270 000 kronor. Enligt vad jag under hand inhämtat från kommerskollegium torde under nästa budgetår erfordras ett belopp av 600 000 kronor för att tillredningsarbetena skola kunna anordnas på ett tillfredsställande sätt. Jag tillstyrker därför, att nämnda belopp anvisas för budgetåret 1949/50. Det torde få ankomma på kommerskollegium att senare vid lämplig tidpunkt inkomma med förslag till medelsanvisning för längre fram i tiden liggande arbeten.

Den inredning och utrustning av vissa byggnader vid Adakfältet, som föreslagits i kommerskollegii skrivelse den 23 oktober 1948, tillstyrker jag. Härvid förutsätter jag att inredningen och utrustningen kunna göras utan att ytterligare medel behöva ställas till förfogande. Då möjlighet torde böra finnas att göra anskaffningarna m. m. redan under innevarande budgetår, har jag för avsikt att vid anmälan av ärenden angående kapitalinvesteringar å tilläggsstat II till riksstaten för innevarande budgetår hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att medgiva, att det för budgetåret 1948/49 anvisade investeringsanslaget till ytterligare utbyggnad av staten tillhöriga gruvanläggningar i Malå socken m. m. må anlitas för att bestrida kostnaderna för förenämnda inredning och utrustning.

Under återopande av det anförda hemställer jag nu, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Utbyggnad av staten tillhöriga gruvanläggningar i Malå socken m. m.* för budgetåret 1949/50 anvisa ett investeringsanslag av 600 000 kronor.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

Carl Gustaf Gyllenhaal.

Kapitalinvesteringar.

Inrikesdepartementet.

*Utdrag av protokollet över inrikesärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Drottningholms slott
den 3 januari 1949.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden
WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG,
NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE, KOCK, ANDERSSON.

Chefen för inrikesdepartementet, statsrådet Mossberg, anmäler under in-
rikesdepartementets handläggning hörande ärenden angående kapitalinves-
teringar för budgetåret 1949/50 samt anför därvid följande.

Statens allmänna fastighetsfond.

[1.] Nybyggnad för statens rättskemiska och farmaceutiska laboratorier.
För statens farmaceutiska laboratorium förhyras sedan år 1939 lokaler i
fastigheten Lindhagensgatan 124—128 i Stockholm. Sedan år 1944 är även
statens rättskemiska laboratorium inrymt i samma lokaler. Hyreskontrak-
tet löper t. o. m. den 31 januari 1949 med ett års automatisk förlängning.
Uppsägningstiden är 12 månader. Hyresbeloppet utgör 49 500 kronor per år
jämfte bränsletillägg. Enligt kontraktet sänkes hyresbeloppet till 40 000
kronor per år fr. o. m. den 1 februari 1949.

Med anledning av en framställning av föreståndarna för laboratorierna
hemställde *medicinalstyrelsen* i skrivelse den 25 april 1944, att Kungl. Maj:t
måtte föranstalta om utredning angående nybyggnad för laboratorierna.

Sedan byggnadsstyrelsen, efter samråd med karolinska institutets lärar-
kollegium, avgivit utlåtande över medicinalstyrelsens nämnda skrivelse samt
medicinalstyrelsen härefter inkommit med ytterligare en den 19 juni 1945
dagtecknad framställning i ämnet, uppdrog *Kungl. Maj:t* genom *beslut den
2 november 1945* åt byggnadsstyrelsen att i samråd med medicinalstyrelsen
verkställa utredning rörande nybyggnad för laboratorierna. Utredningen

borde avse två alternativa förslag, nämligen dels förläggning av nybyggnaden till karolinska institutets område vid Norrbacka, dels ock förläggning i närheten av statens bakteriologiska laboratorium på kronoegendomen Ingenting. Nybyggnaden borde planeras så, att möjlighet lämnades öppen att till densamma ansluta lokaler jämväl för ett blivande statligt odontologiskt laboratorium. I samband med utredningen borde även överslagsvis beräknas, vilken skillnad i driftkostnaderna, som kunde uppkomma vid förläggningen enligt de båda alternativen.

Till fullgörande av detta uppdrag framlade *byggnadsstyrelsen* i skrivelse den 13 februari 1947 förslag till uppförande av en nybyggnad för statens rättskemiska och farmaceutiska laboratorier på Norrbackaområdet.

Byggnadsstyrelsen erinrade inledningsvis om att medicinalstyrelsens framställning den 25 april 1944 föranletts av att föreståndarna för laboratorierna hos medicinalstyrelsen framhållit nödvändigheten av att nya lokaler för de båda institutionerna vore färdiga att tagas i bruk den 1 februari 1949, då kontraktstiden utginge för de lokaler, som år 1939 förhyrts enbart för farmaceutiska laboratoriet men där båda laboratorierna f. n. vore inrymda. Att jämväl rättskemiska laboratoriet, som i samband med tandläkarinstitutets utvidgning inom fastigheten kvarteret Grönlandet norra måst beredas nya lokaler, kunnat provisoriskt inrymmas i lokalerna vid Lindhagensgatan hade berott därpå, att farmaceutiska laboratoriets verksamhet på grund av krigsförhållandena ej kunnat bedrivas i från början avsedd omfattning.

Byggnadsstyrelsen anförde vidare följande:

I sin framställning den 25 april 1944 ansåg medicinalstyrelsen i likhet med de båda institutionernas föreståndare, att en gemensam nybyggnad för laboratorierna vore lämplig. En viss skiljaktighet i uppfattningen om denna byggnads förläggning gjorde sig dock märkbar. Medicinalstyrelsen förordade i första hand en förläggning i närheten av statens bakteriologiska laboratorium på kronoegendomen Ingenting, medan föreståndarna för resp. laboratorier ansågo mest önskvärt, att byggnaden uppfördes invid karolinska institutet på Norrbackaområdet.

Karolinska institutets lärarkollegium, som byggnadsstyrelsen samrått med beträffande förläggningen av laboratorierna, har framhållit, att övervägande skäl talade för att den avsedda nybyggnaden uppfördes på karolinska institutets område vid Norrbacka. Sedermera har medicinalstyrelsen i sin skrivelse den 19 juni 1945, under erinran om bl. a. lärarkollegiets uppfattning om laboratoriernas förläggning, anfört, att en förläggning till Norrbackaområdet, därest detta vore möjligt, erbjöde avsevärda fördelar. Medicinalstyrelsen har därjämte framhållit, att styrelsen icke funnit andra skäl tala för en förläggning av laboratorierna till kronoegendomen Ingenting än i huvudsak allmänna administrativa. Dessa fördelar kunde emellertid väl tillgodoses även vid en åtskild förläggning av statslaboratorierna.

Då sålunda enighet mellan berörda parter numera uppnåtts beträffande den lämpligaste förläggningen av laboratorierna, har utredningen i första hand inriktats på att undersöka möjligheterna för ett uppförande av en för de båda laboratorierna gemensam nybyggnad på Norrbackaområdet. Styrelsen har därvid sökt finna en förläggning, som gör minsta möjliga

intrång i karolinska institutets markområde. En dylik byggnadsplats synes området norr om rättsmedicinska institutionen och statens rättsläkarstation invid avtagsvägen från Solnavägen till blindinstitutet vid Tomtebodas erbjudas.

En förläggning av laboratorierna i en och samma byggnad ger möjlighet till ett sambruk av vissa lokaler.

Byggnadsstyrelsen har med anledning av att det av institutionsföreståndarna framlagda lokalprogrammet upptager väsentligt större utrymme än som f. n. disponeras av laboratorierna, inhämtat medicinalstyrelsens yttrande rörande skäligheten av det begärda lokalutrymmet. Medicinalstyrelsen har framhållit, att för farmaceutiska laboratoriet beräknats vissa utrymmen för sådana arbetsuppgifter, som visserligen f. n. icke tillkomme laboratoriet men som måste förutsättas komma att inom den allra närmaste tiden upptagas av detsamma. Hit hörde utrymmen för apoteksinspektörer samt för farmakopélaboratorium. Medicinalstyrelsen hade icke funnit skäl tala för att dessa utrymmen icke skulle beräknas för laboratoriet.

Efter uppdrag av byggnadsstyrelsen har arkitekten T. Ryberg uppgjort ett förslag till nybyggnad, dagtecknat januari 1947. Enligt förslaget skall byggnaden uppföras i två mot varandra i vinkel belägna flyglar om 3 resp. 5 våningar, varav den förra skulle inrymma rättskemiska laboratoriet och den senare farmaceutiska laboratoriet. En för de båda laboratorierna gemensam entré har anordnats i souterrängvåningen i byggnadens ytterhörn mot Solnavägen. Våningsantalet, som är större än som normalt tillämpats inom Norrbackaområdet, har betingats av byggnadsplatsens läge och begränsade utsträckning, och är såväl ur ekonomisk synpunkt som med hänsyn till laboratoriernas verksamhet lämpligt. Styrelsen har vid utformningen av förslaget hållit möjligheten öppen att till laboratoriebyggnaden framdeles anknyta en eventuell avdelning inrymmande ett odontologiskt laboratorium.

Souterrängvåningen, som på grund av terrängens lutning endast delvis utnyttjats, upptages av förrådsutrymmen. I våningarna ovanför utgöra trapphus med hiss och toalettavdelningar separata enheter, varifrån skilda ingångar leda till resp. laboratorier, vilka var för sig försetts med interna förbindelseleder. I den högre flygeln ha de för laboratorierna gemensamma lokalerna bibliotek, lunchrum och personalrum m. m. förlagts, varjämte i översta våningen anordnas en gemensam djuravdelning.

Förslaget har av byggnadsstyrelsen kostnadsberäknats till 2 800 000 kronor.

Byggnadsstyrelsen framhöll vidare, att man under utredningens gång även övervägt möjligheten att ansluta det rättskemiska laboratoriet till den rättsmedicinska institutionen vid karolinska institutet och farmaceutiska laboratoriet till ett planerat nytt farmaceutiskt institut under förutsättning, att detta senare kunde förläggas i närheten av karolinska institutet. Med hänsyn dels till svårigheten beträffande tomtmarken vid ett dylikt alternativ och dels till att ett sambruk av lokaler mellan laboratorierna vid en skild förläggning av desamma ej kunde komma till stånd hade emellertid en sådan uppdelning av laboratorierna ej ansetts lämplig.

I byggnadsstyrelsens framställning anfördes slutligen, att även vid en eventuell förläggning av de båda laboratorierna till kronoegendomen Ingen-ting erforderlig nybyggnad enligt medicinalstyrelsen måste givas motsva-

rande storlek som byggnaden på Norrbackaområdet enligt det nyss redovisade förslaget. Det samarbete, som skulle bedrivas med bakteriologiska laboratoriet, vore nämligen enligt medicinalstyrelsen icke av den art, att det möjliggjorde någon inskränkning i lokalprogrammet. Någon besparing i byggnadskostnad skulle sålunda icke vinnas vid en förläggning till angivna kronoegendom. Ej heller skulle en dylik förläggning enligt medicinalstyrelsen medföra lägre driftkostnader.

Under hänvisning till det anförda hemställde byggnadsstyrelsen, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för budgetåret 1947/48 anvisa ett investeringsanslag av 1 000 000 kronor för påbörjande av arbetena för en nybyggnad för statens rättskemiska och farmaceutiska laboratorier på Norrbackaområdet. Därest statsmakterna skulle komma att besluta i enlighet med styrelsens förslag, ännade styrelsen i samråd med särskilda experter ytterligare undersöka möjligheterna att begränsa de framförda lokalbehoven och därmed även byggnadskostnaderna.

I utlåtande den 26 februari 1947 över byggnadsstyrelsens förslag framhöll *medicinalstyrelsen*, att trängseln vid laboratorierna redan då vore synnerligen besvärande och att pågående utveckling vid laboratorierna gjorde, att dem åvilande arbetsuppgifter endast med yttersta svårighet syntes kunna fullgöras under den tid, som nödvändigtvis måste förflyta, innan de föreslagna nya lokalerna kunde färdigställas. Sådana förhållanden som att vissa obligatoriska arbetsuppgifter icke kunde fullgöras till följd av bl. a. utrymmesbrist samt att undersökningar, där resultaten vore avgörande för föreliggande rättsfall, icke kunde bedrivas under fullt betryggande former, skärpte än ytterligare kravet på att laboratorierna snarast erhöles utökade lokaler. Styrelsen framhöll vidare, att den förvissat sig om att ytterligare lokaler inom den fastighet, som nu inrymde laboratorierna, över huvud taget icke kunde påräknas, samt hemställde, att Kungl. Maj:t måtte avlåta proposition till 1947 års riksdag i enlighet med byggnadsstyrelsens förslag.

Med skrivelse den 9 november 1948 har medicinalstyrelsen överlämnat en av *föreståndarna för laboratorierna* gjord framställning om att den av byggnadsstyrelsen föreslagna nybyggnaden snarast möjligt måtte komma till stånd.

Föreståndarna erinra inledningsvis *gemensamt* om att de i ett flertal tidigare skrivelser med skärpa framhållit, att en nybyggnad med det snaraste vore erforderlig samt att nybyggnadsfrågan vore en ytterst brådskande angelägenhet.

Föreståndarna anförä vidare bl. a. följande:

Utvecklingen under de senaste åren har till fullo visat, att våra tidigare uttalade farhågor för följderna av ett ytterligare dröjsmål med nybyggnaden blivit mer än besannade. Såväl arbetsområdets som arbetets omfattning och personalens storlek vid de båda laboratorierna öka successivt, vilket medför, att möjligheterna till ändamålsenligt arbete och fullt utnyttjande av arbetskraften alltmer minska, om ej nya större lokaler erhållas. Även den veten-

skapliga forskningen, som är en väsentlig uppgift för laboratorierna, försvåras i hög grad av det bristande utrymmet.

Situationen har nu blivit sådan, att även om en nybyggnad kommer till stånd med största möjliga skyndsamhet med påbörjande i juli 1949, måste provisoriska åtgärder vidtagas, för att laboratoriearbetet skall kunna bedrivas i erforderlig omfattning under byggnadstiden. En i dagarna företagen utredning rörande möjligheterna för ett förlängt provisorium, på cirka 3—5 år, har visat, att den härför erforderliga utökningen av lokalerna, genom påbyggnad av huset eller på annat sätt, icke är möjlig. Ej heller kan provisoriet förlängas genom ändringsarbeten i nuvarande lokaler.

Beträffande behovet av utvidgade lokaler för rättskemiska laboratoriet anför föreståndaren, professorn E. Wolff, i huvudsak följande.

När laboratoriets flyttning beslöts år 1943, fick laboratoriet sitt eget utrymme minskat med omkring en tredjedel. Redan då framhölls, att lokalerna voro otillräckliga och i flera avseenden olämpliga och att anordningen därför endast kunde godtagas som ett kortvarigt provisorium. Sedan dess har laboratoriets personal fördubblats (nu 21—22 personer mot förut 10—11) och ärendenas antal mångdubblats. Enligt årsrapporterna utgjorde antalet slutbehandlade ärenden år 1943 1 831 och år 1947 14 855.

En helt ny avdelning med viktiga arbetsuppgifter, den s. k. Rh-avdelningen, tillkom 1944. Dess verksamhet är synnerligen betydelsefull, då den bl. a. avser att nedbringa spädbarnsdödligheten och minska riskerna vid blodöverföring. Dessutom är den av stor vikt för faderskapsbevisningen. För denna avdelning funnos över huvud taget inga lokaler. Den arbetade först i ett centrifugrum och fick senare övertaga det rum, som egentligen var avsett för kriminaltekniska undersökningar. Arbetet vid denna avdelning har vuxit mycket hastigt. Sålunda har antalet undersökta prov ökat från cirka 3 500 andra halvåret 1944 till närmare 11 000 första halvåret 1948. Vid avdelningen arbeta nu åtta personer, därav sju i nyss nämnda rum, där maskinskrivning ständigt pågår och flera centrifuger äro i verksamhet samtidigt med de serologiska undersökningarna. Varken avdelningsföreståndaren eller en heltids- och en halvtidsanställd assistent med vetenskapliga uppgifter har något eget skrivrum eller laboratorium till sitt förfogande. Samtliga måste nu arbeta i det enda laboratorierum, som avdelningen förfogar över för det ständigt ökande och alltid brådskande rutinarbetet. I detta rum äro dessutom uppställda flera apparater, som användas av andra avdelningars personal, men för vilka plats ej kunnat beredas på annat håll.

För P-undersökningar, rutinmässiga och vetenskapliga, som under de senaste åren, bl. a. genom forskning vid rättskemiska laboratoriet, vunnit ökad betydelse för faderskapsbevisningen, saknas särskilda lokaler med lämpliga arbetsförhållanden. Såväl under den varma årstiden som under vintern, när full eldning äger rum, blir temperaturen i det serologiska faderskapslaboratoriet för hög, vilket menligt inverkar på de i hög grad temperatürkänsliga P-reaktionerna, för vilka rum med konstant temperatur erfordras, varför dessa undersökningar tidvis måst utföras i med rinnande vatten provisoriskt nedkylda, hälsovådliga biutrymmen.

För kriminaltekniska undersökningar finnas alls inga lokaler, då det rum som avsetts härför måst överlätas åt Rh-avdelningen. De kriminaltekniska undersökningarna, som visserligen icke förekomma dagligen, men dock nästan ständigt, måste till stort men för arbetet utföras än i det serologiska

laboratoriet, än i föreståndarens skrivrum eller kemiska laboratorium. I ingendera av dessa lokaler finns tillräcklig plats för förvaring och granskning av de ofta skrymmande och smutsiga persedlar, som i samband med brottmålsärenden insändas för undersökning.

Särskild lokal för destillation av exempelvis likdelsmaterial för alkoholbestämningar saknas. Sådan destillation måste utföras i det s. k. stinklaboratoriet, där svavelväteångor, flyktiga fettsyror och andra störande flyktiga ämnen förekomma, varigenom undersökningsresultatets tillförlitlighet äventyras. Likaså saknas särskild lokal för utförande av mikrometallanalyser. Om dessa undersökningar utföras i andra lokaler, där metallstoft av olika slag (järn, koppar, bly etc.) förekommer i luften, äventyras resultatets pålitlighet. Båda de sistnämnda omständigheterna innebära en direkt risk för rättssäkerheten.

Ett av diskrummen saknar dagsljus, ligger intill stinklaboratoriet och är dåligt ventilerat, varför arbetet där måste betraktas som hälsovådligt. Då lunchrum saknas, måste vidare all personal intaga sin lunch i själva arbetslokalerna, exempelvis i samma rum, där blodtappningar försiggå eller kemisk undersökning av likdelsmaterial utföres, vilket givetvis är förkastligt ur hygienisk synpunkt.

I det laboratorium, där de serologiska undersökningarna i faderskapsärenden utföras, sker också dels blodtappning från givare för den testserumtillverkning för försvarsväsendet, som laboratoriet ålagts utföra, dels blodprovtagning å mödrar, spädbarn och eventuella barnafäder. När, såsom icke sällan händer, någon svimmar vid provtagningen, måste han eller hon läggas på en schäslong i samma laboratorium. Särskilt väntrum finnes icke för nyssnämnda personer. Ett minimalt rum, som avsetts som väntrum, är på samma gång arbetsplats för ett kanslibiträde. Besökare till laboratoriet, bl. a. mödrar med spädbarn och barnvagnar, måste passera över en gård, där livlig trafik av lastbilar pågår, samt använda en varuhiss eller en baktrappa för att komma till laboratoriet, som ligger 5 trappor upp.

På grund av de brister i fråga om lokalerna, för vilka nu redogjorts, har icke blott det vetenskapliga arbetet vid laboratoriet i stor utsträckning måst åsidosättas. Även det rutinmässiga arbetet har varit förenat med stora svårigheter och icke alltid kunnat utföras under sådana förhållanden och med sådan skyndsambet som önskvärt. Rh-avdelningens arbetsförhållanden äro redan nu olidliga, och även om genom vissa ändringsarbeten lokalerna skulle kunna bättre utnyttjas, är det likväl osäkert, huru länge det skall vara möjligt att i de nuvarande lokalerna fylla de ständigt ökade krav, som ställas i första hand på denna men även på övriga avdelningar.

På grund härav är det en trängande nödvändighet, att det planerade nybygget beslutas och igångsättes omedelbart.

Beträffande farmaceutiska laboratoriet anför föreståndaren, professorn H. Rydin, bl. a. följande:

När kungörelsen angående handel med farmaceutiska specialiteter trädde i kraft den 1 juli 1934, var statens farmaceutiska laboratorium ej rustat för att kunna utöva sin del av den i kungörelsen anbefallda specialitetskontrollen. Förutom en biologisk avdelning erfordrades en upprustning av den dåvarande kemisk-farmaceutiska. Laboratoriets lokaler i medicinalstyrelsens fastighet, Vallingatan 2, voro otillräckliga för denna utökade verksamhet och måste utbytas mot nya.

Som ett *första provisorium* vidtogs 1935 den åtgärden, att vissa speciali-

teter, som erfordrade djurexperimentell prövning, kontrollerades på karolinska institutets farmakologiska institution. Som ett *andra provisorium* vidtogs 1936 den åtgärden, att dåvarande docenten H. Rydin anställdes som t. f. assistent vid farmaceutiska laboratoriet för utförande av biologiska undersökningar och medicinska utredningar. Lokaler för detta arbete erhöles vid farmakologiska institutionen i Uppsala.

Först 1 juli 1938 omorganiserades farmaceutiska laboratoriet, varvid den kemiska avdelningens personal väsentligt utökades. Den nytillkomna biologiska avdelningen med 6 (7) befattningshavare kunde nu endast delvis inrymmas på farmakologiska institutionen i Uppsala. Lokalfrågan var akut. Medicinalstyrelsen följde de sakkunnigas för laboratoriets omorganisation förslag, att laboratoriet »tillsvidare» borde inrymmas i »provisoriska lokaler», dels för att få en säker uppfattning om laboratoriets lokalbehov efter omorganisationen, dels för att farmaceutiska laboratoriets lokalbehov borde utredas i samband med en »definitiv prövning av det rättskemiska laboratoriets lokalbehov». Som ett *tredje provisorium* erhöles laboratoriet därför lokaler i AB Betongindustriens hus Lindhagensgatan 124—128, där laboratoriet fortfarande är inrymt.

Det *fjärde provisoriet* beträffande laboratoriets tillfälliga lokaler genomfördes 1944. Genom rättskemiska laboratoriets inflyttning förlorade farmaceutiska laboratoriet ej mindre än en tredjedel av sin golvyta. Stora och dyrbara ändringsarbeten i flera av de kvarvarande rummen blevo nödvändiga vid denna reduktion av utrymmet.

Den *femte provisoriska* åtgärden i lokalfrågan genomfördes 1947, då på kemiska avdelningen för apoteksinspektionens räkning avdelades ett stort laboratorium med inredning och hälften av ett kombinerat laboratorie- och skrivrum. Härigenom måste en hel del apparatur flyttas till andra rum, där utrymmet alltså blev hårdare utnyttjat.

Det *sjätte provisoriet* måste nu omedelbart genomföras. Farmakopékommitténs laboratorium och sekretariat skall disponera ett medelstort laboratorium och ett mindre skrivrum. Denna förändring innebär i huvudsak, att pris- och avgiftskontrollen måste inhysas i en avbalkning av titerrummet, på långt avstånd från kontoret, där alla handlingar måste förvaras, som behövas för arbetet. Avdelningsföreståndaren mister det rum för experimentellt arbete, som han med assistens av ett biträde bedrivit. Det står ännu i vida fältet, var i laboratoriets övriga lokaler plats skall kunna beredas härför. Avdelningens förrådsrum för apparater, glas m. m. måste i detta sammanhang evakueras och delvis apteras som laboratorierum och förråden dels spridas här och var i laboratoriet, dels stuvras in i opraktiskt stora skåp i rättskemiska laboratoriets korridor.

I anslutning till denna historik över laboratoriets lokaler må särskilt framhållas, att medan farmaceutiska laboratoriet under senaste åren fått sina provisoriska arbetslokaler väsentligt reducerade, å andra sidan antalet befattningshavare successivt ökat avsevärt. Som exempel må anföras, att i kemiska avdelningens efter rättskemiska laboratoriets inflyttning förminskade lokaler utgjorde år 1944 den fasta personalen 10 (+ 1 halvtid) personer. I samma lokaler arbeta nu 20 (+ 2 halvtid) fast anställda, dvs. en personalökning med omkring 100 procent. Härtill kommer, att på avdelningen alltid varit sysselsatta extra anställd personal samt 1—4 elever.

Teoretiskt sett vore ett *sjunde provisorium* tänkbart genom barackbyggen på båda flyglarna av fastighetens platta tak. Husvärden motsätter sig

dock med bestämdhet ett dylikt förslag, som dessutom skulle medföra stora kostnader för statsverket och på intet vis motsvara de tillfälligt erhållna förbättringarna av arbetsförhållandena.

Den enda kvarstående utvägen att lösa laboratoriets lokalfråga och trängda arbetsförhållanden blir sålunda beslut om och påbörjande av nybyggnad utan ytterligare dröjsmål.

Utöver vad sålunda anförts må vidare lämnas några exempel på farmaceutiska laboratoriets trångboddhet och svåra arbetsförhållanden.

På *biologiska avdelningen* har föreståndaren fått avstå sitt laboratorium, som nu användes 1) till rutinarbeten för prövning av läkemedel på överlevande organ, 2) till rum för sterila operationer, medan laboratoriet för rättskemiska laboratoriets inflyttning förfogade över särskild operationsavdelning, 3) till lunchrum för 6—9 personer, 4) till arkivrum för kurvor etc. samt 5) till rum för diverse skriv- och räknearbeten.

Ett annat exempel utgör svårigheterna vid vissa experiment, som bl. a. erfordra stor plats för djuren. Ej ringa tid och arbetskraft skulle sålunda sparas, om insulinstandardiseringarna kunde försiggå i ett och samma rum och ej uppdelas på flera. F. n. måste titreringen m. m. utföras i ett mindre rum på omkring en rumsenhet, som samtidigt är avdelningens diskrum och även måste giva plats för en bänk för glasblåsning o. d. Tolv burar med experimentkaniner förvaras nu i ett mindre mörkrum i samma korridor, där även blodtagningarna försiggå. Det olämpliga och föga rationella i en dylik anordning erfordrar ej närmare kommentarer.

Vad angår *kemiska avdelningen* har komprimeringen av laboratoriet medfört, att de gemensamma utrymmena nyttjas till bristningsgränsen. Bristen på specialrum är skriande. Titrerrum och vågrum äro alltid överbefolkade. Några ömtåliga instrument ha måst placeras i allmänna laboratorier, där de löpa risk att förstöras av de ångor, som oundvikligen utvecklas vid vanligt kemiskt arbete. Det enda mörkrummet hyser — och måste hysa — många apparater, av vilka de flesta äro i flitigt bruk. Några kräva fullständigt mörker vid användningen, varför de andra icke kunna brukas så länge försöket pågår. Rummet användes även för fotografiska ändamål.

Genom att lokalerna numera äro så överbefolkade har f. n. blott avdelningsföreståndaren och en assistent särskilda skrivrum. Laboratorn och de två andra assistenterna äro hänvisade att läsa litteratur, verkställa utredningar, planlägga arbeten, utföra beräkningar och tala i telefon vid bord, placerade i laboratorier, där många andra personer äro sysselsatta med manuellt arbete. Där komma och gå personer för att hämta utensilier och reagenser eller för att bedja om råd, där larma apparater och utvecklas illaluktande gaser. Att under sådana betingelser utföra ett gediget och riktigt arbete är en prestation, men det synes vara ett slöseri med nerver och arbetskraft, som icke kan tolereras i långa loppet.

Laboratoriet har numera ej längre kvar sitt ursprungliga biblioteksrum. På kemiska avdelningen finnes ett mindre rum för detta ändamål. Den övriga litteraturen måste förvaras på ett flertal olika ställen på laboratoriet. Olägenheterna med denna anordning äro uppenbara.

Lunchrum saknas vidare helt. På ett undantag när intager hela personalen lunch på laboratoriet och får för den skull tränga ihop sig och intaga lunch i fem av laboratorierummen.

Laboratoriet har tidigare kunnat bereda arbetsplats för forskare från annat håll. Så t. ex. ha personer från utlandet, särskilt från grannländerna, ofta utfört vetenskapligt arbete på laboratoriet. Härigenom har kontakten

blivit intimare och det vetenskapliga utbytet bättre. Laboratoriet har också haft ett flertal svenska medarbetare, som utan kostnad för statsverket utfört undersökningar av stort värde för laboratoriets verksamhet. Numera torde det bli mycket svårt att etablera dylikt samarbete, då laboratoriet knappast har plats för sin egen personal, än mindre för utomstående.

Föreståndarna ha slutligen gemensamt anfört följande:

Vi vilja understryka, att svårigheterna öka för varje år, då arbetets omfattning oavbrutet växer och nya arbetsområden resp. nya metoder tillkomma, som kräva speciell apparatur. Påbörjas nybyggnaden i början av nästa budgetår, hoppas vi, att laboratorierna med vissa provisoriska anordningar skola kunna bedriva sitt arbete i erforderlig omfattning — om än med svårigheter — tills inflyttning i nybyggnaden kan ske. Någon ökning eller förbättring av de nuvarande lokalerna, tillräcklig för längre provisorium än under den tid, som erfordras för att snarast möjligt erhålla nybygge, är oavsett kostnaderna icke möjlig. Varje ytterligare dröjsmål kan bli av ödesdigert.

Såsom föreståndare för laboratorierna åvilar det oss att tillse, att laboratorierna bli i stånd att fullfölja sina arbetsuppgifter, och vi kunna därför icke taga på vårt ansvar, att det nuvarande provisoriet förlänges genom ett ytterligare uppskov i nybyggnadsfrågan.

Medicinalstyrelsen har, under hänvisning till vad laboratorieföreståndarna anfört, för egen del starkt understrukit angelägenheten av att laboratoriernas lokalfråga snarasts vunne sin lösning. Styrelsen har därför ånyo hemställt, att medel måtte äskas hos riksdagen för uppförande av nybyggnad för laboratorierna i enlighet med byggnadsstyrelsens, av medicinalstyrelsen tidigare tillstyrkta förslag.

Departementschefen. Såsom av den lämnade redogörelsen framgår äro statens rättskemiska och farmaceutiska laboratorier f. n. inrymda i förhyrda lokaler. Dessa voro från början avsedda endast för farmaceutiska laboratoriet, men år 1944 måste även det rättskemiska laboratoriet beredas plats i samma utrymmen. I samband därmed fingo båda laboratorierna sina dittillsvarande utrymmen starkt reducerade. Redan denna åtgärd medförde åtskilliga olägenheter.

Sedan år 1944 har verksamheten vid laboratorierna undergått en stark utveckling och personalen i det närmaste fördubblats. De utomordentligt stora svårigheter, som härigenom uppstått, ha ingående belysts i den redogörelse, som lämnats av laboratoriernas föreståndare och utförligt refererats i det föregående.

Riktigheten av denna redogörelse kan jag vitsorda efter ett besök på laboratorierna under hösten 1948. Vad där sagts synes mig klart visa, att det är i hög grad angeläget, att laboratorierna, för att på ett fullgott sätt kunna fullgöra sina viktiga arbetsuppgifter, erhålla tillgång till större och i andra avseenden ändamålsenligare lokaler än f. n. Någon möjlighet till utvidgning på den plats, där laboratorierna nu äro belägna, föreligger emellertid icke. Även om jag är fullt medveten om vikten av att i nuvarande läge iakttaga

den största återhållsamhet med nya investeringar, kan jag i detta fall icke se annat, än att den enda lösningen är, att en nybyggnad uppföres.

Sedan i början av år 1947 föreligger också ett av byggnadsstyrelsen i samråd med medicinalstyrelsen utarbetat förslag till uppförande av en gemensam nybyggnad för laboratorierna. Medan under ärendets tidigare behandling i viss mån delade meningar rådde om var en sådan nybyggnad lämpligen borde förläggas, har numera enighet mellan de berörda parterna uppnåtts om att byggnaden bör förläggas till karolinska institutets område å Norrbacka. Även för egen del anser jag en förläggning till detta område ur olika synpunkter lämpligast. Ej heller mot den av byggnadsstyrelsen föreslagna platsen inom området synes mig något vara att erinra.

Vad beträffar utformningen av den föreslagna nybyggnaden synes mig det av byggnadsstyrelsen framlagda förslaget härom kunna i stort sett godtagas. I likhet med byggnadsstyrelsen förutsätter jag emellertid, att vid det fortsatta ritningsarbetet närmare undersökes, i vad mån en ytterligare begränsning av de föreslagna nya lokalerna är möjlig.

Kostnaderna för nybyggnaden ha av byggnadsstyrelsen beräknats till 2 800 000 kronor. I den mån en reduktion av lokalprogrammet är möjlig, kommer detta belopp att kunna nedbringas. Å andra sidan är att märka, att kostnadsberäkningen verkstälts redan i början av år 1947 och att man därför synes böra räkna med en viss ökning av kostnaderna med hänsyn till den sedan dess inträdda allmänna stegringen av byggnadskostnaderna. Tills vidare synes man emellertid kunna räkna med det av byggnadsstyrelsen angivna beloppet av 2 800 000 kronor. Härav torde för nästa budgetår böra anvisas 1 000 000 kronor.

Under återopande av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till Nybyggnad för statens rättskemiska och farmaceutiska laboratorier för budgetåret 1949/50 anvisa ett investeringsanslag av 1 000 000 kronor.

[2.] Vissa byggnadsarbeten vid statens sinnessjukhus m. m. Till detta ändamål har för innevarande budgetår anvisats ett investeringsanslag av 4 130 000 kronor.

Frågan om anslag för nästa budgetår till byggnadsarbeten vid sinnessjukhusen är ännu icke färdigberedd. Med hänsyn härtill torde anslag för ändamålet i riksstatsförslaget böra upptagas med ett allenast preliminärt beräknat belopp. Anslaget synes därvid böra uppföras med ett belopp av 5 000 000 kronor.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *Vissa byggnadsarbeten vid statens sinnessjukhus m. m.* för budgetåret 1949/50 beräkna ett investeringsanslag av 5 000 000 kronor.

[3.] **Utbyggande av karolinska sjukhuset.** Till detta ändamål ha för budgetåren 1943/44—1948/49 anvisats sammanlagt 6 525 000 kronor, varav för innevarande budgetår 500 000 kronor. Då frågan om anslag för nästa budgetår för motsvarande ändamål ännu icke är färdigberedd, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *Utbyggande av karolinska sjukhuset* för budgetåret 1949/50 beräkna ett investeringsanslag av 550 000 kronor.

[4.] **Om- och nybyggnadsarbeten för öronkliniken och kirurgiska kliniken vid akademiska sjukhuset i Uppsala.** Till detta ändamål ha för budgetåren 1945/46 och 1947/48 anvisats investeringsanslag om tillhoppa 1 609 500 kronor. Av nämnda belopp ha 234 500 kronor avsetts för ombyggnad av kirurgiska kliniken. Återstoden, 1 375 000 kronor, är avsedd för nybyggnad för öronkliniken och utgör hälften av den i mars 1947 till 2 750 000 kronor beräknade totala byggnadskostnaden. Den andra hälften av kostnaderna har förutsatts skola bestridas av Uppsala läns landsting. Närmare redogörelser för byggnadsföretaget i fråga ha lämnats i 1945 års statsverksproposition (kapitalbudgeten, bil. 6, s. 6—11) och i propositionen nr 272/1947 (s. 469—473), till vilka redogörelser torde få hänvisas.

I skrivelse den 22 oktober 1948 har *universitetskanslern*, i enlighet med en av *större akademiska konsistoriet i Uppsala* gjord framställning, hemställt om anvisande av ett tilläggsanslag av 170 000 kronor för uppförandet av nybyggnaden för öronkliniken. Såsom motivering har hänvisats till en av den s. k. *öronklinikbyggnadskommittén* hos *medicinska fakulteten* gjord framställning, i vilken anförts i huvudsak följande:

Vid lagtima möte år 1945 och urtima möte år 1947 har Uppsala läns landsting till nybyggnad för öronkliniken anvisat ett belopp av 1 375 000 kronor. För ifrågavarande nybyggnad stå alltså sammanlagt 2 750 000 kronor till förfogande.

Vid skilda sammanträden med kommitterade för om- och nybyggnadsarbeten för öronkliniken och kirurgiska kliniken, senast den 28 juni 1948, har beslutats att antaga infordrade entreprenadanbud å arbeten med uppförande av den nya öronkliniken för sammanlagt 2 593 375 kronor.

Enligt uppgift från arkitektfirman Birch-Lindgren kunna de återstående arbetena för byggnadsföretagets fullföljande, å vilka entreprenadanbud ännu icke infordrats, beräknas draga en kostnad av sammanlagt 494 000 kronor. Med reservation för den osäkerhet, som vidlåder sistnämnda beräkningar, kunna kostnaderna för uppförande av den nya öronkliniken sålunda

beräknas uppgå till $(2\,593\,375 + 494\,000)$ 3 087 375 kronor, vilket belopp överstiger de till förfogande stående medlen med $(3\,087\,375 - 2\,750\,000)$ 337 375 kronor. Anledningen till ifrågavarande kostnadsökning, vilken utgör cirka 12 procent, är främst den allmänna prisstegring, som inträffat efter den 13 mars 1947, då de kostnadsberäkningar företogs, vilka legat till grund för framställningarna om anslaget å 2 750 000 kronor.

Byggnadsstyrelsen har i avgivet utlåtande i ärendet ej haft något att erinra mot de angivna tilläggskostnaderna, vilka enligt styrelsen motsvarade inträffad prisstegring, sedan tidigare beräkning uppgjorts.

Departementschefen. Arbetena med den nya öronkliniken vid akademiska sjukhuset i Uppsala, vilkas påbörjande tidigare uppskjutits i avvaktan på upprättandet av ny generalplan för sjukhusets framtida utbyggnad, äro numera i gång, sedan byggnadstillstånd för arbetena erhållits. Kostnaderna för nybyggnaden beräknades enligt det för 1947 års riksdag framlagda förslaget till 2 750 000 kronor, varav hälften anvisats av riksdagen. På grund av den prisstegring, som inträffat, sedan de tidigare kostnadsberäkningarna upprättades i mars 1947, har emellertid nu beräknats uppkomma en merkostnad för arbetena av i runt tal 340 000 kronor. Mot denna beräkning har jag i likhet med byggnadsstyrelsen intet att erinra. Av beloppet i fråga bör i överensstämmelse med vad som är brukligt vid uppförande av byggnader för akademiska sjukhuset hälften bestridas av Uppsala läns landsting och hälften av statsmedel. Det nu erforderliga statsanslaget uppgår alltså till 170 000 kronor, vilket belopp torde böra anvisas för nästa budgetår. Beloppet bör utgå under förutsättning, att landstinget anslår motsvarande summa.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Om- och nybyggnadsarbeten för öronkliniken och kirurgiska kliniken vid akademiska sjukhuset i Uppsala* för budgetåret 1949/50 anvisa ett investeringsanslag av 170 000 kronor.

[5.] **Anordnande av ny landsfiskalsbostad i Hede distrikt.** I skrivelse den 25 mars 1948 till länsstyrelsen i Jämtlands län hemställde *landsfiskalen i Hede distrikt*, Sixten Ek, att länsstyrelsen ville utverka tillstånd till anordnande på statens bekostnad av tjänstebostad åt landsfiskalen i distriktet. Ek anförde i huvudsak följande:

Såvitt han kunde bedöma komme han att till hösten 1948 stå utan bostad och kontorslokaler, då ägaren av det hus, vari dessa inrymdes, uppgivit sig ämna sälja fastigheten. Något hyreskontrakt hade Ek icke, enär husägaren icke velat teckna sådant. En ny ägare torde själv vilja disponera fastigheten, då inom Hede kyrkby rådde stor brist på bostäder. Själv hade Ek inga möjligheter att konkurrera med andra spekulanter på fastigheten. Inom landsfiskalsdistriktet funnes ej några möjligheter att uppbbringa vare sig bostad

eller kontorslokaler. Det syntes omöjligt att få kommunen intresserad av att bygga en landsfiskalsbostad. Kommunen torde nämligen redan ha fått upplåna avsevärda belopp för att bygga tandklinik, apotekshus m. m.

Landsfogden i Jämtlands län, som avgivit yttrande i ärendet, har framhållit, att hyresfrågan visserligen torde kunna ordnas för någon tid framåt, men att det i allt fall på grund av rådande förhållanden vore nödvändigt, att staten anordnade tjänstebostad åt landsfiskalen.

Med anledning av framställningen hemställde *länsstyrelsen* i sagda län i skrivelse den 3 maj 1948 hos byggnadsstyrelsen om utredning i frågan. Länsstyrelsen anförde därvid.

Hede landsfiskalsdistrikt omfattade Vemdalens och Hede socknar i Härjedalen och hade en ytvidd av 289 790 hektar. Distriktet vore till stor del utpräglat ödemarksområde.

Den byggnadsverksamhet för bostadsändamål, som bedreves inom landsfiskalsdistriktet, inskränkte sig i regel till det egna behovets nödtorftiga tillgodoseende. Även om landsfiskalen för någon tid framåt kunde anskaffa bostad och tjänstelokal, syntes man ej kunna påräkna, att så kunde bliva fallet för någon längre tid. Ej heller syntes de lokaler, som kunde ifrågakomma, vara tillfredsställande. Givetvis kunde han icke tvingas att på egen bekostnad låta åt sig uppföra hus för bostad med kontor.

Hede kyrkby vore huvudort för dessa trakter. Den pågående allmänna revisionen av den kommunala indelningen förväntades icke kunna medföra ändring beträffande stationsorten för landsfiskalen. Ej heller kunde den ändring beträffande landsfiskalsdistriktens omfattning, som kunde bliva en följd av 1947 års landsfiskalsutredning, beräknas komma att föranleda landsfiskalens förflyttning från Hede. Såsom lämplig ort för landsfiskalens tjänstutövning borde enligt länsstyrelsens mening allenast Hede kyrkby ifrågakomma.

På grund av föreliggande omständigheter vore länsstyrelsen av den meningen, att staten måste träda hjälpende emellan för att bereda bostad åt landsfiskalen. Förhållandena vore i detta avseende mycket likartade med dem i Föllinge landsfiskalsdistrikt i Jämtland, varest tjänstebostad f. n. anordnades genom statens försorg.

Sedan *byggnadsstyrelsen* på därom hos Kungl. Maj:t gjord framställning bemyndigats verkställa utredning i frågan har styrelsen — med överlämnande av till ärendet hörande handlingar — i skrivelse den 18 november 1948 anhållit om anvisande av anslag för ifrågavarande ändamål. Styrelsen anför.

Länsarkitektkontoret i Jämtlands län har på anmodan av byggnadsstyrelsen upprättat skissförslag till landsfiskalsbostaden. Denna skulle enligt förslaget bliva av ungefär samma storleksordning som de tidigare beslutade bostäderna i Tärna och Föllinge landsfiskalsdistrikt.

Kostnaderna för förslagets genomförande ha av byggnadsstyrelsen vid nuvarande prisläge beräknats till 90 000 kronor jämte ca 5 000 kronor för vissa yttre planerings- och planeringsarbeten samt ordnande av vattenförsörjningen eller tillhoppa ca 95 000 kronor, d. v. s. samma belopp som för den senast beslutade landsfiskalsbostaden i Föllinge distrikt. Kommunalfullmäktige i Hede kommun ha den 30 maj 1948 beslutat kostnadsfritt ställa byggnadstomt till förfogande för ändamålet.

Under åberopande av det anförda hemställer byggnadsstyrelsen om godkännande av det överlämnade förslaget till tjänstebostad samt om anvisande av ett belopp av 95 000 kronor.

Av de vid framställningen fogade skissförslagen framgår, att den planerade byggnaden skulle innehålla, förutom källarvåning, två expeditionsrum samt fem rum, jungfrukammare och kök jämte andra erforderliga utrymmen.

Departementschefen. Vid den av 1947 års landsfiskalsutredning bedrivna utredningen har fråga uppkommit att vid ny indelning av landsfiskalsdistriktet sammanslå Hede landsfiskalsdistrikt med det angränsande Tännäs distrikt. Enligt vad jag under hand inhämtat av länsstyrelsen i Jämtlands län har denna emellertid funnit, att stationeringsorten för landsfiskalen i det sålunda planerade nya distriktet bör vara Hede kyrkby.

Med hänsyn till de särskilda förhållanden, vilka — enligt vad handlingarna i ärendet utvisa — äro rådande inom Hede landsfiskalsdistrikt, synes det mig påkallat, att inom distriktet på statens bekostnad anordnas särskild tjänstebostad åt landsfiskalen. Bostaden bör förläggas till Hede kyrkby och uppföras på mark, som för ändamålet ställes till förfogande av Hede kommun. Jag anser emellertid, att bostadens storlek bör minskas, så att statsverkets sammanlagda kostnader icke komma att överstiga 85 000 kronor.

Utgifterna för bostaden böra bestridas från ett för nästa budgetår anvisat investeringsanslag, rubricerat Anordnande av ny landsfiskalsbostad i Hede distrikt. Anslaget torde böra uppföras under statens allmänna fastighetsfond. Sedan den nya bostaden tagits i bruk blir landsfiskalen enligt statens allmänna avlöningsreglemente skyldig erlægga hyra för densamma.

På grund av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Anordnande av ny landsfiskalsbostad i Hede distrikt* för budgetåret 1949/50 anvisa ett investeringsanslag av 85 000 kronor.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt, behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:
Gunnar Olofsson.

1949 års statsverksproposition.

Beredskapsstat för försvarsväsendet.

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Drottningholms slott
den 3 januari 1949.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE, KOCK, ANDERSSON.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter förslag till beredskapsstat för försvarsväsendet för budgetåret 1949/50 och anför därvid följande.

Enligt § 63 i regeringsformen skall varje lagtima riksdag antaga beredskapsstat för försvarsväsendet. Den för innevarande budgetår gällande beredskapsstaten (statsverkspropositionen, bilaga 33; r. skr. nr 391) upptager å driftbudgeten anslag å sammanlagt 275 miljoner kronor och å kapitalbudgeten ett anslag av 10 miljoner kronor. Driftbudgetens anslagen fördela sig med 265 miljoner kronor på fjärde huvudtiteln samt 5 miljoner kronor på envar av sjunde och elfte huvudtitlarna. Av det under fjärde huvudtiteln uppförda beloppet avses för löpande utgifter för armén, marinen och flygvapnet respektive 140, 35 och 10 miljoner kronor samt för engångsutgifter 40 miljoner kronor. Kapitalbudgetens anslag är uppfört under fonden för förslag till statsverket och avser försvarsberedskapens stärkande i allmänhet. Anslagen ha beräknats erforderliga för att täcka kostnaderna för försvarsberedskap under en tid av tre månader.

Den försvarsberedskapsstat, som skall fastställas för budgetåret 1949/50, synes böra upptaga samma anslag som den för innevarande budgetår fastställda. Någon ändring med avseende på anslagens belopp har icke prövats erforderlig. I enlighet härmed upprättat förslag till beredskapsstat för budgetåret 1949/50 torde såsom *bihang* få fogas vid protokollet i ärendet.

2 *Statsverkspropositionen: Bil. 33: Beredskapsstat för försvarsväsendet.*

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att godkänna det vid detta protokoll fogade förslaget till beredskapsstat för försvarsväsendet för budgetåret 1949/50.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

Hans Wenker.

Bihang.

**Förslag till beredskapsstat för försvarsväsendet
för budgetåret 1949/50.**

Driftbudgeten.

		Kronor
<i>A. Egentliga statsutgifter:</i>		
IV. Försvarsdepartementet	265 000 000	
VII. Finansdepartementet	5 000 000	
XII. Folkhushållningsdepartementet	5 000 000	275 000 000
	Summa	275 000 000

Kapitalbudgeten.

		Kronor
<i>Kapitalinvestering:</i>		
VII. Fonden för förlag till statsverket		10 000 000

Egentliga statsutgifter.

IV. Försvarsdepartementet.

		Kronor	Kronor
	C. Försvarskrafterna.		
a	Arméns löpande utgifter (Da), <i>förslagsvis</i>	140 000 000	
b	Marinens löpande utgifter (Ea), <i>förslagsvis</i>	35 000 000	
c	Flygvapnets löpande utgifter (Fa), <i>förslagsvis</i>	10 000 000	
d	Engångsutgifter (Ga), <i>förslagsvis</i>	40 000 000	225 000 000
			225 000 000
	E. Diverse.		
a	Övriga utgifter (Gb), <i>förslagsvis</i>		40 000 000
	Summa		265 000 000

VII. Finansdepartementet.

		Kronor	Kronor
a	Civila utgifter för försvarsberedskap, <i>förslagsvis</i> ..		5 000 000

Egentliga statsutgifter.

XII. Folkhushållningsdepartementet.

		Kronor	Kronor
a	Allmänna utgifter för pris- och handelsreglerande åtgärder, <i>förslagsvis</i>		5 000 000

Kapitalinvestering.

VII. Fonden för förlag till statsverket.

		Kronor	Kronor
a	Försvarsberedskapens stärkande i allmänhet, <i>förslagsvis</i>		10 000 000